הלכה · שולחן ערוך · מפרשים

שלמי תודה (שוע)

הרב שלמה דאנה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שלמי תודה (שוע)

הרב שלמה דאנה

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שלמי-תודה-שוע/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

או"ח 5
סימן א 5
סימן ב 6
סימן ד 7
סימן ז 8
סימן ח 10
סימן ט 12
סימן י 14
סימן יא 16
סימן יב 21
סימן יג 21
סימן יד 23
סימן טו 23
סימן יז 24
סימן יח 25
סימן כ 25
סימן כא 25
סימן כב 26
סימן כה 26
סימן כו 30
סימן כז 30
סימן ל 30
סימן לב 32
סימן לג 40
סימן לח 41
סימן לט 42
סימן מ 44
סימן מו 46
סימן מז 46
סימן מט 48
סימן נב 48
סימן נג 49
סימן נה 50
סימן נו 51
סימן נח 52
סימן סג 53
סימן קכד 53
סימן קכו 55
סימן קכז 56
סימן קכח 56
סימן רמג 58
סימן רמד 61
סימן רמה 62
סימן רמז 62
סימן רמח 63
סימן רמט 65
סימן רנא 66
סימן רנב 67
סימן רנג 73
סימן רנד 76
סימן רנז 81
סימן רסא 82
סימן רסג 83
סימן רסו 83
סימן רעא 84
סימן רעב 88
סימן רעג 89
סימן רעה 90
סימן רעט 90
סימן רפב 93
סימן רפו 93
סימן רפח 94

סימן רצא 95
סימן רצו 96
סימן שא 96
סימן שג 99
סימן שח 100
סימן שט 101
סימן שיד 101
סימן שיח 102
סימן שיט 105
סימן תצז 105
סימן תצח 116
סימן תקל 117
סימן תקפב 118
סימן תריא 118
סימן תרלב 119
סימן תרמז 119
סימן תרפו 120
יו"ד 123
סימן סה 123
סימן סו 125
סימן סח 126
סימן עג 127
סימן פד 128
סימן פז 129
סימן צח 130
סימן קא 130
סימן קב 132
סימן רעה 134
סימן רעו 134
אה"ע 139
סימן א 139
סימן קכד 141
סימן קמ 141

או"ח

סימן א

לרבי שלמה דנה ז"ל:

בע"ה התחלתי אותם ביום ט"ו טבת בשנת התול"ב עם אחי וריעי החו"ש השקדן בתורה כמה"ר רבי מרדכי מאזוז נר"ו הקב"ה יעזרנו על דבר כבוד שמו כיר"א ליקב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו וכו':

שלמי תודה על או"ח סימן א:

סעיף ה' טוב לומר וכו' ופרשת עולה וכו' וחטאת ואשם עיין מה שהקשה המג"א ז"ל ומה שתירץ וראיתי בספר חמד משה שהקשה דהניחא לדעת מרן שפסק דאפי' אחר אשם תלוי לא יאמר יה"ר אבל לדעת הטור דכתב שיאמר יה"ר אחר אשם א"כ הו"ל להקדים אשם לעולה וכו' יע"ש ולענ"ד נר' דלק"מ דמ"מ העולה מכפרת יותר משום שאין לך אדם שאינו עובר בעשה אבל החטאת והאשם הם בספק ולכך יש להקדים העולה שהיא בודאי ודברינו מבוארים הם בדברי המג"א ועי' לה' מחצית השקל ז"ל:

סעיף ז' כשיסיים פרשת עולה יאמר יר"מ וכו' הנה משמע מדברי מרן אחר אשם אפי' אשם תלוי לא יאמר ור"מ מדלא כתב אלא עולה ומנחה ושלמים ולטעמיה אזיל שפסק ביו"ד כרבנן וכמ"ש הש"ך שם וכ"כ ה' ע"ת כאן וכ"מ מדבריו בב"י וז"ל אבל אשם אע"פ שאינו בא בנדבה כיון דתנן בפ"ו דכריתות ר"א אימר מתנדב אדם אשם תלוי כבא בנדבה דמי ואע"ג דחכמים פליגי עליה כיון דבבא בן בוטא הוה עביד כי אמר יה"ר כאלו הקרבתי אשם שפיר וכו' יע"ש וביאור דבריו דאע"ג דחכמים פליגי עליה והו"ל למיפסק הלכתא כחכמים מ"מ כיון דבבא בן בוטא הוה עביד בה עובדא קי"ל כוותיה וכי אמר ור"מ שיהא זה חשוב כאלו הקרבתי אשם שפיר דמי ולא הוי כחולין. בעזרה דלא יהא אלא עשה מעשה ממש וברור הוא וכ"כ הפר"ח ביו"ד סימן ה' דה"ט דפסק הטור כר"א משים דמעשה רב ואף על גב שמרן שם נתן טעם אחר לפסק הטור מ"מ כאן נראה לו טעם אחר ואם כן לפי מה שביארנו בכונת דבריו מינה נשמע דלפי מה שפסק מרן בש"ע יו"ד כרבנן אפי' אחר אשם תלוי לא יאמר יה"ר וזהו כונת המג"א שכתב ומשמע מדברי הרב"י דאפי' אחר אשם תלוי לא יאמר והר"מ יע"ש ועי' למהר"א ישראל בספר כסא אליהו שהשיג עליו ולפמ"ש דברי ה' מג"א טעמם ונמוקם עמם ופירוש זה מוכרח הוא בב"י דאם כונתו דאף ע"ג דקי"ל כרבנן מ"מ לענין יה"ר סמכינן אר"א דעבד עובדא אכתי למאי הוצרך לזה והלא הטור פסק ביו"ד כרבנן אלא ע"כ דכונתו כמו שכתבנו ודו"ק:

ז"ל הטור יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וכו'. והתחיל בעז כנמר לפי שהוא כלל גדול בעבודת הבורא יתברך וכו' עי' בב"י וב"ח ולע"ד דכונת הטוא דק"ל דהא קל כנשר ורץ וכו' הם לענין סור מרע ועז כנמר הוא לענין ועשה טוב א"כ הו"ל לומר תחלה סור מרע ואח"כ ועשה טוב דכך הוא הסדר הנאות ותירץ מפני שהוא כלל גדול בעבודת הבורא יתברך לכך התחיל בו:

סימן ב

סעיף ד' ינעול מנעל ימין תחלה וכו' הנה מרן המחבר פסק כהטור שפסק כרנב"י שירא שמים יוצא ידי שתיהן אבל לענין חליצה אע"ג דרבינו הטור השמיטו וכתב מרן דס"ל דאין קפידא מ"מ רבינו פסק כרבינו יונה שתפס הברייתא כפשטה שחולץ שמאל תחלה שזהו כבודה של ימין וכמו שפירש רש"י ולא חיישינן לדר"י דאמר כתפלין כך מנעלים דאין חשיבות התפלין אלא בקשירה וכמ"ש בב"י משם התוס' יע"ש אבל שאר הפוסקים השמיטו דין זה וכתב מרן בב"י דטעמם דס"ל הלכה כר"י דאמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד מדאמר רב אשי חזינא לרב כהנא דלא קפיד משמע דכוותיה ס"ל וכיון דר"א דבתראה הוא ס"ל כוותיה הכי נקטינן יע"ש וע"כ דהני פוסקים לא מפרשי דעבד כמר עבד משים כיון דפליגי דעבד כמר או כמר עבד דליתא להאי פירושא וכמ"ש שם מהרש"א ז"ל אלא ע"כ דמפרשי כפירוש התוס' דר"י אם ירצה קאמר והברייתא נמי כן אמנם אכתי תקשה קושיית התוס' ול"ל כתירוצם דא"כ אמאי השמיטו דין של התוס' ואפשר שיתרצו בקושיית התוס' דר"י שהקפיד על רב שמן משום דר"י כיון שהוא חידש דין זה דיכול לנעול של שמאל תחלה לכך נהג בעצמו לעשות מעשה ולהורות הלכה לרבים דיכול לנעול של שמאל תחלה ונהג בעצמו לעולם לנעול שמאל תחלה ולכך הקפיד על רב שמן וראיתי להב"ח שנתקשה בזה יע"ש וכתב דהני פוסקים ס"ל כר"א דס"ל דאין להקפיד ופליג אברייתא ור"י יע"ש ולע"ד נראה דאין צריך לזה דאפשר דר"א סובר דהברייתא אם ירצה קאמר דלא תימא כתפלין כך מנעלים וצריך לנעול שמאל תחלה אלא אם ירצה נועל של ימין תחלה ואם ירצה נועל של שמאל דכל חד אית ביה חשיבות וראיתי להב"י שכתב דלדעת רנב"י ס"ל דלא הקפיד ר"י אלא בקשירה יע"ש בתירוץ הראשון ותמיה לי דא"כ אמאי הקפיד ר"י על רב שמן ואח"כ ראיתי מ"ש הרב אליה רבא יע"ש:

והנה בהא דהשמיט הטור דין החליצה ומנעלים שלנו כתב הט"ז הטעם דס"ל להטור דהלכה כר"י דיעשה כמו שירצה רק כיון שאפשר לקיים ידי שניהם יעשה מצוה מן המובחר אבל במקום שא"א לצאת ידי שתיהם יעשה כמי שירצה יע"ש וק"ל דהא

חשיבות התפלין הוא בקשירה א"כ במנעלים שלנו כשנועל של ימין נפקינן ידי שניהם ועכצ"ל דהטור יפרש דירא שמים יוצא ידי שתיהם לאו משים דחשיבות התפלין הוא בקשירה אלא דהטור יפרש דירא שמים יוצא ידי שתיהם דיחשוש לדעת שניהם ועושה המצוה כדי לחוש לדעת שניהם וכיון שכן במנעלים שלנו שאין בהם קשירה אי אפשר לצאת ידי שתיהם ולכך יעשה כמו שירצה כנ"ל בדעת הט"ז וכן ראיתי לה' מטה יהודה שפ רש כן יע"ש ולולי דמסתפינא אפשר לומר דרנב"י סבר דאע"ג דר"י אמר כתפלין כך מנעלים מה תפלין בשמאל כך מנעלים בשמאל ועיין בהלבוש הטעם אמנם מודה ר"י דהיכא דאפשר לתת חשיבות לימין ולשמאל כגון במנעלים שיש בהם קשירה עבדינן חשיבות לתרוייהו ואין צריך לתת חשיבות לשמאל בנעילה ובקשירה אמנם במנעלים שאין בהם קשירה צריך לנעול של שמאל תחלה משום דצריך להיות המנעלים כתפלין ולכך א"ש מאי דקאמר הגמ' דירא שמים יוצא ידי שתיהם משים דר"י בעצמו מודה הכא ואין אנו צריכין לדברי הב"י והא דהקפיד ר"י על רב שמן אפשר לומר דההוא מעשה דר"י במנעל שאין בו קשירה ולפ"ז א"ש דברי הטור על נכון לפ"ד הט"ז כנ"ל נכון בס"ד:

סעיף ו' אסיר לילך בקומה זקופה וכו' כתב הטור וז"ל ויקום וילך בכפיפת קומה כדאיתא בפרק קמא דקידושין אמר ריב"ל אסור לילך בקומה זקופה שנאמר מלא כל הארץ כבודו ויכסה ראשי כדאיתא נמי התם רב הונא לא הוה אזיל ארבע אמות בגילוי הראש אמר שכינה למעלה מראשי עכ"ל והקשה הב"ח דהול"ל מעיקרא ויכסה ראשו ואח"כ יאמר ויקום וילך בכפיפת קומה וכו' יע"ש ולע"ד נראה דפירוש דברי הטור כך ויקום וילך בכפיפת קומה משום דמלא כל הארץ כבידו ומהאי טעמא נמי לא ילך בגילוי הראש נישום דמלא כל הארץ כבודו ושכינה למעלה מראשו ועיין בלבוש שכתב כמו שכתבתי וידי"ן הח"ש השקדן בתורה רבי מרדכי מאזיג' נר"ו תירץ כיון דאיסור קומה זקופה אפי' בפחות מד"א לכך הקדימו ונכון הוא:

סימן ד

סעיף י"ג אם היה ניעור כל הלילה יש להסתפק אם צריך ליטול ידיו שחרית להתפלל וכו' ראיתי בספר ע"ת שכתב אם טינף ידיו בלילה צריך ליטול ולברך יע"ש ולע"ד נראה דלפי מ"ש המג"א בסעיף א' וז"ל דלפי מאי דקי"ל אפי' עשה צרכיו ועומד להתפלל אינו מברך ענ"י ובבקר מברכין צ"ל הטעם כמ"ש הרשב"א דבבקר נעשה כבריה חדשה וכו' יע"ש א"כ נראה דאפי' טינף ידיו בלילה יש להסתפק לדעת הרשב"א דשמא אינו מברך כיון דעיקר התקנה משום בריה חדשה ובניעור כל הלילה ליכא משים בריה חדשה ואף דלפי מ"ש הט"ז בסי' ז' סעיף א' יש להסתפק בנדון דידן דשמא אינו מברך כיון דלא

ישן כלל וע"ע לה' פרי צדיק שדחה דברי הט"ז ובאמת אני תמיה על הע"ת דהוא בעצמו כתב לקמן בסי' ז' דמרן המחבר ס"ל דטעם הרשב"א עיקר ומה שהכריח ה' אליה רבא ז"ל דמרן ס"ל דטעם הרא"ש עיקר דאל"כ אפי' בניעור כל הלילה ראוי לברך וכמ"ש בב"י דלטעם הרשב"א מברך דלא פליג רבנן יע"ש לא ידעתי היכן מצא כן בב"י דהא הב"י לא כתב אלא בדרך אפשר אבל מ"מ עד ין ספק הוא אבל הב"י וכמו שיראה המעיין שם ומה שהכריח עוד דא"כ הו"ל לאחשובי ספק זה אי אף בניעור כל הלילה שייך טעם דבריה חדשה או לא יע"ש אונה ראיה וכמ"ש המג"א דזהו בעצמו שכתב בש"ע אם צריך ליטול ידיו שחרית להתפלל ואדרבה לדידיה תקשה דדמאי כתב בש"ע להתפלל והלא לשיטת הרא"ש פשיט"ל דאינו צריך ליטול להתפלל וכמו שדייק בב"י מלשון הרא"ש יע"ש ולא הו"ל למינקט אלא כמו בסעיף שאחר זה אלא ע"כ כמ"ש המג"א ולפ"ז נראה אפי' בטינף ידיו יטול בלא ברכה כנלע"ד: והנה לפי הסוברים דס"ל דבניעור כל הלילה א"צ נטילה יש ליישב בזה קושיית התוס' בסוטה דף ט"ל ד"ה כל על רש"י שכתב אמר לי רבי אם נטל ידיו שחרית ונטהר א"צ ליטול כשעולה לדוכן וע"ז הקשו התוס' דא"כ אמאי נקט כהן לנשיאות כפים תיפק"ל משום ד"ת דצריך ליטול ידיו יע"ש ועיין לקמן בב"י מה שתירץ ולפ"ז א"ש דנ"מ לניעור כל הלילה דללמוד א"צ ליטול אבל לנשיאות כפים צריך ליטול ובזה י"ל קושיית המג"א שם בסעיף ט' יע"ש אמנם עדיין ספק אצלי בדין זה והנה האחרונים לקמן לא ראיתי מי שדיבר בענין זה אבל ראיתי בספר אחד זה שמו כף החיים להרה"ג מהר"ח פאלאג'י זצוק"ל והוא כולל דינים ומוסרים ע"ד מורה באצבע ושם ראיתי בסי' ט"ו אות ס"ז שכתב משם ה' פתח הדביר אם הכהן היה. ניעור בלילה ולא אמר בשחרית ענ"י יברך בשעת נט"י לברכת כהנים יע"ש והספר הזה שהביאו איננו עמדי ובזה מיושבת קושיית המג"א על נכון דמרן בא להורות לנו דין זה ושלי"ת שנתכוונתי לדעת גדולים וה' יאיר עינינו בתורתו תורת חיים:

סעיף כ"ב אם אין לו מים יקנח וכו' ויברך על נקיות ידים וכו' אם אין לו מים וקינח ידיו בצרור ובירך על נקיות ידים אם נזדמן לו מים אח"כ אינו מברך על נטילת ידים כ"כ ה' אליה רבא לקמן בסי' קנ"ח יע"ש:

סימן ז

סעיף א' כל היום וכו' מברך אשר יצר ולא ענ"י הנה מרן המחבר פסק כדעת הרמב"ן והרשב"א דס"ל דדוקא בשחר תקנו משום דנעשה כבריה חדשה וכמ"ש מהר"י אבוהב משם ר"ת וכמו שכתיב בב"י אבל בטור איתא ב' דעות וז"ל י"א שלקטנים מברך אשר יצר ולגדולים ענ"י וי"א שבין לקטנים ובין לגדולים מברך ענ"י ואשר יצר ומרן ב"י פירש

דפלוגתייהו בלא שפשף אבל אם שפשף כיון דצריך ליטול ידיו צריך לברך ענ"י כמו לגדולים יע"ש וכך הסכים הב"ח כפירוש זה וכתב דאין לפרש דאף בשפשף אע"פ שצריך ליטול ידיו אינו טעון ברכה מידי דהוה אם היו ידיו מלוכלכות בטיט ובצואה דא"כ אף בגדולים לא היה צריך לברך ענ"י וכמ"ש מהרי"א משם ר"ת יע"ש ותמיה לי דהא מרן בב"י כתב משם הסמ"ק ור"ת פוסק שהיוצא להשתין אין צריך ליטול ידיו אם לא שפשף והלכך אפי' שפשף אין טעון ברכה יע"ש משמע מדבריו דאם אמרינן דאפי' לא שפשף טעון נטילה אז טעון ברכה והכא שאני דבלא שפשף אין טעון נטילה א"כ י"ל כיון דע"כ הני י"א ס"ל דבגדולים אפי' לא שפשף טעון נטילה לכך יש לברך אבל בקטנים דאין טעונים נעילה בלא שפשף לכך אפי' בשפשף אינו טעון נטילה וכן משמע מר"ת דלא כתב דין זה אלא ביוצא להשתין וכן ראיתי להדרישה שפירש כן יע"ש אמנם ק"ל לפ"ז דברי ר"ת סתרי אהדדי דהכא כתב דדוקא ביוצא להשתין הוא דאינו טעון ברכה משום דבלא שפשף אינו טעון נטילה. משמע הא בגדולים צריך לברך וכמ"ש הדרישה ומהרי"א כתב משמו שאין לברך ענ"י אלא בבקר יע"ש וצ"ע:

והנה כתב מרן בב"י וז"ל ונראה שע"פ סברא זאת כתב רבינו בסי' תע"ג גבי נט"י לטיבול בלילי פסחים והרוצה לצאת ידי ספיקא יביא עצמו לידי חיוב עון שיסך עצמו וישפשף משמע דה"ק יסך רגליו או יטיל מים וישפשף דאלו לסברא שניה אפי' לא שפשף נמי טעון נטילה וכו' יע"ש ולקמן הקשה דלפ"ד הרא"ש דאין מברך אלא אם רוצה להתפלל לא תיקן כלום יע"ש ולע"ד אפשר לומר ע"פ מ"ש ה' מחזיק ברכה בסי' זה משם הפר"ח דבס"ס יברך א"כ א"ש דכשיסך וישפשף איכא ס"ס דשמא כדעת הגאונים ואת"ל כדעת מהר"ם מרנטבורק ז"ל שמא הילכתא כדעת הי"א דכשיסך וישפשף יברך ענ"י וכ"ש דהכא לא נהירא להטור סברת מהר"ם וכן דעת הגאונים דאפי' למאן דסובר דאפי' למ"ד דאפי' בס"ס אין לברך מודה הכא דיש לברך וכמו שכתבנו וכמ"ש ה' מחזיק ברכה בנדון שלו ואע"ג דאינו דומה לנדון שלנו מ"מ י"ל כן כנ"ל נכון ואח"כ ראיתי שנתכוונתי לדעת קדוש הוא הרב פרי צדיק ז"ל בחי' לסי' זה שכ"כ שלי"ת וה' ינחנו בדרך אמת: וראיתי בדרישה שהקשה על פי' מרן הב"י דאם כפי דבריו א"כ לדעת הי"א אפי' בלא שפשף צריך לברך ענ"י וכי חמור הדיוט מן הקודש דאפי' לעבודה אפי' נטילה לא בעי יע"ש זו כבר תירצה הב"ח וכ"כ הת"י ביומא וכמו שהביאם מו"ה ערך השלחן ז"ל ומה שהקשה עוד דא"כ לפי הי"א הראשונים מודים דבשפשף בעי לברך ענ"י א"כ אדמיפלגי בין קטנים לגדולים ליפלוג וליתני בדידה י"ל דניח"ל לפלוגי בדידה בלא שפשף וכמ"ש הב"ח ומה שהקשה עוד למה כתב רבינו שלקטנים מברך אשר יצר ולא ענ"י עדיפא הי"ל למינקט

ואפי' נטילה לא בעי אפשר לומר הא דלא כתבו דלא בעי נטילה משום דמ"מ צריך נטילה משים הכון וכמ"ש בב"י וכמ"ש בש"ע ולכך לא כתבו אלא דלא מברך ענ"י ומה שהקשה עוד דהא מהרי"א כתב דכל היכא שתמצא בדברי הפוסקים שאמרו לברך ענ"י לקטנים בשפשף ואלו לדברי הב"י י"א מיירי בלא שפשף יע"ש לעד"נ דזה מיקרי מפורש כיון שי"א שאין מברך מיירי בלא שפשף וכמ"ש בדברי המנהיג שהביאם הב"י א"כ ע"כ י"א דמברך מיירי אף בלא שפשף דאל"כ מאי בינייהו ואע"ג שהוא מפרש דברי המנהיג דאף בשפשף לא מברך מ"מ פשט דבריו לא משמע כן ומרן הבין כפשט הדברים כנלע"ד ליישב דברי מרן ז"ל ודו"ק בכל זה:

סימן ח

סעיף ט' קודם שיברך יעיין בחוטי הציצית וכו' הב"ח כתב כיון דהחזקה דהכא אינה ממילא אלא תליא במעשה האדם שתיקן הציצית לא סמכינן אחזקה דשמא נתקלקל אח"כ וכדמסיק רבינא בבכורות גבי רובא וכ"ש גבי חזקה יע"ש ולע"ד לא הבנתי דשאני התם דהרוב הוא שמתעברות ויולדות וא"כ כיון דתליא במעשה דהרבעה א"כ מאן לימא לן שנרבעה כדי שנאמר שזאת הבהמה מהרוב שמתעברות ויולדות אבל הכא שהוחזק בכשרות שתיקנו הציצית מהיכ"ת לומר שנפסק אח"כ ואח"כ ראיתי להמ"א שכתב דש"ה דאיכא ס"ס וראיתי לה' מחצית השקל שהכניס מ"ש בדברי המ"א ואין זה במשמעות דברי המ"א ולפמ"ש א"ש מה שהקשה מו"ר ה' שלחנו של אברהם ביו"ד סי' א' אהא דקי"ל דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין והא רוב דתלוי במעשה דלימוד הוא יע"ש וכמבואר ודו"ק ואחר כמה שנים ראיתי שנתכוונתי בזה לדעת קדיש הרב הפלתי ביו"ד סימן א' יע"ש עוד כתב הב"ח אם בדק טליתו והניחו במקום ידוע ומצאו במקום שהניחו אין צריך לבודקי דזה ודאי בחזקת בדוק הוא וכמו הראש לגבי סכין של שחיטה ועיין ביו"ד סי' י"ט עכ"ל וק"ל דהא לא שרינן אלא בדיעבד ונאבד אבל לכתחלה לא שרינן בלא בדיקה וראיתי לה' מחצית השקל שכתב דשאני התם דאיכא חזקה איסור דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת יע"ש וק"ל דא"כ מאי ראיה מייתי לעיל מרוב מצויין אצל שחיטה מומחין דאי איכא לפנינו צריך לבודקו אימא דשאני התם דאיכא חזקת איסור דבהמה וצ"ע ואפשר לחלק בין פגימת הסכין דבקל היא נפגמת משא"כ בציצית ולכך הכא שרי אף לכתחלה כיון דמצאו במקומו: מ"ב סעיף ט' קודם שיברך ועיין בחיטי הציצית וכו' כתב הב"ח דמדינא אין לסמוך על החזקה לגבי ציצית דכיון דתליא במעשה האדם שתיקן הציצית לא סמכינן אחזקה דשמא נתקלקל אח"כ וכמ"ש רבינא בבכורות בר"פ הלוקח בהמה לענין רובא וכ"ש לענין חזקה דעדיפא מרובא והביא

עוד ראיה מדאיתא ביו"ד סי' א' דאי איתיה קמן צריך למבדקיה ולא סמכינן ארובא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם והייני משים דהחזקה אינה ממילא אלא ע"י שלמד הלכות שחיטה ושמא שכח יע"ש והנה מה שהביא ראיה מההיא דבכ ריח אינה ענין לכאן דשאני התם דאיכא למימר דאימור לא נרבעה כיון דמעשה דהרבעה תלוי במעשה אבל הכא דנתברר לן שתיקן הציצית מהיכ"ת שנאמר דשמא נתקלקל אח"כ ולא ניזל בתר חזקה שנתבררה לנו שהוא כשר ועיין להמ"א שמבואר חילוק זה בדבריו אבל לא היה צריך לומר דהתם משום ס"ס כמו שיראה המעיין שם ולפמ"ש י"ל מה שהביא עוד מיו"ד וכמו שמבואר ועוד לפמ"ש הר' עצמו שם ביו"ד דה"ט דצריך למבדקיה משום דכיון דאיכא חזקה כנגדו דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת הלכך לא סמכינן ארובא היכא דאפשר לברורי ועוד מיעוט המצוי ששוחטין ואינם יודעים הלכות שחיטה יע"ש וכ"כ הרשב"א בת"ה משם הרמב"ן יע"ש ליכא ראיה כלל והמ"א כתב דחייב לבודקן מט"א דאין סומכין על החזקות במקום שיכול לברר כדאיתא ביו"ד סי' א' יע"ש הנה לפמ"ש הרמב"ן ליכא ראיה כלל יע"ש בב"ה ובמ"ה והרב מחצית השקל הקשה על המ"א מדכתב לקמן סי' תל"ז דהתם משים דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וכן בית כל השנה בחזקת חמץ ולכך לא סמכינן אחזקה יע"ש וא"כ הא ל"ד אלא לבהמה דלא בדקינן לה מכל הטרפות וסמכינן אחזקה אע"ג דאיתא קמן ותירץ דהתם שאני משים דרובא דבהמות כשרות אבל הכא דליכא רובא אלא חזקה אע"ג דליכא חזקה כנגדה שסותרת אותה מ"מ לא סמכינן עלה היכא דאפשר לברורי יע"ש וק"ל דא"כ מאי ק"ל להמ"א לקמן משרפות דלא בדקינן דאימא דשאני התם דרוב הוא ולכך סמכינן עליה אפי' היכא דאפשר לברורי אבל גבי בית דליכא אלא חזקה דבדוקה היא הילכך היכא דאפשר לברורי לא סמכינן עלה וכן תירץ הפר"ח שם בעיקר הקושיא יע"ש ואפשר לומר דהמ"א ס"ל דהאי חזקה דבדוק עדיפא מרובא וכמו שהכריח מו"ה עה"ש ז"ל שם ולכך ק"ל שפיר מטרפית דלא בדקינן ליה אבל הכא גבי ציצית ליכא אלא חזקה ולכך לא סמכינן אחזקה היכא דאפשר לברורי:

סעיף י"ב אם יש לו כמה בגדים של ארבע כנפות כולם חייבין בציצית עיין להרב אליה רבא לקמן בסי' י"ד שכתב דהטעם הוא כיון דקי"ל חובת עלית לכן כל הבגדים חייבין בציצית אבל למ"ד חובת גברא מבואר במנחות דף מ"א דאין חייבין כל הבגדים יע"ש ולא ידעתי מאי קאמר דהא מרן פסק לקמן בסי' י"ט דציצית חיבת גברא ואפי"ה פסק הכא דין זה ומ"ש דבגמ' משמע דלמ"ד חובת גברא אינו חייב בכל הבגדים לא ידעתי מהיכן הוציא דין זה מגמ' ועיינתי שם ולא מצאתי שום רמז מזה והב"ח כתב ג"כ זה פשוט ממאי

דקי"ל דציצית חובת טלית הוא וכו' יעוי' שם ויש לפרש דבריו דמאי דקאמר דחובת טלית הוא לאפוקי חובת הגוף כמו תפלין וכמ"ש בגמ' שם וכמו שפירש המ"א בסי' י"ז סעי' ב' דברי ההגהה שם יע"ש ועיין להרב ע"ת בסעיף ד' ובסעיף י"ד שלכאור' דבריו סתרי אהדדי ולפמ"ש בכונת הב"ח א"ש די"ל דברי הע"ת כמו שכתבתי אבל בדברי ה' אליה רבא א"א לפרש כן וצ"ע:

שם ואם מפסיק ביניהם צריך לברך כתב המג"א פי' אם סח ביניהם וכמ"ש בס' י"ג והרא"ש לשיטתיה אזיל ביו"ד סי' י"ט דשיחה בין שחיטה לשחיטה הוי הפסק וה"ה כאן אבל להפוסקים שם דא"צ לברך ה"ה כאן עי' שם אבל מרן ביו"ד כתב דהרא"ש מספק"ל בזה יע"ש ולפ"ז מ"ש הרא"ש הובא בב"י וז"ל אבל אם מתעטף בהם בזא"ז בלי הפסק מברך ברכה א' על שתיהן עכ"ל דמשמע הא אם הפסיק צריך לברך שתי ברכות היינו אם הפסיק בהילוך או בהפסק גדול דלכ"ע צריך לברך ומרן המחבר דנר' מדבריו בסי"ג דשיחה הוי הפסק לאו מהרא"ש דהכא יליף לה אלא סמיך אהנך רביותא דס"ל דשיחה בין שחיטה לשחיטה הוי הפסק וכמ"ש שם בדברי הטור דאע"ג דהרא"ש מסופק מ"מ פסק הטור דצריך לחזיר ולברך מאחר שכמה גדולים סוברים כן וכו' יע"ש וכמו שכן פסק סברא זו ביו"ד בסתם יע"ש והכא אזיל לשיטתיה ביו"ד ודלא כהט"ז שם שכתב דבדברי מרן אין הכרע כמאן ס"ל דמדבריו כאן נר' שס"ל כסברא שהביא ביו"ד בסתם ועיין למו"ה בספר עה"ש בהשמטות ועיין לה' ש"ך שם שכתב דהסכמת האחרונים דאם סח צריך לברך וע"ע בנקודות הכסף ועי' לה' תבואות שור מ"ש בזה יע"ש וה' מג"א כתב דאם סח הסכמת האחרונים דא"צ לברך וכבר נתעוררו בדבריו האחרונים וכתבו דט"ס הוא וצ"ל דצריך לברך:

סימן ט

סעיף א' אין וכו' או של צמר רחלים וכו' וה"ה צמר אילים וכמ"ש בירושלמי שהביאו מרן בב"י וכ' הרב אליה רבא ולהרא"ש בפ"ב דבכורות אף צמר רחל בת רחל בת עז וצמר עז בת עז בת רחל וכן צמר רחל בת עז בת רחל יע"ש ולפענ"ד לא הבנתי דבריו דלמה חלה דין זה בהרא"ש והלא איתא התם בגמ' אר"פ הכל מודים שצמרו פסול לתכלת שנאמר לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך מה פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה הרי מוכח בהדיא דאף למ"ד דמיחייב בבכורה מודה לענין תכלת שצמרו פסול משום דבעינן דומיא דפשתן שלא נשתנה וכמ"ש שם רש"י יע"ש אמנם לכאורא לפ"ז קשה אמאי הרמב"ם בהלכות ציצית וכן בהל' כלאים פי' ובהל' ט"צ פי"ג לא כתב אלא רחל בת עז ולא כתב כל הני פרטי ואפשר שסמך על המבין כיון דטעמ' דכולהו משו' דבעי'

דומיא דפשתן שלא נשתנה א"כ אף בהני פרטי פסולים לענין ציצית ואינם נקראים צמר לענין כלאים ולענין ט"צ ועי' להלח"מ בפ"ב מהלכות בכורות יע"ש ואח"כ ראיתי לה' מעדני מלך בדברי חמודות שכתב דהרמב"ם שכ' בהל' ציצית רחל בת עז צמרה פסול לציצית לשיטתיה אזיל וכו' יע"ש הרי דס"ל דלענין פסול ציצית תליא במחלוקת וכמ"ש הר' אליה רבא אבל מדברי הלח"מ נראה כמו שכתבתי יע"ש ואח"ז ראיתי בכי"ק לה' המובהק ח"ק עולם כמהר"ש טייב זצוק"ל שתמה על ה' א"ר מגמ' הנז' אבל לא העיר בכל זה וצ"ע:

סעיף ב' ציצית של פשתים או של צמר רחלים פוטרים בכל מיני בגדים וכו' הנה מדברי מרן המחבר ורמ"א נראה דצמר או פשתים אף בשלא במינם ודלא כהר"ם שכתב משם הגמ' בפ"ג דאין פוטרין אלא דוקא יחדו ובלא"ה למרן שפסק דשאר בגדים מדרבנן ודאי דכל אחד לבדו פוטר וכמו שמבואר בגמ' והר"ם לשיטתיה אזיל שפסק כמ"ד דחייבין מה"ת וכמ"ש הב"ח אלא גם לרמ"א שס"ל דשאר בגדים מה"ת לא סבר כהר"ם מדלא הגיה על מרן והיינו משים דסברא יחידאה היא דמסתמות כל:

הפוסקים לא משמע כן וכמ"ש מרן בב"י ועפ"ד הר"ם אפשר ליישב קושיית התוס' במנחות דף מ"א בד"ה אין פוטר בה אלא מינה וז"ל ופירש בקונטרס אם אדומה היא יטיל בה שני חוטים אדומים ותימה מידי צבעא קגרים יע"ש ובסה"ד כתבו ומה דפירש בשיראים לא דק דהא אמרינן דצמר ופשתים פוטרים בהם יע"ש ולפ"ד הר"ם י"ל דמיירי בשיראים ותנא דבריית' סבר כאידך תנא דר"י דס"ל דשאר בגדים חייבים מה"ת ולהכי קתני דאין פוטר בה אלא מינה דצמר לבדו או פשתים אינם פוטרי' אלא דוקא יחדו ויחדו לאו משום גזירה דכסות לילה וכמ"ש בגמ' ושאר מינים אינם פוטרים אלא במינם:

סעיף ו' י"א שאין לעשות טלית של פשתן וכו' הנה מבואר בב"י טעם המחלוקת דהגאונים סברי שאין לציצית של פשתן עיקר מה"ת וכמו שהביאו מפ"ק דיבמות עי' בב"י ור"ת ס"ל דאסור להטיל ציצית של פשתי' בטלית של פשתן משום גזירה דכסות לילה אבל הרי"ף והרמב"ם ורש"י התירו שסברי דלא גזרו אלא על התכלת אבל במינו חייב ועוד כתב הרא"ש דאף לפי' ר"ת אין לאוסרו בזה"ז דעיקר טעם האיסו' הוא דילמ' אתי למירמי ביה תכלת שהוא עיקר המצוה ובכסות לילה או אם יקרע סדינו הו"ל כלאים שלא במקום מצוה אבל בזה"ז שאין לנו תכלת ואין לנו היתר כלאים בציצית כלל לא שייך למיגזר כלל וכו' יע"ש בב"י באורך בכל זה ומעתה אני הצעיר תמיה על הלבוש שכתב וז"ל אבל טלית של פשתן לא יעשה כלל מפני שי"א שאסור לעשות שים ציצית בטלית של פשתן בזה"ז כמו שיתבאר וי"א שאפילו בזמן שהיה התכלת לא היו

מתירין לעשות שום ציצית בטלית של פשתן וכו' וכ"ש בזה"ז שאין לנו תכלת ואעפ"כ נוהגין לעשות רוב הציצית מצמר ואם יעשום בבגד של פשתן הו"ל כלאים ממש וכו' יע"ש ולפענ"ד לא הבנתי דבריו דמאן הנהו י"א וי"א דהא מאן דאסר אסר בין בזמן הזה בין בזמן התכלת ומאן דמתיר נמי מתיר בכל זמן ועוד מאי האי דכתב וכל שכן בזה"ז אדרבה בזה"ז הסברא נוטה יותר להתיר מבזמן התכלת כיון שעתה אין לנו תכלת ולא שייך למיטעי לעשות כלאים ממש דבהא לא טעו אינשי וכמ"ש הרא"ש ז"ל שהבאתי בתשובה ולא מצינו בפוסקים מי שמחמיר בזה"ז יותר מבזמן התכלת וכמו שמבוא' בפוסקי' שהביאם מרן ב"י יע"ש וכעת צ"ע וה' יאיר עיני להבין דברי חכמים וחידתם:

סימן י

סעיף ו' אין כופלין וכו' זהו כסברת ר"ש שפוטר וכהרמב"ם שפסק כר"ש וס"ל הא דפוטר היינו על הכפולים אבל על הפשוטים חייב להטיל וכמ"ש מרן בב"י אבל הנמק"י כתב ור"ש פוטר דהו"ל כבגד שאינו ראוי ללבישה יע"ש משמע הא דפוטר אף מעל הפשוטים משום דאין עליו תורת מלבוש ומרן המחבר פסק כהרמב"ם ז"ל שכן משמע פשט דברי הרמב"ם ול"ק מה שהקשה הט"ז יע"ש והנמק"י כתב שם דהלכה כר"ש ותמיה לי עליו דלפי' שפירש שר"ש פוטר לגמרי א"כ היכי פסק כר"ש דהא מהגמ' מוכח דלא כר"ש דא"כ למה א"ל לאו היינו כנף דכתיב באורייתא תיפק"ל דלאו בגד הוא ולמה שדייה ועוד דמסיים הגמ' בהאי עובדא איכסי גלימא אחריתי אמ"ל מי סברת חובת גברא הוא חובת טלית הוא זיל רמי לה ואי כר"ש אמאי א"ל זיל רמי לה והלא פטירה היא לגמרי דאינה ראויה ללבישה אלא ע"כ דסברי דלא כר"ש אלא כרבנן וא"כ היכי פסק כר"ש והלא מהגמ' מוכח דלא כוותיה ולכאורא י"ל לפמ"ש הט"ז דר"ש דפוטר לגמרי היינו בטלית שהיא ארוכה כשתים וכופל הטלית ע"פ ההכרח אבל היכא שראוי ללובשו בלא כפילה אלא כפלו מרצון בזה חייב להטיל עכ"פ בפשיט א"כ י"ל דההוא עובדא מיירי שכופלו מרצין וא"ש דברי הגמ' אף אליבא דר"ש אבל מ"מ קשה מנ"ל למיפסק כר"ש והלא יחיד ורבים הלכה כרבים כיון דאין הכרע בדברי הגמ' כמאן ס"ל ואף הרמב"ם לא פסק כר"ש אלא משום דסוגיא דשמעתא אזלה כוותיה אבל להנמק"י קשה וכמ"ש ואח"כ ראיתי להרדב"ז סי' ש"א רס"ט שכתב וז"ל וכתב בנמק"י ור"ש פוטר דהו"ל כבגד שאינו ראוי ללבישה והלכתא כוותיה ולא סבירא לן האי פסקא דיחיד ורבים הלכה כרבים וכו' ותו דמייתינן עלה עובדא רבה בר רב הונא איקלע לגבי רבא בר יצחק חזייה דהוה מכסי בטלית כפולה ורמי ליה חוטא דתכלתא אכפלים אפשיט קם חוטא על רישיה אמר ליה היינו כנף בתמיהא וכו' משמע דלא הוה קשה ליה אלא משום דרמי חוטא

דתכלתא בכפלים אבל אי הוה רמי ליה בכנפי הכסות לא הוה קשה ואי איתא דהלכה כר"ש בכל גוונא היתה פטורה וכן הם דברי הרמב"ם ז"ל בהלכות ציצית אין כופלין את הטלית לשנים ומטילין ציצית על ד' כנפות כשהיא כפולה אלא א"כ תפרה כולה ואפי' מרוח אחת משמע דארבע קציתיה שלא במקום כפילה מטילין והיינו כת"ק דברייתא ואפשר שהוא ט"ס בלשון נ"י עכ"ל וראיתי להבר"י ז"ל שכתב עליו וז"ל ודבריו קשים דמהרמב"ם מוכח דפסק כר"ש וכן מוכח מההוא עובדא וכמ"ש מרן והגמ' באורך וכו' עכ"ד יע"ש ולא הבנתי דבריו דלפי פירוש הנמק"י ע"כ הרמב"ם לא פסק כר"ש דהא ר"ש פוטר לגמרי ומדברי הרמב"ם משמע דחייב להטיל בפשוטים וא"כ ע"כ הרמב"ם פסק כת"ק וס"ל דחייבת היינו בפשוטים ועוד מאי קאמר וכן מוכח מהגמ' והלא אדרבה דלפי' הנמק"י מההוא עובדא משמע דלא כר"ש וכל הפוסקים שפסקו כר"ש היינו משום דס"ל דר"ש דפוטר היינו אכפלים אבל על הפשיטים חייב וא"כ ההוא עובדא משמע כוותיה דר"ש טפי מת"ק ולכך פסקו כר"ש ואפשר דכוונת הבר"י דמהרמב"ם מוכח דפסק כר"ש דאל"כ הו"ל למיפסק בהדיא דטלית כפולה חייבת בפשוטים ולא למיתני דברי הגמ' בדיוק ולכותבו בשלילה אלא ע"כ דפסק כר"ש וס"ל דר"ש לא פטר אלא בכפולים אבל בפשוטים חייב ודלא כהרדב"ז אבל בהשגותיו על הנמק"י נ"ל עיקר כהרדב"ז שט"ס נפל בהנמק"י וכמ"ש כנלע"ד בוכוח עם חבירי התו"ש הי"ו ודו"ק בכל זה:

שם בהגהה וקודם שחתך הראשונות פסול בכל ענין כתב מרן בב"י וז"ל ואפשר דאפי' לא פסקינהו לבתראי כשרה בקמאי וכן יש לדקדק מלשון רש"י שכתוב בספרים דידן הטיל למוטלת כשרה בהני בתראי ואע"פ דהדר פסקינהו לקמאי משמע בדלא פסקינהו לקמאי דיש להכשיר יותר ומיהו נראה דהיינו דוקא היכא דלא נתכוון להוסיף אבל אם נתכוון להוסיף פסולה כל היכא דקיימי לתרוייהו וכו' יע"ש ולפ"ז מ"ש רש"י ואע"ג דהדר ופסקינהו לקמאי דמשמע דבדלא פסקינהו לקמאי יש להכשיר יותר היינו בנתכוון לבטל וס"ל לרש"י כמ"ש מרן לשיטת הרא"ש דרבא ס"ל בין נתכוון לבטל בין נתכוון להוסיף כפרה משים דכיון דאי היה מכוין לאוסיפי לא חשיב מעשה כי לא מכיון לאוסופי אלא לבטולי נמי לא חשיב מעשה ורש"י שכתב ואע"ג היינו אליבא דרבא דס"ל דר"ז מיירי בכל גוונא וס"ל לרש"י דהלכה כרבא ומשו"ה סתם וכתב כך ועיין לה' פרי צדיק שנתעורר בזה ולפמ"ש לק"מ ולפ"ז א"ש דברי מרן בדקדוק שכתב בסיף דבריו ולענין הלכה נראה דאע"ג דהרא"ש כרש"י וכו' יע"ש ולכאורא לענין פסקא רש"י לא מצינו שפסק כרבא או כר"פ ולפי הפשט כוונת הב"י אפירושא דשמעתא שהרא"ש כרש"י וכ"כ ה' מטה יוסף יע"ש ולפמ"ש א"ש דמדברי רש"י נראה שפסק כרבא וכשיטת

הרא"ש ועיין לה' לשין למידים שכתב כמ"ש דרש"י אזיל בשיטת הרא"ש יע"ש ושלי"ת שנתכוונתי לדעת גדולים ועתה נשאר לנו לבאר דברי רש"י שכתב בדף מ"א בד"ה חדא זמנא וז"ל לעיל הטיל למוטלת כשרה וכיון דמתכשרה בהנך בתראי וכ"ש בקמאי אי הוה פסיק לבתראי פשיטא דאין בה משים כלאים דהא כולה ציצית מיקרו ולכאורא לפמ"ש מרן בדעת רש"י א"כ סותר דידיה אדידיה ולכאורא י"ל דק"ל לרש"י דמאי ק"ל להגמ' והא אמרה חדא זמנא דאימא דמיירי הכא בנתכוין להוסיף דשניהם פסילים ואפי"ה לית ביה משים כלאים לזה כתב רש"י דמהתם נמי שמעינן זה כיון דאי פסוק חד כשר באידך א"כ פשיטא דלית ביה משים כלאים ואכתי יש להשיב על זה קצת ואין להאריך כעת ועיין לה' לשון למודים מ"ש בזה ומה שהקשה שם לשיטת הרא"ש דס"ל דבדקיימי תרוייהו פסולים א"כ היכי אמרינן אין בה משום כלאים דע"כ מיירי בדלא פסקינהו דאי בדפסקינהו פשיטא וע"ש ל"ק דאע"ג דתרוייהו פסילים דכיון דאי פסקינהו לחד כשר באידך א"כ כולה שם ציצית מיקרו וכלאים בציצית לגמרי אישתרו וכמו שכן היא הפשט של רש"י וכ"כ ה' שאגת אריה בסי' ל' ומו"ה ערך השלחן יע"ש ופשיט:

והנה ראיתי להב"ח שכתב וז"ל ולפ"ז נקטינן להלכתא וכו' אבל בלא פסקינהו כל עיקר פסולה כמ"ש:

התוס' והרא"ש בר"פ התכלת דאע"ג דאי רמי חוטין הרבה לית ביה משום בל תוסיף היינו דוקא כשהכל בכרך אחד אבל בשני כרכים פשיטא דאית ביה משום בל תוסיף והיינו הך דהנחנקין דאם הוסיף בחיטין פסול עכ"ד יע"ש ותמיה לי דהא התוס' והרא"ש הכריחו מההיא דהנחנקין דאם הוסיף חוטין בכרך אחד פסיל ואדרבה התוס' כתבו שם הא דלא אוקמה בהטיל למוטלת משום דכשרה היא יע"ש וצ"ע:

סימן יא

סעיף א' החוטין וכו' ואם לא היו טווין לשמן פסולים זהו דעת הרי"ף והרא"ש וכתב מרן בב"י שכן היא דעת הרמב"ם ומ"ש הרמב"ם אבל אם עשה אותה ישראל בלא כוונה כשרה צ"ל דלאו בטווית חוטין קאמר אלא בנתינת החוטין ועשיית הקשרים והחוליות דוקא קאמר והביא ראיה מדאמרינן בהתכלת אר"י א"ר ציצית שעשאה עכו"ם פסולה ואם איתא מאי איריא שעשאה עכו"ם אפי' עשאה ישראל שלא לשמה אלא ודאי לא מימעט אלא עכו"ם אבל עשאה ישראל שלא בכונה כשרה עכ"ד יע"ש והרב ב"ח השיג עליו דלדעת הרמב"ם דבעכו"ם אפי' ישראל עומד ע"ג פסול א"כ איכא למימר דקרא אתא לישראל הע"ג דפסול יע"ש ולא הבנתי דבריו דהא הרמב"ם כ' בפ"א מהל' תפלין כל דבר שצריך לשמו הכותי פסיל ואפי' אמר לו ישראל לעשות לשמו מפני שהכותי על

דעת עצמו הוא עושה יע"ש וא"כ אי בעשייה בעינן נמי לשמו ל"ל קרא למעוטי עכו"ם תיפק"ל דאפילו עשה ישראל שלא לשמו פסול ועכו"ם נמי אפי' ישראל עע"ג על דעת עצמו הוא עושה ועי' להרמב"ן במלחמות בפ"ק דסוכה דהוא תנא דמסייע למרן הב"י וה' הגדול המג"ן הביאו הבר"י וכן ה' אליה רבא לקמן בסי' י"ד כתבו שהרמב"ם פסק כרב ולהכי לא כתב ואם טוואן שלא לשמן פסול כמ"ש בהלכות תפלין לענין עיבוד ולא כתב אלא צריכין פי' לכתחלה דסבר דמ"ש רב כשרה היינו דיעבד אבל לכתחלה צריך עכת"ד ועש"ב וק"ל דהא הרמב"ם כתב בפ' ב' מהל' ציצית התכלת של ציצית צריכה צביעה לשמה ואם צבעה שלא לשמה פסולה יע"ש והתוס' כת' בפ' התכלת דף מ"ב ד"ה עד ובפ' נגמר הדין דמאן דאית ליה דטויה כשרה ה"ה צביעה וצ"ל לדברי הרב הנז' דהרמב"ם ס"ל דצביעה חמורה מטויה כנ"ל ליישב בדוחק:

שם בהגהה וי"מ אפילו לנפצן לשמן מה שהקשה הרב יד אהרן דא"כ אמאי לא אמר בעירובין מ"ש לשונות דאמר אדעתא דגלימא נפציה דניפוץ קודם צביעה ע"ש ל"ק דהתם קאמר לשונות פסולים משמע אפי' בדיעבד ומור"ם לא קאמר אלא לכתחלה וכמ"ש בדרישה יע"ש:

סעיף ב' וצריכין שזירה ושיהיו שזורין לשמן כ' המ"א ואפי' בדיעבד פסולין ועי' מ"ש עליו הרב אליה רבא ז"ל ולע"ד אפשר להביא קצת ראיה לדברי המ"א מדברי הרא"ש שכתב בסדר עשיית הציצית וז"ל כ' בעל העטור ומסתברא אם טוואן עכו"ם ושזרן ישרא' לשמן כשרים ולא מסתבר לי דהא אמר שמואל מן הסיסין פסולה וסיסין היינו פקעיות שנטוו שלא לשמן וסתם פקעיות אינן שזורין וצריך לשזורן לציצית ופסולין משי' שנטוו שלא לשמן ואינו מועיל להן אם שוזרן לשמן עכ"ד ואי ס"ל:

להרא"ש דשזירה אינה מעכבת בדיעבד א"כ י"ל דמיירי בהיכא שלא שזרן לשמן דמשים שזירה כשר בדיעבד אבל משום טויה שלא לשמה פסול בדיעבד אבל אי אמרינן כמ"ש המ"א דפסול בדיעבד א"כ ל"ל דמיירי הכא בשזרן שלא לשמן א"כ תיפק"ל דפסול משום שזירה אלא ע"כ דמיירי בששזרן לשמן ושפיר מייתי הרא"ש ראיה לדבריו וי"ל קצת:

והנה ראיתי לה' הגדול מוה"ר חיד"א זיע"א בס' הבהיר ברכ"י שכתב משם רבינו ישעיה הראשון ז"ל וז"ל ומאי דק"ל למר דאמרינן בספרי דחוטי הציצית צריכין שיהיו שזורין ויליף ג"ש תכלת תכלת ממשכן וקשיא לך אם כן מה להלן ששה אף כאן ששה הא אמרינן בריש יבמות האי גדילים לשיעורא הוא דאתא גדיל שנים גדילים ארבעה אמרה תורה עשה גדיל ופותליהו מתוכו פי' הני ארבע חוטין וכשמכניסין במקום נקב הכנף ומשולשלין מכאן ומכאן יהיו ח' וכיון דמקרא ילפינן היכי מצי למילף ג"ש שיהיו ששה

עכ"ל ולענ"ד דבריו דמ"ח נילף דכל התוס' יהיה שזור על ששה דאה"נ דשמונה חוטין בעינן כדכתיב בקרא גדילים אבל מ"מ כל חוט יהיה שזור על ששה וצ"ע:

סעיף ה' והטעם משום ביזוי מצוה אכל הרז"ה בפ"ק דסוכה כתב הטעם משום דבעינן הכנף מין כנף ומינים אלו אין ראוי לעשות מהם בגד שהם פסולת הצמר יע"ש וכתב מו"ה הגדול ערך השולחן וז"ל ולפ"ז היה מקים ליישב מ"ש התוס' במנחות דף ט"ל ע"כ ד"ה אף יע"ש ומיהו י"ל דלא ניח"ל בזה מפני מ"ש בפ"ק דיבמות לתנא דבי רבי ישמעאל סד"א הכנף מין כנף דעביד צמר לצמר ופשתים לפשתים וכו' יע"ש דמשמע שאין למעט מכנף פסולת הצמר דא"כ הא אצטריך להא ואין למעט מינים צמר לפשתים כיון דסתם בגד צמר ופשתים ואמר רחמנא עביד להו תכלת וכו' יע"ש ולא ידעתי במאי ניח"ל בזה דהא אכתי עדיין תקשה לפמ"ש התוס' בר"פ התכלת דאף ר"י דריש הכנף מין הכנף להקדים לבן לתכלת יע"ש א"כ אכתי תקשה מגמרא דיבמות אלא ע"כ לומר דהתם כיון דעדיין לא ידעינן דאתי עשה ודחי ל"ת אלא מהכא לכך דחי הגמ' דמנ"ל ללמוד דין זה דחידוש היא דאתי עשה ודחי ל"ת וא"כ אף דסתם בגד צמר ופשתים כיון דכתיב הכנף מין כנף הו"א דתכלת לא קאי אלא אצמר ולא להוציא מכאן דאתי עשה ודחי ל"ת כיון דלא ידעינן זה משום מקום והתוס' דלא ניח"ל בזה משום דכיון דלא הוזכרה דרשא זו בשום מקום בגמרא אין להם לבדות דרשא זו מלבם והראשונים שכתבו דרשא זו היינו משום דמפרשי דמ"ש רב עשאה מן הקוצין וכו' היינו מטעם זו משום דס"ל דעשייה שלא בכוונה כשרה ולהכי הוכרחו לפרש דברי רב מטעם זה וכמו שכן מבואר בדברי הרז"ה והמלחמות שם אבל התוס' דמפרשי דברי רב משום עשייה שלא לשמה א"כ אין להם לבדות דרשא זו מלבם ולפמ"ש מדברי התוס' דכ"ע דרשי הכנף מין כנף ולא פליג תנא דבי רבי ישמעאל אלא אהא דמרבה שאר מינים א"כ טעם שכתב הרז"ה א"ש אף לדידן דקי"ל כתנא דבי רבי ישמעאל ור"נ דכל המינים הוו דרבנן ולא דרשי הכנף מין כנף וכמ"ש המג"א ודלא כמו"ה עה"ש ז"ל יע"ש וצ"ע בכל זה לעת הפנאי ודו"ק:

סעיף ו' אם עשאם מצמר גזול פסילים וכו' כתב מרן בב"י וז"ל ובנ"י כתוב בה"צ דלא מיפסל אלא כשגזל חיטין ממש אבל גזל צמר ועשאו חוטין כשרה דקני ביאוש ושינוי הגוף והרמב"ם שכתב פסול אפשר דמיירי קודם יאוש א"נ אפי' אחר יאוש לא קני משום דהוי שינוי החוזר לברייתו עכ"ל ולכאורא מפשט דבריו משמע דלפי תי' הא' ס"ל דאע"ג דהוי שינוי מעשה גמור כיון דקודם יאוש מיירי ל"ק דבעינן יאוש ושינוי הגוף אבל זה א"א דהא הרמב"ם בפ"ב מהלכות גזילה כתב ואם נשתנית ביד הגזלן אע"פ שעדיין לא נתייאשו הבעלים ממנה קנאה בשינוי וכו' יע"ש אלא ודאי צ"ל דאף לפי תירוץ הראשון

ס"ל למרן דשינוי החוזר לברייתו הוא אלא דלפי תי' א' ס"ל דלאחר יאוש קני אע"ג דהוי שינוי החוזר לברייתו ובתירוץ הב' חידש לן אע"ג דמיירי לאחר יאוש ל"ק כיון דהוי שינוי גרוע ובזה אפשר ליישב קושית מהרש"א בקמא דף ס"ז בתוספות ד"ה מעיקרא שכתבו וז"ל ואע"ג דשינוי החוזר לברייתו על ידי שאלה וכו' והקשה מהרש"א נימא כיון דהוי עם יאוש קני אף בחוזר לברייתו יע"ש ולפמ"ש מרן א"ש דאיכא למימר דהתוס' ס"ל כמ"ש הרמב"ם דשינוי החוזר לברייתו ל"ק אף עם יאוש אבל ראיתי דזה ליתא דהא כתב הטור בח"מ סי' שנ"ג ואם יש עם היאוש שינוי השם אפי' הוא גרוע שחוזר לברייתו קונה מן התורה וכתב שם מרן הב"י וז"ל כ"כ הרא"ש בפרק מרובה והוא מדברי התוס' שם דף ס"ו שכתבו אהא דקאמר התם מי איכא למ"ד שינוי מעשה ל"ק ולא בעי לאוקומי בשינוי החוזר לברייתו דאיכא למ"ד דל"ק דרב יוסף לא פליג ארבה אלא ביאוש לחודיה אבל שינוי מעשה אפי' בחוזר לברייתו דאיירי ביה רבה כדפי' לעיל לא פליג עליה וע"ש הרי דהטור ס"ל בדעת התוס' דשינוי החוזר לברייתו עם יאוש קני ובזה עמדה ונצבה קושיית מהרש"א דהתוס' דבריהם סתרי אהדדי אבל אכתי לענ"ד לא הבנתי דברי מרן דהתוס' התם מיירי אף בשינוי מעשה לחוד דקני דר"י לא פליג עליה דרבה דבשינוי מעשה אף בחוזר לברייתו קני אבל לדידן דקי"ל דבשינוי החוזר לברייתו ל"ק מנ"ל דעם יאוש קנה ועוד למה נקט הטור דבריו בשינוי השם כיון דאף בשינוי מעשה דינא הכי ולולי דברי מרן אפשר לע"ד לומר דלמדו דין זה מדברי התוס' בסוכה דף ל' דשינוי השם החוזר עם יאוש קני אע"ג דשינוי מעשה החוזר אפי' עם יאוש ל"ק בשינוי השם קני ובזה א"ש דברי הטור שכתב דוקא שינוי השם דשינוי מעשה כה"ג ל"ק ואח"כ ראיתי לה' כפו"ת שם שכתב כן יע"ש ועיון להט"ז מה שתמה על מרן ועיין להמח"א בהלכות גזילה סי' כ"ט מ"ש שם:

והנה ראיתי לה' הנז' שם שנסתפק במי שגזל צמר ועשאו חוטין ואח"כ נתייאשו הבעלים ומכרו הגזלן לאחר אם יוצא בהם הלוקח ידי חובת ציצית כיון דקנאו ביאוש ושינוי רשות או דילמא אפי"ה לענין ציצית פסול כיון דבשעת הטויה היה גזול יע"ש ולע"ד נראה דקרא דועשו להם דממעטינן מיניה גזול לא איירי אלא בתליה ולא בטויה וכמ"ש מרן בש"ע לקמן בסי' י"ד דעשאו עכו"ם פסול ואלו הכא בסעיף ב' גבי טויה כתב ואם טוואן עכו"ם וישראל עע"ג להרא"ש כשר אלא עכצ"ל דה"ט דקרא דממעטינן מיניה עכו"ם לא מיירי אלא בתליה אבל הכא גבי טויה דפיסולה דעכו"ם משום שלא לשמו הוא ולכך בישראל עע"ג להרא"ש כשר וכמ"ש שם הלבוש מלתא בטעמא יע"ש וכ"כ הט"ז שם והמ"א וכל האחרונים שם יע"ע וכיון שכן הכא גבי גזילה כיון דבשעת תליה נפיק מידי

גזל אע"ג דבשעת טויה היה גזול לית לן בה דקרא לא קפיד אלא גבי תליה דקרא דלהם גבי ועשו כתיב כנלע"ד כעת:

סעיף י"ד יקח וכו' ויקשור וכו' איתא בגמרא ואמר רבא קשר עליון דאורייתא דאי ס"ד דרבנן מאי אצטריך למישרי סדין בציצית פשיטא התוכף תכיפה אחת אינו חיבור יע"ש וק"ל לפי שיטת הרמב"ם דס"ל דבתוכף שחי תכיפות הוי חיבור אף בלא, קשר וכמ"ש בטיו"ד סי' ש' א"כ מנ"ל דבעינן קשר אימא דבעינן שני נקבים דהוי שתי תכיפות ומשו"ה אצטריך קרא למישרי סדין בציצית ולעולם לא בעינן קשר וי"ל דהרמב"ם ז"ל מפרש כמ"ש התוס' שם דלא מפיק אלא מגדיל יע"ש ואח"כ ראיתי לה' חמד משה שנתקשה בזה ומה שתירץ לפום ריהטא דבריו אינם מובנים לע"ד יע"ש והנה רש"י שם פירש דקשר עליון הוא הלמ"מ וראיתי לה' משבצות זהב שהקשה דמנ"ל לרש"י דהלמ"מ הוא ולא פירש כפשוטו דמה"ת הוא מדאצטריך למישרי סדין בציצית ותירץ דק"ל לרש"י דמנ"ל דבעינן קשר אימא דבעינן שתי תכיפות דהוי חיבור ולא קשר לזה כתב רש"י דקשר הלמ"מ הוא ורבא בא להביא רמז מקרא יע"ש ולפ"ז ניחא מה שהקשינו להרמב"ם ז"ל ולע"ד אפשר לומר דק"ל לרש"י קושיית התוס' שם מגמרא דיבמות ולזה כתב רש"י דקשר הלמ"מ הוא ורבא בא להביא רמז מקרא ולפ"ז שפיר פריך הגמ' ביבמות דכלאים מדתנא דר"י שמעינן דבגדיהם צמר ופשתים ומהלמ"מ שמעינן דבעי קשר וא"כ ל"ל צמר ופשתים להתיר כלאים כנלע"ד נכון בכוונת רש"י ובזה אפשר לתרץ קושיית מהרש"א משם הרב פורת יוסף ביבמות דף ו' ד"ה טעמא דאפשר דהתוס' שם אזלי בשיטת רש"י דקר הלמ"מ הוא אבל זה דוחק דהתוס' שם ביבמות דף ד' בד"ה ואמר ובמנחות נראה דלא ס"ל כרש"י דאל"כ ל"ק קושייתם יע"ש וכמו שכתבנו ואחר העיון ראיתי דעדיין צריכין אנו לדברי ה' משבצות זהב ז"ל דאכתי תקשה דצ"ל הילכתא והא בלא"ה מקרא שמעינן לה דבעינן קשר אלא ע"כ דאי מקרא הי"א דבעינן שתי תכיפות ולא קשר וכמ"ש הרב הנז' וכן מבואר בדברי הרב שם אבל מ"מ מה שכתבנו ליישב קושיית התוס' א"ש ובקשר עליון הביאו התוס' שם ב' פירושים שי"א שקשר עליין הוא שלאחר הגדיל וי"א שקשר עליון הוא סמיך לכנף אבל קשר שאחר הגדיל כיון שרחוק מן הטלית משים ההוא לא הוי כלאים יע"ש וזהו לע"ד כוונת הלבוש בסיף סי' זה שהביא י"א שקשר העליון הוא סמוך לכנף די"א אלו הוא ל"א של התוס' יע"ש שמבואר מדבריהם דקשר עליון הוא סמוך לכנף ממש ודלא כמ"ש ה' א"ר די"א שהביא היינו מ"ש הב"י בדעת הרמב"ם אלא נראה עיקר כמו שכתבתי בס"ד:

שם עד שישלים לחמשה קשרים וכו' עיין להרדב"ז בסי' שני אלפים של"ג מה שנתן טעם לזה:

סימן יב

סעיף א' אם וכו' ולר"ת לא מכשירין אלא בנשתיירו שני חוטין שלמים וכו' כתב הע"ת וז"ל טעמו דס"ל דבעינן שישתיירו שני חיטין שלמים שהוא הלבן דתכלת אינו מעכב את הלבן וכו' יע"ש ותמיה לי דלמה תלה דין זה בתכלת אינו מעכב את הלבן והלא אף לרבי דס"ל דמעכבין זא"ז דינא הכי ס"ל הכי וכמבואר בגמ' ואפשר לומר דהיינו הך דקאמר וכמו שמפרש בגמ' מתניתין דקתני התכלת אינו מעכב את הלבן אליבא דרבי ודו"ק:

שם אם לא דקדק וכו' כתב הע"ת דלפמ"ש הרמב"ם דאין לחוטי הענף מנין מן התורה יש להקל דספיתא דרבנן לקולא יע"ש ולפמ"ש האחרונים דכל דאתיא מדרשא הרמב"ם קרי לה ד"ס והכי כוונתו כאן גם להרמב"ם אין להקל ולשון זה של הע"ת מגומגם מאד ועי' להרב מאמר מרדכי מה שהגיה בלשונו ולע"ד עדיין צ"ע כמו שיראה המעיין:

סימן יג

סעיף ב' אם היא וכו' מותר לצאת בה לרשות הרבים כתב הרדב"ז בסימן תשט"ז וכ"ת דחיישינן שמא מיפסק חוט א' בעודו בר"ה חששא רחוקה היא ואפי' נפסק אין חייב לפושטו בשוק דגדול כבוד הבריות ע"ש וכתב עליו מו"ה עה"ש וז"ל ולפי גירסת התוספו' בשבת דף ס"א גבי תפלין דאין יוצאין בו אפילו למ"ד שבת זמן תפלין דילמא מיפסק ואתי לאתויי ד"א בר"ה ע"ש הכא נמי הו"ל למיחש גבי ציצית ומ"ש הרא"ש דלא חיישינן כ"כ דאף אם יפסקו אין נפסלין מיד היינו משו' דס"ל דלא מיפסלי אלא עד שיפסקו כולן אבל לדידן חיישי' דאפי' בחוט א' נפסל ועוד קשה דלא סרי משום כבוד הבריות אלא בכרמלית דרבנן ולא בר"ה ע"ש ולא ידעתי מאי קאמר דליק חישינן והא מרן לעיל פסק כהרא"ש ועוד י"ל דהרדב"ז ס"ל כהרא"ש ומה שהקשה עוד דלא שרינן אלא בכרמלית י"ל דהרדב"ז ס"ל דליכא ר"ה בזה"ו וכ"נ מדבריו בסו' תרי"ח יע"ש:

שם בין טלית קטן וכו' כתב הר' פ"ת ראפילו באותם מינים דחיובא דציצית ליכא בהו רק מדרבנן דאפי"ה מופר לצאת בהם לר"ה יע"ש טעמו והוכיח כן מדברי הרמב"ם יע"ש וכ"נ עוד מדברי רבינו ישעיה הראשון הביאו הבר"י בסי' ומו"ה עה"ש לקמן בסימן ש"א אות י"ב ועי' למהר"ם מינץ בסי' ע"ח וק"י יע"ש:

סעיף ג' בהגהה ואפילי וכו' ודוקא בשבת דאסיר למשות ציצית יכו' והיינו כמ"ש המרדכי בשם ר"י הובא בב"י כיון דמ"ע אינה אלא להטיל בו ציצית כשילבשנו משו"ה אינו עובר על הלבישה בשבת כ שא"א לעשות ציצית אבל בחול דעובר על עשה להטיי

בו ציצית אינו יכול ללובשו בלא ציצית וה' ט"ו כתב הא דתלה הטעם משים כביד הבריות אף ע"ג דר"י בלא"ה התירו מטעם הנז' משים כיון שיש במרדכי מי שחילק על ר"י הכריע רמ"א כר"י משים כביר הבריות ומשים כביד הבריות לחוד לא סגי דאין זה ביוש כ"כ וכמ"ש בב"י יע"ש וק"ל למה היצרך לומר משים דאין זה ביוש כ"כ תיפק"ל משים דלא דחינן שים מצוה דאוריית' מפני כבוד הבריות וכמ"ש בדרכי משה יע"ש וי"ל דהט"ז ס"ל כמ"ש המ"א דודאי מפני כבוד הבריות דחינן אפי' עשה דאורייתא בשב ואל תעשה ושאני הכא דלא הוי בזיון גדול ומשי"ה דוקא בשבת ולא בחול וכמו שכן חילקו התוס' בשבועות דף ל' יע"ש וזהו ג"כ כונת הט"ז שק"ל תפק"ל משים כבוד הבריות ואע"ג דאיכא עשה דאורייתא מ"מ הכא דהוי בשיא"ת דחינן ליה מפני כבוד הבריות ואהא תירץ דאין זה ביוש כ"כ וכיון דלא הוי ביוש כ"כ לא דחינן עשה דאורייתא אפילו בשוא"ת ולכך דוקא בשבת הוא דמותר ללובשו בלא ציצית מפני כבוד הבריות כיון דאינו עובר על עשה דלבישה אבל בחול לא והמ"א כ' על דברי ההגהה ואע"ג דציצית מ"ע דאורייתא ואיסור דאורייתא לא דחינן מפני כבוד הבריות מ"מ שרי וכולי עי' שם והא דלא הקשה אדברי מרן שכתב לא יסירנו מעליו דגדול כבוד הבריות משום די"ל דס"ל דאף עשה דאוריית' דחינן משום דהוי בשוא"ת וכמו שכן הקשה ה' מ"א ז"ל לקמן ואה"נ דאפי' בחול שרי והא דנקט שבת לרבותא דאע"ג דיש ג"כ איסור שבת א"צ לפושטו וכמ"ש הרב לקמן אבל בהגהה ל"ל הכי דא"כ אמאי אסר בחול ולכך הקשה המ"א שפיר דא"כ מ"ט דבשבת מותר ועי' לה' תוספת שבת בהגהותיו לסי' זה שנתקשה בזה יע"ש ואש מ"ש:

והגה ראיתי לה' חמד משה שהביא מ"ש התוס' בשבת דף:

קל"א ד"ה לא לכל דבציצית אין במצותן דחיית שבת וכתב הרב הנז' וז"ל ולפ"ד אם יש לו ציצית מוכנים מותר לתלותן בשבת והקשה הא קשר עליון דאירייתא ולפי דעת הפוסקים דצריך שני קשרים זעג"ז הוה ודאי של קיימא ולמה אין במצותן דחיית שבת עי' שם ולא ידעתי מאי קאמר דהא ודאי התיספות שכתבו אין במצותן דחיית שבת לא קאי אתליה דהתליה מכשירין היא ולא עיקר המצוה וכמ"ש שם רש"י בד"ה למעוטי יע"ש ומ"ש התוס' א במצותן דחיית שבת היינו דעיקר המציה היא לאחר שיטיל הציצית בבגד ובלבשנו וכשהוא ליבש הטלית בציצית אז הוא מקיים מצות ציצית ואין כאן דחיית שבת בזה ועי' להתוס' ביבמות דף צ' כנ"ל ברור ופשיט בס"ד:

סימן יד

סעיף א' ציצית וכו' האשה כשרה לעשותן כתב הט"ז והא דנשים שלנו טוות ציצית זה מותר אסי' לר"ת:

דדוקא אתליה בבגד הוא דקפיד וזו מלתא אחריתא וכ"כ הגה"מ הביאו הב"י ואף ע"ג דטעמא דר"ת משום דאמרינן כל שישנו בלבישה ישנו בעשיה ודאי דכונת ר"ת לאו דדרשינן נמי הכא מהיקשא דלא תלבש לגדילים תעשה כל שישנו בלבישה ישנו בעשיה דהא האי קרא לא מיירי בלבישת ציצית וכמ"ש התוס' במנחות ועיד ר"ת כ' ג"כ דכל מציה שאין האשה חייבת בה אינה יכולה לעשית וכמ"ש הרא"ש בגיטין והתם ליכא היקשא לזידרש הכי אלא ע"כ דכונת ר"ת למו בעלמ' דילפי' מתפלין דכל שאינו בלבישה אינו בעשיה ומשו"ה כתב הט"ז דטוות ציצית אף לר"ת דלא ילפינן מהתם אלא תליה כמו כתיבה דתפלין אבל דבר אחר לא ועי' לקמן סי' ט"ל ועי' לה' משבצות זהב שנתקשה בדברי הט"ז והניח הדבר בצ"ע ולפמ"ש א"ש:

סעיף ג' שאלה כשהיא מצייצת וכו' עיין מה שהקשה הט"ז מלולב דקי"ל דאינו יוצא בשאיל והר' אליה רבא כתב דעיקר טעמא דהרא"ש משום דמיעוט דכסותך כתיב בעשיית הציצית דפטיר לעשית בו ציצית אבל בשכבר נעשה בו ודאי יוצא בו ובזה מתרץ קושיית הרב ט"ז יע"ש ובזה ניחא מה שהיה קשה אצלי עמ"ש הרא"ש בריש הלכות ציצית וז"ל ומה שמת עטפין באשכנו בטלית של אחר כדי להפטר מן הברכה משום טלית שאילה נראה לי דטועים הם וכו' אבל השואל טלית מצוייצת צריך לברך וכו' יע"ש ולכאורא לפי הטעם שכ' הרא"ש בפכ"ה דגמר ומקני לו לשים מתנה יע"ש אם כן הכא אמאי טועים הם כיון שהשואלים אין כונתם לקנות ואדרב' הם רוצים שלא לקנות כרי להפטר מן הברכה וכן ראיתי לה' מחצית השקל ז"ל שתמה כן על הרא"ש יע"ש אבל לפמ"ש ה' אליה רבא ניחא וכן מבואר בדברי הרא"ש שם שלא הביא אלא טעם זה יע"ש:

סימן טו

סעיף א' מותר להתיר וכו' ובבריית' איתא התם ובלבד שלא תהא מופסקת ועיין למרן בב"י שתמה על הרמב"ם והטור ורבינו ירוחם שלא כתבו דין זה ע"ש וראיתי בדרישה שכתב דהטור והרמב"ם ס ס"ל דאתא למעוטי היכא דנפסקו שני ראשן ואין בכל א' כרי עניבה ובצירוף שניהם יש כרי עניבה וס"ל דבכנף א' הטלית כשר דמצרפינן לשניהם אבל לקיבען לכתחלה בכנף שני לא ולהכי ל הביאו דין זה משום דס"ל דאף בכנף א' לא מצרפינן יע"ש ותמיה לי כיון דמצינו דברייתא ס"ל דבכנף אחד מצרפינן א"כ היכי פסק

הרמב"ם דבכנף א' לא מצרפי' כל כמה דלא מצינו בגמ' מי שחולק על ברייתי' זו וי"ל דהרמב"ם אית ליה כגירסת רבינו ישעיה הראשון שגריס ובלבד שתהיה מו נסקת וכמ"ש בשיורי ברכה ומפרש כמו שפירש ר"י שצריך לפסיק החיטין קודם תלייתן וכבר הביא הרמב"ם דין זה בפ"א יע"ש ואח"כ ראיתי למי"ה בס' ווי העמודים סי' י"ג שכ"כ יע"ש:

סעיף ב' אינו יכול ליקח וכו' וכנף זה לא היה מבגד זה בשעת עשייה כתב המ"א דעיקר הטעם משים תעשה ולא מן העשוי והא דהוצרך לטעם זה משום דלא תקשה מדקי"ל דנקרע לג' יתפור לז"א דכנף זה לא היה מנגד זה בשעת עשייה א"כ הוי תחלת עשייתו כפי בפיסול משא"כ בנקרע יע"ש וכ"כ רבינו ישעיה הראשון הביאו מו"ה עה"ש דאף בנקרע לגמרי כשהיא חוץ לג' יתפור ושאני ההיא דאמה על אמה דהוי ממקום אחר ולפ"ז בטליתות שנחלקו לגמרי מותר לחברן ואין צריך להתיר שום ציצית מהם ואף שאין בהם שיעיר מ"מ כשמחברן למלתא קמייתא הדרי ודלא כהט"ז דס"ל שצריך להתיר ציצית של א' מהם וכ"נ מדברי מהר"ם מינץ בסי' י"ג וכמ"ש ה' אליה רבא ודלא כהב"ח דמדמי ההיא דנקרע לגמרי לדין שלא יביא אמה על אמה דהחילוק ברור וכמ"ש רבינו ישעיה וכן מסיק להלכה מו"ה בס' ווי העמודים בסי' י"ז וחזר וכתבו בשיורי עה"ש אשר בסוף ספר חקת הפסח ומה שהקשה מו"ה הנז' ממ"ש מרן הב"י בסי' כ"ג דלמ"ד דנתבטל הציצית בקשירה כשחוזר ומתירו הו"ל תעשה ולא מן העשוי עיין מ"ש המ"א שם והיכא שהוא מטלית אחר מסיק הט"ז והמ"א דכשר ונראה מדברי המ"א בסעיף ד' דאף אם הוא מחתיכה אחרת אם יש בו כשיעור אין צריך להתיר הציציות ואם אין בו כשיעור צריך להתיר הציציות אבל מ"מ לא מפסיל מטעם הב"ח משים דכשתופר נעשה בגד א' ועיין במפרשי המ"א:

סעיף ה' אם נקרע וכו' איכא לספוקי כתב המ"א דמ"ש ב"י לכולהו פירושי היינו לנ"י והרא"ש אבל לרש"י תפירה הוי חיבור ע"ש ואע"ג דלרש"י בלא"ה יש לאסור מטעם גזירה מ"מ נ"מ לטלית של צמר וכמ"ש בסעיף ד' אם אינו רוצה לתפור מאותו המין ופשוט ועיין לה' דגול מרבבה שהניח בצ"ע:

סימן יז

סעיף ב' נשים ועבדים פטורים וכו' עיין למ"ש התוס' במנחות דף מ"ג ומ"ש הרב יד אהרן ועיין להתוס' בערכין דף ב' וביבמות דף ד' ולהר"ן בפ"ק דקידושין ועיין לחידושנו שם בפרק התכלת שביארתי דברי התוס' באר היטב בס"ד:

שם בהגהה ומ"מ וכו' אך מחזי כיוהרא ולכן אין להן ללבוש ציצית אבל אם לבשו אין מוחין בידן עיין מה שהקשה ה' יד אהרן מפרק המוציא תפלין ולפמ"ש לק"מ ועיין להר"ן בפ"ק דקידושין:

סימן יח

סעיף א' לילה וכו' להרמב"ם כל מה שלובש בלילה פטור וכו' ומדברי רש"י במנחות דף מ' ע"ב בד"ה רבי זירא שכתב שמא יתכסה בו בלילה משמע דס"ל כהרמב"ם אבל הב"ח הסכים דברי רש"י להרא"ש יע"ש ולפ"ד א"ש מה שהקשה השע"ה בה' ציצית דדברי רש"י דמנחות סתרי למ"ש בשבת דף כ"ז ובזבחים דף י"ח יע"ש ולפמ"ש הב"ח א"ש:

סימן כ

סעיף א' הלוקח וכו' אבל אם לקח מעכו"ם שאינו תגר פסולה מרן בב"י הביא משם מהרי"א שהקשה על זה דדוקא גבי תכלת ניחוש לקלא אילן משום דתכלת דמיו יקרים מזייף אבל בלבן דל"ל הכי לא יע"ש ומדברי רש"י אין נראה כן דכתב פסולה דשמא הוא צבעה ושלא לשמה נעשית הרי דמפרש הטעם משום שלא לשמה ולפי האי טעמא ודאי אף בלבן דינא הכי ועיין למרן כנראה מדבריו שמסתפק בדברי רש"י וצ"ע ועוד כתב מהרי"א והנה לפי סברת בעל העטור הוא חולק על זה שהיא סובר שהעכו"ם יכיל לעשות ציצית וכתב עליו מרן בב"י דאינו נראה דלא מכשיר אלא בתלייה אבל טויית החוטין או שזירתן מודה דבעינן לשמה וגוים לאו בני לשמן נינהו ע"ש וראיתי למו"ה עה"ש ז"ל שתמה עליו דהא רב לא בעי טוייה לשמה וגוי כשר לעשות ציצית וא"כ עכ"ל דס"ל דברייתא לא מיירי אלא בתכלת דוקא דחיישינן לקלא אילן אלא דאנן קי"ל דבעינן טוייה לשמה ע"ש ולא ידעתי מאי קאמר דשפיר מתמה מרן אמהרי"א דאע"ג דבעל העטור ס"ל דבעשיה כשרה מ"מ בטוייה ס"ל לבעל העטור דבעינן לשמה ושלא לשמה פסול וכמ"ש מרן בב"י לעיל בסי' י"א שכתב הרא"ש משם בעל העטור כן וא"כ לשיטת שמואל דקי"ל כוותיה יש לפרש הברייתא אף בלבן ומטעם שלא לשמה כנ"ל פשיט והנה לכאורא יש להוכיח מדברי מרן הנז' דדעתו דאם לא היו שזורין לשמן פסילים וכמ"ש המ"א לעיל בסי' י"א ויש לדחות ועיין במ"ש לעיל:

סימן כא

סעיף א' חוטי וכו' אבל כ"ז שהם קבועים בטלית אסור להשתמש בהם וכו' וכמ"ש בשאלותיו הביאו הטור וז"ל אסור לבני ישראל למיעבד צורכיהון במידי דעביד למיפק ביה ידי חיבת מצוה כגון חוטין הקבועין בטלית למיסר ביה מדעם אי נמי הושענא לארוחי בה ואתרוג דמצוה למיכליה וכו' יע"ש וכתב מהרי"א פי' אע"ג דמן הדין הוא

שאם האתרוג גדול שיכול לאכול ממנו ובתנאי שישאר בו כביצה אין לעשות זה יע"ש וכוונתי היא דק"ל דל"ל הטעם דאסיר משום בזיון תיפק"ל משים דחסר פסול לז"כ דמיירי בגדול דמצד הדין דחסר ליכא כיון שישאר בו כביצה אבל מ"מ אין לעשות זה משים בזיון וכך הוא בהדיא בדרישה יע"ש ועיין לה' מאמר מרדכי מה שתמה על הדרישה ולא ידעתי מאי קאמר מר:

סימן כב

סעיף א' קנה טלית וכו' דלא גרע מכלים חדשים ז"ל המ"א ז"ל אבל אינו מברך שהחיינו על המצוה כיון דאינו בא מזמן לזמן וק"ק דביו"ד סי' כ"ח כתיב בהגהה דמברך שהחיינו על הכסוי ובסי' רס"ה ס"ז כתב דמברך שהחיינו במילה ופדיון הבן יע"ש ולכאורא קשה מאי קושיא מכסוי דשאני החם משום דבפעם ראשונה שכסה לכך מברך והתם אינו מברך בכל כסוי וכן מפדיון הבן ומילה ל"ק מטעם זה ונ"ל דכוונתו כמו שהקשה הש"ך שם דמ"ש דבכסוי מברך בפעם א' שמכסה משא"כ בציצית ותפלין סתמו דבריהם דמשמע אף בפעם א' אינו מברך ותירץ משים דהנהו לא שכיחי כ"כ וצ"ל דכסוי כיון דשכיח יותר ממילה לכך אינו מברך אלא בפעם א' ועיין לה' אשל אברהם:

סימן כה

סעיף א' אחר שלבש וכו' כדי שלא יעבור על המצות וכ"ה בנ"י ואע"ג דס"ל דציצית הוי תדיר וצ"ל דס"ל דאין מעבירין דוחה לתדיר וכתב ע"ז מו"ה עה"ש ז"ל דאין זה סוחר למ"ש רמ"א בסימן תרפ"ד דהמתחיל לקרות בשל חניכה צריך להפסיק וכו' משום דאין מעבירין אינו דוחה לתדיר די"ל דתפלין מקודש ואהני אין מעבירין לשוויה מקודש עדיף מתדיר ושוב הקשה ע"ז מדאיבע"ל במנחות דף מ"ט מקודש עדיף או תדיר עדיף ופסק הרמב"ם בה' תו"מ פ"ח דאיזה שירצה יקריב ואע"ג דאיכא אין מעבירין במקודש יע"ש ולע"ד יש לחלק דשאני התם לבטולי הא מקמי הא אמרינן דאיזה שירצה יקריב ולא אזלינן בתר המוקדם אבל היכא דעבדינן תרוייהו אזלינן בתר המוקדם ולכך הכא דמיירי לענין להקדים אהני הא דאין מעבירין לשויה מקודש עדיף מתדיר ושו"ר לה' למידי ה' בלמוד כ"ב שכ' כמ"ש יע"ש ועוד י"ל דע"כ לא איבע"ל התם אלא בתמידין ומוספין דתרוייהו קדושים קדושת הגוף אלא שהמוספין יש בהן תוספת קדושה מצד עיצומו של יום שהיום יום טוב הוא וכמ"ש רש"י שם ולכך מיבע"ל דדילמא תדיר עדיף ואף לגבי מקודש ואין מעבירין כיון שהתדיר עצמו יש בו קדושה מצד עצמו משא"כ הכא תפלין לגבי ציצית כיון שתפלין תשמישי קדישה הן וציצית תשמישי מצוה משו"ה ס"ל להנ"י דאע"ג דתדיר עדיף אתני אין מעבירין לשויה מקודש עדיף מתדיר ועיין להמ"א לקמן

בסי' כ"ח ובזה ניחא מ"ש ה' בית הלל ביו"ד סי' רפ"ה דאם אין ידו משגת לקנית ציצית ותפלין יקנה תפלין משים דזה תשמישי מצוה וזה תשמישי קדישה יע"ש ולכאורא הא הציצית תדירי ותדיר ומקודש בעיא היא וכמ"ש ופסק הרמב"ם דאיזה שירצה יעשה ולפמ"ש א"ש ועוד י"ל ובעיקר תירוצו של מו"ה הנז' יש להעיר דאמאי לא אמרינן התם נמי דאהני פרסומי ניסא עם אין מעבירין לשיויה עדיף מתדיר דהרי מצינו דלענין לבטולי הא מקמי הא עדיף פרסומי ניסא לגבי תדיר ממקודש לגבי תדיר דהרי בשבת דף פשיט רבא דנ"ח וקידוש היום פרסומי ניסא עדיף ואף דקידוש היום תדיר הוא מ"מ פרסומי ניסא עדיף ואלו במנחות דף מ"ט איבע"ל גבי צבור שאין להם תמידין ומוספין איזה מהן קודם וכן ראיתי למו"ה שם שהוכיח כמ"ש וא"כ כיון שלגבי מקודש אהני הא דאין מעבירין לשיויה מקודש עדיף מתדיר א"כ כ"ש התם גבי קריאת חנוכה שיש לנו לומר כן ועיין בתוס' שבת שם ועיין להמ"א לקמן וי"ל ולעיקר קושיית מו"ה י"ל ע"ד מ"ש הרב ויתיישב הכל דשאני הכא דתפלין לגבי ציצית יש לו מעלה על הציצית שהוא תיבת הגוף ומטעם זה כתבו האחרונים דמי שאין ידו משגת לקנות ציצית ותפלין תפלין קודם משים שחובת הגוף הוא ולכך הכא לענין קדימה מקדמינן לתדיר כיון דאפשר לקיומי תרוייהו אבל כי איכא אין מעבירין עם חובת הגוף אז מקדמינן לתפלין שהוא חיבת הגוף ואין מעבירין ועדיף מתדיר:

והנה ראיתי למרן בב"י שכתב דאע"ג דגבי תפלין קי"ל דאם פגע בשל ראש יסלקנו ויניח תפלין של יד דשאני התם דכתיב והיה לאות על ידכה והדר והיו לטוטפת ודרשינן כל זמן שבין עיניך יהיו שתים ומשו"ה מיטב שיעבור על המצוה משיעבור אמאי דכתיב דאורייתא וכו' יע"ש והרב ארעא דרבנן באית א' רצה להוכיח דאין מעבירין מדרבנן דאי מדאורייתא מאי אולמיה האי מהאי ודחה משום דש"ה דאיכא תרתי דכתיב והיה לאות והדר והיו לטוטפת ודרשינן נמי כל זמן שבין עיניך יהיו שתים יע"ש ולע"ד דלכך הביא מרן תרי דרשות לרמוז לתירוץ הרב הנז' ועיין בה' אליה רבא לקמן בסי' כ"ח סק"ג שדקדק כן מדברי הלבוש כמו שדקדקתי מדברי מרן יע"ש ועוד י"ל דשאני הכא דאיכפל זה בתורה כמה פעמים וע"ד מ"ש כל מי שאינו מניח תפלין עובר בשמונה עשה ועיין להרמב"ם בפ"ה מהלכות מעה"ק שמבואר שם שס"ל דאין מעבירין מדאורייתא וע"ש להלח"מ ושו"ר בספר בשמים ראש בסי' פ"ד בהגהת כסא דהרסנא שהקשה אמ"ש בגמ' דקושר של יד תחלה משים דכתיב וקשרתם לאות על ידך והדר והיו לטוטפת והא בפרק כל התדיר משמע דמקודש קדים אף שהאחר מוקדם בתורה ותירץ משום דהכא איכפל כמה זימני לאקדומי יע"ש ודון מינה ואוקי באתרין והרי הוא כמ"ש וראיתי

לה' ערפא דארעא שתירץ וז"ל ולע"ד נראה דאע"ג דהוי דאורייתא היינו לכתחלה אבל אם כבר התחיל במצוה השנית אין לזלזל בה לדחותה בידים דאיסורא דעביד בדיחוי הראשונה עבוד ולכך אצטריך קרא בתפלין דאעפ"כ ידחה של ראש וכו' יע"ש ונלע"ד דכוונתו דבלא"ה קשה ל"ל קרא להקדים תפלין של יד לתפלין של ראש תיפ"ל משום דאין מעבירין בידו פגע ברישא וצריך לתרץ משים דאי משים אין מעבירין היכא דפגע בשל ראש יניח משים כיון דפגע בה הו"ל כאלו התחיל בה ואין לזלזל בה לדחותה בידים ואיסורא דעביד עביד ולכך אצטריך קרא דאפי' אם פגע בה ידחה של ראש וא"כ אף דקי"ל אין מעבירין מדאוריית' שאני הכא דגלי קרא כנ"ל בכוונתו אבל לשיני אינו מכוון ומ"מ תירוץ זה נותן ליאמר לדחות ראיית ה' ארעא דרבנן ועיין לה' יעיר אזן באות א' אבל הט"א במגילה דף ו' הוכיח דאף אם התחיל במצוה השנית שייך אין מעבירין לא' ועפ"ז הקשה דגבי תפלין ל"ל קרא יע"ש אבל מדברי המג"א בס"ק י"ט משמע דס"ל דאפי' בהא איכא אין מעבירין ויש לדחות דמ"מ לכתחלה לא יעשה דנראה כמעביר על המצות ובהא אף הט"א מודה דלא יעשה כן לכתחלה כנלע"ד ועיין בה' אליה רבא לקמן בסי' כ"ח ולמו"ה בס' ווי העמודים בסי' ט"ו סעיף מ"א: כתבו האחרונים דמי שאין ידו משגת לקנות ציצית ותפלין דתפלין קודמין משום דחיבת הגוף הם וכן קי"ל לקמן בס"ס לח' דתפלין קודמין למזוזה מה"ט והיינו משים דמזוזה אם לא ידור בבית אינו חייב לעולם במזוזה אבל בתפלין לעולם חייב ודלא כב"ה ביו"ד סי' רפ"ה שהבין בדרך אחר דליתא וכמו שיראה המעיין שם ומו"ה עה"ש הקשה מדכתב הרמב"ם בתשובה לחכמי לוניל הובא בכ"מ בפ"א מה' תפלין דה"ט דמזוזה א"צ עיבוד לשמה משום דאינה מצוה אלא מפני הבית ואם אין בית אין מזוזה אבל תפלין וס"ת חובת הגוף התדירה וע"ש והקשה מו"ה הנז' דהא גבי ציצית קי"ל דבעי טוויה לשמה ואע"ג דלאו חובת הגוף הוא אלא ע"כ משים ששקולה ככל המצות יע"ש ולא הבנתי קושייתו דמנ"ל דשקולה כחובת הגוף דאה"נ דעדיף ממזוזה ולכך הרמב"ם כיון שלא הוזכר בגמרא דצריכה עיבוד כתב דא"צ עיבוד דלא מצי למילף מס"ת ומזוזה דשאני התם דחובת הגוף היא ומציצית לא מצי למילף דשאני התם דשקולה ככל המצות ועדיף ממזוזה שאינה חובת הגוף ואינה שקולה ככל המצות אבל אה"נ לענין אם אין ידו משגת תפלין קודמין לציצית משים דחובת הגוף עדיף משקילה כנגד כל המצות כנ"ל פשוט:

סעיף ה' בהגהה וי"א לברך וכו' על מצות תפלין הט"ז האריך להוכיח דשתי מצות הן והקשה על התוס' בפ' הקומץ דף ל"ו בד"ה סח שכתבו ושמא שאני תפלין שמצוה אחת הן אבל התם שאם ירצה ישחוט וכו' הרי דחשבו להי מצוה אחת יע"ש מה שתירץ וה'

לבושי השרד כתב דבלא"ה קשה על דברי התוס' אלו דאיך כתבו דשאני תפלין שמצוה אחת הן הא אדרבה במצוה אחת מסתבר טפי דשיחה אינה הפסיק כמו בתקיעות יע"ש ולא ידעתי מאי קאמר מר דהתוס' החם לא קאי לענין ברכה אלא לענין שחוזר עליה מעורכי המלחמה לזה כתבו דשאני תפלין דחוזר מעורכי המלחמה משום דמצוה אחת ולהכי אסור לסוח אבל גבי שחיטה דאם ירצה לא ישחוט כשסח אינו חוזר מעורכי המלחמה ותדע דהכי הוא שאם כוונת התוס' לענין ברכה מה זה שכתבו ומיהו מסתברא כיון דיכול לפטור עצמו בברכה אחת אין לו לדבר כדי שיהיה זקוק לברכה שניה ואי מיירי לענין ברכה הא לפי דחייתם אינו חוזר ומברך אלא ע"כ לענין שחוזר עליה מעורכי המלחמה ולענין איסור מסתבר יותר במצוה אחת לאיסור וכמ"ש הרי"ף בסוף ר"ה יע"ש אבל קושיא זאת יש להקשות על הרא"ש בחולין שכתב גם לענין ברכה חילוק זה ובתירוץ הרב מיתרצה קושיא זאת וע"ש לה' מעדני מלך:

סעיף יו"ד אם סח וכו' לא יפסיק לענות וכו' ואם פסק וענה כתב הט"ז דאין חוזר ומברך וכמ"ש בב"י בשם המרדכי דאין הפסק אחרי שצורך הוא לו אבל המ"א וה' א"ר פסקו דצריך לברך יע"ש ולכאורא דאף להט"ז דאינו חוזר ומברך היינו דוקא בקדיש וקדושה דהא עיקר שורש דין זה הוא מהמרדכי והמרדכי לא כתב אלא קדיש וברכו אבל אמן דשאר ברכות לא מצינו דלא הוי הפסק אבל ראיתי לה' מורה באצבע בס' קשר גודל שכתב סתם אם הפסיק בין יד לראש בעניית אמן בדיעבד א"צ לחזור ולברך ומדסתם משמע דאפי' הפסיק בעניית אמן דשאר ברכות וצ"ע ובתפלין דרש"י ור"ת כתב המ"א דמותר לענות קדיש וקדושה וכ"כ ה' דרכי נועם בסי' יו"ד וה' פנים מאירות בסי' נ"ח וכך אסיק להלכה הבר"י לקמן בסי' ל"א ודלא כה' א"ר יע"ש:

סעיף י"ב מי וכו' ובתחלת ההדוק נפסק הקשר וכו' אינו צריך לחזיר ולברך כתב הע"ת הטעם דהקשר לא הוי הפסק וכן מוכח מתוס' בפרק הקומץ מדלא דחו דברי רבינו אליהו דלפ"ד הקשר הוי הפסק יע"ש ולענ"ד אינה ראיה לרבינו אליהו דס"ל דקשירה היא מעיקר המצוה והא דכתיב וקשרתם היא על הקשירה שקושרין בכל יום וכמ"ש התוס' שם לכך לא היי הפסק אבל לדידן דס"ל דעיקר המצוה היא ההדוק והא דכתיב וקשרתם הוא ההדוק אה"נ דקשר הוי הפסק ועיין למהרימ"ט בסי' ז' ולה' בית דוד בסי' י"ב והנה מדברי המ"א בס"ק כ"ה נראה דס"ל דלדידן דאין מברכין בנשמטו ממקומן ה"ה בהותר אפי' אחר הנחת הראש דאין מברך אבל בנפסק הקשר לאחר הנחת הראש אינו מבואר במ"א מה דינו אבל מ"מ הדעת נוטה דאינו מברך לדידן וכמ"ש מדברי המ"א בס"ק כ"ג:

סימן כו

סעיף א' אם אין לו וכו' שכל אחת מצוה בפ"ע כתב הע"ת אינו ברור דהא חכלת ולבן מצוה אחת הן וקי"ל דאין מעכבין זא"ז יע"ש ולא ראה מ"ש הרמב"ן בשורש ט' דשאני התם שזה מעשה אחד לבישת התכלת והלבן ועיין במגילת אסתר שם וע"ע להרמב"ם שם במצוה י"ג וי"ד וע"ע להריב"ש בתשובה סי' קל"ז:

שם וה"ה אם יש לו שתיהם ויש לו שים אונס וכו' ז"ל הטור ואפי' אם יש לו שתיהם וכו' כגון שצריך לצאת לדרך וכו' והקשה מרן הב"י דמאי אפי' דהא בגמ' משמע איפכא דיותר מסתבר לעכב כשאין לו יותר מכשיש לו יע"ש וי"ל דהגמ' מיירי כשיש לו אונס גדול כגון יש לו מכה בכל זרועו דאינו יכול להניח של יד ולהכי כשיש לו שתיהם עדיף מכשאין לו אבל הטור דכתב ואפי' מיירי כשרוצה לצאת לדרך דכיון שיש לו שתיהם דלכאורא מכח איחור דרכו לא יבטל ממצות תפלין וכמ"ש המג"א קמ"ל דמניח אחת ועיין לה' פו"ד שתירץ כעין זה ומדבריו נראה דאפי' אם מבטל אחת לגמרי מפני איחור דרכו לא מעכב ודלא כהמג"א יעיש:

סימן כז

סעיף א' מקים הנחתן של יד בזרוע שמאל וכו' עיין להע"ת שדבריו תמוהים שלא ראה בגמרא מאן דדריש הא לא דריש הא יע"ש:

סעיף יו"ד צריך וכו' שנראה כעין דל"ת לצד חוץ כתב המג"א מכאן משמע שאין עושין דל"ת אלא מצד א' דלא כמו שנוהגים קצת לעשות ב' דלתי"ן משני צדדים יע"ש ואשתמטיה לה' מ"ש מרן בס"ס ל"ב דאין קפידא בדבר וכ"כ ה' א"ח יע"ש ושוב ראיתי מ"ש המ"א לקמן יע"ש:

סימן ל

סעיף ב' אסור להניח תפלין בלילה וכו' וכ"פ הרמב"ם בפ"ד מהלכות תפלין אלא שפסק כמ"ד דלילה לאו זמן תפלין שכתב יכל המניח תפלין אחר שתשקע החמה עובר בלאו שנאמר ושמרת את החקה הזאת וגו' מימים ימימה וכתב מרן בכ"מ דה"ט דפסק הרמב"ם כמ"ד דלילה לאו זמן תפלין דכיון דחזנא דברייתא קמייתא דאפליגו בה רבי יעקב וחכמים כולהו ס"ל דלאו זמן תפלין כוותייהו נקטינן דאין הלכה כרע"ק מחביריו יע"ש ויש להבין דלשיטת הרמב"ם במאי פליגי תנאי דת"ק אמר משתשקע החמה ור"י אמר עד שתכלה רגל מן השיק וחכ"א עד זמן שינה אי פליגי לענין איסור מדרבנן ממש א"כ איך סתם הרמב"ם וכתב אפי' אם הן עליו כל הלילה מיתר וכמאן פסק והלא לכל חד אית ליה שיעור לזמן ההיתר ומכאן ואילך אסור ולכאורא י"ל דהרמב"ם ס"ל דפליגי

לענין מורין ואין מורין דת"ק ס"ל משתשקע החמה אין מורין ור"י ס"ל משתכלה רגל מן השוק וחכ"א מזמן שינה ואילך אין מורין והרמב"ם פסק כת"ק דס"ל משתשקע החמה ואילך אין מורין והא דפריך הגמ' התם והא ר"ח ורבה בר הונא מצלו באורתא צ"ל דה"פ דמסתמא הוו מצלו בפני רבים והיו כמורין וכמ"ש המ"א בס"ק ג' ובס"ק ו' יע"ש ומשים דר"א ס"ל כת"ק פסק כן אבל מ"מ לא נחה דעתי בזה הפירוש דדוחק גדול הוא וכמו שיראה המעיין ולא שקטתי ולא נחתי עד שראיתי לה' פ"מ בספר מ"ז שכתב שלמד מדברי המרדכי דהאי עד זמן שינה שאמרו חכמים היינו עד זמן שרוצה לישן דאז בהכרח מסירן שאסור לישן בהם שינת קבע יע"ש ובזה א"ש דברי הרמב"ם דלעולם פליגתא דתנאי לענין איסור והיתר ופסק כחכמים דאמרי, עד זמן שינה וכל הלילה מותר וכמו שפסק המרדכי אבל לענין היראה אין מורין משתשקע החמה וכדמוכח מעובדא דר"א אבל ק"ל בדברי מרן הכ"מ ממ"ש כאן בב"י דה"ט דהרמב"ם שהשמיט דין יוצא לדרך משום דס"ל דאתיא כמ"ד דלילה זמן תפלין יכיון שהיא פוסק כמ"ד דלילה לאו זמן תפלין בטלה לה מהלכה לפי דעתו יע"ש וא"כ איך כתב דכולהו דתנאי דברייתא ס"ל דלילה לאו זמן תפלין והלא מרישא דברייתא מוכח איפכא וצ"ל דתרי תנאי ורישא דברייתא כרע"ק וסיפא כריה"ג ודוחק ולילי דמסתפינא אמינא דכולהו תנאי דהתם ס"ל דלילה זמן תפלין וכדמוכח מההיא דמשכים לצאת וכמ"ש מרן בב"י ז"ל והא דפסק כמ"ד דלילה לאו זמן תפלין משום דר"א ור"י דפליגי התם אי עובר בעשה או בלאי משמע דס"ל דלילה לאו זמן תפלין וכ"כ הרדב"ז בח"ג סי' תק"ן ועוד אביי בספ"ק די"ט משמע דס"ל דלאו זמן תפלין וכמ"ש התוס' שם ודלא כהטור ועוד י"ל דס"ל כמ"ש הרשב"א בסוכה ד' מ"ו דרבנן דרבי דהתם ס"ל דלילה לאי זמן תפלין ופסק כותייהו וכיון דמצינו דרוב האמוראים ס"ל כן לכך פסק כותייהו וכי היכי דלא תקשה הלכתא אהלכתא י"ל דרב אשי לא אירי אלא בחליצה אבל בהנחה מודה דעובר בלאו:

וראיתי להרדב"ז בסימן תק"ן שכתב דה"ט דהרמב"ם לא מנה לאו זה במנין המצות משים דכבר כ' בשורש ט' שכל דבר שבא דרך אסמכת' אין ראוי למנותו והכא אסמכת' בעלמ' הוא דפשטיה דקרא בפסח מיירי אלא שריה"ג דריש ליה נמי למאי דסליק מיניה והיה לך לאות וגו' יע"ש והקשה אלי החו"ש רבי יצחק כהן נר"ו דא"כ אמאי לא פריך הגמ' בעירובין דף צ"ו ואלא הא דתנן הפסח והמילה מ"ע לימא דלא כרע"ק ואמאי לא פריך דלא אתיא נמי כריה"ג ולע"ד י"ל דכונת הגמרא להקשות לימא מתניתין דלא כרע"ק ותקשה רישא וסיפא אהדדי דהא התם מוקמינן לה כרע"ק וכמו שכן הקשו התוס' בר"ה דף ו' וראיתי לה' שאגת אריה בסי' מ"ג שהקשה על הרמב"ם בפ' י"ט מה"ס שמנה כל

הלאוין שלוקין ולא מנה לאו זה ובפ"ג דמכות גבי הא דתנן יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין פריך וליחשוב נמי קוצץ בהרתו ואזהרתיה מהכא השמר בנגע הצרעת וכן פסק הרמב"ם ברפ"י מהל' ט"צ דלוקין על לאו זה יע"ש ונעלם ממנו תשובת הרדב"ז הנז' ובלא"ה נלע"ד ליישב דשאני הכא דעיקר קרא דושמרת הוא בעשה שישמור להניח תפלין אלא מדכתיב מימים ימימה דרשי' ליה נמי ללאו אבל גבי קרא דהשמר בנגע הצרעת עיקרו הוא לאו שישמר מלקיץ את הבהרת וכמ"ש השע"ה בה' תפלין יע"ש:

סימן לב

סעיף ו' אין צריך לשרטט וכו' וכ"פ הרמב"ם בפ"א מה"ת וז"ל הלכה למשה מסיני שאין כותבין ס"ת או מזוזה אלא בשרטוט אבל תפלין אינן צריכין שרטוט לפי שהן מחיפין ונראה מדבריו שאפי' שיטה עליונה א"צ לשרטט ומרן בכ"מ בפ"ז הקשה דכיון שפסק שם כל כתבי הקודש אין כותבין אותן אלא בשרטוט א"כ היאך אמרו דהלכתא תפלין אין צריכין שרטוט וכי תפלין מגרע גרעי יע"ש מה שנדחק לתרץ ולע"ד נראה דהרמב"ם ס"ל כמ"ש התוס' בסוטה דף י"ז דהא דתפלין אין צריכין שרטוט הוא מהלמ"מ יע"ש ואע"ג דהתוס' כתבו דהלכתא גמירי לה דאין יכול לשרטט מ"מ התוס' שם הוו מצו למימר דהלכתא הוא דאין צריכין והא דלא כתבו כן משום דאכתי תקשה מאי פריך והא בעיא שרטוט נימא במשרטטי וכמו שהקשו התוס' שם ולא סבירא להו דנקרא הדיוט וכמ"ש הטור ולכך הוצרכו לומר דהלכתא גמירי דאין לשרטט אבל הרמב"ם ס"ל דהלכתא היא דאין צריכין שרטוט וכמו שכן משמעות לשין הגמ' דקאמר לא בעו שרטוט והגמ' דפריך והא בעי שרטוט ולא משני במשרטטי משום דנקרא הדיוט וכמ"ש התוס' שם ואח"כ ראיתי למו"ה בס' ווי העמודים שתירץ כן וע"ש ועוד נראה לענ"ד דהרמב"ם ס"ל כמ"ש הר"ן במגילה וה' המאירי בפרק היה קיראּ ובגיטין דף ו' וז"ל ואין אלו ראיות דלעולם כל כתבי הקודש צריכין שרטוט בכל השיטות והלכתא דמזוזה אצטריכא ליה משום דכי בעינן שרטוט ה"מ במה שניתן לקרות בו כדי שלא יתערבב הקורא בקריאתו הלכך מדינא מזוזה ותפלין שאין קורין בהן כל עיקר א"צ שרטוט אלא דאתי הלכתא לאצרוכי שרטוט במזוזה ותפלין בדינייהו קיימי וכו' יע"ש ונ"ל פשוט שזהו דעת הרמב"ם וכמבואר: אבל מרן בכ"מ תירץ הא דאמרינן תפלין לא בעו שרטוט היינו מדין קדושת תפלין ונ"מ אי בעי לכתוב שיטות קצרות מג' תיבות לא בעי שרטוט אבל ס"ת בעי שרטוט מדין קדושת ס"ת יע"ש ולפ"ד י"ל מה שהקשה הרב שיורי ברכה בסימן תרצ"א עמ"ש א"ח והכל בו בשרטוט שיטה א' במגילה סגי אבל בס"ת צריך שרטוט בכל השיטות דאם כן אמאי אצטריך ואמת דהוי כאמתה של תורה הא כל כתבי הקודש בעו

שרטוט שיטה א' יע"ש ולפי האמור א"ש דאצטריך קרא לומר דמדין קדושת המגילה צריך שרטוט כמו בס"ת ועל פי דברי מרן נמי יתיישב מה שהקשו התוס' בסוטה דל"ל למילף גבי סוטה דנקראת ספר תיפק"ל דבלא"ה אסור לכתוב שום פסיק בלא שרטוט יע"ש ולפי"ה א"ש דאי לאו ספר הו"א דרשאי לכתוב שיטות קצרות בלא שרטוט ולהכי אצטריך ספר:

והנה כרגע בא לידי ס' ישועות יעקב שהקשה עמ"ש הרמב"ם בפ"ה מה' ס"ת וז"ל ס' תורה שבלה ותפלין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה והא בגמ' פריך הא מורידין עושין והא בעיא שרטוט ומשני דסבר לה כר"י דתו"מ אין צריכין שרטוט וכיון דהרמב"ם פסק דמזוזה צריכה שרטוט ל"ל טעמא דאין מורידין תיפק"ל דצריכה שרטוט וכמו שפריך בגמ' וע"ש ונ"ל דס"ל כמ"ש ספר התרומה דאם ירצה לשרטט הרשות בידו והא דפריך בגמ' הא מורידין וכו' ולא משני במשרטטי י"ל כיון דמשכח תנאי במזוזה מייתי להו יע"ש ועי' להב"ח ולפ"ז א"ש דברי הרמב"ם דהוצרך לטעם זה אף במשרטטי ובדברי ס' התרומה יש לדחות מה שהביא ראיה מו"ה עה"ש סי' תרצ"א למה שנסתפקו התוס' בסוטה אי מהני שרטוט לאחר הכתיבה דאי מהני שרטוט לאחר הכתיבה מאי פריך הא מורידין עושין וכו' אימא דנקט האי טעמא לומר דאפי' ישרטט לאחר הכתיבה לא מהני יע"ש די"ל כיון דמשכח תנאי ממזוזה מייתי להו עוד הקשה הר' שיורי ברכה דכאמתה של תורה משמע דהויא כס"ת ממש ותירץ מו"ה הנז' שם דמשום דנקראת אגרת מקלינן בה לענין שרטוט שאין צריך לשרטט אלא שיטה א' והא דלא ילפינן מדנקראת ספר משום דהו"א דכיון דנקראת אגרת א"צ שרטוט כלל יע"ש ולעד"נ דאפ' דאי לאי דילפינן שרטוט מאמת לא היה מוקמינן דנקראת ספר אלא לענין שרטוט ולא לענין התפירה כיון שהוא דבר חוץ מגופה לגמרי אבל השתא דדרשי' שרטוט מאמת א"כ אייתר ספר למילף שצריך לתפור בגידין והנה ראיתי לה' מנחת כהן שהקשה על תירוץ מרן הכ"מ א"כ מאי פריך הא מורידין עושין והא בעי שרטוט ומאי פריך והלא בתפלין בעי שרטוט כשכותב ד' תיבות בשורה א' יע"ש ולע"ד י"ל כיין דמעצם קדושת תפלין א"צ שרטוט אבל מזוזה מצד עצם קדושת המזוזה צריכה שרטוט לא מהני שרטוט דתפלין למזוזה וכמ"ש ה' ב"ח לדעת הטור ואף ע"ג דיש לחלק דלא כתב הב"ח אלא לדעת הטו' דא"ץ שרטוט כלל מ"מ דברים אלו ניתנו ליאמר לדעת הרמב"ם כפי דברי הב"ח: סעיף ח' צריך הקלף וכו' וצריך שיהיה מעובד לשמו כתב מרן הב"י שכן הסכמת כל הפוסקים ודלא כרש"י שכתב דרבא דאמר הזמנה לאי מלתא סבר כת"ק דאמר ואע"פ שלא עבדן לשמן דהזמנה לאו מלת' ולא איכפת לן בה וכמ"ש התוס'

שם תקשה לר"ת דקי"ל בהזמנה הלכה כרבא ובעיבוד לשמה קי"ל כרשב"ג כדמוכח מההוא דאתא לקמיה דר' אבהו וכו' ואין לחלק בין עור של תפלין לגויל של ס"ת דהא שי"ן של תפלין הלמ"מ וכו' וכמ"ש התוס' שם יע"ש וה' יד אהרן הקשה דכיון דהתוס' גרסי תפלין יש להן בדיקה ואין נקחין אלא מן המומחה שידעו שצריכין עיבוד לשמה א"כ מה להם להקשות משי"ן של תפלין תקשה להו מברייתא זו דצריכין עיבור לשמן יע"ש ול"ק די"ל דה"ט דאין נקחין אלא מן המומחה לאו משום עור הבתים אלא משים דחיישינן על הקלף שמא לא עבדו לשמן ובודאי הקלף בתפלין דינו כמו גויל לס"ת ועי' להרמב"ן בפ"ק דסיכה ועוד י"ל דה"ט משום דגנאי לסותרן וכמו שפירשו התוספו' שם ולפי טעם זה ליכא לאוכוחי מידי מבריית' אי בעי עיבוד לשמו או לא:

והרמב"ן האריך להוכיח דא"צ עיבוד לשם תפלין אפי' בקלף מבריית' דפרק התכלת דגירסת הרי"ף וכל הגאונים ספרים אין נקחין אלא מן המומחה תפלין ומזוזות נקחין מכל אדם יע"ש וכתב מו"ה עה"ש וז"ל דגם הרמב"ם גריס כן שהרי לא כתב גבי תפלין שאין נקחין אלא מן המומחה ואע"ג דס"ל דצריך עיבוד לשם תפלין לא חיישינן ליה דהכל בקיאים בו וכו' יע"ש וקשה דא"כ מ"ט דספרים דאין נקחין אלא מן המומחה כיון דלעיבוד לא חיישי' ולכאורא י"ל דה"ט דספרים דעשויין להתלמד בהם וכמ"ש הרמב"ן שם משם י"מ יע"ש אלא דאכתי קשה דלמה לא כתב הרמב"ם דין זה דאין נקחין אלא מן המומחה גבי ספרים ע"כ נר' דהרמב"ם ס"ל דטעם הברייתא דתפלין ומזוזות נקחין מכל אדם משים דס"ל כת"ק דרשב"ג דא"צ עיבוד לשם חפלין ואפי' בקלף ועי' בב"י לקמן גבי עיבוד עור הבתים אבל בספרים ס"ל דצריך עיבוד לשמי ולכך אין נקחין אלא מן המומחה ודחי להך ברייתא דל"ח לעיבוד מההיא דאמר רב הלוקח תפלין ממי שאינו מומחה צריך לבדוק ואי חיישי' לעיבוד אפי' בדיעבד אסור והתם רב כהנא ושמואל מתנו הכי וכמ"ש הרמב"ן שם ואע"ג דשמואל סבר כרשב"ג דצריך עיבוד לשמי אלמא דל"ח לעיבוד לשמו דהכל בקיאי' בו וכמו שכ"כ מו"ה על גירסת המ"מ יע"ש ואפשר שזהו כונת מו"ה הנז' אלא שקיצר את הרחב אבל לפ"ז היותר נראה דהרמב"ם גריס כגירסת התוס' דתפלין אין נקחין אלא מן המומחה ספרים ומזוזות נקחין מכל אדם וה"ט דתפלין צריך עיבוד לשמו אבל ספרים ומזוזות דאין צריך עיבוד לשמן נקחין מכל אדם ומוקי לה בשאר ספרים ולענין דנקחין מכל אדם לא קיי"ל כוותיה מההיא דרב וכמ"ש הר"ן ועפ"ז ל"ק מה שהקשה מוה"ר מהא דתני בירושלמי עור לשם קמיע מותר לכתוב עליו מזוזה ורשב"א אוסר יע"ש דהרמב"ם ס"ל כבריית' זאת דמשמע מינה דאפילו למ"ד דבעי בתפלין עיבוד לשמו אפי"ה במזוזה ס"ל דא"צ עיבוד לשמו ולא ס"ל כההיא דתני

בירושלמי כיון דלא הוזכרה כגמ' דידן דחינן להההיא דירושלמי מקמי בריית' זאת ואע"ג דהתוס' פירשו שם דטעמא דתפלין משום דגנאי לסותרן מ"מ י"ל דהרמב"ם לא ניח"ל בפירוש זה ולכך הוכרח לומר דהירושלמי ודידן פליגי ואף על גב שכתבנו דבריית' זאת דחויה היינו לענין דנקחין מכל אדם אבל לענין עיבוד לשמו לא נדחית כנ"ל ליישב לפ"ד ה' ב"י לקמן שכתב לדעת הרמב"ם דבקלף פליגי עי' שם אבל לפי מה שהשיב הרמב"ם בתשובה לחכמי לוניל הובאה במרן הכ"מ בפ"א דה"ט דפסק דמזוזה א"צ עיבוד משים דלא מצא מפורש בגמר' דצריך עיבוד לשמו אלא בס"ת ותפלין יע"ש אם כן ודאי קשה דהרי בירושלמי מבואר דצריך עיבוד לשמו וכיון דמצינו בירושלמי דצריך עיבוד לשמו ובגמ' דידן לא איתפרש דינא ודאי דנקטי' כהירושלמי וצ"ל כתירוץ מו"ה דבקלף כ"ע מודי וכמו שיראה המעיין שם:

סעיף ט"ז בהגהה הפשוטות וכו' אי שנפסק רגל הא' וכו' הנה כתב מרן בב"י משם המאירי ז"ל וז"ל ואח"כ דברו בשניקב באמצעית הרגל עד שנפסק הרגל צדו העליון מן התחתון ותיקין זה תלוי בשיהיה הנקב דק כ"כ שאין ההפסק מונע הקריאה לתינוק בינוני עכ"ד ולפ"ז יתפרשו דברי ההגהה בפשיט דרמ"א אתא לפרש דבכל האותיות מהני קריאת תינוק ולכך פירש כגון אותיות פשיטות ובזה מהני קריאת התינוק אף אם נפסקו מתתלת כתיבתן דההתינוק מברר לן אם נשאר שיעור האית אם לאו או בהפסק רחב שפשוט שאין התינוק מצרף אותם מפני ריחוקם זע"ז מ"מ מהני תינוק לברר אם נשאר שיעור איתה האית למעלה מההפסק או שנפסק רגל הא' בהפסק דק ולאחר הכתיבה אז מראין לתינוק אם קירא איתה ע"י צירוף ומ"ש רמ"א לקמן מיהו אם אנו רואים שלא נשאר שיעור האית כתיקנו פסול היינו בפיסוק רחב כ"כ שפשיט לן שאין התינוק מצרף איתו ולכך אע"פ שהתינוק קירא אותו כתיקנו פסול וכמ"ש ה' אליה רבא יע"ש וכ"נ מדברי הב"ח דאזיל בשיטת ה' המאירי שכתב עמ"ש הטור ואם נפסק וכו' דלא מכשרינן ע"י תינוק אא"כ שנכתב האות כתיקונו ואח"כ נפסק האות אבל אם נכתב כך מתחלה לא מהני תינוק יע"ש ובודאי דלאו באותיות פשוטות עסקינן ומספק"ל אם נשאר צורת האית דליתא דבזה ודאי מהני אף אם נכתב כך מתחלה וכמ"ש הט"ז אלא ע"כ מיירי בשתינוק קורא אותם ע"י צירוף אבל אם לא נשאר צורת האית למעלה מההפסק ולכך כתב אם נכתב כך מתחלה לא מהני תינוק דלא הוי כתיבה תמה וכן הבין כן הב"ד בסימן כ"ח בכוונת הב"ח ולע"ד יש לרחות די"ל דלהב"מ לח מהני צירוף והא דכתב דאם נפסק לאחר כתיבה דמהני תינוק מיירי באותיות פשיטות דמספק"ל אם נשאר שיעור האות או לא ומה שהקשה הט"ז דאמאי לא מהני תינוק י"ל דהב"ח לשיטתיה אזיל דכתב דאם

לא היה בשעת הכתיבה אלא כמלא אית קטנה דידיה אין להכשיר א"כ שפיר י"ל דמיירי בפשיטות והא דלא מהני תינוק משום די"ל דמה שקורא וי"ו וכיוצא משום דיש כמלא אית קטנה דידיה אבל מדבריו לעיל שכתב גבי נקב שאין הדיו עובר עליו אבל אם ניקב לאחר שנכתב אפי' שנחלקה לשתים כשר כיון דבשעת כתיבה היתה תמה אלא דבעינן תינוק דיכול לקרותו יע"ש הרי לך להדיא דמהני תינוק גם לצרף האותיות החלוקות לשנים אלא שראיתי לה' מטה יוסף בסי' א' שדחה גם את זה ופירש דהב"ח מיירי בניקב בעובי האות והדיו מקיפו סביב ואם נעשה כך מתחלה פסיל אף בלא נשתנה צורת האית משום דבעינן כתיבה תמה אבל בניקב אח"כ אם לא נשתנה צורת האות דתינוק יכול לקרותו כשר וכמ"ש הט"ז יע"ש שהאריך להוכיח דלא מהני צירוף יע"ש ועיין בקונטרס עוללות הכרם סימן א' מה שהאריך בדין ה' המאירי יע"ש ומהרש"א רבם הסכים דבפיסוק דק מהני התינוק לצרף ופירש עפ"ז דברי ההגהה כמ"ש ומדברי המ"א והט"ז נראה דס"ל דלא מהני צירוף אף בפיסוק דק וכמהרי"ק ודעמיה נקטינן דפשט דבריהם משמע דלא מהני תינוק לצרף ועיין בקונטרס הנז' מה שהאריך בזה ואני לא כתבתי אלא ראשי פרקים לזכרון ואם ירצה ה' אשנה שרק זה בלא נדר ועיין בה' אורים גדולים בראש הספר מה שהאריך בזה:

סעיף י"ז אם נפלה וכו' כתב בתשובת הר"ר יהודה בן הרא"ש ז"ל שאלת עי"ן שנכתבה במקום וי"ו מהו למחוק קצתה ותשאר וי"ו תשובה לדעתי זה תלוי במה שכתב א"א בתשובה כי צריך שיכתוב גוף האית ולא ימחוק קצת וישאר הנשאר אית אחרת וכתב הע"ת דאם עשה מתחלה הוי"ו ואח"כ עשה העיגול סביב ודאי דגורר העיגול ונשארה הוי"ו בכשרותה יע"ש ולעד"נ דגם בזה הוי חק תוכות וכמ"ש מרן הב"י באה"ע סי' קכ"ה בשם הסמ"ק וז"ל וכתב ולא וחקק מכאן שאם לא נעשה האית כתקנה כגון חדל"ת ה"א וכיוצא בו אין למחוק לקוצה של ה"א ולעשותה דל"ת יע"ש הרי אע"ג דסתם כתיבת הה"א מתחיל בדל"ת ואח"כ הקוץ אפי"ה אין למחוק הקוץ לעשיתה דל"ת ועוד שהרי כתב הלבוש דאם כתב רי"ש במקום רי"ש ואח"כ טעה ועשה תג עליה לעשיתה דל"ת דצריך למחוק הגג או הירך עם התג יע"ש בסי"ח הרי אע"ג דמתחלה כתב הרי"ש כתקנה אינו מועיל מחיקת החג לבדו אלא צריך למחוק הגג אי הירך לבטלה מצורת אות א"כ הה"נ גבי עי"ן צריך לבטל צורת היי"ו לעשיתה כמו יו"ד ולחזור ולכותבה ואע"ג שיש לחלק בין נדין זה למ"ש הלביש מ"מ נ"ל עיקר כמ"ש ועיין לה' א"ר ולה' אשל אברהם בפתיחה בסוף סי' זה:

סעיף כ"ה כל אות וכו' או שהיתה אית אחת חלוקה לשתי אותיות כגון צד"י שכתב יו"ד נו"ן וכו' הנה נראה מדברי מרן דבאות חלוקה לשתים לא מהני תינוק דלא כתב דמהני תינוק אלא בשאין היודי"ן נוגעין בגוף האות דאז מהני תינוק וכמ"ש מהר"ם הובא במרן הב"י ומהר"י אסכנדרני ולא פליגי אהדדי וכמו שפסק מרן כאן וכמו שכן הסכימו האחרונים ודברי הב"ד בסי' כ"ה חמוהים הם דנראה מדבריו שהבין דתינוק מהני אף בנו"ן ויו"ד וליתא כמו שיראה המעיין ועיין לה' מהר"ש דוראן בס' חוט המשולש בח"א סי' ה' שכתב דבצד"י שכתבה נו"ן ויו"ד נמי מהני תינוק יע"ש אבל מדברי מרן נראה דלא מהני תינוק בזה:

והנה ראיתי מלתא דתמיה בספר גט פשיט באה"ע סי' קכ"ה ס"ק ע"ב שהוכיח מדברי מרן כאן דאפי' האות תהיה ב' גופים אם אינה דומה לאות אחרת ולא נפסדה צורתה אין זה פסיל ממ"ש מרן שאם לא היו מקצת היודי"ן שעל האלפי"ן וכו' נוגעים בגוף האות ותינוק מכירן שאפי' שכתב לפניהם יכול לחזיר דכוון דצורת האית נכרת ליכא משום כתבן שלא כסדרן אלמא דאפי' אינם נוגעים היודי"ן אין זה פוסל ולפיכך לא חשיב ליה כתבן שלא כסדרן יע"ש ולא ראה מ"ש מרן בסי' ל"ו דביודי"ן שאינם נוגעים פסולים משום דבעינן כל אית צריכה שתהיה גולם אחד יע"ש ומה שהוכיח מכאן ליתא דאע"ג דפסולים מ"מ כיון דתינוק דלא חכים קורא ליכא בזה משום שלא כסדרן וכמ"ש מהר"י קילון בשורש ס"ט יע"ש ופשיט וע"ע בתשובות הרא"ם ח"ב סי' ח"י והנה שורש דין זה היא ממהר"י אסכנדרני הביאו מרן בב"י וז"ל אם כתב בתי"מ חית אחת חלוקה ב לב' אותיות כגון צד"י שכתבה יו"ד נו"ן וכו' אינו יכול:

לחברם אח"כ שנמצאו כתובים שלא עה"ס וכ"כ הרא"ש על ה"א וקו"ף שדבקו בתפלין שאין להם תקנה בתיקון כי צריך לכותבן כסדרן הרי שפסל לתקן אפי' הקו"ף שאין דבוקה מדמה אותה לאות אחרת כ"ש פירוד שמדמה לשתי אותיות וכו' יע"ש ולכאורא לפמ"ש התה"ד הביאו מרן יש לדחות דשאני בה"א וקו"ף דלא סגי בהפרדה אלא צריך למחוק כל הרגל ולחזור לכותבו מחדש אכל גבי צד"י וכדומה דא"צ אלא דיבוק בעלמא אה"נ דיכול לתקנו ולא הוי שלא כסדרן וכמו שחילק התה"ד ביודי"ן שעל השיני"ן והאלפי"ן דיכול לתקנו ולא הוי שלא כסדר כמו גבי ה"א וקו"ף שכתב הרא"ש משום דא"צ אלא דיבוק בעלמא יע"ש ודוחק לומר דמהריא"ס לית ליה האי חילוק וס"ל לשיטת הרא"ש ביודי"ן שעל השיני"ן נמי אינו יכול לתקן כמו ה"א וקו"ף ועוד דמדברי מרן בב"י משמע דלא פליגי אהדדי וצ"ל דס"ל למהריא"ס כיון דדומה לשתי אותיות א"כ גרע אפי' מה"א וקו"ף כיון דמעיקרא היו דומין לנו"ן ויו"ד א"כ הדיבוק הוא עיקר הכתיבה והוי

כאלו כותב מחדש והוי שלא כסדרן ואח"ז ראיתי לה' זרע אמת ביו"ד סי' ק"ך שנתעורר בזה וכתב דמהריא"ס אזיל בשיטת הפוסקים דבנגיעת רגל הקו"ף מהני הפרדה יע"ש ולא נהירא ונלע"ד עיקר כמ"ש ועיין בב"י בי"ד סי' רע"ו:

סעיף ל"ד ב' אותיות שהם תיבה אחת לא יכתוב חוץ לשיטה כתב הלבוש שלא יכתוב כלל אפי' אות אחת חוץ לשיטה וכל האחרונים חלקו עליו וכמ"ש הא"ר דדוקא ב' אותיות הוא דלא יכתוב אבל אות אחת מותר לכתוב וכ"נ מדברי הרא"ש שכתב בה' ס"ת וז"ל ומיהו מדקאמר נזדמנה לו תיבה בת ב' אותיות לא יזרקנה בין הדפין משמט תיבה בת ב' אותיות לא יכתוב כולה חוץ לדף אבל בת ג' כיון שמקצתה בתוך הדף יכול לכתוב ב' אותיות חוץ לדף יע"ש הרי בהדיא דכתב לא יכתוב כולה אבל אות אחת מותר לכתוב ועוד דאם איתא דאפי' אות אחת אסור ליכא ראיה דכתיבה בת ג' מותר לכתוב ב' חוץ לדף דאימא הא דנקט בת ב' אותיות משים דשם אפי' אות אחת אסור אלא ע"כ דאינו אסור אלא שתי אותיות חוץ לדף וכ"כ הש"ך בסי' רע"ג יע"ש: סעיף ל"ו יעשה כל פרשיותיה פתוחות וכו' ואם שינה פסול כ"כ הרמב"ם בפ"ב מה"ת והט"ז הביא ראיה מדאמר בפ' הקומץ לימא מסייע ליה ס"ת שבלה ותפלין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין וכו' הא מורידין עושין ואמאי הכא סתומות והכא פתוחות וע"כ דמתפלין נמי דייק דאל"כ אימא משים תפלין אצטריך לטעמא דאין מורידין יע"ש וכבר תמהו עליו כל האחרונים דא"כ מאי פריך התם בתר הכי הא מורידין עושין והא בעיא שרטוט נימא דנקט טעמא דאין מורידין משום ס"ת דצריך שרטוט בכל שיטה וכמ"ש הרמב"ם בפ"ו מה' ס"ת יע"ש ולע"ד אפשר ליישב דהט"ז לא ק"ל להמקשן משום די"ל דהמקשן ס"ד דטעמא דאין מורידין קאי אתרוייהו ולא ניח"ל לומר דלא קאי אלא אתפלין דפשטא דברייתא לאו הכי משמע ולכך קאמר לימא מסייע ליה וכו' והט"ז לא הוק"ל אלא על המדחה דקאמר דילמא להשלים דזהו דוחק גדול והו"ל לדחות דטעמא דאין מורידין אצטריך משום תפלין דזה מרווח יותר משנאמר דברייתא מיירי להשלים וכן מבואר מדבריו שם דלא, היק"ל אלא על התרצן דמשני שינויא דחיקא כמו שיראה המעיין שם אלא ע"כ דגם בתפלין אם שינה פסיל אבל גבי שרטוט ל"ק די"ל דה"ה דהו"מ לשנויי הא דנקט טעמא דאין מורידין משום ס"ת אלא דבלא"ה משני שם שינויא רויחה דתנאי היא וכמ"ש בספר התרומה הביאו הב"ח בריש הסימן דה"ה דהו"מ לשנויי במשרטטי אלא כיון דמשכח תנאי במזוזה מייתי להו יע"ש ודון מינה ואוקי באתרין ולכאורא לפ"ז יש להביא ראיה להרמב"ם שפסק בפ"א מה' תפלין שס"ת שכתבו על הדוכסוסטוס פסול יע"ש דפריך התם הא מורידין עושין והתניא הלמ"מ תפלין על הקלף ומזוזה על

הדוכסוסטוס וכו' למצוה וכו' יע"ש וקשה דאמאי דחק עצמו לשנויי דהלמ"מ למצוה והא י"ל דטעמא דאין מורידין אצטריך משום ס"ת דכשר בדוכסוסטוס אלא ע"כ דגם בס"ת פסול בדוכסוסטוס דהלמ"מ דקתני ס"ת על הגויל בא למעוטי דוכסוסטוס וכמ"ש הר"ם שם אבל אכתי יש לדחות דהמתרץ כיון דאשכח רב דאמר בפרק המוצא יין דף ע"ט דקלף כשר למזוזה וכמו שמסיק בגמרא שם לכך משני הכי ושוב אחר כתבי ראיתי לה' לשון למודים שהוכיח כמ"ש יע"ש ועיין להרא"ש בה' ס"ת שכתב דפירכא מציעתא ובתרייתא קיימא אתפלין דפירכא בתרייתא לא קאי אס"ת משום דס"ת נמי צריך שרטוט ופירכא מציעתא נמי לא קאי אס"ת משום דס"ת כשר בדוכסוסטוס וכמו שפסק הרא"ש שם כתנא דבי מנשה וכמ"ש בטי"ד סי' רע"א יע"ש והב"ח כתב דה"ט דמזוזה כשרה אף בפתוחות משום דדינא היא בפתיחות ומן הראוי היה שאם עשאה סתומה פסולה אלא דכבר נהגי עלמא בסתומות הילכך אם עשאן פתיחות שפיר דמי משא"כ בתפלין דנהגו עלמא כהלכתא ולכך אם שינה פסול יע"ש ודבריו תמוהים דמ"ש תפלין ממזוזה כיון דבמזוזה דינם להיות פתוחות משים דאינם סמוכין ולכך אם עשאן פתוחות כשר א"כ ה"נ גבי תפלין כיון דאינם סמיכין דינם להיות פתוחות אלא דנהגו עלמא בסתומות ואמאי אם שינה פסול ועוד דבגמרא שם מסיק רנב"י מצוה לעשותן סתומות ואי עבדינהו פתוחות שפיר דמי ומאי פתוחות דקאמר רשב"א אף פתוחות יע"ש אלמא דעיקר מצותה בסתומות וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מה"ת יע"ש במרן הכ"מ ז"ל ודברי הב"ח צ"ע וע"ע בתשובת מהרש"ל סי' ל"ז:

סעיף ט"ל תפלין בין וכו' שיהיו מרובעות בתפרן ובאלכסונן וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ג שהלמ"מ שיהיו מרובעות ותפירתן בריבוע וכ"כ הרא"ש והסמ"ג והמרדכי ולפ"ז מ"ש רבא בתפרן ובאלכסונן היינו דבא להוסיף דגם בתפירה צריך להיות מרובעת ודלא כפירוש רש"י וכמו שנראה מדברי הרא"ש והמרדכי ומרן בכ"מ הביא פירוש רש"י על דברי הרמב"ם יע"ש וכ"כ הע"ת על דברי הסמ"ג יע"ש ולא ידעתי למה דהא לפי מה שפסקו דגם התפירה צריכה להיות מרובעת א"כ אתיין דברי רבא כפשטן דבא לומר בתפירה נמי בעינן ריבוע וכמו שפירש הרא"ש והמרדכי יע"ש וצ"ע:

סעיף מ' עור הבתים וכו' עיין להע"ת שדקדק מהרמב"ם דאם אינו משחיר הרצועות מבפנים לא ישחור גם הקציצה יע"ש אבל המנהג אינו כן והרדב"ז בח"א בתשובות הרמב"ם סי' נ"ג דקדק מדברי הרמב"ם שכתב ולא יהיו אחורי הרצועות אלא כעין הקציצה וכו' ונוי לתפלין שיהיו כולם שחורות הרצועות והקציצה דקשה כיון דאמר ולא יהיו וכו' משמע דמדינא והיכי קאמר אח"כ ונוי הוא לתפלין אלא כך שיעור דבריו

דבשאר גוונים בעינן כעין הקציצה אבל אם עשה הקציצה שחורה אפי' יהיה אחורי הרצועה לבנה לית לן בה אבל מ"מ נוי הוא שיהיו כולם שחורות על יעש"ב ולכאורא עיקר קושייתו ל"ק דכך שיעור דברי הרמב"ם דלעולם צריך לעשות אחורי הרצועה כעין הקציצה אם יריקה ירוקים וכו' אבל מ"מ לא איכפת לן באיזה גוון יעשה הקציצה דלא קפדינן אלא לענין שצריך שיהיו בגוון אחד ושוב כתב דמ"מ נוי הוא שיעשה כולם שחורות ואפשר ליישב דכוונת קושייתו כך דכיון דכבר כתב הרמב"ם דלא יעשה אחורי הרציעה אלא כעין הקציצה א"כ לא הו"ל למיכתב אח"כ אלא ונוי לתפלין שתהיה הקציצה שחורה וממילא ודאי דצריך להיות הרצועה שחורה אלא ע"כ דפירושו כמ"ש הרב ז"ל אבל מדברי הא"ז הביאו הד"מ לקמן בסי' ל"ג שכתב דעכשיו שנהגו לעשות הבתים שחורות צריך להשחיר הרצועות בין מבפנים בין מבחוץ יע"ש ומדכתב צריך משמע דלאו משום נוי הוא אלא דס"ל דצריך לעשות הרצועות כעין הקציצה גם אם הם שחורות ויפרש דברי הרמב"ם כמ"ש אבל אכתי יש לחקור דמהיכן הוציא הרמב"ם דין זה דצריך שיהיו הרצועות כעין הקציצה בצביעה ואפשר לענ"ד לומר דהרמב"ם הוציא דין זה מדתניא התם בדף ל"ה תפלין אין קושרין איתן אלא במינן בין ירוקות בין לבנות וכו' והרמב"ם מפרש הא דקתני בין ירוקות קאי אהא דקתני אין קושרין אותן אלא במינן וקתני דבצביעה נמי צריך לעשות במינן בין הבתים ירוקות בין הבתים לבנות אבל אכתי לפ"ד הרדב"ז לא יתכן זה דכתב דבשחורות לא בעינן הרצועות במינם ואלו בברייתא קתני בין שחורות כמו שיראה המעיין שם ומדברי מרן הב"י לקמן בסי' ל"ג נמי נראה דס"ל בדעת הרמב"ם כהרדב"ז שכתב עמ"ש הרמב"ם ונוי היא שיהיו כולם שחורות ולא נהגו כן ואמאי לא כתב כן עמ"ש הרמב"ם בראש דצריך לעשות הרצועות כעין הקציצה וטפי הו"ל למיכתב האי מלתא ע"ז דהוי עיכובא אבל משום שיהיו כולם שחורות אינו אלא משים נוי אלא ע"כ דס"ל דלא כתב הרמב"ם שצריך לעשות הרצועות כעין הבתים אלא בשאר מיני צבעים ולא בשחורות אבל נוי הוא שיהיו כולם שחורות וע"ז כתב מרן דעתה לא נהגו כן אלא נוהגים שעושים הבתים שחורות ולא הרצועות כנ"ל פשוט בדעת מרן הב"י:

סימן לג

סעיף א' אם נתקלקל וכו' ואם נתקלקל ג' בתים בכל ענין פסולים כתב הב"ח שפסולים גם בחדשים דאל"כ מאי קמ"ל הא כשנתקלקלו ג' בתים ע"כ יש שני בתים שזה אצל זה ופסולים אף בלי קריעת הבית הג' אלא ע"כ דפסולים גם בחדשים יע"ש וכ"כ הט"ז אבל הרי"ף גרים וזו כנגד זו ושלש פסולות נמי לא אמרן אלא בעתיקתא אבל בחדתא לית לן

בה והנמק"י פירש כפירוש א' של רש"י וכהרא"ש ולכאורא לפ"ז תקשה קושיית הב"ח דלא שייך תירוצו לגירסת הרי"ף וצ"ל כדעת הנמק"י דמפרש כמ"ש בדרישה דמיירי בישנים וה"ק שלש לא יצוייר כשר משא"כ שתים שכשרים שזה שלא כנגד זה כמו שיראה המעיין שם ועיין לה' דרך אניה בחידושיו לפרק הקומץ:

סעיף ב' אם נפסקו וכו' אם היו שתי התפירות זו בצד זו וכו' עיין למרן כ"מ בפ"ג מ"ש משם מהריא"ם לפרש הסוגיא לשיטת הר"ם יע"ש ומתוך דבריו נראה דאם נפסקו שתי תפירות מבפנים ולא מאחור או איפכא לא מיפסל אבל אם נפסקה תפירה אחת מפנים ואחור מיקרי שתי תפירות ופסול ומלשון הר"ם וש"ע דכתבו זו בצד זו משמע דבזו בצד זו מיפסל ולא בעינן משני צדדים אבל מדכתבו אי שנפסקו ג' אפי' זו שלא כנגד זו משמע דבשתים בעינן זו כנגד זו וי"ל דדיוקא דסיפא עיקר ובריש דכתבו זו בצד זו ר"ל דנפסקה פנים ואחור היינו זו בצד זו וצ"ע:

סימן לח

סעיף ה' אבל ביום ראשון אסיר להניח תפלין וכו' עיין לה' מח"ב מה שהאריך להוכיח אי דיקא יום מיתה וקבורה היא דאסור או אפי' ביום הקבורה אסור ולבסוף מסיק דגם ביום קבירה אסיר וכן הסכימו כל האחרונים ודלא כמהריט"ץ בחידושיו לאיזהו נשך יע"ש ולעד"נ דמדברי הירושלמי בר"פ מי שמתו נראה כמהריט"ץ דהנה שם מביא פלוגתא דתנאי דתפלין ובתר הכי פריך וז"ל אם ביום שני אינו ניתן צורכא מימר מי שמתו מוטל לפניו אלא בגין דתני דא תני דא יע"ש ולכאורא קשה אמאי לא פריך למ"ד דביום א' אינו מניח תפלין ל"ל למתני מי שמתו מיטל תיפק"ל דאפי' לאחר קבורה אסור אלא עכ"ל דלמ"ד ביום א' דוקא יום מיתה וקבורה דהיא מדאורייתא הוא דאסיר ולזה לא פריך למ"ד ביום א' איני מניח די"ל דאתא לאשמעינן דאף שנשתהא עד יום ב' כ"ז שלא נקבר פטור משום אינן אבל למ"ד ביום ב' נמי אינו מניח וטעמא דידיה מיתמי ימי בכי אבל משה אלמא לדידיה שני ימים של אבלות אסור דהקרא תלה באבלות ולהכי פריך שפיר דל"ל למתני מי שמתו מיטל תיפק"ל דאפי' לאחר קבורה כל ב' ימים של אבלות אסיר להניח וכמ"ש הרב הנז' על דברי הרשב"א שם ושו"ר להצל"ח בר"פ מי שמתו שהביא הירושלמי יפורש בו פירוש:

אחר ולפי פירושי ליכא ראיה כלל לענייננא אבל דבריו דחוקים וכמו שיראה המעיין שם:

סעיף ז' חתן וכו' והרמב"ם השמיט להאי דינא דחתן ועיין למרן ב"י וראיתי להכנה"ג שכת' שהיא בכלל מ"ש הרמב"ם ז"ל כל הפטור מק"ש פטיר מתפלין וכבר כתב הוא בפ"ד מה' ק"ש דחתן פטור מק"ש עי' שם ולכאורא קשה דע"כ לא שמענו דחתן פטור אלא

בלילה הא' אבל בשאר לילות חייב ופלוגתייהו דרבנן ור' שילא בשאר ימים של שבעה מיירי ולא בשאר ימים וכמו שמבואר כן בכל המפרשים ראשונים וגם אחרוני' ולכ"ע פטור מתפלה ותפלין גם בכל השבעה ימים ועי' להמאור והרמב"ן והראב"ד בהשגותיו שם ולהר"ן שמפרשים כן ודוחק לומר דהרמב"ם מפרש לפלוגתייהו בלילה הראשון דוקא אבל בכל השבעה ימים כ"ע מידו דחייב ות"ק מחייב בק"ש יר' שילא אמר דחתן פטור גם מק"ש בלילה הא' אבל השושבינים גם בלילה הא' חייבין בכל המצות ולא כפירוש התוס' שם דכתבו דר' שילא לא מחייב אלא בק"ש ולא בתפלה ותפלין אלא כפי' רש"י שם דחייבין גם בתפלה ותפלין משים דלאו עוסקי במצוה נינהי וכמ"ש הרמב"ן והרא"ש שם ופסק הרמב"ם כרבי שילא דפטור מק"ש בלילה הא' דסתמא בפ"ב דברכות אתיא כוותיה וכיון שפסק דפטור מק"ש לא הוצרך לבאר דין התפלין כיון דככר כייל לן בהל' תפלין כל הפטור מק"ש פטור מתפלין ומ"מ דוחק גדול הוא דלא מצינו בפוסקים מי שפירש וע"ע להב"ח ז"ל:

סימן לט

סעיף א' תפלין וכו' או מוסר וכו' כתב מרן בב"י דאפשר דמוסר מיירי בשלא לתיאבון דהוי פורק עול ואצטריך למתני משום דהו"א דלא מקרי פורק עול כיון דמוסר לא כתיב בהדיא וכתב דלפ"ז א"ש מה שהשמיט הטור למוסר דהשתא כ"ע קים להו שהמוסר הוא מעבירות החמורות ובכלל מומר הוא עכ"ל וכוונתו דאפי' דהתנא אצטריך למתני משום דהו"א דלא הוי פורק עול מ"מ הטור השמיטו משים דהשתא בזמן הזה קי"ל דהמוסר מעבירות החמורות הוא וא"כ ודאי מי שימסור הוי פורק עול מעליו ובכלל מומר הוא ולא הוצרך הטור להביאו כנ"ל פשוט בכונת מרן ועי' לה' יד אהרן שהניח דברי מרן בצ"ע וליתא ומ"ש הוא ברור וכ"נ מה' ט"ז שתפס על הב"ח שתירץ תירוץ אחר על שהשמיט הטו' המוסר יע"ש ולא תפס על תירוץ מרן ה' ב"י ולעד"נ דפשוט שהבין בדברי מרן כמ"ש ולכך לא תפס על מרן שדבריו ברורים כמ"ש: סעיף ד' תפלין וכו' וי"א יגנזו כ"ה דעת הטור דבתפלין גם כשכתבן מין יגנזו משום דבתפלין מסתמא אין כותבן לשם ע"ז משא"כ בס"ת וכמ"ש ביו"ד סימן רפ"א יע"ש ועי' למרן הב"י שהוכיח דדעת הרי"ף והרא"ש דבין בס"ת בין בתפלין ישרפו יע"ש ואכתי עדיין קשה מ"ש הרי"ף והרא"ש בה"ת תני רב וכו' סתי"מ שכתבן מין ישרפו ותני חדא יגנזו יע"ש דלא אשכחן בגמ' מאן דתני יגנזו אלא אכותי ולא אמין וכן תמה הרב מע"מ יע"ש והב"ח כתב דמ"ש הרי"ף דתני חדא יגנזו היינו מדקאמר בגמ' דהך ברייתא דתני ס"ת שכתבו גוי יגנז האי תנא הוא דתני רב חיננא וכו' מין ומוסר וכו' פסולין אלמא דמוקי להך ברייתי' דתני פסולין היינו יגנז

ומדתני מין בהדייהו אלמא דמין נמי יגנז ולא ישרף יע"ש ולע"ד דבריו תמוהים שהרי הרי"ף והרא"ש כתבו תני רב חיננא וכו' סתי"מ שכתבן מין ישרפו אלמא דמפרשי ברב חיננא דמאי דקאמר במין פסילים היינו ישרף ובהנך פסולין פסולים ובגניזה וכל חד כדיניה ומשו"ה פלגינהו למלתיה דר"ח לתרתי משום דדיניהם אינם שוים וכמו שמבואר בדבריהם שם וצ"ע:

סעיף ח' אין נקחין אלא מן המומחה וכו' הרמב"ם השמיט דין זה וה' מע"מ בה"ת כת' דס"ל להרמב"ם דאינה הלכה אפי' בתפלין כיין דאשכחן בפרק המוצא תפלין מכניסן זוג זוג אע"פ שלא בדקן והשתא אפשר לומר דאף ע"ג דלפי הבריית' שאין מזוזה נקחת מכל אדם בעיא עיבוד לשמה והואיל ואינה הלכה בגוף הדין הלכך בעיבוד לשמה נמי אינה הלכה דאם איתא דצריכה עיבוד לשמה לא אידחיא מהלכה לא היו מתירין למוצא תפלין שיכניסן זוג זוג בלא בדיקה עכ"ל וה' יד אהרן הקשה עליו דא"כ איך כתב הרמב"ם בפ"א מה"ת דתפלין צריכין עיבוד לשמן והלא לפי דבריו דברייתא זו אינה הלכה אפילו בתפלין יע"ש ולק"מ דכוונת המע"מ דברית' זו אינה הלכה בגוף הדין דקתני אין נקחין אלא מן המומחה משים דחיישי' לעיבוד לשמה אין כן ההלכה משום דאם איתא דחיישינן לעיבוד לשמה לא היי מתירין למוצא תפלין שיכניסן זוג זוג כיון דחיישינן לעיבוד לשמה אלא עכ"ל דל"ת לזה וכיון שבגוף הדין דקתני דחיישי' לעיבוד לשמה לא קי"ל כותיה וכמו שמוכח ממתני' אם כן גם בעיבוד לשמה דס"ל דצריכה עיבוד לשמה לא קי"ל כותיה אלא אין צריכה עיבוד לשמה וכמ"ש הרמב"ם אבל בתפלין קי"ל דצריכה עיבוד לשמה וכרשב"ג דאמר עד שיעבדן לשמן וכדאיתא בפ' התכלת אבל מ"מ נקחין מכל אדם ול"ח לעיבוד לשמה וכמו שמוכח ממוצא תפלין אבל במזוזה לא מצינו בשים מקום דמבואר דצריכה עיבוד לשמה אלא בהך ברייתא וההיא ברית' לא קו"ל כוותה ואע"ג דלא מצינו במתני' אלא דל"ת לעיבוד לשמה אבל כגוף הדין דצריכה עיבוד לשמה לא מצינו מזה מ"מ כיון דב הדין לא קי"ל כוותה גם בזה לא קי"ל כוותה כיון ד מצינו בשום מקום דצריכה עיבוד לשמה ועוד הקשה ה' הנז' דמה הכרח ממה שהביא הרי"ף ז"ל גירסא זו דמאן לימא לן דמפרש הרי"ף משים עיבוד לשמה נימא משום חסרות ויתרות יע"ש ולק"מ דלפי גירסתו שגריס בהרי"ף דתפלין ומזוזות אין נקחין מכל אדם אבל ספרים נקחין ל"ל כפירוש התוס' דאכתי למה לא יקח ויבדוק בשלמא בתפלין משום דגנאי לסותרן אבל במזוזות ל"ל הכי ודוחק לומר משום דילמא משתלי ולא בדק ובספרים מיירי בשאר ספרים אבל קושייתו הא' שהקשה שם צ"ע ובמה שהשמיט הרמב"ם דין זה עי' במ"ש לעיל בסי' ל"ב בס"ד:

סימן מ

סעיף א' בהנחה ואם שניהם אינם מיוחדים וכו' עי' להרב א"ר שכתב שראה בתשובת מהריט"ץ שמסיק להקל בשעת הדחק שאין לו כלי אחר דכיון שאין מיוחד לתפלין לבד לא הוי כליין יע"ש נרא' מדבריו שהבין שמ"ש מהריט"ץ להקל בשעת הדחק היינו על הקוראג"ה שאינה מיוחדת לתפלין לבד ובאמת ליתא התם הכי במהריט"ץ אלא מה שמסיק להקל בשעת הדחק היינו על המטפחת ולא על הקוראג"ה וכן הבין הרב יד אהרן ובדין המטפחת נמי כבר השיגו עליו כל האחרונים דמבואר בגמרא בהדיא דמהני יע"ש ועיין להבר"י ז"ל: סעיף ג' אפי' להניח וכו' אם אין אשתו עמו מותר אבל הרמב"ם בפ"ד לפי מה שהבין בו הר"י ס"ל דגם באין אשתו עמו בעינן כלי בתוך כלי קודם שיניח בין כר לכסת יע"ש והיינו משום דס"ל להרמב"ם מדקאמר בגמ' הכי אמר שמואל מותר אפי' אשתו עמו משמע דבחד גוונא מיירי וכמו בשאשתו עמו צריך כלי בת"כ קודם שיניחן בין כר לכסת דכר וכסת לא מיקרי כלי וכמ"ש מרן ה"נ בשאין אשתו עמו צריך כלי בת"כ דאל"כ לא א"ש לשון אפי' וכמו שכן דקדק הב"ח בלשון הטור וכמ"ש ה' יד אהרן ובהכי א"ש מה שפריך בגמ' שם והתני ר"ח מניחן בכובע תחת מראשותיו דאפילו מוקמת לה שלא כנגד ראשו מ"מ קתני בכובע סגי ואלו לר"י צריך כלי בת"כ קודם שיניחן בין כר לכסת ועיין בתוס' שם אבל לכאורא קשה לפ"ז מאי משני הגמרא שם דמפיק למורשא לבר דהוי שלא כנגד ראשו מ"מ תקשה לשיטת הרמב"ם דס"ל דגם בשלא כ"ר בעינן כת"כ ועי' להב"ח ולהט"ז ולהמ"א ופירושם לא יתכן לדעת הרמב"ם וכמו שיראה המעיין וצ"ל דהרמב"ם יפרש דמפיק לבר לחוץ המטה וכיון שהתפלין הם חוץ למטה אע"ג דמקצת הכובע מינח תחת ראשו לא איכפת לן ובוכוח עם חבירי החי"ש השקדן בתורה כמהר"ר שמואל מאני נר"ו פירשנו לדעת הרמב"ם דהגמ' ס"ל מעיקרא דבאין אשתו עמו א"צ כת"כ ולהכי פריך מדאמר רבי חייא דמניחן תחת מראשיתיו דמשמע ליה להגמרא דכובע הוא חוץ לכיסן ולכך פריך והתני ר"ח מניחן בכובע וכו' ואי מיירי שכ"ר לא בעי כת"כ אלא ע"כ כ"ר ממש אלמא כעד ראשו מותר בכת"כ ומדר"י משמע דכ"ר אף בכת"כ לא מהני מדלא משכח התירא אלא בשכ"ר משמע בכנגד ראשו בכל ענין אסיר וכמ"ש ה' ט"ז ולכך פריך מתני ר"ח ומשני דמפיק למורשא לבר ואף בשכ"ר בעינן כת"כ ולכך בעי ר"ח כובע לבד מכיהן וכמו שכן פירש הב"ח לפי דרכו יע"ש ויש ללמוד פירוש זה מדברי ה' פ"מ באשל אברהם יע"ש ולפ"ז נתיישב לי מה שהקשה הרב יד אהרן לפי דעת הרמב"ם דס"ל דלעולם צריך כת"כ אמאי לא פריך מתני ר"ח לשמואל דאמר ואפי' אשתו עמו דמשמע דבאין אשתו עמו נמי צריך כת"כ ור"ח תני

דמניחן בכובע דאלמא בכלי אחד סגי יע"ש ולפמ"ש ל"ק דהגמרא משמע ליה דהכובע הוא לבר מכיסן ומיירי בכת"כ ולכך לא פריך לשמואל די"ל הא דבעי שמואל כת"כ היינו בכ"ר ממש ובריייתא מיירי בכ"ר ומיירי בכת"כ אבל לר"י פריך שפיר וכמו שכתבנו והמתרץ חידש לו דמפיק למורשא וגם בשלא כ"ר בעינן כת"כ קודם שיניחן בין כר לכסת וכמ"ש הרמב"ם ז"ל אבל הר"י כתב דבשלא כנגד ראשו אם אין אשתי עמו בין כר וכסת סגי וכן פירש מרן הב"י דברי הרמב"ם דמ"ש דבעינן כת"כ היינו באשתו עמו יע"ש אבל בהא פליגי הרמב"ם והר"י דהרמב"ם ס"ל דכר וכסת לא חשיבי כלי אבל הר"י ס"ל דכר וכסת נמי חשובי כלי ומרן בב"י מסיק להלכה כהרמב"ם יע"ש ועי' להב"ח שהוכיח מהגמ' דגם באין אשתו עמו צריך כת"כ ועפ"ז נדחק לפרש דברי מרן בש"ע יע"ש ולעד"נ דהנה מההוכחה שהוכיח הב"ח ליכא ראיה אלא דצריך כר וכסת וכלי אבל א"צ כת"כ בכלים גמורים וכמו שמבואר שם ולפ"ז א"ש לשון הש"ע דלעולם דגם באין אשתו עמו צריך כת"כ והא דמחלק בין אין אשתו עמו לאשתו עמו משים דבאין אשתו עמי כלי וכר וכסת סגי אבל באשתו עמו צריך שני כלים גמורים ולא מהני כר וכסת ושו"ר להרב אשל אברהם שכ"כ יע"ש אלא שהקשה לפ"ז מאי פריך הגמ' לשמואל מדתניא אשתו עמו אסור דילמא דמיירי בכלי וכר יע"ש ולק"מ דהגמ' פשיט"ל דכר לא מיקרי כלי ובריית' התם קתני עד שיניחם בכת"כ או עד שיוציאם לחוץ אלמא בשאין השני כלים צריך שיוציאם לחוץ וא"כ היכי קתני בבריית' התם אם הים גבוה ג"ט מותר והא צריך שיוציאם לחוץ אלא ע"כ דמיירי בשני כלים גמורים ופריך שפיר: והנה המג"א בסק"ד כתב דמשמע מגמרא דאם הוא משתמר במקום אחר לא יניחם במטה ואם היה מקום גבוה ג' טפחים וכו' מותר יע"ש והיינו משום דמה שדחה הגמרא הברייתא משום דלנטורינהו טפי עדיף א"כ היכא שהוא משתמר במקום אחר הדרינן לדינא דברייתא דאסור להניחו במטה אבל לכאורא לפ"ז קשה דאמאי:

אסיק לשמואל בתיובתא נימא דברייתא מיירי היכא שמשתמר במקום אחר ולכך אם אשתו עמו אסיר ושמואל מירי היכא שאין משתמר במקום אחר וכמו שמוקים ליה בגמרא ולכך גם באשתו עמו מותר ודוחק לומר דברייתא סתמא דבכל גוונא מיירי דמשום הא לא הו"ל לאסוקי לשמואל בתיובתא אלא עכ"ל דס"ל להגמרא דהיכא שמשתמר במקום אחר גם באין אשתו עמו אסור ולכך פריך שפיר דליכא לאוקומה בהיכא שמשתמר דא"כ אפי' אין אשתו עמו אסור וכ"נ מסתמות דברי המג"א ועיין לה' אשל אברהם ולעד"נ ברור כמ"ש:

סימן מו

סעיף ד' צריך לברך בכל יום שלא עשני גוי שלא עשני עבד וכו' וכתב מרן המחבר בב"י שכך הוא הסדר להקדים שלא השני עבד שבתחלה אנו מברכין שלא עשני עכו"ם שאינו בר מצוה כלל ואח"כ שלא עשני עבד דאע"פ שישנו בקצת מצות זיל טובא והוא חשוד על הגזל כדתנן מרבה עבדים מרבה גזל וגם דומה לעכו"ם שאין לו זכות אבות ועוד שאסור בבת ישראל ואח"כ אנו מברכין שלא עשני אשה שאעפ"י שהיא חשובה מן העבד מ"מ אינה חייבת בכל המצות וזהו הסדר שסידר כאן ובדבריו מיושבת קושיית התוספות שם ד"ה זיל יע"ש והרמב"ם הקדים אשה לעבד וע"ש בהלח"מ טעמו:

סעיף:

ה' אם ובירך זיקף כפופים קודם שיברך מתיר אסורים לא יברכנה הנה מרן פסק כרע"ק ולא כהטור שחלק עליו וכמ"ש טעם לדבריו בב"י אבל הב"ח חלק על פסק זה ופסק כהטור והביא ראיה מדברי הרמב"ם שכתב כל אלי י"ח ברכות אין להם סדר אלא מברך כל אחד מהן על דבר שהברכה בשבילו בשעתו ואח"כ כתב נהגו העם ברוב ערינו לברך ברכות אלו זו אחר זו בב"ה בין נתחייבו בהם בין לא נתחייבו בהם וטעות היא בידם ואין ראוי לעשות כן ולא יברך ברכה אלא א"כ נתחייב בה עכ"ל אלמא דמיד שנתחייב בברכה חל עליו, לברכה אעפ"י שבירך על מה שאחריה תחלה אין לחוש כיון שברכות אלו אין להם סדר דאם כדברי רב עמרם הרי יש סדר במקצתן שיברך מתיר ואח"כ זוקף ולמה אמר הרמב"ם שכל אלו י"ח אין להם סדר עכ"ד יע"ש ולע"ד דכוונת הרמב"ם לומר דלכאורא אינו יכול לומר זוקף או מתיר אלא לאחר שבירך הנותן לשכוי ולזה כתב הרמב"ם שאלו י"ח אין להם סדר ואם נתחייב בזוקף ומתיר קודם הניתן לשכוי כגון שלא שמע קול תרנגול יברך וכן כיוצא בזה לענין שאר ברכות ולא נחית הרמב"ם אלא לומר דאין מברכין אלא בשעה שנתחייב בו וחבירי החו"ש השקדן בתורה כמה"ר רבי מרדכי מאזוג' נר"ו אמר לי שמוכרח לפרש כן בדברי הרמב"ם דהרי בכלל י"ח שמנה היא ברכת המעביר חבלי שינה וברכה זאת אי אפשר לאומרה לאחר אלהי נשמה אלא ע"כ כדפירשנו והוא הכרח נכון וצ"ע:

סימן מז

סעיף א' ברכת התורה וכו' הנה נחלקו הפוסקים אי ברכת התירה מדאורייתא או מדרבנן וז"ל הרמב"ן במצוה ט"ו שנצטוינו להודות לשמו בכל עת שנקרא בתורה וכו' ובמס' ברכות בפ"ג אמרו מנין לברכת התורה מה"ת שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גידל לאלהינו ורצה ללמוד ברכת המזון לפניו שיהיה מן התורה ק"ו מזה אמר ומה תורה שאין טעונה

לאחריה טעונה לפניה מזין שטעון לאחריו אינו דין שטעון לפניו והשיבו על זה מדרך הפירכות מה לתורה שכן חיי עילם ועוד תנן על המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו וחפצם שכיון שבעל קרי אינו מברך לפניו והוא מברך לאחריו נלמוד שברכה לאחריו בלבד היא מן התורה וכו' וש"מ דק"ו פירכא הוא עכ"ל וראיתי להרב פני משה שדקדק דלמה הוצרך הרב להביא כלל כל זה לא הי"ל להביא אלא מלתא דרב יהודה יע"ש ונ"ל עפ"י מה שהקשה הפר"ח להפני משה דס"ל דבה"ת מדרבנן מאי פריך מדתנן על המזון וכו' והא ק"ו דעביד ר"י נמי מדרבנן הוא יע"ש וזהו כוונת הרמב"ן כרי שלא תימא שאף דקאמר ר"י מן התורה לאי דוקא והוא אסמכתא בעלמא וכמו שכן דחה הבר"י לזה הוצרך הרמב"ן להביא ק"ו דעביד רבי יוחנן ומה שהקשו עליו בגמרא מדתנן על המזון אינו מברך לפניו ואי ר"י מדרבנן קאמר מאי פריך על ר"י והא איהו נמי מדרבנן קאמר אלא עכ"ל דרב יהודה דקאמר מה"ת דווקא קאמר ולא אסמכתא ומה שהוצרך הרמב"ן להביא הא דפריך הגמרא מה לתורה שכן חיי עולם משום דלכאורא יש לפרש דפירכת הגמ' דפריך הכי דמשמע ליה להגמרא דר"י מה"ת בדווקא קאמר ולזה פריך ועוד תנן על המזון אינו מברך לפניו כלומר ואי ברכת התורה מדאורייתא היא א"כ על המזון אמאי אינו מברך לפניו והא איכא למיעבד ק"ו כדעביד רבי יוחנן אלא ע"כ דברכת התורה גופה מדרבנן היא ולזה הביא הא דפריך הגמרא מה לתורה שכן חיי עולם וא"כ הא דפריך הגמ' מדתנן אינו אלא לדחות הק"ו דעביד רבי יוחנן דש"מ דק"ו פריכא הוא כדדחינן מה לתורה שכן חיי עולם אבל מלתא דרב יהודה גופיה דקאמר בה"ת שהיא מן התורה לא נדחית מהלכה וזהו שכתב הרמב"ן וש"מ דק"ו פריכא היא לרמוז למה שכתבנו דלא נדחו אלא דברי רבי יוחנן דעביד ק"ו דק"ו פריכא הוא אבל מלתא דרב יהודה לא נדחית ובזה אתו דברי הרמב"ן מדוקדקים הדק היטב וכל הדברים צריכים לראייתי כנ"ל בכוונתו בס"ד ודו"ק:

והנה הבר"י ז"ל דחה ראיות הפר"ח יע"ש ובמח"ב הסכים אם אחד נסתפק לו אם בירך ברכת התורה דלא יחזיר ויברך יע"ש ואם אדם נסתפק לו אם בירך ברכת התורה ואח"כ ישן ביום שיש להסתפק בזה אם יברך או לא משום דאיכא ס"ס ספק אם בירך או לא ואת"ל בירך שמא הלכה כפוסקים דס"ל דישן ביום צריך לברך וכ"ש דרובא דרבוותא ס"ל דישן ביום צריך לברך ועיין להמח"ב ז"ל לעיל בסי' ז' וצ"ע למעשה:

סעיף ג' הכותב וכו' צריך לברך הט"ז הקשה מ"ש ממהרהר דא"צ לברך ואע"ג דכתב ר"י בר"פ היה קורא דדרך הסופר שמוציא לפעמים תיבות מפיו בשעת כתיבה מ"מ בשביל זה אין לברך כיון שאינו ודאי יע"ש ולפמ"ש הרדב"ז בח"ג דפוס פיירא סימן תר"ה דרוב

הכותבים מוציאים התיבות מפיהם א"ש כיון דרובא הכי מחשיב כודאי ולכך צריך לברך ומה שהקשה עוד מדקי"ל גבי עדים מפיהם ולא מפי כתבם אלמא דכתיבה לאו כדיבור דמי יע"ש לא ידעתי מאי קושיא דהא גבי עדים אף היכא שברור לן שהוציאו הדברים מפיהם אפ"ה לא מהני וע"כ היינו טעמא משום דבעינן הגדה בב"ד וכמ"ש הבר"י ז"ל לקמן בסי' תקפ"ט יע"ש ותשובה של הרדב"ז כנראה שנעלמה מהבר"י לקמן שמשמע בהדיא שם דכתיבה לאו כדיבור דמי גם לענין ספירת העומר כמו שיראה המעיין שם ועיין להלבוש בסימן זה שחילק בין מהרהר לכותב:

סעיף י"ד נשים מברכות ברכת התורה עיין להבר"י מה שהקשה מפרק במה מדליקין ומה שתירץ ולפמ"ש שם מהרש"א בח"א צ"ל כתירוצו השני:

סימן מט

סעיף א' אע"ג וגו' כל דבר שרגיל ושגור בפי הכל וכו' זו סברת רבינו חיים שהביא הטור אבל הרא"ש כתב דדוקא להוציא אחרים היא דאסור אבל לעצמו מותר והב"ח ז"ל כתב דלא פליגי דרבינו חיים דמתיר בשגור דוקא לעצמו אבל להוציא אחרים לא והרא"ש דכתב לעצמו מותר היינו דווקא בשגור יע"ש ועפ"ז ניחא מה שהקשה הרב חוות יאיר בסימן קמ"ג בדברי התוס' בתמורה שאין להקפיד אלא בדבר שמוציא אחרים ודבריהם סותרים למ"ש בב"ק דף ג' דאיסור זה שייך אף בשקירא לעצמו יע"ש ולפמ"ש הב"ח א"ש דלא כתבו דלא שייך איסור אלא להוציא אחרים אבל לעצמו מותר אלא דוקא בשגור כמי הנהו דמייתי התוס' שם ויושע וק"ש אבל בשאינו שגור אסיר אף לעצמו ובזה אתו דברי התוס' שפיר אהדדי והיו לאחדים וצ"ל לפ"ז הא דנוהגים שקורים מזמורים ע"פ מיירי בשגורים וע"ש לפסקי התוספות:

סימן נב

סעיף א' אם בא וכו' ואח"כ ישתבח ואח"כ יוצר וק"ש וברכותיה ויתפלל עם הצבור הקשה אלי חבירי וידי"ן החו"ש השקדן בתורה הבחור כמה"ר רבי מרדכי מאזוג' נר"ו דל"ל למרן להאריך כולי האי דלא הילי"ל אלא חותם בישתבח וכמ"ש הרא"ש ורב נטרינאי ותירצתי לו דאפשר שרמז לדין שכתב המ"א ז"ל משם הגהת י"נ ז"ל שאם בא סמיך לק"ש אם יוכל להתחיל ביוצר שיגיע להתפלל י"ח עם הצבור יעשה דעיקר קפידא שיתפלל י"ח עם הצבור יע"ש וזהו שרמז מרן ואח"כ יוצר וק"ש וברכותיה ויתפלל עם הצבור רצה לומר שעיקר הקפידא שיתפלל י"ח עם הצבור ולא טל ק"ש וברכותיה ונ"מ אם בא סמוך לק"ש שיתחיל ביוצר כיון שיכול להתפלל עם הצבור וכמ"ש המ"א ז"ל כנ"ל נכון בס"ד:

סימן נג

סעיף ג' בהגהה מיהו וכו' יתעטף בציצית קודם שיתחיל ישתבח ראיתי לה' שכנה"ג שכתב דמשמע מדברי הרב דדוקא בש"צ ולא באחר ואפשר שלמד כן מדברי הכל בו שלא כתב דינו אלא בש"צ עכ"ד יע"ש ותמיה לי דהא בד"מ כתב דהכל בו לא מיירי בדין הפסקה אלא במנהג שנהגו דהש"ץ מברך על הטלית בב"ה וא"כ מהיכן למד מדברי הכל בו וצ"ע:

סעיף ו' אין וכו' שנתמלא זקנו וכו' רבינו המחבר פסק כדעת התוס' בחולין ומגילה והרשב"א והר"ן דבאקראי יכול לירד לפני התיבה אבל בקבע אין ממנין אלא מי שנתמלא זקנו וכן פירש הכ"מ בדעת הרמב"ם בפירושו השני אבל בפירושו הראשון כתב דהרמב"ם ס"ל דלענין פריסת על שמע פירס משהביא שתי שערות אבל לירד לפני התיבה בעינן נתמלא זקנו וכ"כ הלח"מ בהלכות נשיאות כפים פט"ו והפר"ח ומתניתין דקתני קטן הוא משום פורס על שמע אבל לירד לפני התיבה בעינן נתמלא זקנו וכן הוא במסכת סופרים פי"ד הלכה י"ז קטן שאמרו עד י"ג שנה משם ולמעלה פורס על שמע והעובר לפני התיבה והנושא את כפיו עד שיהא בן עשרים ובעל זקן וכו' יע"ש שיש ט"ס ועיין לה' כסא רחמים ועיין לה' נחלת יעקב שכתב הגירסא העיקרית כמש"ל וכ"כ האגודה הרי מבואר ממסכת סופרים דלענין פריסת שמע פורס משהביא שתי שערות אבל לירד לפני התיבה בעינן נתמלא זקנו והשתא אתי שפיר דברי הרמב"ם שדבריו הם ממסכת סופרים וכן ראיתי להריא"ז בשלטי הגבירים במגילה וז"ל ואם הביא שתי שערות פורס על שמע ואם נתמלא זקנו ראוי לעשותו ש"צ ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו וכו' ונראה בעיני שלא נאמר כן אלא משים כבוד הצבור אבל אם הצבור אינם מקפידין בדבר ראוי לירד לפני החיבה וכו' הרי מבואר מדברי הריא"ז שיש חילוק בין פריסת שמע ללירד לפני התיבה דלענין פריסת שמע פורס משהביא שתי שערות אבל לירד לפני התיבה בעינן נתמלא זקנו משום כבוד הצבור אבל אם הצבור אינם מקפידים בדבר יכול לירד ועיין להב"ח שלא ראה דברי הריא"ז וע"פ דברי הריא"ז נלע"ד ליישב דברי רש"י שכתב אמתניתין דקתני פיחת פורס על שמע ופירש רש"י פוחח במסכת סופרים מפרש כל שכרעיו נראים וכתב עליו הר"ן דלא נהירא דקתני אינו עובר לפני התיבה ואלו לקמן במתניתין אמר האומר איני עובר בהגדל אף יחף לא יעבור משמע דהא אחר אף יחף יעבור יע"ש ולפ"ד הריא"ז א"ש דהכא גבי פוחח ה"ט משום כבוד הצבור ונ"מ אם הצבור מחלו על כבודם לית לן בה ולכך תני הא דלקמן לאשמעינן דשם

חיישינן שמא מינות נזרקה בו דהשתא לא מהני מחילת הצבור מידי כנ"ל ליישב בדעת רש"י ובחידושי כתבתי ליישב דעת רש"י ועתה ראיתי שקדמני ה' ק"נ על הרא"ש יע"ש: סעיף י"ד סומא יורד לפני התיבה כתב הלביש ואפי' שלא ראה מאורות מימיו שגם הסומא נהנה מזיו האירה ואע"פ שאינו רואה ועוד שנהנה בו וכו' יע"ש וק"ל דהא בגמרא לא אמרו אלא טעם שני ובשום פוסק לא הוזכר טעם זה וי"ל:

סימן נה

סעיף א' אומרים קדיש וכו' עיין בהלבוש בענין השבעה קדישים ומ"ש עליו הט"ז ועיין בהלבוש לקמן בסי' תקפ"א שביאר דבריו שבכאן:

שם וא"א אותו בפחות מעשרה וכו' כתב ה' כסא אליהו ז"ל וז"ל דאע"ג דגמרינן ליה מונקדשתי בתוך בנ"י כתבו הפוסקים דהוי אסמכתא בעלמא ועיין להרא"ש והר"ן בפרק שלשה שאכלו גבי ר"א ששיחרר עבדו אך לדעת בה"ג והרמב"ם דס"ל דלא אתי עשה דיו"ט שהוא מדרבנן ודחי עשה דאבלות יום ראשון שהוא מדאורייתא מוכרח לומר דס"ל הא דדברים שבקדושה דצריכין עשרה הוא מדאורייתא או מירי לענין ברכת כהנים דהוי מה"ת ואינו אלא בעשרה ולכך שיחררו ועוד הכריח מדפסק הרמב"ם בהלכות לולב כמ"ד בריש פרק לולב הגזול דדוקא ביו"ט ראשון אינו יוצא בגזול אבל ביו"ט שני מתיך שייצא בשאול יוצא נמי בגזול ופירשו התוס' שם כיון שהוא מדרבנן ליכא משום מהבב"ע יע"ש ואלי בההיא דשיחרר עבדו פריך הגמ' והא מצוה הבב"ע ואם לא היה המעשה למצוה דאורייתא מאי פריך אלא ע"כ למצוה דאורייתא היה מעשה וכנז"ל ושוב תמה על הרמב"ם שכתב בפ"ט מהלכות עבדים ומיתר לשחררו לדבר מצוה ואפי' למצוה דרבנן עכת"ד יע"ש הנה מה שהכריח מההיא דאבלות דמירי בדאורייתא נעלם ממנו הרא"ש במסכת מ"ק בפ"ג שכתב וז"ל דשאני התם דזיכה את הרבים ולכך אלים האי עשה אע"ג דהוי מדרבנן אבל בקיים אבלות אין בו זכות לרבים יע"ש וא"כ י"ל דהרמב"ם ס"ל אע"ג שמיירי הכא בעשה דרבנן מ"מ כיון שיש בו זכות לרבים אלים ודחי עשה דאורייתא ולא דמי לדין אבלות וכמ"ש הרא"ש ועוד י"ל דהרמב"ם ס"ל כדעת הר"ן הביאו מרן כ"מ בהלכות עבדים והובא בהבר"י בסי' זה וז"ל שלא אמרה תורה לעולם בהם תעבידו אלא משום שלא ליתן להם מתנת חנם וכיון דהוי לצורך ולאו משום חנינה דידהו קעביד הו"ל כנותן דמי עצמו יע"ש וא"כ קושיא מעיקרא ליתא דהכא שאני דלא קעבר אמידי ומה שהכריח עוד מההיא דלולב הגזול נלע"ד ליישב דאע"ג דבמצוה דרבנן ליכא משום מצוה הבאה בעבירה היינו דיקא אם כבר גזלו ונטלו אמרינן דיצא וא"צ עוד לחזור וליטול דאע"ג דמצוה הבב"ע היא מ"מ כיון שהיא מדרבנן לא מחמרינן בה

כולי האי ואמרינן דיצא אבל ודאי לא יגזול לכתחלה כדי לקיים המצוה וזה פשוט וא"כ י"ל דהגמ' הכי פריך והא מצוה הבב"ע היא ואיך ר"א יעשה עבירה לכתחלה כדי לקיים המצוה ומתרץ דמצוה דרבים שאני וכיון שמצוה דרבים היא לכך דותה אף לכתחלה עשה דיחיד ובזה א"ש דברי הרמב"ם בהלכות עבדים כנלע"ד ליישב בס"ד וע"ע להרא"ם בתוספותיו על הסמ"ג ולה' מועדי ה' שם יע"ש:

סעיף ג' בהגהה ואם וכו' ותפלת ערבית וקדיש שלאחריו לא שייך לק"ש וברכותיה עיין במ"א ז"ל וכתב ה' פרי מגדים בתפלת ערבית אם היו עשרה בשעה שהתפללו בלחש ואח"כ יצאו מקצתן באמצע התפלה שי"ל קדיש שלאחר התפלה יע"ש שהביא ראיה לדבריו ונלע"ד להביא ראיה ממ"ש הלבוש וז"ל וה"ה איפכא אם אמרו עלינו בעשרה ויצאו מקצתן אין אומרים הקדיש שלאחריו בלא עשרה כי אין אמירת עלינו אלים לגרור אחריו הקדיש עכ"ל משמע דדוקא עלינו דאינו אלא מנהג הוא דאינו גורר אחריו הקדיש אבל בלא"ה הו"א דגורר אחריו ואע"ג דעלינו אינו צריך עשרה:

סימן נו

סעיף א' בהגהה ולא יפסיק בין יהא שמיה רבא למברך עיין במג"א ז"ל שכתב דזהו מתורת חומרא כמו בחליצה ולא מדינא דמדינא לית לן בה וכדאסיק רב ספרא בסיכה יע"ש ולעד"נ בכוונת המג"א דלפי מ"ש שכוונת רמ"א הוא חומרא בעלמא א"כ לפ"ז גם הג"א שכתב דלא יפסיק בין שמיה לרבא הוא מתורת חומרא בעלמא ואין אנו צריכין לדחוק כמ"ש מעיקרא דמדינא קאמר והא דקאמר ר"ס לית לן בה הוא בין רבא למברך אלא ר"ס דקאמר לית לן בה הוא אף בין שמיה לרבא ומ"ש הג"א דלא יפסיק בין שמיה לרבא הוא מתורת חומרא בעלמא כמו בחליצה ולפ"ז שפיר למד רמ"א דלפר"י אין להפסיק בין רבא למברך ועיין להבר"י מה שהקשה על המ"א ולפמ"ש בכוונתו ניחא וכמו שתירץ הרב ז"ל ועוד ראיתי להרב שם שכתב דלפי מה שנראה מדברי המ"א דלפר"י אין להפסיק לא בין רבא למברך ולא בין שמיה לרבא צריך להגיה בהרמ"א ולא יפסיק בין שמיה רבא מברך יע"ש ואני הצעיר ראיתי בספר עולת תמיד שהגירסא היא כמו שכתב הרב יע"ש: סעיף ה' לאחר שסיים הקדיש פוסע ג"פ כתב הרב מטה יהודה דזהו דוקא בקדיש תתקבל יע"ש וראיתי בכתבי הקודש להרב החסיד מוהר"ר שמואל טייב זצוק"ל שדחה דברי הרב ומסיק שבכל הקדישים פוסע ג"פ וכתב שהרצה דבריו לפני מוה"ר הגדול מהרי"ט בעל ערך השלחן ולקצת מחכמי הדור והסכימו עמו וכן ראיתי להרה"ג מופת הדור מהר"ח פלאג'י זצוק"ל בספרו הקדוש כף החיים סי' י"ג אית

כ"א שכתב שנעלם מהם הרדב"ז בחדשות ח"א סי' של"ט דמפורש יוצא מדבריו דבכל קדיש צריך לפסוע ג"פ וע"ש:

סימן נח

סעיף ו' אע"פ שזמנה נמשך עד סוף השעה הג' וכו' הנה מרן בכ"מ כתב דמה"ת זמנה כל היום משום דכי היכי דדרשינן ובשכבך כל זמן שבני אדם שוכבים ה"נ דרשינן ובקימך כ"ז שבנ"א קמים והא דאמרי' בשעה שבנ"א קמים אסמכתא בעלמא הוא תדע דאטו בני מלכים רובא דעלמא יעש"ב ולכאורא יש להוכיח כן מדברי הרשב"א בדף י"א דאהא דקאמר הגמ' א"כ לימא בבוקר ובערב כתב דל"ד וכו' אלא ה"ק בבוקר ובערב א"נ ביום ובלילה יע"ש ולכאורא עדיין קשה נימא דאי כתיב ביום ובלילה הו"א זמנה כל היום להכי כתיב ובשכבך לומר לך דזמנה דוקא עד ג' שעות אבל לפ"ד מרן א"ש דמה"ת זמנה כל היום ובזה יש לדחות ראיית הפר"ח לעיל בסעיף א' שהוכיח מדברי הרשב"א דבני מלכים אינם ישנים אלא עד תחלת שעה ג' דאהא דקתני במתניתין עד הנץ החמה כתב וק"ל וכי בני מלכים אין קורין לר"א ע"כ אלמא דלר"י ניחא עכ"ד יע"ש ולפ"ה יש לדחות כיון דלר"י מה"ת זמנה כל היום לא הקשה הרשב"א כיון דאכתי נפקי י"ח דאורייתא אבל בר"א ק"ל שפיר ול"ל דר"א נמי ס"ל דמה"ת זמנה כל היום והא דקאמר עד הנץ החמה היינו מדרבנן דזה אינו דל"א כן אלא לרבנן דדרשי ובשכבך כ"ו שב"א שוכבים ה"נ דרשי' ובקומך כ"ז שב"א קמים אבל לר"א דדריש ובשכבך כ"ז שב"א הולכים לשכב ה"נ דריש כן גבי ובקומך ואם כן לא הוי זמנה כל היום וע"ז ק"ל להרשב"א שפיר ועיין ברש"י דף ג' ואח"כ ראיתי למו"ה עה"ש ז"ל שהוכיח כן מדברי הרשב"א הנז' אבל מדברי הרשב"א בדף ט' אין נראה כן שכתב וז"ל וא"ת והא שרינן של שחר עד ג' שעות משום בני מלכים אף ע"ג דהוו מיעוטא דמיעוטא ומחמתייהו קרינן ובקומך עד אותו זמן ומ"ש שכיבה י"ל כיון דמחמת יממא וכו' ועוד דאינו בדין דלא יקראו בני מלכים בשל שחר וכו' יע"ש ומדהוצרך להנך תירוצי ע"כ דס"ל דמה"ת לא הוי זמנה כל היום דאל"כ לא היה צריך לזה דאסמכתא בעלמא הוא ואדרבה מה"ת זמנה כל היום ודברי הרשב"א בדף י"א בלא"ה אינם מובנים וכמו שתמה ה' עה"ש שם יע"ש ועי' להרמב"ן במלחמות והנה מתירוץ שני של הרשב"א שכתבנו מבואר דס"ל דבני מלכי' אינם ישנים אלא עד תחלת שעה ג' וכמ"ש הפר"ח בסעיף א' ונעלמו מעיני הפר"ח דברי הרשב"א הנו' שהוצרך להביא מדיוק וכאן דבריו מבוארים ודו"ק:

סימן סג

סעיף ב' מי שרוצה להחמיר ולעמוד כשהוא יושב ולקרותה מעומד נקרא עבריין ראיתי לעמוד על מה שנהגו לקרות ק"ש שעל המטה בעמידה ואע"ג שלפעמים סומכים עליה לצאת י"ח ק"ש ולכאורא הוא הפך מפסק מרן ובב"י פירש דאף בלילה לא יעמוד יע"ש ונלע"ד לומר דכיון דמה שקורין בעמידה היא משים שמא תחטפם השינה ולא יקראו כלל לית לן בה ודומה למ"ש מרן בסעיף ג' בהיה מהלך בדרך צריך לעמוד בפסוק א' ואף דפ' ב"ח פסק דוקא בפסוק א' הוא דעומד אבל משם ואילך אינו יכול לעמוד אפשר דהכא מודה ובלא"ה כל האחרוני' חלקו עליו בזה יע"ש ועוד אפ' דכיון דקורין כל הסדר של ק"ש שעל המטה בעמידה א"כ בשעת ק"ש כבר הם עומדים ובזה ודאי דמותר לקרות בעמידה וכמ"ש בגמ' ובפוסקים ועי' למרנא ורבנא מהר"ר חיד"א זיע"א בפ' הקדוש מורה באצבע:

סימן קכד

סעיף ה' ועל כל ברכה וכו' אומר ברוך הוא וברוך שמו עי' בשו"ת דבר שמואל סי' רצ"ה ולה' בר"י לקמן בסי' רי"ג ובתשובותיו בס' יוסף אומץ: סעיף ח' לא יענה וכו' ולא יענה אמן יתומה דהיינו שהוא חויב בברכה אחת וכו' הנה מרן פסק כהרמב"ם והרר"י וכהרא"ש בתירוצא בתרא דבמחוייב באותה ברכה כגון לצאת בה ידי חיבתו בין בתפלה בין בשאר ברכות אע"פ שיודע איזו ברכה הוא מברך צריך שישמע ואם אינו מחייב באיחה ברכה בין בתפלה בין בשאר ברכות אפי' אם אינו יודע באיזו ברכה קאי יכול לענות אמן וכמו שביאר לנו בב"י יע"ש ולכך הכא בש"ע לא כתב אלא דין המחוייב באותה ברכה אבל בשאינו מחייב לא דיבר מזה כלל משים דס"ל בשאינו מחוייב ליכא איסור של אמן יתומה כלל ואפי' בשאינו יודע כלל שרי וכן חילק הרשב"א בחידושיו בין חייב לאיני חייב וכ"כ הרוקח ובס' אגודה בפ' החליל אבל רש"י בפ' ג' שאכלו וכן התוס' שם ובפרק החליל תירצו דיש חילוק בין יודע לשאינו יודע והיינו דס"ל דביודע אפילו מחייב באותה ברכה יכיל לענות וכמ"ש הרר"י שם יע"ש וכמ"ש בב"י ואם אינו מחייב ואיני יודע אסיר לענות דכך הוא פשט דבריהם וכ"כ ראב"ן והרי לך לשונו ולא אמן יתומה שלא שמע הברכה אלא שמע אחרים עינים אמן יענה עמהם ואיני יודע על מה הם עינים ע"כ וכ"כ בה"ג וכן היא סברת ה"ר כהן צדק לפי מה שהבין הטור וזהו שכתב רמ"א ויש מחמירין דאפי' איני מחוייב באותה ברכה לא יענה אמן אם אינו יודע באיזה ברכה קאי הש"ץ דזה נמי מיקרי אמן יתומה והיינו משום דחשש לסברת רכ דאם איני יודע באיזה ברכה קאי אפי' אם כבר יצא יענה דזה נמי מיקרי אמן יתומה ופשטיה

דרמ"א משמע דביודע שרי בין ביחיד בין בצבור וכמ"ש המ"א בס"ק י"ז ומ"ש לקמן צבור ל"ד ידין דלקמן היא דיוקא דדין זה אבל ראיתי בהלבוש שכתב וי"א דאפי' בשאר ברכו' כגון ברכות הנהנין וברכת ס"ת צריך שישמע הברכה דאל"כ מיקרי אמן יתומה והי"א שכתבם הם דברי א"ח שהביא בב"י שחילק בין צבור ליחיד ופשט דבריו משמע דביחיד אפי' יודע אסור לענות אא"כ שמע ובצבור מותר אפי' אינו יודע וס"ל דמ"ש רמ"א דאם אינו יודע מיקרי אמן ותימה דמשמע אבל יודע מיתר היינו דוקא גבי צבור אב גבי יחיד אסיר אפי' יודע והיינו משים דרמ"א חשש לסברת הרכ"ץ ולסברא א"ח דאם אינו יודע אסיר לענות אפי' בצבור משום דחשש לסברת הרכ"ץ דס"ל באינו יודע אסו' לענות ולא מחלק בין יחיד לצבור ואם יידע אסו' ביחיד משים דחשש לסברת א"ח ולכך לקמן לא כתב דשרי אלא ביודע ובצבור אמנם במחוייב באותה ברכה ס"ל לרמ"א כמרן דחשש לסברת הרר"י והרמב"ם דפסקו שצריך שישמע ואפי' בצבור דינא הכי ולקמן מיירי באינו מחוייב וכמו שמבואר שם והלבישׁ נקיט פשטיה דרמ"א דלקמן דמשמע דצבור דוקא ועי' בה' אליה רבא אבל ראיתי לה' ט"ז שכתב דפלוגתא דהרכ"ץ והרר"י אינו אלא בחזרת ש"ץ התפלה דבברכות שרוצה לצאת בהם ידי חיבתו כ"ע ס"ל דצריך שישמע ובברכת ס"ת ובברכות הנהנין שאינו מחוייב בהם כגון שלא אכל אפי' ידיעה לא צריך ולא פליגי אלא בחזרת י"ח דהרר"י ס"ל בין יודע ובין שאינו יודע לא מיקרי אמן ותימה אבל מ"מ אסיר לכתחלה והרכ"ץ ס"ל דבאינו יודע מיקרי אמן יתומה וביודע לא מיקרי אמן יתומה וס"ל דשרי לגמרי וכתב דיש לתפוס חומרת שניהם וכתב לפ"ז דמ"ש הרמ"א אינו יודע לאו למטוטי דביודע שרי לגמרי אלא למעוטי דלא מיקרי אמן יתומה ונ"מ דבשעת הדחק שרי חבל מ"מ אסור ולפ"ז צ"ל דמ"ס רמ"א לקמן דבצבור מותר ביודע ולכאורא קשה כיון דחשש לסברת הרר"י והלא הרר"י אינו מחלק בין יחיד לצבור וצ"ל דרמ"א ס"ל דביודע כיון דאיכא דעת הרכ"ץ דס"ל דשרי לגמרי ומיירי בצבור ודעת א"ח דמותר בצירוף אלו לשתי יעות אזלינן לקולא ולכך לקמן לא התיר בצבור אלא ביודע וכמי שכתבנו אמנם הקשה שם הט"ז לדעת הרכ"ץ מהירושלמי שכתב דין דחייב לברכה ולא ידע מה הוא עונה משמע דוקא היכא דחייב היא דמיקרי אמן יתומה הא לא"ה לא ולכאורא קשה כיון דכתב דהרכ"ץ ס"ל דבברכה שהוא מחייב בה דצריך שישמע אימא הא דנקט הירושלמי דחייב משים דבחויב בברכה צריך שישמע ולק"מ כיין דבאינו מחוייב נמי איכא איסור אמן יתומה באינו יודע א"כ לא הי"ל להירושלמי להשמיטה וברור היא והב"ח כתב דהרכ"ץ לא פליג אלא בחזרת י"ח אבל בשאר ברכות ס"ל דאפילו אינו יודע שרי ובחזרת י"ח לדעת הטור ביודע שרי ולדעת התוס' צריך שישמע וכתב

לענין הלכה יש להחמיר דבחזרת י"ח צריך שישמע כפי דעת התוס' בפי הרכ"ץ ובשאר ברכות אפי' אינו יודע שרי לענות ונ"ל הא דלא חשש לדעת רש"י והתוספות משום דכיון דבהירושלמי אמרי דוקא מחייב נקטינן כהירושלמי וכמו שהקשה היא ז"ל עליהם ופירוש זה נ"ל ע עיקר וכמו שהבין הכנה"ג והע"ח וה' אליה רבא והמ"א חמרי חומרי נקט וכמ"ש ה' מחצית השקל כמו שיראה המעיין בב"ח שם ודלא כה' מאמר מרדכי יע"ש זהו מה שנראה לי:

שם ולא יאריך בה יותר מדאי וכו' ז"ל האגודה בפרק שלשה שאכלו כל המאריך באמן יותר מדאי אינו אלא טועה לכן יש לגעור באותן המאריכין אמן אחר ברכת כהנים ואחר קדיש ויש להאריך בו קצת עכ"ל:

סעיף יו"ד מי ששכח וכו' יכוין דעתי וישמע מש"צ וכו אם אינו רוצה לסמוך על הש"צ ולחזור ולהתפלל היא בעצמו רשאי וכמי שמתבאר מדברי הרשב"א ז"ל בס"פ תפלת השחר ודלא כמ"ש בספר בית יהודה וכ"כ הבר"י ז"ל יע"ש דלא העיר עליו מדברי הרשב"א ז"ל:

סימן קכו

סעיף א' ש"צ שטעה וכו' מסלקין אותו מד וכו' כתב המג"א מדסתם פה משמע דאין מסלקין אותי מש"צ משים פ"א יע"ש משמע מדבריו דאם טעה ב' או ג' פעמים מסלקין אותו מש"צ ועיין בדרישה:

סעיף ד' אם טעה ש"צ כשהתפלל בלחש לעולם איני חוזר ומתפלל שנית וכו' והוא שלא טעה בג':

ראשונות וכו' כתב הלבוש דיקא כשנזכר קודם שהשלים תפלתו אבל אחר שהשלים תפלתי אינו חוזר יע"ש והקשה ה' לחם חמודות בס"פ ת"ה וז"ל ואין דבריו נכונים בזה כלל שאף ביעלה ויבא שיש תפלת המוספין לפניו אמרי' אם נזכר קודם שהשלים תפלתו חוזר א"כ ע"כ הא דאמרי' הכא דחוזר בג' ראשונות אף לאחר שהשלים תפלתו יע"ש ולע"ד י"ל דאף דאמרינן ביטלה ויבא אם נזכר קודם שהשלים תפלתו חיזר ואע"פ שיש תפלת המוספין לפניו שאני התם דהמוסף אינה ההזכרה עצמה של אלהינו ולכך אמרינן דוקא לאחר שהשלים תפלתו היא דאינו חוזר אבל גבי טעה בברכות בלחש דהשתא הוא צריך לחזור הברכות בעצמן ולאי תפלה אחרת היא ולא תיקנו בלחש אלא כדי להסדיר תפלתי וכמבואר בגמ' בסוף ר"ה ודאי בזה אף קודם שהשלים תפלתו אינו חוזר אבל בג' ראשונות אם נזכר קודם שהשלים תפלתו חוזר וכמ"ש הלבוש וע"כ צריך לחלק בהכי דהא בסעיף ג' כתב כל מקום שהיחיד חוזר ומתפלל ש"צ חוזר חוץ משחרית של ר"ח

ומשמע דוקא בשחרית של ר"ח אבל בשבת מחזירין וכמ"ש בב"י ומטעם דליכא טורח צבור ואמאי לא תיקנו דבטעה בלחש דחוזר בשבת דליכא טורח צבור ומסתמות דברי הפוסקים ששמפ דאין:

לחלק בזה בין שבת לחול ולפמ"ש א"ש וכחו שנתבאר ועוד ס לחלק דבלחש איכא טורח צבור טפי שממתינים לו מד שיסיים תפלתו משא"כ בקול רם כנ"ל נכון בס"ד:

סימן קכז

סעיף א' כשנים ש"ל וכו' ולא ישתו יותר מדאי הנה מרן המחבר פסק כהרמב"ם דלאו דוקא בש"צ אלא כל העם ששוחין מם הש"צ הדין כך ובב"י כתב דהרמב"ם משמע ליה מדקאמר בירושלמי בתר דקאמר הכל:

שומין עם הש"צ בהודאה ומה הם אומרים מודים:

לך תני ובלבד שלא ישוח יותר מדאי אלמא דעל שהכל:

שוחין עם הש"צ תני ובלבד שלא ישוח יותר ומזה הוכרח הרמב"ם לומר דממשה באחד מעשה סך היה ועיין בדרישה ולפמ"ש דברי מרן א"ש: נכון ומה:

שהקשה הרב שם דאדרבה חרסליק מעם י לא ישוח משמע דוקא בש"צ יע"ש ראיתי לרבינו בכ"מ שגריס בירושלמי לא ישתו והביא ראיה מינה להרמב"ם דמדקתני לא ישחו משמע בין יחיד בין ש"ל אבל הטור ס"ל דאזהרה זו אינה אלא בש"צ וכפשטא דההוא מעשה וראיתי להב"ח שהקשה על הטור דאי ההוא מעשה בש"צ הה א"כ מ"ש כריעת אבות סכריעת מודים דמסתמא באבות נמי כרע יותר מדאי דמ"ש מודים מאבות ולמה לא העבירו רבי כשנרע באבות יע"ש ולפמ"ש מרן בב"י דלכך נקטו הפוסקים האי דינא במודים משום דאיכא מאן דספו וס"ל דהמרע יותר במודים הרי הוא משובח יע"ש ולפ"ז אפשר לומר דש"צ זה שטעה לא טעה אלא במודים משום דטעה וסבר דמאן רכרע יותר הרי הוא משובח כנלע"ד:

ובמ"ש הטור והרתניא הכורע בהודאה ה"ז מגונה ההוא בהודאה שבהלל ובב"ה הקשה הב"ח אמאי לא כתבו לעיל גבי דין שחייה יע"ש ולע"ד אפשר לומר הא דלא הקשה אותה לעיל משום דאפשר לומר הא דקתני ה"ז מגונה בחזרת ש"צ ולכך לא כתבו אלא הכא ודו"ק:

סימן קכח

סעיף א' ברצהה ואין לזר לישא כפיו אפי' עם כהנים כתב המג"א דהא דכתב בהגהה באה"ע סו' ג' מי שבא ואמר כהן אני נאמן לישא כפיו היינו עם כהנים אחרים יע"ש הנה נראה מדבריו דמה שפסק כאן אינו נושא כפיו אפי' עם כהנים אחרים היינו

מדרבנן דמדהתפאר ר"י בעצמו מעולם לא עברתי על דברי חבירי ש"מ דיש קצת איסור וכמ"ש התוס' סם לא ידע ר"י מה איסור יש וכו' יע"ש אמנם מדברי הלבוש נראה דהוי מדאורייתא שכתב ואין לזר לישא כפיו אפי' עם כהנים אחרים שאין הצווי אלא לכהנים ושמו את שמי ואע"פ שוש לדחות מ"מ פשט דבריו נראין כן וכ"כ ה' עולת תמיד יע"ש ועיין להלבוש באה"ע וע"ש לה' בית שמואל:

כ סעיף ב' כל כהן וכו' או אם אמרו לו לעלות או ליטול ידיו כתב ה"ר מנות הביאו הב"י דהא דאמרי' שאין הכהן עובר כשאין אומרים לו לברך היינו שאינו עובר בשלשה עשה אבל בעשה דכה תברכו עובר דהכהנים מטין לברך את, ישראל יאמרו להם או יחדלו יע"ש ולעד עמק דהא דכתב ה"ר מנות כן משום דהוק"ל אימ"ת התוס' במנחות דף מ"ד ר"ה כל שהקשו על גמרא אאא אאא ש דסוטה לאחד אינו קורא כהנים ואמאי לא קאמר שנים עולין ואחד אינו עולה ומ"ש שם ר"ת דחייב מדרבנן דוחק משים דהתם אקרא דאמר להם קאי יע"ש ועל כן כתב ה"ר מנוח דאפי' לא קראוהו עובר בעשה דכה תברכו והשתא א"ש קושיית התוס' דלא מצי למימר אחד אינו עולה דאכתי חייב הוא לעלות אפי' לא קראוהו משום עשה דכה תברכו ומה שהקשה הפר"ח ממשנה דס"פ אין עומדין דקתני ואם אין שם כהן אלא הוא לא ישא אח כפיו ואם מובטח שנושא את כפיו וחוזר לתפלתו רשאי ואם איתא דלעולם איכא איסור פשה וכי מפני הטירוף יעבור בעשה יע"ש עיין להמג"א סעיף ב' וסעיף ל' וסעיף ס"ט ועיין בגמרא דסוטה דף ל"ח וע"ע לה' ע"ת בסעיף מ"כ ולהמג"א סעיף ד' ואפשר לומר עוד דמתניתין מיירי בשכבר עלה דאינו עיבר וכמ"ש בסעיף ג' יע"ש ומה שהקשה הפר"ח מהירושלמי ר"ש בן פזי הוה קאי אחורי עמודי ר"א נפיק לברא יע"ש הנה לפי מה שנראה מדברי הט"ז בסעיף ג' דהנהו הוו אנוסים גמורים ופטורים מן הדין ולא יצאו אלא מפני סילסול בעלמא א"ש:

והגה לפי מה שנראה מהב"י דמה שיצאו משים כדי שלא יעברו בשלשה עשה נדחית ראיית הט"ז ובאמת דבריו צ"ע ומ"מ ה"ר מנוח וירושלמי אינו סותר דמפרש הירושלמי כדברי הט"ז ולפמ"ש הפר"ת נמי דה"ר מנח ס"ל דיחיד אינו עובר א"ס הירושלמי דאיכא למימר דהתם היו יחידים ויצאו לחוץ מפני סילסול בעלמא הוא דנהגו בעצמם וצריך להתיישב ככל זה וצ"ע: סעיף ט"ו אין הכהנים רשאים וכו' הנה בגמ' דסיטה איתא אין הכהנים רשאים להתחיל בברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הצבור והקשה הב"י שמאחר שאין הכהנים אומרים עד שמקרא אותם הש"צ א"כ מאי עד שיכלה אמן מפי הצבור דקאמר הא אף לאחר שיכלה אמן מפי הצבור יע"ש שכתב ועוי"ל שמ"ש אין מתחילין בברכה אחרת היינו יאר ישא היינו לפי מאי דמשמע מפשטא דגמרא שלא היו

מקרין את הכהנים מדלא הזכירו כן בשום מקום יע"ש וכתב על זה ה' דרכי משה וכן משמע בתוס' וברש"י בפרק ואלו נאמרין יע"ש ותמיה לי עליו דהא רש"י כתב בפרק אין עומדין אמתניתין דקתני ולא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטירוף וז"ל שלא תטרף דעתו ויטעה לפי שש"צ הוא צריך להתחיל ברכה שניה ולומר לפניהם כל תיבה ותיכה כדאמרינן במסכת סוטה יע"ש הרי מבואר מדברי רש"י דהא דצריך להקרות לכהנים כל תיבה ותיבה הוא מהגמרא ובאמת ק"ל על רש"י דהיכן מצא בגמרא דסוטה כן וע"ש בגמ' ובפירש"י וצ"ע ואחר כתבי בא לידי ספר פרישה ודרישה וראיתי שכתב דלפמ"ס הב"י דד"ז לא הוזכר בגמרא א"כ מיש במתניתין לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטירוף היינו דלא יענה אחר סיום ברכת כהנים מפני הטירוף שמא לא יוכל לסיים שים שלום יע"ש הרי משמע בהריא כמו שכתבתי תלי"ת:

סימן רמג

סעיף א' לא ישכיר וכו' ושכר את העכו"ם בכו"כ ליום וכו' הנה מדברי מרן משמע דקבלנות דמרחץ מותר מדינא מדהוצרך לומר ושכר בכו"כ ליום אלמא דגם בקבלנות דמרחץ דמותר מדינא דוקא בשכיר יום הוא דאסור מדינא ודלא כמהרי"א דמחלק בין שדם למרחץ וכ"נ מדברי מרן בב"י לקמן בסו' רמ"ד שכהב ומכאן ומכאן נלמוד לתנור וריחים ומרחץ שאסור לשכור גוי בדבר ידוע לשנה או לחוש כדי שיקבל עליו לעשות כל מלאכה הצריכה להם יע"ש אלמא דגם בקבלנות דמרחץ מדינא מותר ואינו אסור אלא משום מראית העין התם קאי אקבלנות דשדה שאינו אסור מן הדין אלא משום מראית העין וכמו שמבואר שם וראיתי לה' אשל אברהם שהקשה ממ"ש בסי' רמ"ר גבי שדה דגם בקבלנות אסור וכ"ש כאן גבי מרחץ וכמ"ש המ"א בסעיף ב' ותירץ דעדיפא מינה קאמר יע"ש והנה מה שהקשה מסי' רמ"ד ל"ק דהתם אינו אסור אלא משום מראית העין שאינם יודעים שפסק ויאמרו שכיר יום והיינו גופיה דקאמר הכא ועיקר הקושיא אינה אלא לפי מ"ש המ"א דהעיקר כדברי מהרי"א א"כ צ"ל דמרן עדיפא מינה קאמר וכמ"ש ה' הנז' והב"ח השיג על מהרי"א מדקי"ל דריחים נהגו היתר משום דלאריסות עומד והט"ז כתב דבחנם כ"כ דאנן קי"ל בכל גווני אסור כמ"ש בסי' רמ"ד ולעד"נ דהא דקי"ל בכל גווני אסור היינו משום מראית העין והב"ח כבר הכריח דלא ס"ל להרא"ש כהרמב"ם וכיון שהכריח דהרא"ש ס"ל כן והכריח מריחים דגם בקבלנות דמרחץ מותר מן הדין א"ש דברי הרא"ש דבנתפרסם להשכיר המרחץ מותר להשכיר גם בקבלנות כיון דמותר מן הדין וגם משים מראית העין ליכא כיון דנתפרסם להשכיר המרחץ ולא לשכור פועלים אבל עיקר דברי הב"ח תמוהים דמנ"ל דמותר לשכור הריחים בקבלנות

דילמא דוקא להשכיר התירו ולא לשכור בקבלנות וכמ"ש המ"א והנה לכאורא מדברי מרן בסי' רמ"ד ס"ה דכתב אם שכר עכו"ם לשנה שיכתוב לו יש מי שמתיר יש להוכיח דלא כמהרי"א דזה ליתא דש"ה דאין הישראל מרויח במה שעושה מלאכתו בשבת ואע"ג שאפשר שיצטרך לו גם למחר א"כ מרויח במה שעושה בשבת מ"מ מידי ספק לא נפק משא"כ במרחץ דהריוח ברור ועיין להמ"א שם ולכאורא מדברי הר"ן בספ"ק דע"ז הובא בב"י שכתב מהא שמעינן דכיון שיש לנכרי חלק בפירות השדה אע"פ שישראל נהנה ממלאכת שבת מותר וכו' יע"ש ומדנקט טעם ההיתר משום דיש לו חלק בפירות משמע הא בקבלנות שקיבל עליו כל המלאכה הצריכה ואין לו חלק בפירות אסור וכמהרי"א אבל הקשה אלי ידין החו"ש רבי שמואל מאני נר"ו דאכתי בשדה כ"ע מודים דמותר בקבלנות מן הדין וכמ"ש מהרי"א גופיה דאם לא יעשה היום יעשה למחר וא"כ אכתי דברי הר"ן קשים ואמרתי לו דיש להסתפק אם אחד שכר גוי לשנה שיעבוד לו בשדה בין ישלים השדה או לא ישלים ועבד ג"כ בשדה בשבת וד"מ אם לא היה עובד בשבת לא היה חורש אלא אמה אחת ועכשיו ע"י שעסק הגוי ג"כ בשבת הרויח ישראל שחרש ב' אמות א"כ ע"י השבת משתרשי ליה ואסור והוי דומיא דמרחץ וע"כ לא התירו הפוסקים בקבלנות בשדה אלא היכא ששכרו לשנה שיקבל עליו כל המלאכה הצריכה לשדה דאז אמרינן דאדעתא דנפשיה עביד דאם לא יעשה היום יעשה למחר ואף למאן דמתיר בכתיבה לקמן בסי' רמ"ד אפשר דמודה הכא דהכא שאני דודאי משתרשי ליה והוי כמו שכרו לכל המלאכות שאסור לכתוב בשבת וכמ"ש ההגהה לקמן משום דודאי משתרשי ליה וכמ"ש המ"א לקמן וה"נ ודאי אם שכרו לחוש שיעבוד לו בשדה שאסור לעסוק בשדה בשבת כיון דע"י מלאכת שבת משתרשי ליה ואפשר דמשו"ה נקט הר"ן האי טעמא להתיר גם בכה"ג שכתבנו דאע"ג שיש הנאה לישראל מ"מ כיון שיש הנאה לנוי אמרינן דגוי אדעתא דנפשיה עביד ודוקא בקבלנות לא אמרינן אדעתא דנפשיה עביד וגם אם לא יעשה בשבת יצטרך לשלם לו וכמ"ש המ"א בס"ב יע"ש והנה בעיקר דברי מהרי"א שכתב דהיכא דמשתרשי ליה ואין לעכו"ם הנאה במה שעוסק בשבת הנה לפי מה שפסק ההגהה לקמן בסי' רמ"ד דבשכרו לכל המלאכות שאסור לכתוב לו בשבת וכתב שם המ"א משום דודאי משתרשי ליה א"כ ה"נ במרחץ דודאי משתרשי ליה אסור אבל לפי מה שהוכיחו האחרונים דדעת מרן דגם בששכרו לכל המלאכות ס"ל דמותר לכתוב לו גם בשבת ועיין לקמן בס"ס רמ"ז ובמ"א שם א"כ לכאורא ה"נ גבי מרחץ מותר ג"כ בקבלנות מדינא ודלא כמהרי"א ואפשר דהכא גבי מרחץ דהריוח הוא ברור יותר מהתם ודוחק ומ"מ נ"ל דהעיקר בדעת מרן דלא כמהרי"א וכמו שהוכחנו ועיין לה' אליה

רבא בסי' רמ"ד ס"ק י"ב ולה' מטה יהודה שם בסעיף יו"ד ודוק בכל זה ושוב אחר כתבי כל זה מצאתי לה' נודע ביהודה במ"ב בסו' ל"ח שכתב לחלק בין מרחץ לששכרו לכל המלאכות דלקמן יע"ש ומ"מ במקומי אני עומד דדעת מרן דלא כמהרי"א כמו שהוכחתי מדבריו בכאן ודוחק לומר דעדיפא מינה קאמר וכמ"ש ה' אשל אברהם וכ"נ מדבריו בב"י לקמן בסי' רמ"ד וכמו שכתבתי כנלע"ד:

סעיף ב' אפי' וכו' מותר להשכירם לעכו"ם כתב הט"ו הכלל העולה מדברינו ע"פ פסקי הב"י דבקבלנות שמקבל העכו"ם לעשות מלאכה לחדש או לשנה לישראל והישראל יקבל הרווחים והעכו"ם יקח דבר קצוב איסור גמיר הוא בריוח של שבת אפי' במפורסם שהוא משכיר לעכו"ם דזה לא עדיף מן שדה דסתמא קאי לאריסות ואפי"ה אסור בסי' רמ"ד עכ"ד יע"ש ולכאורא משמע מדבריו דגם בנתפרסם שהוא בקבלנות מ"מ אסור וה"ט כמ"ש הר"ן והביאו הרב בסעיף א' משום דמיחזי להו לאינשי כשכיר יום ולא ידעו שיש הפרש בין שכיר לקבלן ועיין לה' אליה רבא לקמן בסי' רמ"ד ס"ק ה' לפ"ד הר"ן יע"ש אבל אין פירוש זה מוכרח בהט"ז די"ל דברי הט"ו שכתב אפי' בנתפרסם שהוא משכיר לעכו"ם כוונתו דגם בנתפרסם שהוא משכיר המרחץ לעכו"ם מ"מ אסור בקבלנות משים כיון שאם יחקרו הדבר ימצאו שאינו כן שהרי הישראל מקבל הרווחים א"כ יחשדוהו ששכיר יום הוא וכמו דקי"ל כן גבי שדה דאע"ג דסתמא קיימא לאריסות מ"מ אסור בקבלנות מהטעם הנז' ולכאורא י"ל דפירוש זה מוכרח דאל"כ מאי ראיה מייתי משדה דשאני התם דלא נתפרסמה בקבלנות ולכך אע"ג דסתמא קיימא לאריסות מ"מ י"ל כיון שאם יחקרו הדבר ימצאו שאינו באריסות יבלו לחשוד ששכיר יום שלא נתפרסם שהוא שוכר את העכו"ם בקבלנות משא"כ כאן כיון שנתפרסם שהוא שוכר בקבלנות אה"נ דמותר אלא ע"כ כמו שכתבנו ויש לדחות דהט"ז סמיך על הר"ן דכתב דהטעם דאסור גבי שדה משום דמיחזי כשכיר יום א"כ ה"ה בנתפרסם בקבלנות שהוא אסור מהאי טעמא ועיין לה' יד אפרים שנראה שהבין דברי הט"ז כמ"ש יע"ש ועיין לה' משבצות זהב ולכאורא מדברי הרמב"ם בפ"ו משמע דבנתפרסם שהוא בקבלנות מותר שכתב הפוסק עם העכו"ם וכו' אסור לו להניחם לעשות בשבת מפני הרואים שאינם יודעים שפסק יע"ש משמע דטעמא מפני שאינם יודעים שפסק ויבאו לחשוד ששכיר יום הוא הא בנתפרסם בקבלנות שרי וכן משמע מדברי הה"מ שם והגם שיש לדחוק ולפרש דבריו כדעת הר"ן מ"מ פשט דבריו לא משמע כן וכ"כ מרן בסי' רמ"ד כדברי הרמב"ם ולכאורא מדברי הרמב"ם בפ"ו מהלכות יו"ט שכתב עכו"ם שקבל וכו' שאין הכל יודעים ההפרש שיש בין שכיר לקבלן ולפיכך אסיר יע"ש משמע דגם בנתפרסם

שהיא בקבלנות משום שאינם יודעים ההפרש שיש בין שכיר לקבלן אסור אכל ראיתי לה' יכין ובעז בסי' קי"ג שפירש בדברי הרמב"ם שפירש שמפני גזירת הרואין הוא מפני שאין כל הרואין יודעים אם קבלן היא ומותר אי אם שכיר היא ואסור שאין יודעים אלא בעלי המקום לבדם וחושבין שהביא שכיר לעשות לו מלאכה בחש"מ יע"ש הרי מפורש דמפרש גם דברי הרמב"ם דהלכות יו"ט מטעם דיחשדו אותו ששכיר יום ודברי הרמב"ם דהלכות שבת והל' יו"ט ילים בקנה אחד ישוי"ר להרב מטה יהודה בסי' רמ"ד שהסכים לאסור גם בנתפרסם בקבלנות ופירש דברי הרמב"ם דהל' שבת באופן שמסכים לדבריו יע"ש ולעד"נ להקל כיון שפשט דברי הרמב"ם בה' שבת משמע כן וגם משמע כן מדברי הה"מ ומדברי מרן בסי' רמ"ד ומדברי הט"ז אין ראיה וכמ"ש ודברי הר"ן אפשר לפרשם כן וכמ"ש הרב אשל אברהם יע"ש וגם מדברי מרן משמע כן וה' יכין ובעז פירש דברי הרמב"ם דהל' יו"ט כמ"ש בה' שבת וכ"מ בתשובות רוב האחרוני' כותייהו נקטינן ישי"ר לדודי זקני מהרש"ך שילאל זצ"ל בס' נוה שלום בחידושי פוסקים שהאריך להוכיח כן יע"ש:

סימן רמד

סעיף ו' בהגהה וכן יכיל להשכיר המכס לכל השבתות לנכרי יכו' עי' להמ"א שהצ"ע על דין זה דבשלמא כששיכר הנכרי בקבולת היא ניטל שכר שבת בהבלעה משא"כ כשמשכיר לנכרי ריוח של כל השבתי' הו"ל שכר שבת שלא בהבלעה דאסיר אפי' במקום פסידא כמ"ש בסי' רמ"ג בתנור ומרחץ וכו' יע"ש ונלע"ד דכונתו דבשלמא כששוכר הנכרי בקבולת ליכא איסור אלא משום מראית העין שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה ואף ע"ג דגבי מרחץ אסרינן לעיל בסי' רמ"ג משים מראית העין והתם נמי איכא פסידא מ"מ י"ל דהכא דאיכא תרתי משים פסידא ולהציל מידם להכי שרינן משא"כ גבי מרחץ ועוד י"ל דיש לחלק בין פסידא רבא לפסיד' זוטא וכמו שכן חילק ה' ט"ז משא"כ כשמשכיר לנכרי ריוח של כל השבתות הי"ל שכר שבת שלא בהבלעה וזה אסור מדינא ואסי' אפי' במקום פסידא ול"ל דשאני הכא משו' דלהציל מידם שרי דאכתי כיון דאפ' בקבולת דאינו אסור אלא משים מראית העין למה נתיר לו להשכיר המכס דאסו' מדינא ועוד ליכא לחלק בין הפסד מרובה להפסד מועט דלא ניח"ל לחלק בזה בדבר שהוא אסו' מן הדין וכמ"ש ה' אשל אברהם יע"ש וראיתי לה' דגול מרבבה שכתב דגבי מכס ליכא חשד משים דתכף ששכר המכס מהמלך משכירו לשבתות לגוי ומעולם לא נקרא שם הישראל עליו בשבת משא"כ כשמשכיר הריוח הי"ל שכר שבת שלא בהבלעה ואסיר מן הדין יע"ש ולפי דבריו צ"ל דלפי מסקנת המ"א שכתב דבמשכיר

לנכרי הריוח נמי אינו אסיר מן הדין צ"ל הא דלא אסרינן משים חשד כמו גבי מרחץ משום דאין כאן משום מראית העין וכמ"ש היא ז"ל ומ"ש בהגהה ולא חיישינן שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה דבמקום פסידא כה"ג לא חששו יע"ש צ"ל דכוונתי דה"ט דלא חיישי' משום מראית העין מטעם שכתב הרב הנז' והא דהוצרך לומר משום פסידא משום דאי לא הוי פסיד' הוה חיישי' אף בכה"ג וזה דוחק גדול ולפמ"ש א"ש מה שהצ"ע ה' שם דמאי קושיא דילמא הכא שאני משים דמציל מידם יע"ש ולק"מ וכמו שביארנו ושו"ר לה' תוספת שבת שכ' כעין זה שכתבנו יע"ש ודו"ק:

סימן רמה

סעיף א' ישראל וכו' אם התנו מתחלה וכו' שיהיה שכר השבת לעכו"ם לבדו וכו' כתב המ"א אכל אסיר לחשוב עמי ולומר אתה נטלת בשבת מרובה ואני מיעט נחלק המותר כמ"ש הראב"ד וב"י בשם תשובת הגאונים וב"ח יע"ש ולכאורא מדברי מרן בס"ב נראה דפליג ע"ז שכתב היכא שהתנו בתחלה אם אח"כ נתר הכיתי לחלוק בשוה מותר הרי שמתיר היכא שהתנו אף אם אח"כ באו לחשבון וחלקו בשוה ולכאורא י"ל דבס"ב מיירי היכא שחלקי בסתם ונתרצה הכיתי לחלוק בשוה אבל היכא שהזכיר לו בפירוש אתה נטלת בשבת מרובה נחלק המותר אסיר אבל לכאורא מדברי מרן בב"י אין נראה כן שכתב משם מהרי"א דמהרמב"ם משמע דבהתנו בכל גוונא שרי מדפירש דאם באו לחשבון אלא התנו ולא אהתנו כפירוש הראב"ד שמעינן דהיכא דהתנו בכל גוונא שרי יע"ש הרי משמע דהיכא דהתנו בכל גוונא שרי דאי במפרש אסיר אכתי עדיין קשה דאמאי לא מפרש הרמב"ם דאם באו לחשבון קאי אהתנו והיכא שאמר אתה נטלת בשבת מרובה וכו' אלא ע"כ דבהתנו בכל גוונא שרי וכמ"ש הט"ז בסעיף ב' יע"ש ושו"ר לה' אליה רבא שנ' דמ"ש מהרי"א היכא דהתנו שרי בכל גוונא היינו בין שבא לחשבון ואמר כמה ימי שבת נטלת ואני אטול כנגדן בימי החיל הן רב הן מעט בין שחולקין בשוה שלא הזכירו ממה שהיה בשבת מרובה ומ"ש הט"ז אין ראיה דכבר תירץ הב"ח דקמ"ל דאף שלא אמר מלא לי אסיר היכא דלא התנו יע"ש:

סימן רמז

סעיף א' שילח אדם אגרת וכו' והוא שקצן לו דמים וכו' כתב הסמ"ג דה"ט דאסיר לפי שניכר יותר שכתב ישראל ביד גוי הוא ויסברו שבשבת נתן לו אבל אם קצץ לו מעות ליתן לו בכך מותר דגוי אדעתא דנפשיה קעביד וכתב מהרש"ל בביאורו דהא דהוצרך לטעם זה ולא הספיק לו הטעם משים דמחזי כשלוחו כמו גבי עירות לעבדן משים דבשלמא עירות לעבדן דהוי אב מלאכה ממש משו"ה אסרו בלא קצץ אבל הבאת הכתב

אינה נראית כ"כ אב מלאכה וכ"ש עכשיו דל"ל ר"ה א"כ אין בו משום איסור מלאכה דאורייתא והוי ראוי להתיר אפי' בע"ש ובלא קצץ לכך אמר משים דמחזי וכו' ומ"מ עיקר הטעם משום דמחזי כשלוחו ומשו"ה בקצץ מותר יע"ש וכ"כ ה' בגדי ישע על המרדכי יע"ש וכתב ה' א"ר דלפ"ז בכלים או בכתב עכו"ם שרי בין קצץ בין לא קצץ והמ"א פירש בדברי הסמ"ג משום דבאגרת קי"ל דאי לא קביע אסיר משא"כ בעורות לעבדן יע"ש וק"ל דהא הסמ"ג לא הבוא הא דמחלק בגמרא בין קביע ללא קביע כדי שנאמר דהוצרך לטעם זה להיכא דלא קביע ודברי מהרש"ל נראה עיקר ונ"ל דזהו דעת מהר"ם אלשקר הביאו המ"א שכתב מותר לשלוח כליו וחפציו ביד נכרי ואפי' בע"ש יע"ש ומסתמות דבריו משמע בין קצץ בין לא קצץ ומתחלה הייתי סבור לומר דמיירי שיש שהות ביום להגיע לשם אלא דאתא לאשמעינן דלא חיישינן שמא לא ימצא האיש בביתי ויצטרך לילך אחריו דדוקא באגרת הוא דחיישינן לזה משום דניכר דכתב של ישראל הוא וכמ"ש המ"א אלא דפשט דבריו לא משמע כן אבל לפי מ"ש מהרש"ל אתי שפיר בפשיטות דמותר אפי' היכא דליכא שהית משום דתחומין דרבנן וע"ש בספר הנז':

סעיף ג' אם שכרו לימים וכו' אם היא בע"ש אסור וכו' עיין לה' א"ר שכתב דאע"ג דפסק בסעיף א' דבלא קצץ אסיר אפי' מיום א' ס"ל למרן דזה מקרי קצץ גם לדעת הרי"ף והרמב"ם ומותר אפי' בע"ש אלא שחשש להחמיר בע"ש כהר"ן יע"ש ומדברי מרן בב"י סי' רנ"ב אין נראה כן אלא דזה מקרי לא קצץ ואסור לדעת הרי"ף והרמב"ם אפי' מיום א' כמו שיראה המעיין שם ושו"ר לה' ת"ש שכתב כדברי ה' א"ר וכתב דמרן בש"ע חזר בו ממ"ש בב"י בסי' רנ"ד יע"ש ואפשר שזו היא כוונת ה' א"ר ז"ל:

סימן רמח

סעיף ב' הא דאין וכו' אבל במקום שידוע לנו שמקרקע הספינה לקרקע הנהר פחות מעשרה טפחים אסור לצאת וכו' הנה מפשט דברי מרן משמע הא דאסור היינו פחות משלשה ימים קודם השבת וכדלעיל דאל"כ הו"ל לפרש דאסור אפי' מיום א' וכן הבינו האחרונים והטעם הוא כמ"ש בס"ד גבי יוצא לשיירא דאם יצטרך אח"כ לחלל שבת מפני פקוח נפש מותר ואין כאן חלול שבת משא"כ בג' ימים קודם שבת דאסור דהוי כמתנה לחלל שבת ולפ"ז אם הוא מקום שיכול לצאת וליכא סכנה ביציאה צריך לצאת דלא התירו אלא מפני פ"נ וכ"כ ה' אליה רבא בס"ק ז' אבל לכאורא מדברי הרי"ף לא משמע כן דסתר פי' ר"ח דפירש משום איסור תחומין דא"כ אפי' מיום א' נמי ועוד דלדבר מצוה אמאי מותר יע"ש הרי דס"ל דאם יש איסור תחומין אסור אפי' מיום א' וכמ"ש מרן בב"י ודלא כמהרי"ק יע"ש וא"כ איך פסק כאן דג' ימים קודם שבת מותרים הפך דעת הרי"ף

ומהריב"ל בח"ב סי' נ"ג תמה על דברי הריב"ש מהרי"ף וכמ"ש וכתב דהיכא שיש חלול שבת בודאי אפי' מיום א' אסור ושאני ההיא דהרז"ה דליכא אלא ספק ומשו"ה מיום ג' מותר והיינו דק"ל להרי"ף על פי' ר"ח דא"כ אפי' מיום א' נמי דהתם מסתמא איכא בודאי חלול שבת ומשו"ה אפי' מיום א' אסור יע"ש ודברים הללו לא יכונו בדעת מרן וכמ"ש ואפשר ליישב בדוחק דהרי"ף משמע ליה דהברייתא מיירי בכל גוונא בין היכא שיש הכנה לצאת בין היכא דליכא סכנה לצאת מן הספינה בשבת ואפי"ה קתני דמפליגין ביום ג' ואי איירי למטה מעשרה לסור להפליג בשבת גם אם הפליג מיום א' ולדבר מצוה נמי אסור ומשו"ה מוקי לה למעלה מעשרה דליכא איסור החומין וטעמא משים ביטול עונג ולהכי ג' ימים קודם שבת מותרים ולדבר מצוה נמי מותר משום דהעוסק במצוה פטור מן המצוה והא דלא קתני בהדיא אין מפליגין בספינה גדולה משום דסתם ים הוא למעלה מעשרה אב לפיר"ח ק"ל שפיר כנ"ל ליישב בדוחק דברי הרי"ף ז"ל לפי פסק מרן ולפ"ז לדבר מצוה נמי אם הוא פחות מעשרה טפחים ויכול לצאת וליכא סכנה ביציאה ודאי דצריך לצאת דהעמידו דבריהם במקום עשה אבל אם הוא במקום סכנה מותר משום פ"נ ומפליג אפי' בע"ש וכמ"ש בס"ד גבי שיירא ודלא כה' ע"ת דליתא וכ"כ ה' א"ר בס"ק ג' וכ"כ ה' בני חיי בהגהותיו בסי' זה יע"ש ולפ"ז נ"ל ליישב דברי הלבוש שכתב הטעם דלדבר מצוה מותר משום דהעוסק במצוה פטור מן המצוה ותמה עליו ה' חו"ס. הא בס"ד מתירין גם כשיצטרך הישראל לחלל שבת במלאכה שרי למצוה בע"ש א"כ אין צריך כאן לטעם זה יע"ש ולע"ד לפמ"ש א"ש דהנה מטעם פקוח נפש לא שרינן אלא היכא שאין יכיל לצאת מן הספינה אבל היכא דליכא פ"נ ויכול לצאת נין הספינה אז אסיר להפליג ולהכי כתב הטעם משים דהעוסק במצוה פטיר מן המצוה ובכל ענין שרי והיינו דוקא בעמוקים עשרה טפחים אבל אם אין בעומקן עשרה טפחים אז אינו מותר אלא משום פ"נ אבל היכא דליכא פ"נ גם היכא שהפליג ג' ימים קודם שבח שהפליג בהיתר מ"מ כשמגיע שבת ייכול לצאת אסור לצאת חוץ לתחום אלא יצא מן הספינה וכמ"ש לעיל ואפשר שזהו שחידש ההגהה וכתב לצאת חוץ לתחום דנתכיון לכלול בזה דגם היכא שהפליג בהיתר חסור לצאת חוץ לתחום בשבת היכא דליכא פ"נ ועיין להמ"א ועיין לה' פרי מגדים ז"ל:

סעיף ג' היכא דמותר להפליג וכו' והיינו כמ"ש הרא"ש בתשובה דאסור להפליג בשבת אף היכא שקנה שביתה אם יצא מן הספינה אסור להפליג בשבת דכיון שמפליגין בשבת אסור משים שט וס"ל דליכא למיסר משום שט אלא בשבת עצמו אבל לאסור ג' ימים קידם לא ודלא כר"י שאסר מטעם זה גם ג' ימים קודם ואינו אסור גם בתוך ג' ימים אלא

היכא דאיכא ביטול עונג והרא"ש בתשובה מיירי בהיכא דליכ' ביטול עונג דאז אינו אסו' אלא בשבת עצמו משום איסור שט אבל היכא שקנה שביתה בספינה ולא יצא אז מותר להפליג גם בשבת וכמבואר כ"ז בב"י וק"ל דהרשב"א בחידושיו הביא פירוש ר"י דטעמא דאין מפליגין פחות מג' ימים משום שט וכנר' שמסכים עמו ומדברי הרשב"א בתשובה שהביאה מרן בב"י נרא' דהיכא שקנה שביתה בספינה ולא יצא שמותר להפליג גם בשבת ואי לפירוש ר"י אסור גם בתוך ג' ימים משום שט ואפשר ליישב דהרשב"א ס"ל דלא סגי האי משום שט לאסור אלא בשבת ולא לאסור משים שט גם בג' ימים קודם אלא משום ביטול עונג וכמ"ש הרי"ף ולא הביא פי' ר"י אלא ללמוד ממנו דמ"מ בשבת עצמו אף היכא דליכ' ביטול עונג כגון בנהרות אסור בשבת משו' שט וכדמוכח מפרק תולין ולאפוקי ממה שמתירים גם בשבת ומפרשי להההיא דפ' תולין בענין אחר לכך הביא פי' ר"י ללמוד ממנו דין זה אבל לכאורא קשה ממ"ש ברשב"א והובא בב"י לקמן סי' ת"ד דהיכא ששבת ביבשה אסיר ליכנס בספינה בשבת דאיבע"ל אם יש תחומין למעלה מעשרה ואסור להוציא מחזקת ביתו מן הספק עי' שם ולכאורא למה צריך לטעם זה תיפק"ל דאסו' משו' שס ואפ' דס"ל להרשב"א דמשים איסור שט גם כשיצא משם בתוך השבת איסתלק ליה איסור שט וכמו שכן פסק מור"ם בהגהה וע"ש אבל משום איסור תחומין אפי' היכא שקנה שביתה בספינה כיון שסתם ספינה למעלה מעשרה כשיצא אחר כך ליבשה קנה שם שביתה ואסור להפליג בשבת משום איסור תחומין דאסור להוציא מחזקת ביתו מן הספק והרשב"א בתשובה שאסר אם לא יצא היינו משו' איסור תחומין ולא משום איסור שט וכמ"ש בב"י יע"ש אבל ק"ל לדברי הרשב"א שהביאו בב"י שכתב דמותר להפליג בשבת אף היכא דלא קנה שביתה יע"ש וכן דעת הר"ן בפ"ק דשבת מה יענו להההיא דפרק תולין ושו"ר להרב שבלי הלקט בערוגה ב' סי' קי"א שכתב דל"ק מההיא דפרק תולין דאדרבה דוקא צורבא מרבנן משום דצריך לקדש עצמו במותר לו יע"ש זה ודאי דעת הגדולים הס':

סימן רמט

סעיף ב' אסור וכו' ואפילו היא סעודת אירוסין וכו' פי' להמ"א שהקשה מסי' תמ"ד דמבואר שם דסעודת אירוסין מקרי סעודת מצוה גם בע"פ ול"ל דמיירי בחה"מ דבחה"מ אסור בסעודת אירוסין, וכמ"ש בסי' תקמ"ו יע"ש ולכאורא י"ל דמיירי שלא בשעת אירוסין דמותר בחש"מ וכמ"ש בסי' תקמ"ו ולכאורא י"ל דא"כ לא הוי סעודת מצוה ולא יבטל מצות ביעור משום זה וכדתניא התם גבי סעודה שניה משום דהוי רשות יחזיר מיד יע"ש ושי"ר להמ"א בסי' תקס"א ס"ק ל"ד שכתב דשלא בשעת אירוסין ושלא בבית

ארוסתי מקרי סעודת מצוה אלא שכ' דבסי' תמ"ד משמע קצת דלא הוי מצוה יע"ש הרי המ"א מסופק בזה ולכאורא גם לפי מה שהוכיח המ"א מסימן תמ"ד אינו מוכח אלא שלא בבית ארוסתו דלא הוי סעודת מצוה מדנקט לבית חמיי משמע דשלא בבית חמיו לא הוי סעודת מצוה אבל שלא בשעת אירוסין ליכא הוכחה דלא הוי מצוה ומ"ש לה' מחצית השקל שכתב דהוכחת המ"א היא ע"פ הפירוש שפירש בירושלמי א"כ ש"מ דשלא בשעת אירוסין לא הוי מצוה יע"ש א"כ אנן בדידן נאמר דפירוש הירושלמי כפשטי ומתני' מיירי בחש"מ ושלא בשעת אירוסין דהיו סעודת מצוה ומותר לעשיתה בחה"מ והרב דגול מרבבה כתב דלפי מסקנת ה' מ"א צ"ל דההיא ברייתא דקתני יחזיר מיד ומוקי לה בגמרא בסעודה שניה דהוי רשות צ"ל דמיירי בחש"מ ומותר לעשות בחש"מ כיון דלא הוי שמחה של מצוה יע"ש וא"כ י"ל דמתניתין נמי מיירי בהכי שלא בשעת אירוסין ובסעודה א' דהוי מצוה ובחש"מ כמ"ש:

סימן רנא

סעיף א' העושה וכו' י"מ מנחה גדולה וי"מ מנחה קטנה זהו דעת רש"י בפרק מקום שנהגו שפירש מן המנחה תשע שעות ומחצה יע"ש והנ"ל בדעת רש"י דהמקשה קס"ד מן המנחה היינו מנחה גדילה וקס"ד דלאו דוקא מן המנחה אלא ה"ה סמוך למנחה דמשום חצי שעה לא הוה שביק התנא מלמתני חצות שהיא דבר קצוב שחצי היום אסור וחצי היום מותר וכמ"ש מרן בב"י ועיין להכנה"ג אלא ע"כ דה"ה סמוך ולאו דוקא מן המנחה וכ"כ התוס' בפרק ע"פ בד"ה מן המנחה יע"ש והמתרץ חודש לו דהאי מנחה היינו מ"ק ושפיר איכא בין ע"פ לע"ש דהתם ממנחה קטנה היא דאסיר אבל ע"פ אסיר מחצות ומ"ש רש"י מן המנחה תשע שעות היינו במתרץ והמתרץ חזר מסברת המקשן מדנקט הכא בחצות ולא נקט הכא אפי' סמוך משמע דס"ל דמנחה היינו מ"ק והא דלא שביק התרצן סברת המקשן דמנחה היינו מנחה גדולה ואיכא בין ע"פ לע"ש חצי שעה משים דא"כ לא הוה שביק מלמתני הצית וכמ"ש בב"י והא דקאמר בגמרא סמוך למנחה לא לאי דיקא סמוך הוא דאיכא בינייהו אלא סמך כלומר קודם לכן וזהו שכתב רש"י סמוך קודם לכן ואלו ברש"י בפרק ע"פ כתב סמוך למנחה קודם למנחה מעט אלא ע"כ דנתכוין למ"ש וכמבואר ולפמ"ש ליתא לראיית הפר"ח לעיל בסי' רל"ג שהביא מסוגיא זו דזמן מנחה הייני מתחלת ז' יע"ש אבל דעת הטור ודעתיה ס"ל דאסיר ממנחה ולמעלה היינו ממ"ג וכפשטה דגמ' דליכא בינייהו אלא המוך דהיינו חצי שעה והמקשה ס"ד דמן המנחה לאו דוקא וה"ה סמוך דמשים חצי שעה לא הוה שביק מלמתני חצות והמתרץ חידש דמן המנחה בדוקא והא דנקט הכא בחצות ולא נקט הכא אפי' סמוך כמ"ש בפ'

ע"פ י"ל דנקט לישנא דמתניתין דקתני חצות והתם נקט סמוך כלישנא, דניתני' דהתם ועיין להפר"ח בסימן דל"ג שכ' דליתא למ"ש הטור אלא מתחלת ז' נמי אסור יע"ש וליתא דזהו לדעת המקשן אבל לפי התרצן מן המנחה היינו משש ומחצה והייני דאיכא בין ע"פ לע"ש דבע"פ אסיר מתחלת ז' דהיינו מחצית ובע"ש משש ומחצה ואף שי"ל דלפי הא"נ שם בע"ש נמי אסור מחצות וליכ' בינייהו אלא לענין שמתא מ"מ י"ל דהטור ס"ל דשני התירוצים אמת וכמשמעות הא"נ וכמ"ש מרן בב"י בסימן תס"ח ודברי הפר"ח צ"ע וראיתי לה' עולת תמיד שהוכיח דבמ"ג איירי מדקמשני התם מן המנחה ולמעלה הוא דאסור סמוך למנחה שרי אלמא דבמ"ג איירי דאי לא"ה מנ"ל דסמיך שרי דהא מ"מ איכא בינייהו דבע"פ אסיר מחצי' ובע"ש מתשע שעות אבל אי אמרינו דמן המנחה היינו מ"ג אם כן אי אמרינן דסמוך נמי אסור א"כ ליכ' בינייהו מידי יע"ש ולע"ד ל"מ דאיכא למימר דפשטא דברייתא נקיט דמן המנחה דוקא היא דאסיר ולא סמוך ולפירש"י שביד הב"י שפירש דמן המנחה היינו תשע שעות א"כ ליכא ראיה כלל דהא האמת כן הוא דאסיר אפי' סמוך והא דקאמר בגמ' סמוך לא היינו קידם לכן ולא סמיך ממש וכפירש"י שם ולכאורא י"ל ראייתי דלפירש"י שבידנו שפי' דמן המנחה ממש דהיינו מתשע שעות ומחצה דאמאי לא אמרינן דמן המנחה הייני אפי' סמוך וכמו דתניא בר"פ ע"פ דמן המנחה ולמעלה היינו אפי' סמוך וכמו שמוכח שם בגמ' וג"ז י"ל דהתם בע"כ צריכין לפרש כן משום דאיתא בברייתי' אחרת דקתני בהדיא אפי' סמיך משא"כ הכא נקטינן הברייתי' כפשטה וע"ש ברש"י ותוס' ושו"ר במפרשים שיש מאלה הדברים שכתבתי כאן כבר כתובים שם ושלי"ת שנתכוונתי לדעתם הקדושה במקצת הדברים יע"ש :

שם העושה מלאכה וכו' כתב המג"א דפרקמטיא שרי וכ"מ בגמ' בעובדא דבני בישן וכ"מ בסו' פ"ב דשבת דתקיעה שניה היתה לבטל העיר וחניותיה עי' שם ונ"ל דהטור ורש"י כל חד לשיטתיה אזיל דהטור פירש לקמן לבטל העיר וחניותיה היינו לבטל העיר מחניותיה ואזיל לש לשיטתיה דממנחה גדולה אסור במלאכה אבל רש"י דס"ל דמנחה היינו מ"ק לכך פירש לבטל העיר ממלאכה וחניותיה יע"ש וכבר כתבו האחרונים דראיית ה' מ"א אינה אלא לפי דעת הטור יע"ש ועי' לה' משחא דרבותא למיה"ר רש"א זיע"א ולהמח"ב ז"ל יע"ש:

סימן רנב

סעיף א' בהגהה ויש מתירין שייציא הכיתי בשבת אם ייחד לו וכו' וז"ל המרדכי כל מה שאסרנו מכירה ונתינה עד כדי שיצא מפתח ביתו לב"ה ה"מ כשלא ייחד לו מקום אבל בייחד לו מקים מותר יאפי' בלא ייחד קרוב הדבר להתיר כדתנן פשט וכו' ויש להחמיר

שלא להרגיל הנכרי בכך וכו' ולרבא מירי וכו' דאפילו שכירות לא קניא אלא גבי חמץ מגה"כ יע"ש וצ"ל לדעת ראבי"ה דצ"ל האי גזירה דכתב הש"ע בסימן רמ"ו שיאמרו שהישראל צוהו להוציאו לר"ה דא"כ מ"ל ייחד מ"ל לא ייחד וכמ"ש הט"ז והמ"א דלטעם זה ליכא לחלק בין ייחד ללא ייחד יע"ש ועוד לא ס"ל כטעם שכתב הרמב"ם בפ"ו דשמא יאמרו שמכרו לו בשבת דלפי טעם זה נמי ליכא לחלק בין ייחד ללא ייחד וכמ"ש הב"ח והט"ז יע"ש אלא דס"ל דמדינא אסיר משים דהוי כמוכרו לו בשבת ועפ"ז כתב דהייני דוקא בלא ייחד לי מקום משים דאכתי לא קנאו הנכרי עד שיוציאנו והו"ל כמוכרו לנכרי בשבת אבל ייחד לו מקום כבר קנהו מע"ש ומותר וכמ"ש המ"א בס"ק ה' אלא לכאורא דא"כ מ"ט דשאלה דבעינן כדי שיצא מפתח ביתו דהא אין איסור בשאלה אף בשבת וצ"ל דטעמא דשאלה וכל הני דתניא התם דבעינן שיצא מבע"י משום דהוי כנותן לו. ע"מ להוציא וכמ"ש התוס' והרא"ש ברפ"ק דשבת והיינו דוקא בלא ייחד דאז הוי ברשות ישראל אבל בייחד לו מקום אם נימא דשכירות קניא לא הוי כמוציא מרשות ישראל ועיין לקמן בסימן שכ"ה בהגהה ובמ"א שם אלא דק"ל דאכתי מ"ש ואפילו בלא ייחד קרוב הדבר להתיר כדתנן וכו' דא"כ תקשה ליה בברייתא דקתני דבעינן שיצא מפתח ביתי דמ"ט ודוחק לומר דברייתא פליגא אמתניתין ולפמ"ש הב"ח דהתירא דראבי"ה דוקא בחפצים של גוי אבל לא בחפצים של ישראל דאסורים מטעם שכתב הרמב"ם בפ"י א"ש אבל מדברי ההגהה אינו נראה כן דהא איירי הכא בחפצים של הישראל ואפי"ה כתב ויש מתירין אם ייחד לו יע"ש א"כ הדרא קושיא לדוכתה ושו"ר לה' בגדי ישע שכתב גירסא במרדכי ואפי' בייחוד לחוד קרוב הדבר להתיר ור"ל אפי' בלא ייחוד המקום רק בייחוד משכון לבד קרוב הדבר להתיר יע"ש ולפ"ז יש ליישב קצת דברי המרדכי לפי הבנת רמ"א והא דכתב רמ"א ויש להחמיר כתב המ"א דטעמא כמ"ש הש"ע בסימן רמ"ו משום דהרואה סבור שישראל צוהו להוציאו יע"ש ולפ"ז אם היא מוקפת חומה מותר והמ"א כתב דדוקא בשאלה יש להקל אבל במכירה יש להחמיר אפי' בעיר המוקפת חומה והנכרי דר בעיר דהא כשיודע שמכרו לו יאמרו שמכרו לו בשבת יע"ש ואפשר לענ"ד לומר דזהו דעת הט"ז שהביא כאן בס"ק ב' טעמו של הרמב"ם בסתם אף שמרן לעיל בסי' רמ"ו כתב טעם אחר וע"ש בט"ז ולפמ"ש המ"א א"ש דגבי מכירה אית ליה טעמא דהרמב"ם ומשו"ה כתב הכא טעמו דהרמב"ם בסתם ועיין לה' חמד משה שנתקשה בזה והמ"א כתב דלפי מאי דקי"ל דשכירות לא קניא א"כ אין לסמוך להקל יע"ש ונלע"ד דלפי מסקנת המ"א י"ל דטעמא דהגהה שכתב ויש להחמיר היינו מטעם דשכירות לא קניא וכן הוא במ"א לקמן בסי' שכ"ה ולפ"ז לכאורא גם בכותי אלם אין

להקל גם בייחוד מקום דבשלמא לפי מאי דאמרינן מעיקרא דשכירות קניא א"כ יש לומר דבייחד כיון דמן הדין מותר דשכירות קניא וליכא אלא משים מראית העין שיאמרו שמכרו בשבת א"כ יש להקל בי בייחד לו בכותי אלם משא"כ בלא ייחד דמן הדין אסיר אבל לפי מאי דמסיק המ"א דשכירות לא קניא א"כ אין חילוק בין ייחד ללא ייחד וראיתי לה' נתיב חיים שהגיה בדברי המ"א ולפי הגהתו מבואר דלפי מסקנת המ"א גם בייחד לו מקום ובכותי אלם אין להקל כיון דשכירות לא קניא כמו שיראה המעיין שם וכמו שכתבנו אבל מדברי ה' אליה רבא וה' ת"ש נראה דלא הבינו כן אלא דגם לפי מסקנת המ"א כן הוא וצ"ל לפ"ז דטעמא דהמג"א דכיון שי"א ששכירות קניא יש להקל בכותי אלם בייחד לו מקום וא"כ לפ"ד המג"א בשאלה יש להקל בעיר המוקפת חומה וכמו שמבואר לעיל בסי' רמ"ו אבל במכירה יש להחמיר גם בעיר המוקפת חימה וגם בייחד לו מקום ואפי' השכיר לו החדר וכמו שכן פסקו האחרונים ועיין לה' א"ר ודלא כעולת תמיד לבד בכותי אלם יש להקל בייחד לו מקום ולהט"ז יש להקל גם בלא ייחד לו מקום ועיין לקמן בסי' שכ"ה:

סעיף ה' ומותר וכו' וטוענין בקירות בית הכד והגת וכו' והשמן והיין היוצא מהן מותר הנה מרן המחבר סתם דבריו ולא חילק בין מחוסרין דיכה למחוסרין שחוקה וכהרמב"ם שסתם דבריו וכתב בפ"ג וטוענין בקורת בית הבד ובעיגולי הגת עם חשיכה וכו' ולא, חילק בין מחוסרין דיכה למחוסרין שחיקה וכמ"ש הה"מ שם ופלוגתא דר"י ורע"ק שם לענין שיגמור בשבת עצמו דר"י אימר יגמור כיון דאינם מחוסרין אלא שחיקה ורע"ק אומר לא יגמור וריב"א מדמי כי היכי דלר"י במחוסרין שחיקה יגמור בידים ה"ה במחוסרין דיכה ממילא דמיתר לטוענן מבע"י ור"א אמר לך דבשלמא אי מיירי ר"י גם במחוסרין דיכה ניחא דהוה מייתינן מכ"ש אבל השתא דמייתינן מר"י דלא מיירי אלא במחוסרין שחיקה אבל במחוסרין דיכה כ"ע ס"ל דלא יגמור ואפשר דחייב חטאת לכך לא מיתי מינה ומייתי מר"א דאמר זתים וענבים שריסקן ויצאו מעצמן ש"מ דבמחוסרין דיכה מותר מה"ת מדמותרים המשקין היוצאין מהן ולכך שיין ב"ש וב"ה בזה שטוענין קורת בית הבד כיון דליכא חייב חטאת ולפי מאי דמייתינן מר"א דמחוסרין דיכה מותר מה"ת א"כ נאמר לפ"ז הא דקאמר ר"י במחוסרין דיכה כ"ע לא פליגי לאי היינו שאסור מה"ת אלא מדרבנן היא כנ"ל בביאור דברי הה"מ וזהו שפסק מרן כאן וטוענין וכו' ולא חילק דמרן מיירי בענין אחר שאין עושין בו דבר משתחשך ואפי' במחוסרין דיכה דכ"ע מודים בזה וכ"ש לב"ה דל"ל שביתת כלים ולא מחלק הגמרא בין מחוסרין דיכה למחוסרין שחיקה אלא לענין שיגמור בידים בשבת עצמו וכבר כתבו מרן לקמן בסי'

שכ"א וכמ"ש הרמב"ם בפרק כ"א וכמ"ש הה"מ בפ"ג יע"ש ובמחוסרין דיכה ס"ל למרן דאיני אסיר אלא מדרבנן וכר"א ומשו"ה כתב והשמן והיין היוצא מהן מיתר וכן בשים ובוסר דינא הכי דאע"ג דריסקן ועדיין מחוסרין דיכה מ"מ המשקין היוצא מהן מיתר וכן פסק מרן לקמן בסי' ש"ך בסעיף ב' זתים וענבים שנתרסקו מע"ש משקין היוצאין מהן מותרים יע"ש הרי דפסק בהדיא כר"א והא דפסק בסי' שכ"א דמחוסרין דיכה אסיר לדוך היינו מדרבנן וכמ"ש זה נלע"ד בריר בדעת מרן והע"ת דבריו תמוהים דלפמ"ש ל"ק כל מה שהקשה וכמי שיראה המעיין שם ועוד אני תמיה עליו במ"ש דס"ל להמחבר דהא דאמר ר"י יגמור משתחשך היינו דיגמור ויאכל בשבת וליכא למיסר משים משקין שזבו יע"ש דהא בב"י הוכיח דהטור ס"ל בפירוש יגמור בידים וכהרמב"ם מדכתב בסי' שכ"א דמחוסרין שחיקה מיתר לגמור שחיקתן דאל"כ מנ"ל האי דינא יע"ש וא"כ איך אפשר לומר דס"ל למרן דיגמיר ויאכל בשבת והרי כתב בסי' שכ"א דמחוסרין שחיקה מותר לגמור שחיקתן בידים א"כ ע"כ דס"ל דפירוש יגמור היינו דיגמור בידים משתחשך וצ"ע: והנה הה"מ כתב בפ"ג יש מי שהקשה על רבינו למה לא חילק בין מחוסרין שחיקה למחוסרין דיכה דמחוסרין דיכה אסיר כדאיתא בגמרא לדעת ר"י וע"ש יהנה כעת נזדמן לידי ספר קרית מלך רב שתמה דאיך אפשר לרבינו לחלק ולומר דבמחוסרין דיכה אסיר עם חשיכה והלא רבינו פסק כב"ה דמותר להתחיל במלאכה בע"ש אע"פ שנגמרת מאליה בשבת יע"ש ולע"ד אפשר לומר דדעת יש מי שהקשה ס"ל בפירוש יגמור כרש"י דיגמור מאליה משתחשך וס"ל דהא דאמר ר"י במחוסרין דיכה כ"ע לא פליגי כי פליגי במחוסרין שחיקה היינו דגם לב"ה אסיר במחוסרין דיכה וה"ט משום דטעינתן היא גומרת ונמצא הכל עשוי בשבת וכמ"ש רש"י שם ולא התירו ב"ה אלא בהנהו דמתניתין דעיקר המלאכה התחילה להעשות מבע"י משא"כ הכא דהכל עשוי בשבת וכ"כ מו"ה עה"ש דכן מוכח מדברי רש"י וכן יש להוכיח דלפירש"י ב"ה מודים הכא דאל"כ מנ"ל לר"י לומר דמחוסרין דיכה כ"ע לא פליגי נימא דר"י דאמר יגמור משתחשך היינו גם במחוסרין דיכה וכב"ה דמתירין להתחיל בע"ש והוא נגמרת מאליה בשבת אלא ע"כ דס"ל דגם לב"ה הכא מודה דאסור ומטעמא שכתב רש"י או כמ"ש מרן בב"י משם ר"י דכל שלא נטחנו הזתים ונדרכו הענבים אסור לטעון עליהם מבע"י גדרה שמא יסחוט יע"ש ואלו ראה ה' הנז' דברי מרן לא היה מתמיה בזה ושוב אחר כתבי ראיתי למו"ה זרע יצחק בחידושיו לשבת שפירש כן בכוונת היש מקשין יע"ש: ועוד ראיתי לה' הנז' שהקשה עמ"ש התוס' שם בד"ה ורבי ישמעאל וז"ל ועוד תימא דרע"ק דאמר לא יגמור:

לא כב"ש ולא כב"ה וכו' דנראה דס"ל דרע"ק אינו מכחיש במ"ש ושוין וכו' וא"כ מאי תירצו דרע"ק דאמר לא יגמור היינו לגמור כדי לאכול משקדש היום דאסורין אף לב"ה סוף סוף מדאמרו במתניתין ושוין אלי ואלו שטוענין וכו' משמע דאפי' יסחוט בשבת ליכא איסור דאורייתא דאל"כ אמאי לא גזרו מבע"י כשאר דברים ומכ"ש נשמע לב"ה יע"ש שנדחק בזה ולא ראה מה שהגיה מהרש"א בתוס' דרע"ק דאמר לא יגמור לא כב"ה וע"ש א"כ א"ש תי' התוס' דרע"ק דאמר לא יגמור אתי כב"ה וס"ל דאיכא חיוב חטאת ופליג אמתניתין דקתני דס"ל דליכא חיוב חטאת ועיקר קושיית התוס' אינה אלא דלא אתי כב"ה יברור יע"ע לה' אליה רבא ז"ל עוד כתב ה"ה וז"ל וריב"ח כי קאמר דמתניתין רבי ישמעאל היא לאו למימרא דר"י ה"ל דבמחוסרין דיכה ס"ל לר"י דמותר לדוך ולגמור בשבת דא"כ לא הוו גזרי רבנן במידי אלא ודאי מדאורייתא כל שריסקן מותר לגמור ואתו רבנן וגזרו גם במחוסרין דיכה ובמחוסרין שחיקה נחלקו יע"ש ועיין להלח"מ מה שהקשה עליו וזה לי כמה ימים שכתבתי בחידושי למסכת שבת בכוונת הה"מ דזו היא בעצמה כוונת קושייתו דא"כ לא הוי גזרי רבנן במידי והיאך אתיא מתניתין דמשמע דאינו מיתר אלא ממילא ואי איירי במחוסרין רסיקה א"כ הוי חייב חטאת ואי במחוסרין דיכה גם בידים מותר והרויחנו בזה קושיא ב' של הלח"מ ועתה ראיתי שנתכוונתי לדעת ה' הנז' בפירוש הה"מ ושל"ת וע"ע למרן הב"י מה שפירש במתניתין לדעת הטור:

סעיף ה' בהנה ולא חיישינן להשמעת קול וכו' עיין להמ"א בס"ק ך' שהוכיח דאפי' נותן הישראל חטים בריחים אינו חייב עד שיטחון בריחים של יד מדכתבו התוס' בדף י"ח בד"ה ולימא וכו' דטעמא דב"ש משום דגזרינן וכו' וקשה דמ"מ לימא בריחים של יד משים גזירה אלא ע"כ משים דאפי' נתנו בשבת ליכא חיוב חטאת יע"ש ודבריו תמוהים דא"כ מ"ט דמוגמר וגפרית דשרו וכמ"ש מהרש"א שם וכבר תמהו עליו כל האחרונים וראיתי לה' מחצית השקל שכתב משם מהראכ"ץ זצ"ל שפירש דהמ"א היה מפרש הא דקתני ומניחין מוגמר תחת הכלים וכן גפרית אין הכוונה דעכשיו סמוך לשבת מניח המוגמר על האש אלא שהמוגמר הוא מונח זמן רב קודם השבת על הגחלים אלא עתה סמוך לשבת מניח הגחלים עם המוגמר שעליו תחת הכלים וכ"מ מלשון הברייתא וא"כ ליכא למיגזר ע"ש אטו שבת יע"ש ותמהנו עליו דהא כתבו התוס' התם בד"ה והשתא וכו' וז"ל ולי נראה דר"א לא מוקי לה כב"ש אלא הש"ס הוא דקאמר הא מני ב"ש היא אליבא דר"י דמוקי לה משום שביתת כלים וכו' ועוד דסוגיא דלקמן לא מיתוקמא אלא כרבה כדפי' וקי"ל כרב אושעיא דמאן תנא שכיחת כלים ב"ש וכו' יע"ש וכוונתם דלר"א מצינן למימר דלב"ש ל"ל שביתת כלים אלא היכא דעביד מעשה והא דאסר באינץ של

פשתן במתניתין אפי' היכא דלא עביד מעשה משים גזירה וכרבה והא דקאמר מאן תנא שביתת כלים ב"ש הייני היכא דעביד מעשה משום דלב"ה ל"ל שביתת כלים אפי' היכא דעביד מעשה וטעמא דברייתא משום השמעת קול והא דקאמר הגמ' הא מני כ"ש ולכ"ש אית להו שביתת כלים אפי' היכא דלא עביד מעשה הייני לר"י דמוקי לה משים שביתת כלים דע"כ לדידיה ב"ש היא דאלו לב"ה ל"ל שביתת כלים כלל וע"כ לדידיה לב"ש אית להו שביתת כלים אפי' היכא דלא עביד מעשה מדאסרו באונין דל"ל דטעמא משים גזירה דא"נ מ"ט דשרו מיגמר וגפרית אלא ע"כ דטעמא דמתניתין משום שביתת כלים וא"כ שמעינן דלב"ש אית להו שביתת כלים אפי' היכא דלא עביד מעשה ואי כדברי ה' הנז' א"כ מנ"ל להגמ' דלר"י לב"ש אית להו שביתת כלים אפי' היכא דלא עביד מעשה נימא דס"ל דוקא היכא דעביד מעשה הוא דאיכא שביתת כלים כמו לרבה בשיטת ר"י וטעמא דמתני' דאסר באונין היינו משו' גזירה וטעמ' דשרי במוגמר היינו משום דליכא איסור דאורייתא אלא איסור דרבנן ומשו"ה לא גזרינן משו' דהוי גזירה לגזירה אלא ע"כ דליתא להאי פירושא וצ"ע:

והנה מ"ש התוס' שם בד"ה ולימא דלרבה ע"כ לומר דס"ל דטעמא דמתניתין משום גזירה דאי ס"ל דטעמא דמתני' משום שביתת כלים א"כ למה צריך ר"י להביא הברייתא והא מתניתין היא דאסרי משום שביתת כלים וע"ש היינו לפי הנראה שכתבו בד"ה והשתא דהא דקאמ' הגמרא הא מני ב"ש היא היינו אליבא דר"י דמוקי לה משים שביתת כלים א"כ ע"כ לפ"ז דלרבה טעמ' דמתני' משים גזירה דאי משום שביתת כלים אם כן למה צריך להביא הברייתי' הא מתני' היא אלא ע"כ דלרבה טעמ' דמתני' משים גזירה והגמ' לקמן דקאמר טעמא משום גזירה היינו אליבא דרבה אבל לר"י דמוקי לה משום שביתת כלים וכב"ש היינו טעמא דמתניתין משום שביתת כליה דאל"כ קשה מ"ט דשרי מוגמר וגפרית וכמ"ש אבל לפי מה שכתבו משם ר"ת דהא דקאמר הא מני ב"ש היא ר"א בעצמו קאמר הכי יע"ש א"כ לפ"ז י"ל דר"י דקאמ' ולימא מר משום שביתת כלים היינו דמוקי לה כב"ה וס"ל דלב"ה איכא לחלק בין היכא דעביד מעשה להיכא דלא עביד מעשה ולפ"ז י"ל דלרבה אפשר לומר דס"ל דטעמ' דמתני' משים שביתת כלים אפי' היכא דלא עביד מעשה והא דלא פריך ר"י ממתני' משום דרוצה לאוקומי הברייתי' כב"ה ולכך פריך מברייתי' דדריש לה מקרא וס"ל דמסתמ' לא יפלוג ב"ה אדרשה דברייתי' אבל ממתני' ל"מ למיפרך מינה דאדרבה ב"ה שרו התם ועי' להב"ח לעיל בסימן רמ"ו וכ"נ מדברי הרא"ש מפשט דבריו שם וכ"כ הרב קרבן נתנאל שם עי' שם וברור ועי' למהר"ם שם מה שנדחק ולמ"ש א"ש ועי' בחידושנו שם מ"ש בס"ד ועיין לה' עולת תמיד ודו"ק:

סימן רנג

סעיף א' כירה וכו' או שהוא חי שלא נתבשל כלל וכו' כתב מרן בב"י אע"ג שהגהות מרדכי והג"א כתבו דהא דשרינן קדירה חייתא דוקא בתנור שחימו רב דבלא חיתוי יתבשל עד למחר אבל כירה דשליט בה אוירא אסור דאיכא למיחש שמא יחתה וכ"נ מדברי המרדכי בספ"ק מ"מ אין זה אלא לחד תירוצא דתוס' בפ' כירה אבל אח"כ כתבו התוס' עצמם אמתניתין דתנור דקדירה חייתא ובשיל כמב"ד שרי אפי' תנור שאינו גרוף וקטום וכו' יע"ש והב"ח חמה עליו דהלא סברת התוס' היא דתנור סרי טפי וא"כ מאי אפילו דקאמרי יע"ש ולע"ד אפשר דדין זה תלוי בב' התירוצים של התוס' דלתירוץ א' י"ל דאדרבה התנור חמיר טפי כיון שחומו רב חיישי' לשמא יחתה למיכלא לאורחא וכמו שכן דע הסמ"ג והסמ"ק ולתירוץ הב' דכתבו דמיירי בקדירה חייתא צ"ל דהסברא להפך דדוקא בתנור הוא דשרי משים דחומו רב אבל כירה לא והתוס' כאן אזלי כפי תירוץ הא' ולזה כתבו דאפי' בתנור שרי וכן מוכרח לומר בדבריהם שם שכתבו ומשמע דבתנור אייר דקאי אהא דקתני התם וכו' דמשמע דאתו לאפוקי שלא תאמר דהתם מיירי בכירה אבל בתנור אסור ולזה כתבו דמשמע דמיירי בתנור ולכאורא קשה למאי הוצרכו לזה והלא אפי' אי מיירי בכירה כ"ש דמותר בתנור אלא ט"כ דהתוס' כאן אזלי בתי' הא' ולפי תי' הא' הסברא להפך דתנור חמור מן הכירה ולזה הוכיחו דהתם מיירי בתנור ואפ"ה שרי אבל ק"ל לדברי התוס' דמאי ראיה מייתו מגמ' נימא דלעולם יש לחלק בין כירה לתנו' ובתנור אסו' אפי' כמב"ד והגמ' לעיל דקאמ' בשיל ולא בשיל אסו' היינו אפי' כמב"ד ולא שרי אלא בבשיל כ"צ והתוס' לעיל בדף י"ח לא הוכיחו דבשיל ולא בשיל בלא נתבשל כמב"ד אלא משים דקי"ל גבי כירה דבנתבשל כמב"ד שרי אבל השתא לפי ההו"א דיש לחלק בין כירה לתנור אם כן מאי הוכחה יש מפ"ק אכתי נימא דהתם מיירי דוקא בתנור ובשיל ולא בשיל היינו באינו כמב"ד ואין לומר דמשמע להו להתוס' דהגמרא שם מיירי בכל גוונא בין בכירה בין בתנור א"כ למאי הוצרכו להוכיח דמיירי בתנור משים דקאי אהא דקתני התם ואפ' ליישב בדוחק דהתוס' דפ' כירה פשיט"ל דפירוש בשיל ולא בשיל היינו שלא נתבשל כמב"ד וכ"נ מדברי רבי' ישעיה הא' בספר המכריע בסי' כ"ב שכתב וז"ל ומסוגיא דשמעתא דה"נ דמרן בפ"ק בשיל ולא בשיל אסו' וכבר דבשיל ולא בשיל דלא מטא למב"ד ואיכא לדיוקי מינה דבשיל ולא בשיל הוא דאסיר הא כמב"ד שרי יע"ש הרי מבואר דמיפשט פשיט"ל דה"פ הסוגיא וקמייתי ראיה מינה דכמב"ד שרי ואפ' שזהו דעת התוס' דפ' כירה וא"ש דבריהם על נכון אבל נשאר לנו לבאר דברי התוס' דפ"ק שכת' וז"ל צ"ל דלא הוי כמאכל בן דרוסאי דאי הוה כמב"ד

שרי להשהותו על גבי כירה אע"פ שאינה גרופה ולכאורא קשה דאימא דוקא בכירה הוא דשרי אבל בתנור אסור וצ"ל דהתוס' משמע להו דהגמ' מיירי בין בתנור בין בכירה וכמ"ש הט"ז אבל אכתי קשה על ה' ט"ז נימא דהתוס' מייתו מכ"ש ועי' לה' מ"ז מ"ש בזה: שם אבל אם נתבשל קצת ולא נתבשל כל צרכו וכו' ואסור להשהותו עליה אלא א"כ גרף משמע דבין הגיע למב"ד בין לא הגיע אסור להשהותו אא"כ גרף וכ"כ הרשב"א בפרק כירה דבגרופה וקטומה מותר אף שלא הגיע למאכל בן דרוסאי יע"ש וכן כתב הה"מ וכ"כ מדברי התוס' שם בדף ל"ז בד"ה מהו ומדבריהם נרא' דלא כה' ב"ח שכתב דכל שלא הגיע למב"ד מקרי חי ומותר לדעת הרי"ף והרמב"ם גם באינו גרוף וכ"כ הרשב"א בחידושיו דדעת האלפסי והרמב"ם דבבשיל ולא בשיל היינו משהתחיל לבשל ועד שנתבשל כל צרכו ואפי' נתבשל כ"ל אם מצטמק ויפה לו אסור וכ"כ הרמב"ן שם בשיל ולא בשיל פי' משהגיע למקצת בשול שהוא קודם למב"ד עד שיתבשל לגמרי וכו' אסור וכ"כ א"ח ומה שהוכיח מהטור כבר תירץ ה' ט"ז אבל אכתי קשה דברי הטור אהדדי דכאן כתב דמב"ד הוא שליש בשול ואלו ביו"ד כ' שהוא חצי בשיל ולפמ"ש הב"ח א"ש דפסק כאן לחומרא משום חומרת שבת וכמ"ש הרשב"א והר"ן גבי בעיא דתלאה:

במקל אבל לפמ"ש קשה ועוד ק"ל לפמ"ש הב"ח דא"כ הא דכתב הטור לקמן בסי' רנ"ד אין צולין וכו' אלא כדי שיגיע למב"ד צ"ל דהיינו חצי בשול ולחומרא ועי' להמ"א שם ומסתמיות דבריו לא משמע כן דמשמע דגם משהגיע לשליש בשול מותר וכמ"ש כאן ודוחק לומר דסמיך אמ"ש ביו"ד סי' ס"ט גבי דם דבעינן שיגיע לחצי בשול לכך נלפע"ד דהא דכתב הטור שיגיע לשליש בשול אע"ג דלא נ"מ מידי לשיטת רב אלפס והרמב"ם מ"מ כ"כ להשמיענו לשיטת רש"י ור"י דמשהגיע לשליש בשול מיתר גם באינה גרופה וקטימה והא דלא פירש לשיטת רש"י סמך אמ"ש בריש הסימן ודלא כב"ח דכתב משים דלא נ"מ מידי דליתא דהא מבואר בכל הראשונים דלרש"י ור"י הא דקאמר בשיל ולא בשיל אסור היינו שלא הגיע למב"ד ועיין ברמזים והא דכתב ביו"ד חצי צלייתו היינו משום דס"ל להטור דאינו זב כל דמו אלא בחצי צלייתו וע"ש בב"י ועי' בסי' ע"ו ולפ"ז מ"ש הטור לקמן בסי' רנ"ד עד שיצולו כמב"ד היינו שליש צלייה וכמ"ש כאן ואכתי נשאר לנו לבאר דברי רש"י בפ"ק שכתב ובשיל שפיר דמי מבושלת כ"צ ש"ד להניחה דתו לא בעי חיתוי יע"ש דקשה דלפי שיטתו דפסק כחנניה הו"ל לפרש דגם בנתבשל כמב"ד נמי שרי ולפמ"ש הב"ח א"ש דס"ל לרש"י דלא אפ' לפרש כן משום דס"ל דכל שלא הגיע למאכל ב"ד נכלל בכלל חי אם כן אם מפרשינן דבשיל ש"ד היינו כמב"ד א"כ עכ"ל הא דקאמ' בשיל ולא בשיל אסור היינו שלא הגיע למב"ד וזה אי אפ' משים דזה

נקרא חי ומותר ע"כ הוצרך רש"י לפרש הסוגיא כרבנן דחנניה ול"ל דרש"י ס"ל לחלק בין כירה לתנור וס"ל כמ"ש הסמ"ג והסמ"ק דבתנור לא שרי אלא בנתבשל כ"צ יע"ע להמאור וע"ע להב"ח דליתא דמדברי רש"י בפרק כירה דף ל"ז ע"ב בד"ה ורב ששת נראה דס"ל דליכא לחלק בין כירה לתנור וכמו שמבואר ועי' ברש"י דף ל"ד ע"ב בד"ה גזירה ובמ"ש בעניותין שם בס"ד:

שם בהגהה שני כירות וכו' מותר לשהות על הגרופה וקטומה וכו' כתב המ"א ולסברא השניה אפי' בשבת שרי דהא הבעיא קאי אסמיכה בשבת וקפשיט ליה מהא יע"ש ומדברי הרמב"ן במלחמות נראה דאפילו לסברא הראשונה אף בשבת שרי דכן מבואר מסיפא דברייתי' גבי פלוגתא דב"ש וב"ה ועיקר ראיית הרי"ף אינה אלא מדפשיט מברייתא דקתני סומכין ומאי ראיה נימא הא דקתני סומכין היינו בשהייה וכפשטה דברייתי' יע"ש:

עו"ש בהגהה עד בכדי שיעשו כ"כ הג"א דאף בשכח אסור בכדי שיעשו וכן פסק מרן לקמן בס"ס רנ"ד גבי עסיסות ותורמוסין דאף בשוגג אסי' בכדי שיעשו וע"ש בב"י דמהכא יליף לה ובב"י כתב דכן נר' מדברי הרמב"ם והנה הרמב"ם לא כתב דאסור בכדי שיעשו אלא בעבר ושהה אבל בשכח לא כתב דאסו' אלא עד מוצאי שבת כמו שיראה המעיין שם וכ"כ המאירי בשם גדולי המחברים דבשכח ושהה אין צריך להמתין בכדי שיעשו ואם עבר ושהה אסור בכדי שיעשו יע"ש וידהע דהמאירי כותב על הרמב"ם בשם זה:

עו"ש בהגהה וי"א דאפילו וכו' כל זמן שהיא מגולה למעלה לא מיקרי הטמנה וכו' ומדברי הרשב"ץ בח"ב סי' ק"ל נראה דכשנוגעת באש אף שאין מכוסה אסור וכדעת מרן שכתב שם וז"ל והרוצים להחמיר כדעת הר"י אינם מטמינים למעלה בבגדים אלא בחצי חבית וזה אינו קרוי הטמנה שהרי האויר מפסיק בין הקדרה לגחלים ולמטלה אינה מוטמנת בבגדים וכו' הרי דאף שאינה מכוסה מלמעלה הוצרך לומר נמי משי' שאינה נוגעת בגחלים הא אם נוגעת בגחלים אסיר וכ"נ מדברי ארחות חיים שכתב משם הרא"ה ז"ל החמין צריך שלא תשב ע"ג הגחלים ממש ומסתמיות דבריו משמע דגם באינה מכוסה מלמעלה צריך שלא תהיה נוגעת בגחלים ועיין להרמב"ן בפ' כירה וכן מבואר מדברי הרשב"א בפ' במה טומנין דף מ"ז בד"ה קיפה יע"ש: סעיף ה' מיתר לתת וכו' כגון פנאדי"ש וכו' והיינו משים דכיון שאין בו רוטב אין בו משום בשיל ומשים חיתוי ליכא שאין דרך בשול בכך כ"כ המ"מ בפ' כ"ב וכמ"ש המ"א וכ"כ מרן ב"י בסי' שי"ח על דברי הר"ן וז"ל מיהו כבר נתבאר לעיל שהרבה פוסקים סוברים דה"מ בדבר יבש שאין בו מרק אבל תבשיל שיש בו מרק ונצטנן אפי' נתבשל כ"צ ואסור ליתנו כנגד המדורה

במקום שהיד סולדת וכו' יע"ש הרי מבואר דלדעת מרן שפסק דבצונן יש בו משים בשול אסיר ליתנו כנגד המדורה וה"ה ע"ג כלי א' ואע"ג שבב"י כתב דטעם ההיתר הוא משום שאין דרך בשיל בכך וא"כ לכאורא לפ"ז י"ל דגם בשיש בו מרק ונצטנן שרי כא ליתא דדוקא בדבר שאין בו בשיל כגון יבש אבל יש לאסור מטעם דמיחזי כמבשל אהני לן האי טעמא למשרי אבל בדבר שיש בו מרק ונצטנן דלדעת הפוסקים דשייך ביה בשיל וכן היא דעת מרן ודאי דאסור בכל גוונא אף בשאין דרך בשול בכך וכן מבואר בדברי הר"ן והרשב"א ופשוט ולא הוצרכתי לכתוב אלא מפני שראיתי לה' בית מנוחה שכתב דלפמ"ש בב"י דהטעם הוא משום שאין דרך בשיל בכך א"כ גם בדבר שיש בו מרק שרי יע"ש וליתא וכמ"ש ובודאי לא ראה הדברים בשורשן ולע"ד אין לסמוך על הוראה זו למי שרוצה להחמיר כדעת מרן ומנהג העולם שנותנין תבשיל להתחמם ע"פ קדירת חמין בשבת סומכין על הרשב"א והר"ן והרמב"ן והרמב"ם דס"ל דתבשיל שנתבשל כ"צ אף כשנצטנן אין בו משום בשיל ולפ"ז שרי ליתן ע"ג כלי ראשין אף אם הכלי הראשין ע"ג האש וכמו שהסכים מרן לקמן בסי' שי"ח ס"ח גבי דבר יבש דאף אם הכלי הראשון ע"ג האש שרי אבל ע"ג האש ממש אסור משום דמיחזי כמבשל:

והנה בדין זה יש לדעת דמ"ש מדלעיל בסעיף ג' שצריך ליזהר שלא ישים קדירתו ע"ג קרקע ולפמ"ש המ"א לקמן בסי' שי"ח סעיף כ"ו י"ל דלעיל מיירי בדבר שיש בו מרק ובלא"ה מוכרח לומר ששם מיירי בשיש בו מרק מדכתב שצריך שתהיה רותחת ובדבר יבש א"צ שתהיה רותחת שאין בו משום בשול ולכך צריך שלא להניחה ע"ג קרקע אבל בפנאד"ש הוא יבש ולכך שרי בכל גוונא וכ"כ הגאון דגול מרבבה לקמן דכך היא כוונת המ"א דדין זה דסעיף ג' לא מיירי אלא בשיש בו מרק יע"ש אבל הפ"מ באשל אברהם כתב דכיון דהקדירה ריקנית לא הוה אלא ככירה גרופה ולכך לכתחלה אסור וקושיית המ"א לקמן בסעיף כ"ו היא מסעיף זה וכמו שפירשו כן כל האחרונים כוונת המ"א לקמן וכ"נ עיקר ודלא כה' דגול מרבבה ז"ל:

סימן רנד

סעיף א' אע"פ וכו' אבל בשר גדי וכו' כ"ה דעת הרמב"ם ועיין במרן ב"י מ"ש בפירות הסוגיא לדעתו ונלע"ד דהכריחו להרמב"ם לפרש דק"ל מאי דפריך בגמרא שם דף ך' גבי משלשלין את הפסח בתנור והאמר מר גדיא בין שריק בין לא שריק ש"ד ומאי פריך נימא דמיירי בתנור פתוח וכמו שכן הוא מוכרח לתרץ אליבא דר"י דאמר דאפי' ברחא ולא שריק נמי ש"ד וכמ"ש התוס' שם וע"ש במהרש"א ועוד ק"ל למאי הוצרך הגמרא שם בדף י"ח לאוקומי ההיא מתניתין דאין צולין בבשרא אגומרי לישני דמיירי בתנור

פתוח ולזה הוכרח הרמב"ם לפרש הא דקאמר כל מידי דקשה ליה זיקא לא מגלי לא קאי אלא אברתא ושריק ומשום דכיון דנפיש הבליה תו לא מגלי ליה דקשה ליה זיקא אבל בגדיא בלא"ה שרי מטעמא דאם יחתה יתחרך הבשר ויפסיד ושרי לכ"ע בין שריק בין לא שריק ולפ"ז אף אם התנור פתוח או שהוא חוץ לתנור סמיך לגחלים שרי בגדיא מטעם זה ולפ"ז א"ש פירכת הגמרא בדף ך' דלא מצי לשנויי בתנור פתוח דהא בגדיא שרי גם בתנור פתיח מטעם הנז' ומשו"ה היצרך הגמ' לתרץ התם מנתח הכא לא מנתח וכיון דלא מנתח צריך בשול ואם יחתה בגחלים לא יתחרך הבשר ומשו"ה חיישינן וכמ"ש בב"י ובזה א"ש נמי שהוצרך הגמ' לשנויי ההיא דאין צולין בשר בבשרא אגומרי דניח"ל לשנויי הכי כי היכי דתיקום בכל בשר גם בבשר גדי דהא מתניתין סתמא קתני ועיין להלח"מ וה"ט דכי מנח אגומרי א"כ אינו חושש אלא שיצלה מהרה ואע"פ שיתחרך הלכך חיישינן לשמא יחתה וכמ"ש הה"מ יע"ש ושו"ר למי"ה עה"ש ז"ל שכ"כ יע"ש וע"ע בתשובות פנים מאירות סי' פ"א ולפ"ז יש קילא וחומרא על גבי האש מה שאין בסמוך וכן בסמוך דבסמוך אצל האש מותר בגדי גם בלא נתבשל כמב"ד ובשור ועז אינו מותר גם בנתבשל כמב"ד וכמ"ש מרן בב"י דלדעת הרמב"ם אינו מותר בכמב"ד אלא אם מונח ע"ג האש וכמו שכן פסק בש"ע ואם הוא טח בטיט מותר גם בלא נתבשל כמב"ד מטעמא דקשה ליה זיקא אבל ע"ג האש אסור גם בבשר גדי בלא נתבשל כמב"ד ומטעם הנז' ובכמב"ד שרי גם בבשר עז דכיון שהגיעו למב"ד אם יחתה בגחלים יחרוך אותם ולמה יחתה להפסידו וכתב המ"א דע"ג האש אסיר גם בטוח בטיט דהא לפי דעת הרמב"ם ה"ט דשרי בטוח בטיט משים דקשה ליה זיקא ואם יגלהו יתקשה הבשר ויפסיד אבל ע"ג האש לא יתקשה הבשר כנ"ל טעמו ושי"ר להלבוש שכתב וז"ל אין צולין וכו' ואפי' הוא בשר גדי אסור דכיון שהניחו ע"ג גחלים אינו חושש לא לזיקא ולא לחרוכי אלא רוצה שיצלה מהרה אע"פ שיתחרך ואע"פ שהריח קשה לו הלכך חיישינן שמא יחתה יע"ש הרי מבואר כדברי המ"א דבמונח ע"ג גחלים לא חייש לזיקא ואסיר אפי' טח:

והנה ראיתי להמאור שכתב וז"ל וסוגיין בגמרא כבשרא דגדיא וברחא בין שריק בין לא שריק כולהו בשפוד של צלי התלוי בתנור עסקינן שאין דרך לחתות את הגחלים שבתנור בעוד שהצלי בתנור שלא יקטום את הצלי לפי שהיו תנוריהם קטנים וגם אין דרך זה להוציא לחוץ ולהחזירו משום דקשה ליה זיקא וזהו טעמו של רב אשי שמתיר אפי' בברחא ולא שריק ורב ירמיה מדפתי סבר ברחא ולא שריק לא קשה ליה זיקא ומפיק ליה ומהדר ליה ואתי לחתוי יע"ש והנה מדבריו משמע דאף אם התנור מגולה אפי"ה מותר משים דקשה ליה זיקא דאל"כ למה הוצרך לזה תיפק"ל משום דאם יגלהו קשה

ליה זיקא אלא ע"כ דס"ל דאף אם הוא מגולה לא קשה ליה זיקא אלא דוקא אם יוציאו לחוץ ולזה הוצרך לומר דלא חיישינן שיחתה הגחלים והבשר שם משים שלא יקטום את הצלי ואם יוציאו לחוץ קשה ליה זיקא וזהו כדעת הרמב"ם שמתיר בבשר גדי אף אם התנור פתוח אבל איכא בינייהו דלדעת הרמב"ם מותר גם בחוץ לתנור בסמוך לאש אבל לדעת המאיר זה ודאי אסור וא"כ מה שמתיר הרמב"ם בבשר גדי גם בחוץ לתנור זו סברא יחידית ולא נמצא מבואר לשים פוסק שסובר כן ומ"מ כיון דמרן פסק כן הכי נקטינן ונ"ל דאף לפמ"ש ההגהה דנהגו להחמיר כדעת הטור דבתנור מגולה הכל אסיר מ"מ אם נתן בשר גדי חוץ לתנור מותר בדיעבד דיש לסמוך על דעת הרמב"ם דמתיר לכתחלה בזה וכמ"ש הב"ח גבי בשר שור ועז דלא שריק דיש לסמוך על הפוסקים כר"א יע"ש וכ"נ מדברי המ"א שכתב בסקי"א אם עבר ודוקא אם נתן ע"ג האש מגולה אבל כשנתן לתוך התנור מכוסה אפי' בשר עז שרי בדיעבד מאחר דיש מתירין אפי' לכתחלה יע"ש ויש לדקדק בדבריו שכתב ודוקא שנתן ע"ג האש שהוא מגולה ולכאורא למה הוצרך לומר ע"ג האש דהא במגולה הכל אסור ועכ"ל הא דנקט ע"ג האש משים דאם אינו ע"ג האש אז בבשר גדי מותר כיון דאיכא דעת הרמב"ם דמתיר לכתחלה אבל ע"ג האש ומגולה לכ"ע אסיר והא דלא כתב המ"א בהיתר דדיעבד אלא בתנור מכוסה נ"ל דה"ה גם בבשר גדי אף אם הוא מגולה דיש להתיר וכמו שמבואר מדיוק ריש דבריו אלא דכתב מכוסה להתיר גם בעז ועוד י"ל דפשיט"ל להמ"א בזה דיש לסמוך על דעת הרמב"ם כיון שקבעה מרן להלכה אלא שחידש דגם בבשר עז אם הוא מכוסה יש לסמוך על דעת הפוסקים כר"א כנ"ל ברור ודלא כה' מחצית השקל יע"ש והנה המ"א בס"ק ו' כתב ומיהו משמע במאור דאף לסברא השניה דוקא בתנורים שלהם שהיו קטנים והיו חוששים שמא יתחרך אבל בתנורים שלנו אין היתר לצלי כמב"ד להאוסרים בסי' רנ"ג יע"ש ותמיה לי דלא כתב המאור כן אלא בגדי ולא שריק וכן בברחא דמותר גם בלא נתבשל כלל ובזה הוא שחילק בין תנורים שלנו לתנורים שלהם אבל בנתבשל כמב"ד לא דיבר בזה כלום אבל ראיתי להרמב"ן במלחמות בר"פ כירה שמבואר מדבריו דלשיטת האוסרים בסי' רנ"ג ה"ט דצלי מותר כמב"ד משום שלא יקטום וכמ"ש המאור גבי גדי ולא שריק יע"ש וכמ"ש המ"א ולענין דינא יש להקל בזה וכמ"ש הא"ר ז"ל יע"ש ועיין בהלבוש שכתב בסברא הראשונה שהיא סברת הרמב"ם דטוח בטיט מותר מטעמא דלתרתי לא חיישינן יע"ש והוא תמוה דהא לסברא הראשונה שהיא סברת הרמב"ם דה"ט דטוח בטיט מותר משים דקשה ליה זיקא ויש נפקותא לדינא בין אלו השני טעמים וכמ"ש המ"א ושו"ר לה' משבצות זהב שנתעורר בזה יע"ש מה שפירש בדבריו וראיתי בהגהות מרדכי שכתב

וז"ל פר"ח דהלכתא כאיכא דאמרי וכר"א בין גדיא בין ברחא בין שריק בין לא שריק ש"ד וכו' סוף דבר בין חי בין בשיל ולא בשיל מיתר דכיון שהוא בתנור אצל הגחלים ולא בעי חיתוי להכי ל"ח דילמא יחתה ולשמא ישכח ויחתה ל"ל כיון דפי התנור מוגף ולא דמי להיכא דמונח בקדירה דהוה חיישינן באונין של פשתן דילמא מחתה אי לאו משום דקשה להו זיקא וכו' דהא כיון דהקדירה מפסקת בינו ובין הגחלים בעי חיתוי ולהכי חייש מתניתין וכו' והא דאין נותנין פת בתנור אפי' מוגף וכו' משום דפת בעי חיתוי טפי מבשר א"כ דהו"ל כבשרא דגדיא דלא מינתח דלא קשה ליה זיקא כולי האי וחיישינן דילמא פתח התנור לאחתוי יע"ש וק"ל דאכתי קשה מברחא דאע"ג דלא קשה ליה זיקא אפי"ה בלא שריק מותר אם התנור מוגף וכ"ת דברחא נמי קשה ליה זיקא וה"ט דמתיר ר"א וכמ"ש המאור יע"ש א"כ מאי ק"ל גבי אונין והוצרך לשנוי דאיכא חילוק בין צלי שאצל האש לקדירה והא טעמא דר"א נמי דמתיר בברחא הוא מטעם דקשה ליה זיקא ולכך הוצרך הגמרא לומר גבי אינון משים דקשה ליה זיקא יעוד ק"ל דמה יענה לסוגיא דדף ך' דמשני הא דמנתח הא דלא מנתח ואי כרב אשי מה מועיל דלא מנתח דלא קשה ליה זיקא והא רב אשי מחיר גם בברחא ולא שריק ועיין בתוס' שהוכיחו מכאן דהלכתא כר"י ובמרדכי בפ"א פירש מסוגיא הא דמנתח הא דלא מנתח וז"ל ור"א דשרי באינו שלם ומתבשל מהרה יע"ש ועיין לה' בגדי ישע אבל מדברי הגהות מרדכי שכתב כבשרא דגדיא דלא מנתח משמע שמפרש הגמרא כפירש"י וא"כ קשה מה שהקשיתי ולפמ"ש דס"ל כהמאור א"ש דמפרש הגמרא כהמאור דכיון דלא מנתח לא קשה ליה זיקא כלל ור"א דמתיר בברחא היינו משום דקשה ליה זיקא וכ"נ מדבריו שהוצרך לדמויי לבשרא דגדיא דלא מנתח ולא לברחא והיינו משום דברחא קשה ליה זיקא משא"כ בבשרא דגדיא דלא מנתח דלא קשה ליה זיקא כלל וגם ר"א מודה בזה דאסור אלא דקשה מה שהקשיתי ועוד מדכתב בריש דבריו דלא חיישינן שמא ישכח ויחתה כיון דהתנור מיגף יע"ש משמע דעיקר הטעם תלוי משים דסתים הוא ולא משים דקשה ליה זיקא וזה יש לפרשה בדוחק דכוונת דבריו כיון דסתום הוא א"כ לא חיישינן שיגלה ויחתה משים דקשה ליה זיקא אבל עדיין קושיא הראשונה במקומה עומדת וחבירי וידי"ן התי"ש ח"ק כמה"ר רבי שמואל מאני נר"ו אמר לי די"ל דלפי תירוץ זה אה"נ דאין אנו צריכין לדבריו הראשונים ואזיל בתירוץ זה כשיטת המאור אלא דעדיין לשונו אינו מדוקדק דכתב דלא קשה ליה זיקא כולי האי אדרבה הול"ל דלא קשה ליה כלל וצ"ע ומאפס הפנאי לא יכולתי להאריך יה' יאיר עינינו בתורתו אכי"ר:

סעיף ה' אין נותנין וכו' ואם נתן אותם וכו' ואם בשוגג אם אין לו מה יאכל מותר לו לרדות וכו' ואע"ג דבעסיות ותורמיסין אסורין גם בשוגג עד מ"ש וכמ"ש בסעיף ח' משום כבוד שבת לא קנסו לגבי ג' סעודות בשוגג כ"כ מרן בב"י וכ"כ המאירי בדף ל"ז משם גדולי הדורות יע"ש ודלא כהב"ח ולפ"ז גם בתנורים שלנו היכא דעבד איסורא אסיר לרוות יותר משלש סעודות דמ"מ גזרינן שמא יחתה וכסעיף ח' וכמ"ש המ"א בסעיף י"ז דמותר לרדות יותר משלש סעודות היינו היכא דנאפה בהיתר דאע"ג דבתנור שלהם אסור לרדות יותר משלש סעודות ואף ע"י שינוי ואפי' היכא דנאפה בהיתר מ"מ בתנורים שלנו מותר לרדות היכא דנאפה בהיתר יותר משלש סעודות וכמ"ש המ"א יע"ש ודלא כהב"י בסימן כ"ח דמתיר בתנורים שלנו אף היכא דנאפה באיסור לרדות יותר משלש סעודות יע"ש ולפמ"ש ל"ק מה שהקשה שם יע"ש:

סעיף ח' לא ימלא אדם קדירה עסיסיות וכו' מפני שדברים אלו אינם צריכין בשול רב ודעתו עליהם לאכלם לאלתר וכו' ולכאורא נראה דדוקא אם דעתו לאכלו לאלתר אבל אם דעתו לאכלו למחר אז שרי דלא חיישינן לשמא יחתה כיון שיש שהות הרבה להתבשל ושו"ר דליתא וצ"ל דל"ד שדעתו לאכלם לאלתר אלא אף לצורך מחר אסור גם לפי טעם זה דמ"מ חיישינן שמא ימלך לאכלם בלילה ויחתה כדי שימהרו להתבשל וכ"כ הלבוש בס"ח וכן היא דעת מרן בב"י בס"ס רנ"ג שכתב עמ"ש המרדכי בר"פ כירה ושבלי הלקט דכל לצורך למחר ל"ח לחיתוי ואין נראה כן מדברי המפרשים שאכתוב בסימן שאח"ז בס"ד וכ"כ בסימן זה דמאחר שראוי לאכול בלילה אתי לחתויי יע"ש וכ"פ הב"ח בסימן רנ"ג וכן הסכים כא"ר וזו היא כוונת הלבוש בסימן זה שכתב וז"ל כיוצא בו לא ימלא אדם חבית של מים ויתן לתוך התנור ע"ש עם חשיכה אפי' לצורך מ"ש דשמא יתקרר במ"ש סמוך לחשיכה וכו' וכוונתי דל"מ אם היא לצורך שבת דאסיר דאע"ג דיש שהות להתחמם מ"מ חיישינן דשמא ימלך לשתותו בלילה ויחתה וכמ"ש בסעיף שלפני זה אלא אפי' אם הוא לצורך מ"ש אסור דחיישינן דשמא יתקרר אבל אכתי קשה דל"ל טעם זה תיפק"ל משום דחיישינן שמא ימלך ואפשר לומר דנ"מ אפי' היכא דאיכא גילוי מלתא דלצורך מ"ש הוא מחמם כנו. נחתום שחימם מים מרובים דאיכא גילוי מלתא דמחמם להו ללישה אפי"ה אסור דחיישינן לשמא יתקרר ושי"ר לה' א"ר שנתקשה בזה וכתב דנ"מ בטעם זה לדבר שאין מספיק לו יום ולילה להתבשל יע"ש וכ"נ עיקר ודלא כה' בית דוד שכתב להיתר מה שנוהגים קצת להטמין קיתון של מים בתנור כשטומנין את החמין כדי לשתותי למחר בזמן הקיר מטעם כיון דלצורך מחר הוא מטמינם א"כ לא חיישינן לשמא יחתה ותמה על הלבוש שכתב לא ימלא וכו' אפי' לצורך מ"ש דמשמע דל"מ

לצורך שבת דאסור דמנ"ל דין זה דמפשט הרא"ש והטור משמע דדוקא לצורך מ"ש הוא דאסיר משום דחיישינן שמא יתקרר יע"ש ולע"ד דהלבוש יסודתו בהררי קודש דברי מרן שהבאתי דמבואר דאף לצורך מחר חיישינן לשמא יחתה ולכך כתב דל"מ אם היא לצורך שבת לשתייה דודאי חיישינן לשמא יחתה משום שממהר להתחמם וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג אלא אפי' הוא לצורך מ"ש אסיר מטעם דשמא יתקרר ולפ"ז יש לעורר על המנהג ואפשר דסמכו עמ"ש המ"א בס"ק כ"ו דדוקא להדחה הוא דאסור אבל לשתייה מותר משים דראוי לשתות כשהיא תי יע"ש וכיון דמנהגנו עכשיו דמשהין ע"ג כירה שאינה גרופה הוא ע"פ דעת רש"י והולכים בדעתו דס"ל דהלכתא כחנניה דכל שנתבשל כמב"ד מותר לשהותו ע"ג כירה שאינה גרופה וכמ"ש בב"י בסי' רנ"ג א"כ ה"ה במים דראוי לשתותו חי לא גרע ממב"ד דמותר לשהותו ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה וכמ"ש מרן בב"י בסי' רנ"ג יע"ש ועיין לה' אליה רבא שהסכים להפך דדוקא בשתייה הוא דחיישינן לשמא יחתה אבל אם הוא להדחה שרי דלא חיישינן לשמא יחתה בזה יע"ש שהביא ראיות לזה:

סימן רנז

סעיף ד' אע"פ וכו' וכן אם רצה ליטלו כולו ולתת אחר במקומו וכו' כ"כ הרמב"ם וש"פ וז"ל הרמב"ם חמין שטמנן מע"ש ונתגלו בשבת מותר לכסותן שהרי אינו מוסיף ומותר להחליף הכסוי בשבת וכו' וכתב הה"מ מתוך דברי רבינו נראה שרשב"ג בא לפרש שלא התירו להוסיף אלא ע"י חילוף הכסוי בטוב ממנו אבל להוסיף אסור ומרן בכ"מ ובב"י כתב שאין בדבריו הכרע דהא אפשר שהיה ראוי לאסור להחליף הכסוי בטוב ממנו ממה שראוי להוסיף כסוי על כסוי וא"כ רבינו דנקט דמותר להחליף לרבותא נקטיה עי' שם ולפ"ז מ"ש הרמב"ם שהרי אינו מוסיף היינו שאינו מוסיף הבל דלא התירו לחזור ולכסות אלא דוקא בדבר שאינו מוסיף הבל וכ"כ הרמב"ן בספ"ב אבל מדברי הלח"מ שם נראה שלא הבין כן שכתב שם ש בהלכה ב' וא"ת וכי יכסה אותה מאי הוי הא כת' רבינו לקמן דכשנתגלו מותר לכסותן וי"ל היינו דוקא בדבר שאינו מוסיף עי' שם ולכאורא הא סיים הרמב"ם וכתב שהרי אינו מוסיף וא"כ מאי קמ"ל ומה חידש בתירוצו הלא הוא מפורש בדברי הרמב"ם ואפשר דהלח"מ מפרש דברי הרמב"ם כפירוש הה"מ דלא התיר אלא להחליף אכל להוסיף אסי' וז"ש הרמב"ם אם נתגלו מותר לכסותן ולא היי כתחלת הטמנה שהרי אינו מוסיף אלא איתו הכסוי עצמו מחזירו ועוד כתב ה' לח"מ ועוד שנתגלו מחמת עצמן אבל אם הוא גילם אסיר יע"ש ותמיה לי שהרי כתב דאפי' להחליף מותר כ"ש להחזיר איתי כסוי שמותר והא דנקט ונתגלו למעוטי דאם נתגלה

בחיל אסור אף אם נתגלה מאליו וכמ"ש מרן בב"י אבל בשבת אף אם גילה בידים מותר וכן ראיתי למו"ה עה"ש שתמה עליו כן יע"ש:

סימן רסא

סעיף א' בהגהה וכן מי שקבל עליו שבת וכו' יכיל לומר להדליק הנר וכו' שירש דין זה הוא ממהרי"ו סי' קי"ו וכתב שם הטעם משים כיון שעוד היום גדול בודאי כל ישראל לא קבלי שבת עליהם דיש מקומות שעדיין לא קבלו עליהם ודמיא להא דאמרינן באלו טרפות אנהו מיכל אכלי אנן מסתם נמי לא סתים יע"ש ומשמע מדבריו דגם בקבלו הצבור עליהם מ"מ מותר לומר להדליק הנר אף לדבר הרשות וכמי שמבואר בתשיבה שם וה"ט כיון דאיכא מקומות שלא קבלי עליהם לדידן נמי שרו באמירה ולכאורא קשה מסעיף ד' שכתב אחר עניית ברכו אף ע"פ שעדיין יום הוא אין מערבין ואין טומנין משים דהא קבלו לשבת עליהם הרי מבואר דבקבלת שבת נאסר השבות גם לדבר מצוה ואפשר דבאמירה יש להקל דשבות שיש בו מעשה חמיר ואסיר גם לדבר מצוה משא"כ באמירה מקילינן גם לדבר הרשות וכמהרי"ו ואף דמדברי מהרי"ו משמע דאין לחלק בזה והכל תלוי בעוד היום גדול מ"מ רמ"א ס"ל לחלק בהכי דלענין אמירה אינו אסור אא"כ קבלו כל המקומית משא"כ בשבות שיש בו מעשה תלוי בקבלת צבור וכיון שקבלו שבת עליהם אסור גם בדבר מצוה וכדעת רבי' שמריה לאחר חזרה אבל אכתי עדיין קשה דבסימן שצ"ג סתם כדעת המתיר וצ"ל דלקמן מיירי ביחיד וכמ"ש המח"ב יעש"ב ולפי תי' זה יוצא לדינא דאם הוא ביחיד מותר לערב ע"ח או הטמנת חמין שהם דבר מצוה וכדלקמן סימן שצ"ג אבל לדבר הרשות אסיר דהא רבינו יואל למד מדקי"ל דבין השמשות מערבין וטומנין ואין לנו להתיר אלא אלו אב דבר אחר לא ואם קבלו צבור עליהם אסיר גם בשבות שיש בו מצוה והיינו סעיף ד' ואם היא שבות דאמירה לבד יש לחלק בין עוד היום גדול לאין עוד היום גדול דבעוד היום גדול מותר גם בדבר הרשות ואם אין עוד היום גדול מיתר לדבר מצוה וכמ"ש המ"א אבל לדבר הרשות אסו' או אפ' לומ' באופן אחר דאין לחלק בין אמירה למעשה אלא נאמר דבסעיף ד' מיירי בקבלו הצבו' ולכך אסור גם לדבר מצוה ולקמן מיירי ביחיד ולכך סתם להתיר ודין זה דהגהה מיירי ביחיד ולכך מתיר אלא דאכתי לא א"ש דהא בסי' שצ"ג משמע דאינו מתיר אלא כגון ע"ח שהוא דבר מצוה ואלו כאן מותר גם לדבר הרשות אבל אכתי י"ל דבאמירה יש להקל גם בדבר הרשו' ומיהו דוקא ביחיד אבל בצבור אסו' גם באמירה אפילו לדבר מצוה או אפשר לומר באופן אחר והיא כשיטת מהרי"ו דבסעיף ד' מיירי באין היום גדול ולכך אסו' גם לדבר מצוה וכסברת רבינו שמריה לאחר חזרה והגם דמשמע מדברי

מהרי"ו דגם בקבלו כל המקומות מותר בדבר מצוה מ"מ בהא לא ס"ל כוותיה אלא כרבי' שמריה ולקמן בסי' של"ג מיירי בעור היום גדול ולכך סתם כדעת המתיר והגהה מיירי בעוד היום גדול ולכך מתיר באמירה גם לדבר הרשות ולדינא נלע"ד כצד הראשון ועי' להמח"ב ולה' א"ר ז"ל:

סימן רסג

סעיף ב' אחד וכו' אפי' אין לו מה יאכל וכו' פי' המ"א וצריך לקנות במעות שבידו לחם לאכול דודאי אכילת לחם קודם לנר והביא ראיה מהרא"ש בפרק ע"פ שהקשה שם אהא דקאמרינן דנר ביתו קודם לקידוש דמלתא דפשיטא היא כיון דאפשר לקדושי ארפתא ולא ניח"ל לאוקומה דמיירי בשאין לו פת אלא ודאי דפת קודם לנר יע"ש וכ"נ מהרשב"א בחידושיו לשם וה' חות יאיר בסימן ח' נתקשה על הרא"ש בזה ולא ראה דברי המ"א כאן ולכאורא יש לדחיה ראיית המ"א דאפשר לומר דהרא"ש ס"ל כשיטת רש"י והתוס' דהדלקת נר בשבת חובה משום קידוש וסעודה וכמ"ש הב"ח אבל לפי מאי דקי"ל דחובה משום שלא יכשל בעץ ואבן אה"נ דנר קודם לפת ושו"ר דליתא דהא הטור לקמן בסימן רע"ג ס"ל כשיטת האומרים דהדלקה חובה משום שלא יכשל וכמ"ש הב"ח שם וא"כ שפיר הוכיח המ"א דמסתמא הטור אזיל בשיטת אביו וכ"נ מדברי הרא"ש הביאו הטור לקמן בסי' תר"י שמברכין על הדלקת נר יוה"כ יע"ש:

סימן רסו

סעיף א' מי שהיה וכו' מפני שהוא מצווה על שביתתו כתב המ"א אבל אם החמור של נכרי יניחנו עליו דאין מצווה על שביתתו ועיין במ"ש עליו ה' אליה רבא ועיין להרמב"ן בחידושיו ולהמאירי שם:

שם משחשיכה מותר אבל רש"י כתב מבע"י ועיין בהרא"ש וז"ל ר"י הראשון מ"ט אע"ג דב"ה שרו כל המלאכות עם חשיכה הנ"מ בקבולת דנותן לו סתם והגוי עושה בזמן שירצה אבל לפרש לו שיעשה המלאכה בשבת אסור וגבי הא דקאמר בגמ' לא אמרן אלא דלא אתאי לידיה אבל אתאי לידיה ככיסיה דמיא כתב דמהכא מוכח דכיסו אפי' בשבת מצי למיהב לגוי אם לא היה עמו מבע"י ונזדמן לו אחר חשיכה דהא מציאה בשבת בעי למימר ליה ואסיר מכלל דכיסו כיוצא בו שרי עכ"ד וזה נ"ל דעת רש"י ול"ק מה שהקשה הרא"ש וכמ"ש הב"ח בדעת רש"י ודברי ר"י תנא דמסייע ליה להב"ח:

וע"פ דברי ר"י יש להשיב על הא"ר בס"ק כ"ב דכתב גבי חבילה דרש"ל בביאורי סמ"ג כתב דדוקא מבע"י הוא דמותר לרוץ אבל בשבת אסור משום דעביד עקירה בשבת והקשה הש"ג כיון דעוקרו ואינו מניח מותר אף בשבת וכתב ה' הנז' דהסמ"ג אזיל

בשיטת רש"י דכתב דגם ליתן לכותי דוקא מבע"י הוא דשרי אבל לפי מאי דלא קי"ל הכי ה"נ שרי אף בשבת יע"ש והנה מדברי ר"י שהבאתי מבואר. דאף משחשיכה מותר ליתן לגוי ואלו גבי חבילה כתב פי' אם היתה מונחת לו מבע"י וקדש עליו היום רץ תחתיה דכל זמן שלא עמד לפוש אין כאן עקירה עכ"ד הרי מבואר דס"ל דוקא מבע"י אבל בשבת אסור ואפשר לענ"ד לומר דטעמם דבעינן מבע"י ע"פ מ"ש מהרש"א שם אהא דקאמר הגמ' שם דזריק לה כלאחר יד וז"ל אע"ג דהנחה בלא עקירה אסורה כדאמרינן בפ"ק הכא משום הפסד חבילתו התירו לו ועי"ל דבזורק כלאחר יד אפשר דמצי למיעבד כדי שיעמוד שם פורתא יע"ש ואפשר דהסמ"ג ורש"י ור"י סוברים כתירוץ א' של מהרש"א ולכך דוקא מבע"י דליכא כ"א הנחה ומשום הפסד חבילתו התירו משא"כ בשבת דאיכא עקירה ואיכא הנחה משום דא"א דלא קאי פורתא א"כ איכא עקירה והנחה בר"ה דאיסור דאורייתא הוא ומשום הפסד לא התירו לו ועיין לה' אליה רבא בס"ק כ"ג:

סעיף ט' הגיע וכו' ואם היתה טעונה כלי זכוכית וכו' הקשה המ"א אמאי השמיטו הרי"ף והרא"ש והב"י דין עששיות דלא חששו להפסד מועט כדמסיק הש"ס בהדיא יע"ש וראיתי למו"ה עה"ש שכתב דנ"ל דסבירא ליה כמ"ש הרז"ה דביטול כלי מהיכנו לפי שעה שרי אפי' בהפסד מועט והא דלא חששו להפסד מועט היינו משו' דס"ל לר"ה דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל ואם כן למאי דקי"ל בסי' ש"י דכלי ניטל אף לדבר שאינו ניטל אפי' הפסד מועט שרי יע"ש ותמיה לי דהא הרי"ף והרא"ש כתבו מהא שמעינן דלית הלכתא כר' יצחק דאמר בפ' כירה אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל דהא הכא אוקימנא בקרני אומני דלא חזיין וקאמר מביא כר או כסת ומניח תחתיהן יע"ש אלמא דס"ל דר"ה לא ס"ל כר"י ואפי"ה קאמ' בגמ' אליביה דלא חיישינן להפסד מועט וע"ש במאור ולהרמב"ן במלחמות:

סעיף י"א היתה חבילתו וכו' ז"ל הסמ"ק מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי וכולי ואם לאו יוליכנו פחות פחות מד"א או ירוץ ולא יעמוד משחשיכה ודוקא כיסו אבל מציאה לא מבואר מדבריו דהריצה וההליכה פחות מד"א שקולים ומה שירצה יעשה וכ"נ מדברי הרמב"ן בחידושיו יע"ש אבל בספר התרומה כתב דדוק' במקום שאין יכול להוליכו פחות מד"א כגון שמתיירא מהלסטים פן יראוהו ויגזלוהו יניחנה עליו וירוץ וכמ"ש הא"ר משמו וכ"כ בסמ"ג ובמרדכי יע"ש וכ"כ בשבלי הלקט:

סימן רעא

סעיף ה' שנים שהיו שותים וכו' כ"כ הרמב"ם והקשה הראב"ד הא אפילו בלא אמירה נאסר להם לשתות דשבת קובעת נפשה לקידוש וכמ"ש בס"ד ומרן כ"מ כתב דהתם מיירי

כשהחשיך כבר והכא אכתי לא החשיך וכיון שאמרו באו ונקדש אסירים לשתות כשם שקובעת למעשר מספק חשיכה יע"ש מה שפירש הסוגיא לפי דעתו דמיירי באמירה ובספק חשיכה ויליף ממעשר דבספק חשיכה נמי אם אמר באו ונקדש נאסר להם לשתות כמו שקובעת עצמה למעשר דבספק חשיכה אין מעשרין והוא ע"ד פירוש הרי"ף יע"ש והנה אכתי נשאר לנו לבאר בדעת הרמב"ם מה הוא סובר בודאי חשיכה בלא אמירה דהנה אפ' לומ' דס"ל דבודאי חשיכה נמי מברך בורא פה"ג וספק חשיכה באמירה וודאי חשיכה בלא אמירה שוים הם וכדעת יש מי שאומר שהביא הטור או אפש' לומ' בדעתו דלא קאמ' דצריך לברך בפה"ג אלא ברוצה לשתות קודם קידוש דכיון דנאסר עליהם לשתות ודאי הסיחו דעתם משתיה שקודם הקידוש ולכך צריך לברך אבל בקידוש א"צ לברך דמזו לא הסיחו דעתם וכמו דאיתא בירושלמי ואין חילוק בין באמירה בספק חשיכה בין ודאי חשיכה דתרוייהו שקולים הם או י"ל דהרמב"ם מחלק בין אמירה בין בלא אמירה דבאמירה אמרינן דודאי הסיח דעתו אבל בלא אמירה אף בודאי חשיכה א"צ לברך והנה פי' הראשון שכתבנו היא דעת מהרי"ק בשורש צ"ו בדעת הרמב"ם וכמי שהביאו מרן בסי' רצ"ט יע"ש דס"ל דאין לחלק בין אמר ללא אמר ובין השתיה דקודם קידוש ובין השתיה דקידוש אלא דדעת הרמב"ם דס"ל דכיון דנאסר עליהם לשתות מקרי הסיח וגם בקידוש צריכין לברך והגם דבכל קידוש כן היא וכמ"ש מרן הב"י בדעת הרא"ש והטו' והרמב"ם ס"ל כיון דהברכה לא היתה לשם קידוש הקידוש מקרי הפסק וכמ"ש ה' ספר הבתים הביאו ה' שיורי ברכה יע"ש וכן דעת הב"י שכתב דאפ' דיש מי שאומר שכתב הטור דגם בקידוש צריכין לברך הוא דעת הרמב"ם ונלע"ד דמרן מסופק בדעת הרמב"ם מה היא דעתו ולכך כתב אפשר שיש מי שאומר הוא הרמב"ם ודעת הרמב"ם כפי' הא' ומ"ש הט"ז דזהו דעת הראב"ד י"ל דמרן מספק"ל דשמא יש לחלק בין שתיה דקודם קידוש בין דקידוש ולפי הצד שנאמר דאין לחלק בזה בלא"ה מרן כתב דזהו דעת הרמב"ם ולפי פירוש זה הא דלא כתב כן הרמב"ם בהל' שבת משים דסמך עמ"ש בהל' ברכות ודלא כהה"מ שם בפכ"ט יע"ש וכמ"ש בב"י והפירוש השני שכתבנו כ"כ הלח"מ בדעת הרמב"ם וכ"כ המ"א ומה שהקשה מי"ה שלחנו של אברהם מדאיתא בגמרא דק"ג דרבא בריך אכסא קמא ואכסא דברכתא וקאמר אנא דעבדי כתלמידי דרב עבדי דאמרי הב לן ונבריך והדר אמרי הב לן ונשתי וא"ל כיון דאמריתו הב לן ונבריך איתסר לכו למישתי ואי איתא מהיכא למד אכסא דברכת' הא אפי' דאסחי דעתייהו מיין שלפני המזון מ"מ אכסא דברכתא לא אסחו דעתייהו יע"ש ל"ק דבדבר שהיא גמר וסלוק לא ס"ל לגמרא לחלק ביניהם כיון שהיסח הדעת הוא מכח גמר יסלוק וכמו שמביא'

בפוסקים והפי' הג' כתבו הרדב"ז בלשונות הרמב"ם סימן ק"ז וכ"כ ה' ט"ז ומפשט דבריהם משמע דבלא אמירה גם בשתיה דקודם קידוש א"צ לברך ובאמירה גם בקידוש צריכין לברך והע"ת בסעיף ה' כתב עמ"ש מרן צריכין לחזור ולברך תחלה בפה"ג ואף ע"ג דאם היו מקדשין לא היו צריכים לברך בפה"ג מ"מ השתא שלא אמרו קידוש ונאסר עליהם צריכי' לחזור ולברך יעוי' שם משמע דמחלק בין שתיה דקודם קידוש לקידוש ושוב כתב בדיבור הסמוך לזה כמ"ש הרב ט"ז דיש חילוק בין אמר בין לא אמר וכנר' דאין השני תירוצים מוסכמים ויש נ"מ לדינא וכמו שמבוא' וכ' עוד הא דנקט המחבר קודם שיקדשו לרבותא נקט כן וכ"ש לאחר קידוש יע"ש הן אמת שכתב הרא"ש בפ' ע"פ גבי ברכת המוציא דה"ט דחוזר ומברך משים דע"י האיסור מקרי הקידוש הפסק יע"ש א"כ י"ל לפ"ז דנקט קודם שיקדשו דאע"ג דליכא הפסק דקידוש וכ"ש דלאחר הקי' דאיכא תרתי א סירא והפסק קידוש ומ"מ אינו נר' לי דלא הוצרך לזה הרא"ש אלא גבי המוציא דלאחר הקידוש דבקידוש הותר לאכול ולכך אי לאו משים דאיכא תרתי לא היה חוזר ומברך אבל אכילה ושתיה דקודם קידוש היא גריעה דכיון דבההיא שעתא אסיר לאכול אין לך היסח הדעת גדול מזה ואדרבה הו"ל לאשמעינן רבותא יותר דגם בקידוש צריכין לברך וכ"ש בקודם קידוש וכן הקשה המ"א יע"ש ולא חש לתירוץ הע"ש והיינו כמ"ש לענ"ד והנה מרן לעיל פסק כהרא"ש והמי' דא"צ לחזיר ולברך בפה"ג והכא פסק להאי דינא וע"כ דחזר ממ"ש בב"י דיש מי שאומר הוא הרמב"ם דא"כ הוו תרתי דסתרן וע"כ לומ' כאחר משני הפירושים שכתבנו ודלא כמהרי"ק והנה המ"א הוכיח ממרן כ"מ דלא ס"ל חילוק דאמירה דאל"כ לישני הא דכתב הרמב"ם אמר משים דרצה לחוש דין זה דצריך לחזיר ולברך יע"ש הן אמת שכ"כ הרדב"ז ליישב קושיית הראב"ד מ"מ יד הדוחה נטויה לומר דמרן כ"מ ס"ל זה לדוחק דמפשט דברי הרמב"ם משמע דגם איסו' שתיה משום אמירה הוא דנאסר ולא משו' סיפא דצריך לברך נקטיה וכ"נ מדברי הט"ז דכתב להאי חילוק דאמירה ואפי"ה כתב דמיירי בספק חשיכה יע"ש דבריו והיינו כמ"ש דלפ"ז אתי דברי הרמב"ם מדוקדקים הדק היטב וה' א"ר כתב דנראה לו עיקר כמ"ש המ"א ולעד"נ לדינא היכא דאמרו באו ונקדש ורוצים לשתית צריכין לחזו' ולקדש דבהא כ"ע שוים אבל בקידוש ובאמירה או שתיה דקודם קידוש ובלא אמירה כיון דאין כאן הכרע בדעת מרן מה היא דעתו א"צ לחזור ולברך דס' ברכות להקל:

והנה המ"א הקשה על תירוץ מרן כ"מ מלקמן סי' רצ"ט דצריך להפסיק אפי' בספק חשיכה יע"ש ודבריו אינם מובנים ועי' לה' מחצית השקל מה שהאריך לפרשו והמ"א תירץ דהכא מיירי מבע"י יע"ש ולכאורא לפי זה מהיכן מצא דין זה ודו"ק:

שם בהגהה אדם ששכח לקדש וכו' יקדש על הפת ואח"כ יאכל וכו' אבל בס' הבתים כ"י הביאו ה' שיורי ברכה כתב וז"ל וי"א דכיון שבירך המוציא יכול היא לקדש על הפת ואינו נראה כיון שמתחלה לא בירך המוציא לשם קידוש הרי הקידוש הפסק דכיון שהוא הפסק אף בתוך הסעודה כ"ש שהוא הפסק בין ברכה לאכילה יע"ש הנה מבואר מדבריו דאף כשמקדש על הפת צריך לחזור ולברך המוציא ואף אם היא בתוך הסעודה מ"מ כיון שלא בירך המוציא לשם קידוש מקרי הקידוש הפסק וא"כ ה"ה אם היו שותים יין מבע"י צריך לחזור ולברך בפה"ג אם מקדש על היין כיון שמתחלה כשבירך בפה"ג לא לשם קידוש בירך דמ"ל אם קידש על הפת או קידש על היין וכמו שמבוא' בטור ולפ"ז אפשר דזה דעת יש מי שאומ' שהביא הטו' ודלא כהב"י שנדחק בזה יע"ש ולפ"ז לפי מאי דקי"ל דא"צ לחזור ולברך המוציא היכא שמקדש על הפת א"כ ה"נ שפיר מקדש על הפת ולא הוי הקידוש הפסק וכוותיה דהגהה נקטינן וה' ט"ז כתב נראה פשיט דגם לאחר שאכל קצת הוה כן שיקדש ולא יצטרך שנית לברך המוציא ואפי' לאותה דיעה דסעיף ד' דצריך לברך המוציא היינו כיון שאכל כבר מבע"י אבל כאן שבירך המוציא לאחר שנכנס שבת ודאי לא צריך שנית להמוציא יע"ש ולכאורא לא היה צריך לזה דבלא"ה כיון שמקדש על הפת כ"ע מודים שא"צ לחזור ולברך וכמו שמבואר בסעיף ד' ואפ' לומ' דחידש לנו ה' ט"ז בזה התירוץ דגם אם הוא מקדש על היין מ"מ א"צ לחזור ולברך המוציא לאחר שקידש כיון שבירך לאחר שנכנס השבת אבל מדברי ס' הבתים אין נר' כן וכמו שמבוא' שם וכ"נ מדברי המ"א דגם שבירך לאחר שנכנס השבת צריך לחזור ולברך ועי' לה' אשל אברהם ז"ל:

עו"ש אבל בהבדלה יאכל תחלה וכו' וכ"כ בס' הבתי' כ"י גבי קידוש כיון דהקי' מקרי הפסק וצריך לחזו' ולברך המוציא צריך שיאכל תחלה כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה יע"ש א"כ לדידן בהבדלה כן היא דאע"ג דאסו' לאכול קידם שיבדיל מ"מ כדי שלא תהיה ברכתי לבטלה יאכל תחלה ואח"כ יבדיל ולאחר הבדלה יברך שנית המוציא לפי דעת מרן ודלא כתשובת מהר"ם שהביא המ"א ועי' להא"ר ז"ל:

סעיף ט"ו קידש וכו' וה"ה אם נשפך וכו' עי' להט"ז שהאריך להוכיח דגם במידי דרבנן צריך לחז' ולברך שנית ודוקא הכא בנשפך משים דיכול לתקן המעוות והביא ראיה מדפסק הב"י לקמן דאפי' אינו רוצה לאכול לא יצא ידי קידוש וכתב שהב"י הביא ראיה מדאיתא בגמ' ר"ה איעקר ליה שרגא ואזיל לגבי רבה בריה וקידש שנית וטעים מידי יע"ש ולא ידעתי מה ראיה דהתם בשרוצה לאכול צריך לחזו' ולקדש משום דאכילה בעי' במקו' קידו' אבל אה"נ כשאינו רוצה לאכול כלל יצא ידי קידוש ורא"ית הב"י שם אינה

מזה אלא מדאביי דאמר כי הוינא בי מר אמר לן טעימו מידי וכו' ובקידושא דהכא לא נפקיתו אלמא דאף כשאינם אוכלים לא יצאו ידי קידוש עי' שם בפי' רשב"ם ומההוא מעשה דר"ה הוציא ממנו דין אחר דאף כשקידש דעתו לאכול כאן מ"מ כשנמלך ואכל במקו' אחר צריך לקדש יע"ש ותמיה לי על הרב משבצות זהב שלא נתעורר בזה:

וז"ל ארחות חיים כתב הר"ש ואי אישתלי ולא טעים מקידוש ושתו ליה אחריני או אישתפוך מייתי ליה כסא אחרינא ומברך עליו בפה"ג ושתי ליה ולא צריך לאהדורי קידושא דאמר מר המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא וה"מ כגון דקידש ושתו ליה אחריני ועדיין יושב במקומו סגי בהדי דמברכין על כוס א' ודיו אבל לא טעים ליה אחריני אי שלא במקום סעודה קידש או קם מההוא דכסא צריך למהדר ולקדושי עכ"ד הנה מבוא' מדבריו דצריך להביא כוס אחר ומברך עליו בפה"ג ואינו צריך לחזו' ולקדש וא"כ לפ"ז צ"ל דמ"ש מרן בב"י וז"ל ונ"ל שאם נשפך הכוס קודם שיטעום אינו צריך לחז' ולקדש דמאי לא יצא היינו לומר דלא יצא ידי מצוה כתיקנה וכ"כ בא"ח בהדיא יע"ש היינו לומ' דא"צ לחזו' ולקדש אבל מ"מ צריך להביא כוס אחר ולברך עליו בפה"ג וא"כ מ"ש דמאי לא יצא היינו לומ' דלא יצא ידי מצוה כתיקנה כונתו כמו שפי' ה' אליה רבא יע"ש ודלא כמו שהבין המ"א דהא הב"י כתב וכ"כ א"ח בהדיא והרי א"ח כ' דצריך לחזו' ולברך בפה"ג וא"כ צ"ל בכונת מרן כמ"ש הא"ר ודבריו בב"י ובש"ע עולות בקנה אחד אבל תמיה לי על דברי הא"ח שכתב בתחלת דבריו דבנשפך א"צ לחזור ולקדש ובתר כן כתב אי לא טעים ליה אחריני צריך לחזו' ולקדש דמ"ש מנשפך כיון דאינו מחוסר אלא טעימה יביא כוס אחר ויברך ויטעמו ממנו סגי ואינו צריך לחז' ולקדש ועי' בכל בו סי' ל"א ושם הדברים מתוקנים עי' שם וי"ל בדוחק:

סימן רעב

סעיף ד' מקדשין על יין לבן וכו' כ"ה דעת הרי"ף והרא"ש שהשמיטו בעיא דחמר חוורין משום דס"ל דלנסכים בלחוד הוא דקמבע"ל וכ"ה דעת רשב"ם שם יע"ש וכמ"ש מרן בב"י אלא שתמה על הרמב"ם שלא הזכיר בפ"ו מה' א"מ לפסול יין חיורין לנסכים וכתב שאפ' שהוא ז"ל מפרש דלהכשיר פשט ליה דמדקאמר אל תרא יין כי יתאדם משמע דאף שאינו אדום יין מקרי יע"ש ולכאורא קשה דאכתי הא קתני בברייתא יין בורק לא יביא ואם הביא כשר ואם נאמר דגריס כגירסת הרמב"ן בודק שהוא חזק וכמ"ש הרמב"ן לבתרא יע"ש אכתי אמאי לא כתב הרמב"ם דין זה כלל וצ"ל דס"ל להרמב"ם דברייתא דקתני יין בירק לא יביא ה"ט דס"ל כרבי במנחות דף פ"ו דאמר אין מביאין יין ישן וקאמר רבא דטעמא משום דכתיב אל תרא יין כי יתאדם דשאינו אדום אינו יין למצוה אבל

רבנן ס"ל שם דמביאין יין ישן והיינו משים דס"ל דאדרבה מדכתיב כי יתאדם משמע דאף כשאינו אדום קרוי יין ורבא מסתמא ס"ל כרבנן ופשיט ליה להכשיר אלא דק"ל ממ"ש שם הרמב"ם בפ"ז דישן מכמה שנים לא יביא והיינו ע"כ משום דהוי לבן ביותר ולפמ"ש מרן בב"י הא בחמר חיורין ס"ל דכשר ודוחק לומר דזה גרע מחמר חוורין ושי"ר להרמב"ם בפיה"מ שכתב אין מביאין יין ישן והיא שכלו לו י"ב חדש לפי שהוא חם ומתחדש בו מרירות וסומך זה למה שנאמר אל תרא יין כי יתאדם יע"ש הרי מבואר דעיקר הפיסול של ישן הוא משים שמתחדש בו מרירות וא"כ י"ל דס"ל להרמב"ם דע"כ ל"פ רבנן אלא בישן מעט אבל בישן מכמה שנים שמתחדש בו מרירות הרבה מודו רבנן אבל הלבן ס"ל דכשר לכתחלה ועיין במו"ה עה"ש מה שתמה על מרן ולמ"ש הנה הוא נכון ובמה שתירץ הוא צ"ל הא דלא הביא הרמב"ם דין דחמר חוורין דלכתחלה לא יביא משים דסמך על מ"ש דישן מכמה שנים לא ואם הביא כשר דתרוייהו שקולים הם ודו"ק:

סימן רעג

סעיף ה' כתבו יכו' או שתה כוס של יין כתב מרן הב"י דמ"ש התוס' והרא"ש דבעי טעימת לחם היינו משום דלא נפקי ידי סעודת שבת אלא בפת אבל לענין קידוש במקום סעודה מודים דמקרי קידוש במ"ס בשתיית יין יע"ש ואף שכתבו התוס' שם בד"ה ובקידושא דלא היה מקפיד על סעודת שבת מ"מ כיון שהוצרך לומר טעמו לענין שיהיה קידוש במ"ס בודאי שאמר להם שיעשו סעודה גמורה כדי לצאת נמי ידי חובת סעודת שבת וכ"כ ה' שכנה"ג וה' תוספת שבת ועיין למו"ה מש"כ ז"ל וז"ל הרשב"א הביאו ה' שלטי הגבורים על הגהת המרדכי בפרק כל כתבי וז"ל סעודה שלישית אי יש בה קידוש על הכוס או לאו תשובה אינה טעונה כוס דאפשר שיכול להשלימה במיני תרגימא יע"ש הנה מבואר מדבריו דכיון שאינה צריכה פת אין לקדש דבעינן קידוש במקום סעודה פת אבל אכתי קשה ממ"ש הרשב"א ז"ל בברכות דף מ"ט דביו"ט אי בעי לא אכיל פת יע"ש ומו"ה שלחנו של אברהם הוכיח מזה דס"ל כשיטת הגאונים דא"צ פת דאל"כ היאך מקדשין ביי"ט יע"ש ולפ"ז דבריו סותרים ואפ' לענ"ד דמ"ש דיכול להשלימה במיני תרגימא היינו אפילו פירות וכן בסיכה דף הביא דדעת רבותינו הצרפתים דיכיל להשלימה אף בפירות יע"ש ובתשובה אזיל בשיטה זו ולכך אין לקדש אבל ביו"ט אף שאין חייב לאכול פת מ"מ חייב לאכול בשר או יין דחשיבי טפי מפירות ולכך מקדשין עליהם ועיין למו"ה בס' חקת הפסח בשיירי עה"ש בסי' רצ"א שחילק חילוק זה לענין חזרת בהמ"ז יע"ש ודוק מינה ואוקי באתרין:

סימן רעה

סעיף ב' בהגהה וי"א דבשני ספרים אפי' בענין אתד אסיר וכו' אבל מרן דעתו דאין חילוק בין ספר אחד לשני ספרים וכדעת המתירים לומר פיוטים ביו"ט שחל להיות בשבת ולכאורא יש להוכיח כן מדכתב בספר התרומה ובסמ"ג וז"ל שאסור לקרות לאור הנר בשבת אלא א"כ קורא אדם אחר עמו במקום אחד יקראו שניהם אבל לקרות בשני עניינים אפי' בספר אחר לא יועיל ואסור וכו' עכ"ד ומדנקטי אפי' משמע הא דבענין אחר מותר אפי' בב"ס הוא דאל"כ מאי אפי' והא לא מיירי אלא בספר אחר דאי בב"ס גם בענין אחד אסור אלא ע"כ דבענין אחד מותר בכל גוונא ושו"ר למהרש"ל בפירושו על הסמ"ג שדקדק כן מדברי הסמ"ג אבל מרן בב"י כתב דמדכתב הסמ"ג דאסור לקרות פיוטים ביו"ט שחל להיות בשבת מוכח דבשני הפרים אפי' בענין אחד אסור ולפמ"ש מרן הא דנקט הסמ"ג אפי' שלא בדקדוק הוא וקושטא דמלתא נקט ומדברי רש"י בספר נראה דס"ל דאין חילוק שכתב וז"ל ואי איכא אחרינא בביתא וקרו תרוייהו בחד עניינא שרי יע"ש הרי דתלה הדבר כיון דיש אחר עמו בבית סגי ומ"ש מרן בב"י דלדעת המתירין לומר פיוטים ה"נ מותר כאן יע"ש אינו מוכרת דהא בסמ"ק ובארחות חיים כתבו טעמא דמתירין מפני אימת צבור ונותנים לב זה על זה יע"ש ואדרבה אפשר למידק איפכא וי"ל: סעיף ז' מותר לקרות ב"מ וכו' וכתב ארחות חיים וי"א דה"ה בכל מקום שמזכיר איסור שבת מותר וה' בית מנוחה נסתפק בזה יע"ש:

סימן רעט

סעיף ב' נר וכו' אפילו לצורך גופו ולצורך מקומו אסור כן היא דעת הרמב"ם ז"ל וכן דעת הרא"ש בתשובה שלא כתב היתר לצורך גופו אלא בכלי שמלאכתו לאיסור אבל במוקצה מחמת איסור משמע דאסור אפילו גופו וכמ"ש מרן בב"י וכן היא דעת התוס' דף ל"ו בד"ה הא שכתבו דהא דקאמר ר"י כל הנרות מטלטלין היינו לצורך גופו ומקומו יע"ש והיינו משום דס"ל דנר מלאכתו לאיסור הוא וע"כ לא התיר ר"י בשאר נרות אלא דוקא לצורך גופן וא"כ לפ"ז הא דקאמר ר"י חוץ מנר שהדליקו בשבת ע"כ אפי' לצורך גופו ומקומו אסור וכ"כ המאירי בדף מ"ד כל שנאסר טלטולו מצד מוקצה מחמת איסור אסור לטלטלו אף לצורך גופו ומקומו והביא ראיה מדאמרינן מניחין נר ע"ג דקל בשבת ואם לצורך גופו מותר הרי יש לחוש שמא יטלנו משם וישתמש במחובר יע"ש וכ"כ בארחות חיים בסי' שס"ד והטעם כתב מרן בב"י דכלי שמלאכתו לאיסור לא אתקצאי לבה"ש שהרי מותר היה לטלטלו לצורך גופו ומקומו אבל נר שהדליקו בו שבין השמשות היה אסור לטלטלו שבעודו דולק פשיטא דהיה אסור לטלטלו בכל גוונא אתקצאי לכולי

יומא יע"ש וכ"כ בשבלי הלקט בערוגה ב' שבולת ק"ך שבחיבור הראב"ד כתב דמי שמיקל ומדמה כלי שמוקצה מחמת גופו לכלי שמלאכתו לאיסור ומתיר לטלטלו לצורך גופו טועה הוא דמוקצה מחמת מלאכתו כשנשתמש בו מלאכת היתר כבר הלך האיסור לאותה שעה אבל מוקצה מחמת גופו כיון דאתקצאי לבה"ש אתקצאי לכולי יומא וה' המאירי שם הביא שיש מתירים לטלטל הנר ע"י ככר ומפרשים לא אמרו ככר ותינוק אלא למת בלבד היינו בדבר שאין תורת כלי עליו אבל לדבר שיש תורת כלי עליו שהותר טלטולו לצורך גופו ומקומו מותר עכ"פ בככר יע"ש משמע דס"ל דנר שהדליקו בו מותר נמי לטלטלו לצורך גופו ומקומו ולכך ע"י ככר מותר אף לצורך גופן של כלים דהיינו מחמה לצל או שלא יגנבו ושלא ישברו ולפ"ד צ"ל דס"ל דנר כלי שמלאכתו להיתר הוא וכמו שכן דעת הרמב"ן והראב"ד והרשב"א ומפרשים דברי ר"י הכי כל הנרות מטלטלין אף מחמה לצל דמלאכתם להיתר היא חוץ מנר שהדליקו בשבת דאסור לטלטל מחמה לצל אבל דברי רבינו ישעיה שהובאו במרדכי ובשבלי הלקט דס"ל דנר שהדליקו בו בשבת דמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו קשים דכתב בפרק כל הכלים דנר מלאכתו לאיסור הוא וכמו שהביא דבריו מו"ה בספר עה"ש א"כ איך יתפרשו דברי ר"י וכמו שתמה עליו מו"ה ז"ל וצ"ע: סעיף ג' לטלטל נר ע"י שנותנין עליו לחם בשבת אסור כ"כ הרא"ש בס"פ נוטל שאותם שמטלטלין מנורה שהדליקו עליה בשבת ע"י ככר או תינוק לא יפה הם עושים דלא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד והביאו הטור לקמן בסי' שי"א שכתב הרא"ש בתשובה הביאו הב"י בסימן ש"ח דכלי שמלאכתו לאיסור. יש לו היתר אפי' מחמה לצל ע"י ככר או תינוק ואע"ג דלא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד שאני הכא שיש תורת כלי עליו ופסקה מרן בסימן ש"ח מ"מ אינו דומה כלי שמלאכתו לאיסור למוקצה מחמת איסור דחמור וכ"כ המאירי בפרק כל הכלים שיש אוסרים לטלטל הנר אף ע"י פת שהיה שם מאתמול שאין דומה כלי שמלאכתו לאיסור למוקצה מחמת איסור ומביאים ראיה מדאמרינן מניחין נר ע"ג דקל בשבת יע"ש וכ"כ הט"ז בסי' שי"א ונתן טעם דבכלי שמלאכתו לאיסור כיון שהותר לטלטלו להדיא לצורך גופו או לצורך מקומו רק מחמה לצל אסור בזה מועיל ככר או תינוק משא"כ במנורה דאסור לטלטלו אף לצורך גופו ע"כ אינו מועיל ככר או תינוק יע"ש וחילוק זה מבואר ממ"ש למעלה בשם המאירי דיש מתירין לטלטל המנורה ס"ל דדוקא בדבר שאין תורת כלי עליו הוא דלא מהני ככר או תינוק אבל בדבר שיש תורת כלי עליו שהותר לטלטלו לצורך גופו מותר עכ"פ בככר יע"ש הרי מבואר דמחלקי כחילוק הט"ז וא"כ לפ"ז לדידן דקי"ל

במנורה דאסור אף לצורך גופו לכך לא מהני ככר או תינוק משא"כ בכלי שמלאכתו לאיסור דמותר לצורך גופו לכך מותר ע"י ככר גם מחמה לצל וכיש מתירין:
סעיף ד' אם התנה וכו' כ"ה דעת הרמב"ן כמ"ש הריב"ש והרשב"ץ והובאו דבריהם בב"י וכ"ה בחידושי הרמב"ן וכתב שכן איתא בירושלמי דתניא מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ואם התנה הכל לפי תנאו ומוקי לה כר"ש ובקערה ועששית יע"ש וכ"כ בארחות חיים יע"ש והנה מלשון הירושלמי הנז' מבואר דגם לשמן מהני תנאי דהא קאי אמותר השמן וכמו שהביאו בא"ח וכ"כ שם בפירוש דנר שהתנה עליו מותר להסתפק מן השמן לאחר שכבה וכ"כ הרשב"ץ בסי' קל"ו וז"ל ועוד כיון דס"ל בירושלמי דמהני תנאה למוקצה כי היכי דמהני לנר ה"נ מהני למותר השמן דהא והא מוקצה מחמת איסור נינהו יע"ש ודלא כמ"ש הפ"מ באשל אברהם דלטעם הה"מ י"ל דלא מהני תנאי לשמן כיון דאין דרכו לכבות כל שיש שמן ולהרשב"ץ השמן מוקצה מחמת עצמו מחמת איסור י"ל דלא מהני תנאי וכ"כ ג"כ בעששית יע"ש ולא ראה מ"ש הרשב"ץ ואף לפי הטעם שכתבו מרן משם הרשב"ץ יוצא דבשמן לא מהני תנאי מרן לא העתיק הדבר בשלימות וז"ל הרשב"ץ שם אבל הנר הזה לא הוקצה אלא לאורו אבל לגופו לא הוקצה ובעודו דולק לא היה נאסר טלטולו אלא מחמת איסור כיבוי וכשכבה איגלאי מלתא דלא הוי מוקצה לאותה שעה אלא לצורך אורו וכשהתנה עליו נמצא דלא אתקצאי לגופו יע"ש ובודאי לפי טעם זה לשמן נמי מהני תנאי דשמן נמי לא הוקצה אלא לאורו:
והנה מדברי הא"ח נראה דכיון שהתנה על הנר מותר להסתפק מן השמן וא"צ תנאי לשמן בפני עצמו דכן משמע מפשט דבריו וכ"נ לפמ"ש הרמב"ן והרשב"א דלר"ש דמתיר מותר השמן אע"ג דאוסר בעששית ולענין שמן הרי הוא כגדול שאין דעתו עליו שדרכו דולק והולך עד שיכלה השמן שבו מ"מ י"ל כיון דיהיב דעתיה על הנר בעצמו ומצפה אימתי תכבה נרו אף על המותר שבשמן נמי יהיב דעתו משא"כ בקערה ועששית דמקצה להו לגמרי יע"ש וה"נ י"ל כן לדידן בתנאי ולפ"ז אף לטעם הה"מ י"ל דמהני תנאי שהתנה על הנר גם לשמן אבל מדברי הב"ח נראה דצריך תנאי על כל אחד בפ"ע יע"ש ועיין להרמב"ן שכתב דגם לסוכה בריאה מהני תנאי יע"ש:
לפמ"ש המג"א לקמן בס"ק י"ב גבי נר של נפט דמסריח דמותר לטלטלו דדוקא לצורך גופו או לצורך מקומו כמ"ש בסי' ש"ח יע"ש והיינו דכתב בסי' ש"ח דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו בין לצורך גופו בין לצורך מקומו אבל מחמה לצל לא וא"כ מבואר מהמג"א דנר מקרי מלאכתו לאיסור ולכך לא שרי אלא לצורך גופו ולפ"ז הא דתנאי מועיל היינו לטלטלו לצורך גופו או מקומו אבל מחמה לצל לא וכ"כ הרשב"ץ שם ולפ"ז

י"ל מה שהקשה ה' יד אהרן מהא דאיתא בגמ' דהתיר רב לטלטולי שרגא דחנוכתא מקמי חברי בשבתא משום שעת הדחק ואמאי לא הורה להם שיעשו תנאי מקודם ובזה היה מותר להם לטלטל ואע"ג דשעת הדחק היא מ"מ מהיות טוב אל תקרי רע יע"ש ולפמ"ש א"ש דאינו מותר ע"י תנאי אלא א"כ צריך לגופו או למקומו ומעשה דרב מיירי באינו צריך לגופו או למקומו ולכך התיר להם לטלטל משום שעת הדחק אלא דק"ל לפ"ז מ"ש המ"א בס"ק ט' דמותר לטלטל ע"י עכו"ם אף לצורך הנר שלא יגנב יע"ש וכיון דהא דמהני לטלטלו ע"י עכו"ם היינו משום דהוי כאלו התנה והא אפי' ע"י תנאי לא מהני לטלטלו לצורך הנר ושו"ר לה' מטה יהודה שנתעורר בזה יע"ש וראיתי לה' אשל אברהם שכתב מדציין המ"א במסריח ולא במיאוס דמותר ש"מ דנר לא ברירא ליה אי הוי מלאכתו לאיסור דראוי גם לשאר תשמישים ודוקא דנפט דמסריח ואין משתמשין בו כ"א לאיסור הוי כלי שמלאכתו לאיסור יע"ש ולפ"ז יש ליישב דברי המ"א דמיירי הכא בנר שמן שמלאכתו להיתר ולכך מותר לטלטלו גם לצורך הנר אבל מדברי הרמב"ם משמע דמוקצה מחמת מיאוס לחוד אף שאין מלאכתו לאיסור אינו מותר אלא לצורך גופו ומקומו וכמו שהוכיח מרן בב"י וכמ"ש ה' הנז' שם יע"ש ועוד ק"ל דה' אליה רבא העתיק דברי המ"א דמותר לטלטל ע"י עכו"ם אף לצורך הנר שלא יגנב ואיהו ס"ל דגם בנר של שמן אינו מיתר אלא לצורך גופו ומקומו וכמו שהוכיח ה' הנז' שם יע"ש ואפשר לומר כיון דאיכא כמה פוסקים דס"ל דנר מלאכתו להיתר וכמ"ש הרמב"ן והרשב"א והראב"ד הובאו בהרשב"ץ שם וכן הסכים הרשב"ץ שם יש לסמוך עליהם לטלטל ע"י גוי:

סימן רפב

סעיף ג' הכל וכו' אפי' אשה וקטן וכו' עי' במ"ש ה' מג"א וז"ל הרא"ש בפ' ג' שאכלו והא דסלקינן עבד ואשה וקטן דליתנהו בת"ת למנין ז' משום דס"ת לשמיעה קאי וברכה אינה לבטלה דלא מברכין אקב"ו על דברי תורה אלא אשר נתן לנו ואשר בחר בנו עי' שם וכ"כ המאירי הביאו מו"ה עה"ש ז"ל יע"ש:

שם בהגהה ואלו וכו' אבל לא שיהיו כולם נשים או קטנים וכו' ובחד גדול סגי וכמ"ש המאירי הביאו הברכ"י ודלא כה' פ"מ שנסתפק בזה יע"ש:

סימן רפו

סעיף ד' היו לפניו וכו' וי"א דהיינו וכו' כגון שרוצה לאכול וכו' כתב ה' מטה יהודה אפי' למאן דמיקל בסי' רל"ב אפי' בסעודה גדולה הכא שאני כיון שיש תפלת המוספין עם תפלת המנחה לכ"ע אסור לו סעודה גדולה עד שיתפלל שתיהן דאיכ' למיחש טפי

לאמשוכי יע"ש ונ"ל דזו היא כונת הלביש שכתב כגון שרוצה לאכול ואסור לו לאכול עד שיתפלל מוסף ומנחה והקשה עליו הא"ר ל"ל דנקט מוסף יע"ש ולפי"ה א"ש דנתכוון למ"ש ה' הנז' וברור:

שם בהגהה ומיהו אם הגיע זמן מנחה קטנה יתפלל מנחה תחלה וז"ל המרדכי בפ' ת"ה וראבי"ה כתב דאם התפללו הצבור כבר הפלת המוספין בעונתה אין מפסיקין כיון שלא הגיע זמן המנחה דהיינו מ"ק בט' שעות ומחצה עי' שם ומשמע מדבריו הא אם הגיע זמן מנחה קטנה והתפללו מוסף צריך להפסיק ויתפלל מנחה ואף שכתב הרשב"א הביאו מרן שאם עבר והקדים תפלת המוספין לתפלת המנחה ואפילו במקום שיש לו להתפלל תפלת מנחה יצא וא"צ לחזיר ולהתפלל תפלת מוסף עי' שם ומפשט דבריו משמע דגם בהגיע זמן מ"ק דינא הכי מ"מ יש לחלק בין שכבר התפלל בין בנזכר באמצע דפוסק ומתפלל מנחה וכמ"ש הב"י בסי' ק"מ בשם הרד"א ופסקו רמ"א בסי' תרפ"ד דאם טעה בר"ח טבת והתחיל לקרות בשל חנוכה צריך להפסיק לקרות בשל חנוכה ועי' במו"ה עה"ש בסי' קפ"ח ולהט"ז בסי' תרפ"ד:

סימן רפח

סעיף ד' מותר וכו' וצריך להתענות ביום ראשון וכו' ואם ביום א' הוא ת"צ פסק בתשובת משאת בנימין בסימן צ"ג דאין עולה לו והביא ראיה מת"ה בסימן רע"ח שכ' המתענה ת"ח בר"ה א"צ למיתב תענית לתעניתו די"א שמצוה להתענות בר"ה משמע הא לא"ה צריך תענית ולא סגי בצ"ג וה' א"ר שמע מקשים דילמא הוצרך לטעם זה למי שמתענה בשני ימים דר"ה ותירץ דאי ת"צ עילה ה"ה דיום א' עולה לשני ימים ועוד תירץ דהא כתב בת"ה שם צ"ע אי מהני תענית דעשרת ימי תשובה אי לא הואיל ומתענה בלא"ה משמע דמיירי בהתענו כל עשרת ימי תשובה ואפי"ה קאמר משום דמצוה להתענות ומזה ראיה למ"ש המ"א דמי שיש לו מנהג להתענות ביום א' דסליחות דאין עולה לו יע"ש ולע"ד ק"ל עליו דבת"ה אינו מבואר שאלו הבני אדם שהתענו ב' ימים דר"ה שיתענו כל עשרת ימי תשובה אלא השואל שאל אי בעי אי מהני תענית דעשרת ימ"ת וע"ז לא השיבם כיון דבלא"ה פשט להם דא"צ תענית כיון די"א שמצוה להתענות ולענין ת"ח דעלמא לא השיב להם ואין מכאן ראיה לדחות דברי הע"ת וכיון שהתה"ד לא השיב להם ע"ז כלום והדבר עומד בספק יש להקל כיון שבלא"ה י"א שאין תענית זה חובה וכן פסק ה' מטה יהודה ונראה שהבין בהתה"ד כמ"ש ולקושיא ששמע י"ל כתי' הא' דיום א' עולה לשנים: והנה מדברי הא"ר מוכח דאי ת"צ אינו עולה ה"ה דתענית א' אינו עולה לת"ח אפי' בב' ימים רצופים אבל מו"ה בספר עה"ש כתב דמי שהתענה בשבת ויו"ט הסמוך לו תענית

א' עולה לשני ימים כיון ששני ימים רצופים הם והביא סמך לדבר יע"ש ולע"ד אפשר לפרש עפ"ז דברי ספר חסידים וז"ל אם התענה ביו"ט ראשון בשביל החלום וביו"ט אחרון למחר יחענה ועיין להמ"א מה שפירש בו ולפי"ה יש לפרשו כן דה"ק אם התענה ביו"ט א' בשביל החלום וג"כ ביו"ט אחרון התענה בשביל החלום למחר יתענה דוקא דיום א' עולה לשנים וא"צ תענית אחר כיון דשני ימים רצופים הם:

שם בהגהה י"א מי שישן שינת הצהרים וכו' יתענה מחצי היום עד חצי הלילה וכו' כתב ה' יד אליהו בסי' ל"ב הביאו המח"כ דלבטל שום מצוה אחרת אסור ואפי' לענין סיכה דאפשר לקיימה אחר חצות אעפ"כ יש לומר דשמא יהיה אח"כ גשמים וכדומה ואין לדחות מצוה בזמנה כלל מפני התענית כי דוקא לענין אכילה שהיא משום תענוג י"ל דהתענית עונג יותר הוא לו יע"ש ולפ"ד י"ל מה שהקשו התוס' בפרק ג' שאכלו דף מ"ט וז"ל וא"ת מנ"מ אם צריך לאכול בשביל סיכה או בשביל יו"ט יע"ש ולפי"ה א"ש דנ"מ דבשאר ימים דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל משום סיכה א"כ יכול להתענות תענית חלום משא"כ בלילה הא' דחיובא משום סיכה אינו יכול להתענות:

סימן רצא

סעיף ד' אין צריך לקדש בסעודה שלישית וכו' והמקדש לא הפסיד כיון דגם לשאר הפוסקים אין איסור בדבר אין מוחין בידו כ"כ מרן בב"י וכ"כ הרשב"א בסוכה דף כ"ז וז"ל דכיון דליתיה אלא בפה"ג וליכא ברכה לבטלה אם רצה לקדש על היין וחביבא ליה חמרא הרשות בידו יע"ש והרשב"א בתשובה הובאה בשה"ג בהגהת המרדכי כתב דא"צ לקדש בסעודה שלישית כיון דיכול להשלימה במיני תרגימא יע"ש אבל בסוכה שם הסכים דכל שלש סעודות בעי פת ומ"מ א"צ לקדש אלא פעם אחת ביום יע"ש הטעם:

סעיף ה' צריך לעשותה בפת וכו' הרשב"א בפרק כל כתבי הביאו השעה"מ בה' סיכה כתב די"א אפי' עבד ג"ם הללו במיני תרגימא יצא וה' הנז' תמה עליו דא"כ אמאי אמרו בפרק ג' שאכלו אם טעה ביו"ט בבה"מ חוזר משים דלא סגי דלא אכיל יע"ש והא אי בעי דלא אכיל פת דומיא דר"ת יע"ש ולכאורא אפשר לתרץ די"א לא כתבו דיצא אלא דוקא בדיעבד אבל לכתחלה צריך לעשותה בפת וכיון דצריך לכתחלה לעשותה בכת משו"ה אם טעה חוזר משא"כ בר"ח דאפי' לכתחלה א"צ פת ומשו"ה אי טעה אינו אוזר וכמ"ש הב"ח לענין סעודה שלישית דאפי' לי"א דס"ל דיכול לעשותה בפירות היינו דוקא בדיעבד יע"ש ושו"ר דליתא דראיתי להרשב"א לאחר שהביא י"א כתב והא דאקשינן לעיל מהא מי שיש לו מזון י"ד סעודות ואמרינן לרבנן חמיסר הויין וכו' התם נמי משום דאורחא דאינשי דלא קביעי אלא על הפת קאמר הכי דאיבעי למיכל נהמה מחייבינן

למיתן ליה יע"ש ואי לכתחלה צריך לעשיתה בפת תיפק"ל דמשו"ה מחייבינן למיתן ליה אלא ע"כ דאפי' לכתחלה יכול להשלימן במיני תרגימא ועוד ק"ל על הפ"ח דבתוס' בפרק ג"ש הביא ר"י ראיה דלא כר"ת מההיא דמסרה אשתו ע"י שליש דחשיב ג"ס משל שבת דמשמע דכולן שוות יע"ש ומאי ראיה והלא אפי' ר"ת מודה דלכתחלה צריך לעשותה בפת ועיין להתוס' בסוכה ויומא דף ע"ט שנסתפקו נמי בכל ג"ס אי בעי פת אבל התוס' בפסחים דף ק"א ובפרק ג"ש פשיטא להו דבשני סעודות הראשונות בעי פת יע"ש:

סימן רצו

סעיף ג' אם אין לו וכו' ומיירי שכיס זה לא היה בו אלא רביעית בצמצום וכו' כ"כ הרא"ש לשיטת רשב"ם וז"ל דהא דאין מברכין על כוס פגים ה"מ לכתחלה אבל אם אין לו אלא כוס פגום מברכין דע"כ הכא מיירי דאין בו אלא רביעית בצמצום דאל"כ יבדיל וישתה ממנו ואח"כ יאכל ויברך על כוס פגום אלא ע"כ דמיירי ברביעית בצמצום יע"ש ולפ"ז למאי דס"ד בפרק ע"פ דמיירי בדאיכא יותר מרביעית וקאמר ש"מ טעמו פגמו ע"כ דס"ל דגם אם אין לו אלא כוס פגום לא יברך עליו ולכך משלשלן כולן לאחר המזון ורשב"ם דכתב כן היינו לפי מאי דמסיק רב אשי דמיירי בליכא יותר מרביעית ולפ"ז י"ל דר"א דהוצרך לאוקומי הכי היינו משום דס"ל דבשעת הדחק מברכין על כוס פגום ולכך הוצרך לאוקימה בדליכא יותר מרביעית ונתיישבה קושיית התוס' שם ד"ה משום יע"ש:

סעיף ד' מי שאין וכו' יקנה להבדלה דקידוש אפשר בפת וכ"כ הטור ומהרש"א בפסחים הקשה דבפרק ב"מ קאמר נר חנוכה וקידוש היום נ"ח עדיף משום פרסומי ניסא ולא קאמר משום דקידוש אפשר בפת יע"ש ולכאורא י"ל דמיירי התם בדלית ליה פת ואפי"ה נ"ח עדיף משום פ"נ דבקידוש דתפלה יצא י"ח מה"ת וכמ"ש הב"ח והפר"ח לקמן בסי' תרע"ח יע"ש אלא שראיתי להמ"א בסי' רס"ג שהוכיח מדברי הרא"ש בפרק ע"פ דפת עדיף וכן הסכים מו"ה עה"ש לקמן בסי' הנז' ע"כ נלע"ד לחלק דדוקא גבי הבדלה וקידוש דשוים דתרוייהו אסמכוה רבנן אקרא דזכור דזכרהו על היין בין בכניסתו בין ביציאתו ולכך מקדמינן להבדלה משום דקידוש אפשר בפת משא"כ התם גבי נ"ח וקידוש דיש לו סמך מה"ת דזכור על היין ולכך אי לאו משים פ"נ הוה מקדמינן לקידוש דנ"ח לית ליה עיקר מה"ת:

סימן שא

סעיף כ"ג הבנים יוצאים בזגין הארוגים וכו' עיין במ"ש המג"א וז"ל הרשב"א בחידושיו בדף נ"ט ואי קשיא לך הא דתנן ובני מלכים בזוגין וכל אדם אלא שדברו חכמים בהיוה ואוקימנא בגמ' באריג בכסותו הא לא"ה אסור י"ל דמיירי בקטנים שדעתן קלה עליהם

כנשים אבל בגדולים אפילו אינו אריג בכסותן שרי וכו' אבל בירושלמי אמרו כל אדם במשמע בין גדולים בין קטנים ולפ"ז י"ל דטעמא דזגין משים דתייכו עליה ואתי למשלף ולאתויי יע"ש ולפי תירוץ הראשון צ"ל דס"ל כיון דרבנן אסרו לצאת משום דילמא שליף ומחוי הוי כאיסור ממש ולא ספינן ליה איסור בידים והא דמוקי לה רבי אושעיא כר"ש ולא חיישינן דילמא נפיל י"ל כמו שתירצו התוס' דמיירי בקשורה בשלשלת דלא חיישינן דילמא נפיל ודלא כחי' ריב"א משום דבקטנים ליכא איסור דזה לא יתכן לפי תי' הראשין של הרשב"א והנה יש להסתפק דלפי תי' ב' של הרשב"א י"ל דס"ל דזה לא הוי כספי ליה איסור בידים כיון דאינו אסור אלא משים גזירה והא דאסרינן גם בקטנים באינו אריג משים אביו הוא וכמ"ש התוס' שם אלא מסתמית דבריו משמע דגם לפי תי' השני האיסור הוא משים הקטן בעצמו אבל אכתי יש להסתפק בקטן אם שוה לנשים דחיישינן ביה דילמא אתי לאחיויי דלפי תי' השני אין כאן הוכחה מהש"ס דשוה קטן לנשים אבל הדעת נוטה דבקטן נמי חיישינן דילמא אתי לאחוויי כיון דעדיין דעתו קטנה ולפי שיטת התוס' דס"ל דבקטן שרי ועיקר האיסור הוא משום אביו אפי' אם נאמר דבקטן נמי חיישינן דילמא שליף ומחיי מ"מ ליכא איסור לצאת בו בתכשיט דליכא למיחש דמחכו עליה אבל אכתי יש להסתפק די"ל דלפי אוקמתא דרבא דמשני באריג י"ל דגם בקטן יש איסור מצד עצמו ולא כתבו אלא לשיטת ר"א דמוכרח דאל"כ איכא למיחש דילמא נפיל ועכצ"ל משום דבקטנים ליכא איסור והא דהוצרך הגמ' לאוקומא כר"ש משים דמחכו עליה ויבא אביו לאתויי אבל לפי שיטת רבא י"ל דזה הוי כמאן דספי ליה איסור בידים אבל ראיתי להמ"א שכתב דאע"ג דבקטנים ליכא איסור מ"מ יש לאסור משום אביו וכמ"ש התוס' יע"ש הנה מבואר דס"ל דגם לפי אוקמתא דרבא הדין דין אמת דבקטנים ליכא איסור וס"ל דלא פליגי לענין דינא ר"א ורבא וכמ"ש מרן בב"י יע"ש וראיתי להלבוש שכתב וז"ל אבל אם אינם ארוגים לא שגם הבנים יש להם שחץ ומשלפי ומחווי יע"ש הנה מבואר דס"ל דגם בקטנים אסור דזה נמי הוי כמאן דספי ליה איסור בידים וכמו שכן דעת הרשב"א בתירוץ הראשון ויש להסכים דבריו עם שיטת ריב"א דס"ל דלפי מאי דאוקים רבא יש לאסור גם בקטנים וכמ"ש או דס"ל כתירוץ התוס' דמיירי בקשור בשלשלת אבל אכתי יש לתמוה דלמה לא כתב משום דמחכו עליה דמטעם זה יש לאסור גם בגדולים וטעם זה כתבוהו רש"י והתוס' וכבר השיגו ה' א"ר יע"ש:

סעיף כ"ה אין יוצאין וכו' או לאדם אחד ג"פ וכו' אבל הרמב"ם כתב ואיזהו קמיע מומחה זה שריפא ל"ג בני אדם או שעשהו אדם שריפא ג' ב"א בקמיעים אחרים עכ"ל נראה שמפרש דכי אמר ר"פ חד קמיע לתלתא גברי קמיעא אתמחי דוקא קאמר אבל לחד גברא

ג' זמני לא אתמחי קמיעא וכמ"ש מרן בב"י יע"ש ולכאורא קשה הא בגמרא פריך אהא דת"ר איזהו קמיע מומחה כל שריפא ושנה ושלש והתניא איזהו קמיע מומחה כל שריפא ג' בנ"א כאחד ל"ק הא לאמחויי גברא הא לאמחויי קטיעא יע"ש וע"כ דפירכת הגמ' כך היא דהכא קתני כל שריפא ושנה ושלש משמע אפי' לאדם אחד וקתני דמומחה הוא והכא קתני כל שריפא ג' בני אדם וע"ז משני הא לאמחויי גברא בעינן ג' ב"א הא לאמחויי קמיעא אפי' לאדם אחד וכמו שפירש"י שם הרי מבואר מסוגיין דלאמחויי קמיעא כל שריפא ג"פ אפי' לאדם אחד הוי מומחה ואפשר לומר דהרמב"ם מפרש הסוגיא כפירוש התוס' דודאי מאי דקתני כל שריפא ושנה ושלש היינו לג' בנ"א ופירכא הגמ' היא דהכא קתני כל שריפא ושלש משמע אפי' באגרת אחת והכא מדקתני כאחד משמע דמיירי בשלש אגרות ומשני הא לאמחויי גברא בעינן ג' אגרות לג' ב"א הא לאמחויי קמיעא בעינן אגרת אחת לג' ב"א ושי"ר להדרישה שכתב כן אבל אכתי ק"ל לפמ"ש מרן בב"י דאין בדברי הרמב"ם הכרע אם ס"ל כרש"י או כהתוס' ואכתי קשה דאם ס"ל כרש"י א"כ איך יפרש הסוגיא כהתוס' דהא ע"כ דמאי דקתני כל שריפא ושלש היינו לג' ב"א ומאי פריך ואי משום דקתני כאחד י"ל דחד לחש כתבו בשלש אגרות וריפא ג' ב"א כאחר ולעולם תרוייהו מיירי לאמחויי קמיעא ואפשר לע"ד לומר דכך הוא פירוש הסוגיא די"ל לשיטת רש"י דבחד אגרת שריפא ג' ב"א הוי נמי מומחה וזו היא פירכת הגמ' דהכא קתני כל שריפא ושנה ושלש משמע אפילו באגרת אחת והכא קתני כאחד משמע דבשלש אגרות מיירי וע"ז משני ל"ק הא לאתמחויי גברא לכך קתני בגוונא דשלש אגרות דמיירי בשלשה מיני לחשים וכמו שפירש"י שם הא לאתמחויי קמיעא באגרת אחת שריפא ג' ב"א סגי ולכאורא אכתי קשה לשיטת רש"י שם דס"ל דלא הוי קמיע מומחה מיד כל אדם אלא א"כ כתבום ג' רופאים א"כ מאי פריך נימא דהברייתא דתני בגוונא דשלש אגרות כי היכי דליהוי מומחה מיד כל אדם ובכתבום ג' רופאים מיירי וי"ל דניח"ל לאוקומה בחד רופא ועוד אינו מוכרח דהרמב"ם ם ש ס"ל בהא כרש"י וע"ש בתוס' ושי"ר להמאירי שפירש הסוגיא לדעת הרמב"ם וז"ל הא לאמחויו גברא הא לאמחויי קמיעא שזו ששנינו כל שריפא ושנה ושלש ר"ל שריפא בקמיע אחד ושנה לעשות אחר ושלש עוד בקמיע אחר ופירושו לשלשה בנ"א וזו ששנינו כל שריפא ג' בנ"א כאחד הוא לענין המחאת הקמיע שאם ריפא הקמיע שלשה בנ"א הוי הקמיע מומחה עכ"ד יע"ש ודו"ק:

שם לא איתמחי לא גברא וכו' כתב המג"א וא"כ אף הוא עצמו אסיר לצאת בו יע"ש וכבר תמהו עליו האחרונים דאמאי אסור לצאת אפי' היא בעצמי דממ"נ אם מזל החולה גרם א"כ החולה בעצמו מיתר ואם מזל הרופא מותר לצאת בו וכ"נ מדברי הלבוש שכתב

אבל אם השלשה רופאים כתבו לחש אחר לאדם אחד והועיל לו לא איתמחי לחש זה מכל אדם לכל אדם אלא לארם זה שכתבוהו לו מפני שהוא עליל לקבל לחש זה וכו' יע"ש הרי מבואר דלאותו אדם בעצמו איתמחי לחש זה וכ"נ מדברי המאירי שכתב וז"ל ומ"מ יש מדמין זו לזו ואומרים שאף הקמיע לא הומחה אלא לאותו אדם בלבד ודוקא אמר ר"פ חד קמיע לתלתא גברי קמיע איתמחי וכו' יע"ש הרי דס"ל דמ"מ לאותו אדם הומחה ומותר לצאת בו ודלא כהמ"א ושו"ר לה' מחצית השקל שהגיה שצ"ל אם אבד הגברא המחאתו אסור לצאת בו דשמא מזל הרופא גרם והשתא אבדה המחאתו יע"ש: שם וקושרו ומתירו בר"ה כתב המאירי דאין חוששין שמא יביאנו ד"א בר"ה שמתוך שהיא אדוק בה לא יזוז עד שיחזור ויקשור אבל התוס' בר"פ והרשב"א כתבו משום דליכא למיחש למידי דאם יהיה זכור השבת בשעת התרה לא אתי לאתויי ואם לא יהיה זכור השבת אפי' אם נאסור להתיר ולהסיר לא יועיל יע"ש והלבוש נעלם ממנו התוס' יע"ש ושו"ר שכבר השיגו ה' תו"ש יע"ש:

סעיף כ"ז יוצאין וכו' ויש מי שחושש בכל קמיע שאינו מומחה וכו' ראיתי לה' פ"מ במ"ז שהקשה דא"כ מאי איריא דאין יוצאין בקמיע שאינו מומחה בשבת הא אפי' בחול נמי יע"ש ואפשר לענ"ד לומר דיש מי שחשש לא מיירי אלא באינו מומחה כלל אפי' פעם אחת אבל אה"נ כשריפא פעם אחת או שתים דיוצאין בו ולית ביה משום דרכי האמורי ואינו אסיר אלא בשבת ועיין בחשובת מהרש"ל בסי' מ"ג:

סימן שג

סעיף י"ב אם חסר וכו' וז"ל הרמב"ם לא תצא אשה וכו' ולא בשן שמנחת בפיה במקום שן שנפל ולא בשן של זהב שמנחת על שן שחור או אדום שיש בשניה אבל שן של כסף מותר מפני שאינו ניכר כל אלו אסורין שמא יפולו ותביאם בידה או תחלוץ ותראה לחברותיה ולכאורא קשה בשל כסף אמאי מותר כיון דטעמא משום דילמא מחוויה מנ"מ אם אינו ניכר ועיין ברש"י שם שכ' ב' טעמים לשל זהב דאסור אי משים דילמא מחיויה ושל כסף דמותר משום דלא חשיב ולא מחוויה או משים דמגניא ושקלה ליה ושל כסף מותר משום שאינו ניכר יע"ש הרי לפי הטעם דאסור בשל זהב משום דילמא מחוויה הוצרך רש"י לומר הטעם דשל כסף מותר משום שאינו ניכר ול"ל דס"ל להרמב"ם כטעם ב' דרש"י דהא טעם זה לא הוזכר בהרמב"ם כלל ולע"ד אפשר דהרמב"ם ס"ל כשיטת הרשב"א דכתב דה"ט דאסרי בשן של זהב דכיון דמומה ניכר דכל הרואה אותה יוצאה בשן של זהב כבר יודע הוא ששנה חסר וכיון שאינה יכולה להעלים מומיה אף היא אינה מקפדת ושלפה ומחוויה יע"ש ובהכי אתו שפיר דברי הרמב"ם על נכון דבשל

זהב אסיר משים דילמא שלפה ומחוויה אבל של כסף מותר כיון שאינו ניכר לא שלפה כדי להראות מימיה כיון שיכולה להעלימן ושו"ר להר"ן שמפרש באופן אחר דבשל זהב כיון שניכר שיילי חברותיה מינה ואתיא לאחוויי אבל של כסף אינו ניכר ולא שיילי חברותיה מינה יע"ש ואפשר שזו היא דעת הרמב"ם ודלא כהלח"מ יע"ש:

סעיף ט"ז יוצאת וכו' ובפלפל ובגרגיר מלח וכו' ובלבד שלא תתנם לכתחלה וכו' ובספר התרומה ובסמ"ג כתבו ומותר לאיש שריחו רע לצאת בפלפל ארוך שבפיו וצ"ע אם צריך ליתנו מע"ש כמו גלגל מלח יע"ש ועיין בב"י שכתב דהספק היא אם הא דקתני מתניתין ובלבד שלא תתנם לכתחלה קאי נמי אפלפל או דלא קאי אלא אגלגל ולא אפלפל והטעם משום דריח רע מוכיח עליו ולא שייך ביה ערמה וכמ"ש ה' בגדי ישע בביאורו למרדכי ורש"ל בביאורי סמ"ג יע"ש וה' א"ר כתב דלמד מספר צ"ל דהספק היא אי פירוש פלפל דמתניתין גם על זה שיש בו ריח רע אבל ודאי קאי מתניתין גם אפלפל יע"ש ובזה נתיישב מה שקשה בדברי הסמ"ג והתרומה דכתבו בתחלה דהא דקתני מתניתין ובלבד שלא תחנם לכתחלה ובברייתא דקתני ואם נפל לא תחזיר לא קאי אנא אגלגל ומלח שבפיה יע"ש הרי מבואר דס"ל דקאי מתניתין גם על פלפל ושוב כתבו דצ"ע אם צריך ליתנו מע"ש ועיין למהר"א שטיין ז"ל בביאורו לסמ"ג מ"ש בזה ולפי האמור הנה הווא נכון דודאי קאי מתניתין גם על פלפל אלא דהספק הוא אי קאי גם ע"ז שיש בו ריח רע:

שם ואם נפל לא תחזיר כתבו התוס' בעירובין דוקא כשנפל על גבי קרקע אבל ע"ג כלי שרי כמי ברטיה וכמ"ש בסי' שכ"ח ודברים הללו נשמטו מהאחרונים עכ"ל התי"ש וה' א"ר כתב דצ"ע א"כ איך דייקו סה"ת והסמ"ג דאם נפל לא תחזיר לא קאי אמוך שבנדתה שהרי צריכה להסירו אם תצטרך לנקביה הא אפשר שלא תניח ע"ג קרקע יע"ש ולק"מ דהא דשרינן ע"ג כלי דוקא דנפל דיעבד ולא לכתחלה ושפיר הוכיחו הסמ"ג והתרומה דמותר ליתנו לכתחלה דבתחלה ליכא לחלק בין קרקע לכלי וכמ"ש המ"א לקמן בסי' שכ"ח ס"ק כ"ז בשם ש"ל יע"ש:

סימן שח

סעיף מ' כל בהמה וכו' מדדין אותן בחצר וכו' והר"ן הובא בב"י חילק בין גדולים לקטנים דבקטנים שהם קשין להנהיגם גזרינן אבל לא בגדולים יע"ש וכ"כ המאור בר"פ נוטל והמאירי יע"ש אבל מרן בב"י כתב דמהרמב"ם והטור דסתמי דבריהם משמע דאין לחלק יע"ש ולכאורא יש להוכיח מהתוס' שם דלא כהר"ן דכתבו בד"ה אין עוקרין וז"ל לספרים דגרסי ר"ה פליגא הך ברייתא אקמייתא בתרתי וכו' יע"ש ואי כהר"ן מאי ק"ל נימא הא דקתני דמדדין אפי' בר"ה מיירי בגדולים אלא ע"כ דס"ל כהרמב"ם ויש לדחות משום

דלהאי גירסא דגרסי בר"ה ע"כ דס"ל להגמ' דליכא לחלק כן משום דאל"כ מאי פריך רישא לסיפא נימא הא דקתני אין עוקרין אבל מדדין מיירי בגדולים והא דקתני דוחין אבל אין מדדין מיירי בקטנים אלא ע"כ ליכא חילוק אבל לפי גירסתנו דגרסינן בחצר שפיר י"ל דיש חילוק והא דלא משני בקושיית רישא לסיפא כן משים דא"כ אפי' בר"ה שרי ואמאי קתני חצר אבל אכתי ק"ל דלפמ"ס מרן דדוקא אם צריכין הבעלי חיים לכך אבל אם א"צ אסור לדדות והיא דעת הר"ן יע"ש א"כ מ"פ דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא נימא הא דקתני אין עוקרין בשנריכין והא דקתני דוחין מיירי בשא"צ ול"ל דאי בשא"צ אפי' דוחין לא דמדברי הר"ן לא משמע כן מדלא כתב דבריו אלישא דמתניתין דקתני דוחין אותה עד שתכנס אלא קבע דבריו גבי מדדין משמע דס"ל דדוחין לא חשיב אפי' טלטול מקצת וכ"מ מדברי ה' עולת שבת יע"ש ושו"ר לה' פ"מ שנתקשה בזה והניח בצ"ע יע"ש:

סעיף מ"א האשה מדדה וכו' ובלבד שלא תגררהו וכו' הנה מדברי התוס' בפ' המצניע משמע דאפי' קטן שנוטל אחד ומניח אחד אם נשאו חייב דאל"כ לא מקשו מידי על פירש"י דפרק מפנין והא דלא תירצו כן דההיא דפרק נוטל בקטן כ"כ שאינו ניטל אחד משום דס"ל כמ"ש המאור בר"פ נוטל דקטן כ"כ שאינו נוטל אחד וכו' הו"ל ככפות ואפי' ר"נ מודה יע"ש והא"ר הקשה כן על התוס' ונעלם ממנו המאור יע"ש אבל אכתי יש להקשות לפי גירסת מהרש"ל שם שכתבו ושמא דהתם איירי בתינוק בן יומו יע"ש דאמאי הוצרכו לדחוק ולומר בתינוק בן יומו הא יש לחלק בין נוטל אחד ומניח אחד וכ"כ הרשב"א והריטב"א אבל בתינוק בן חדש כתבו דהוי ככפות ואפי' ר"נ מידה יע"ש וכ"כ מהרלנ"ח בתשובה סי' יע"ש:

סימן שט

סעיף ג' כלכלה וכו' ואבן בתוכה וכו' ואז אפי' במניח מותר וכמ"ש מרן בב"י והא דקתני מתניתין האבן שע"פ החבית מטה על צדה והיא נופלת ולא התירו להטות אלא בשוכח אבל מניח לא ואע"פ שיש אוכלין בתוכה כתב המאירי שהאבן שע"פ החבית אחר שאינו יכול להוציא האוכלין אלא דרך פיו ממילא נאסרו ואף לאחר שנפלה האבן יע"ש ועיין לה' א"ר:

סימן שיד

סעיף ו' מותר להתיז ראש החבית וכו' לכאורא ע"כ דמיירי במוסתקי דאל"כ היה אסור משום סתירה אף דלאו לפתח מיכוין וכ"כ במ"א והנה לפי טעמו של רש"י שכתב דה"ט דשובר אדם את החבית משום דמקלקל הוא ולצורך שבת התירו א"כ לפי טעם

זה אף בשלמה שרי וכ"כ ה' המאירי ורבינו ישעיה הא' בסכ"י יע"ש וראיתי לה' מטה יהודה שכתב דהכא אין איסור אף בשלמה משום סתירה כיון דדעתו להניח גוף הכלי בשלימותו אלא מתיז הראש לבד יע"ש והגם שהוכחותיו יש לדחותם לפי מה שיתבאר לקמן מ"מ מלתא דסברא היא ומה גם כיון דלשיטת רש"י והמאירי ור"י הא' אין איסור היכא דמקלקל יש להקל בזה:

שם וליקוב המגיפה למעלה מותר וכו' הנה לא נתבאר דין זה אי מיירי בשלמה או במוסתקי והנה ראיתי להפרישה שכתב דדין זה מיירי גם בשלמה כיון דמגופה אינו חיבור עם החבית הו"ל כמוסתקי ואין כאן איסור סתירה הילכך למעלה מותר כיון דאין דרך לעשות פתח למעלה וכ"כ המ"א והביא סיוע לדבריו מהתוס' דפרק במה טומנין יע"ש והגם שהתוס' מיירי לענין איסור פתח מ"מ יליף המ"א מיניה לענין איסור סתירה כיון דהתוס' ס"ל לענין איסור הפתח דלא מיקרי חיבור עם החבית ה"ה לענין איסור סחורה נמי הו"ל כמוסתקי וזה דוקא במגופה אבל בחבית גם למעלה אסור גם במוסתקי והגם דאין כאן איסור סתירה מ"מ אסיר משום פתח כיון דאלו הפתח היה עשוי להכניס ולהוציא אסור מה"ת לכך מחמרינן ואסרינן גם למעלה וכ"נ מדברי הב"ח שכתב מדסתם ר"ש ולא חילק משמע דבכל גוונא אסור יע"ש וההיא דר"ש איירי במוסתקי כמ"ש התוס' שם ואפי"ה גם למעלה אסור אבל אכתי יש להקשות מדכתב בסעיף א' ואפי' נקב בעלמא אסור וכו' משמע דוקא בשלמה הוא דאסור ולשיטת הט"ז ניחא אבל לפמ"ש וכן הסכימו כל האחרונים דבחבית בכל גוונא אסור קשה ושו"ר לה' מ"ז שנתעורר בזה יע"ש וצ"ע ולדינא נראה עיקר כמ"ש וכהסכמת רוב האחרונים:

סימן שיח

סעיף א' המבשל בשבת או שעשה אחד משאר מלאכות וכו' אבל בספר התרומה בסי' רמ"ח כתב וז"ל דדוקא מבשל הוא דשרי משום דחזי לכוס מקודם אבל שוחט בשוגג אסור ליהנות באותו שבת וכן אם עשה ישראל מלאכה בשבת בשוגג בדבר שאינו אכילה כמו הדליק הנר או שעשה כבש אסור ליהנות באותו שבת דדמי לשוחט דאסיר משום דמקודם לא היה ראוי כלל יע"ש והב"ח כתב דהטעם הוא משום איסור מוקצה יע"ש ולכאורא קשה דאכתי גבי הדליק הנר מ"ט דאסר והלא לית ביה אכילה ולא טלטול אלא הנאה בעלמא ולא שייך ביה איסור מוקצה ולעד"נ דהטעם הוא כיון דלא הוה חזי מקודם הו"ל הנאה גמורה ממלאכת שבת משא"כ במבשל וה"ט דהדליק הנר דאסור ליהנות בו וכ"כ מו"ה עה"ש ושו"ר לה' מ"ז שהוכיח מנר דלא כהב"ח וכמ"ש יע"ש אבל ק"ל דבסי' רמ"ח שם גבי פת שנאפה בשבת דיש לאסור משום דדמי לשוחט דלא חזי לכיס ואע"ג

דהקמח ראוי לכוס מ"מ אין ראויין לאכול באותו ענין שנעשו לבסוף ושוב כתב וכ"ת הלחם מותר דהא פסקינן כר"ש דשרי מוקצה וכו' יע"ש ולפמ"ש קשה הא מ"מ אסור משום דנהנה ממלאכת שבת וי"ל ופשוט ולפמ"ש ניחא מה שנתקשה הדרישה בטור יע"ש ועיין להתרומה בסי' רמ"ז שכתב ומסקנא ישראל ששחט בשוגג אסור ולא מטעם שמא ישחוט אלא משום מוקצה דלא חזי לכוס יע"ש וצ"ע:

יש להסתפק אם נתערב תבשיל שנתבשל בשבת עם תבשיל היתר אי צריך ס' או בטיל ברובא כדקי"ל ביו"ד סי' קי"ג גבי בשולי עכו"ם דבטילי ברובא כיון דעיקר איסורם מדרבנן ועיין להש"ך בסי' קט"ו והנה המ"א כתב דהוי דשיל"מ ודלא כמ"ש בהגהת ש"ע בסי' ק"ב דלא הוי דשיל"מ ויליף לה מבכורים דכתבו הרמב"ם והרע"ב דאם נתערבו הבכורים אסורים גם לזרים דאע"ג דלדידהו הוי דשאל"מ כיון דלכהנים הוי דבר שיל"מ דיכולין לאכלו בירושלים אף לזרים אסור ה"נ כן יע"ש ועיין מה שתמה מו"ה עה"ש מגמרא דיבמות ולענ"ד נראה לומר דלא קי"ל כן אלא גבי בכורים ומעשר אבל בשאר דברים לא וכ"מ בירושלמי שהביאו הרמב"ם בפיה"מ שם וז"ל וזה בתקנת חכמים שהם נתנו תערובת אלו ב' דברים בירושלים בלבד כדשיל"מ יע"ש הרי מבואר דמן הדין היה ראוי להיות כדשאל"מ אלא דתקנת חכמים היתה באלו הב' דברים וא"כ לפ"ז נדחית ראיית המ"א מבכורים ושו"ר לה' הפלתי שם שכ"כ וכ"כ הפ"מ שם כי היכי דלא תקשה מההיא דיבמות יע"ש וא"כ דבר זה במחלוקת הוא שנוי ומדברי המ"א נראה דאם נתערב בשבת אף למ"ש לא בטיל וכ"כ הפ"מ שם דדוקא אם נתערב במ"ש הוא דבטיל יע"ש אבל מדברי ה' א"ר נראה דגם אם נתערב בשבת למ"ש בטיל כמו שיראה המעיין שם והספק שנסתפקנו הנה לשיטת המ"א ס"ל דבשבת ל"ב ומ"מ יש להסתפק במ"ש אי בטיל ברובא או צריך ס' ולשיטת ההגהה ביו"ד יש להסתפק גם בשבת אי בטיל ברובא וראיתי להפ"מ שם שכתב דגם בפליטת הקדירה צריך ס' וכ"כ בסימן זה וכתב דזה חמור מבשולי עכו"ם יע"ש והנה לפמ"ש מו"ה עה"ש דאף להאוסרין גבי בשילי עכו"ם הקדירה מ"מ כאן יש להתיר כיון דאיכא כמה פוסקים דפסקו כר"מ ואף לר"י אינו אסור אלא משום קנס יש לסמוך אהני דמתירין גם בבשולי עכו"ם הקדירה יע"ש א"כ לפ"ז י"ל כיון דקי"ל גבי בש"ע דבטילי ברובא כיון דעיקר איסורם מדרבנן וכמ"ש השיך בסי' קט"ו א"כ כ"ש כאן דעיקר איסורים אינו אלא מדרבנן ואף רבנן לא אסרו אלא משום קנסא י"ל דבטיל ברובא ומדברי המ"א בס"ק ל"א נראה כמ"ש הפ"מ דצריך ס':

נשאלתי באחד שנתן קערה של מים שלא נתבשלו כלל בקדירה הטמונה על האש שנתיירא שמא תקדיח תבשילו ונתן הקערה כדי שהזיעה הנפלטת ממנה הולכת

לקדירה ועי"כ לא יקדיח התבשיל אם הקדירה שיש בה תבשיל מותרת או לא: תשובה הנה יש להסתפק בזה אם בטילה בס' או נדונת כדבר שיל"מ ול"ב הנה אם נתן הקערה במזיד תלוי בזה בפלוגתא דרבוותא שהביא המ"א בס"ק ב' אי מיקרי דשיל"מ כיון דאסור לו לעולם והמ"א כתב דיש להחמיר א"כ ה"נ הקדירה אסורה אבל יש להתיר מטעם אחר דכתב בהגהה בסי' ק"ב דהא דדשיל"מ לא בטיל היינו דוקא אם האיסור בעין או שיש עדיין ממשות האיסור בתערובת אבל טעמו בטל יע"ש א"כ הכא דליכא אלא פליטת כלי וליכא ממשות האיסור בטל בס' אבל הש"ך והפר"ח שם הסכימו דאפי' טעמו לא בטיל וכ"כ המ"א בסי' תקי"ג דדעת מרן דאפי' טעמו ל"ב:

כתב הרדב"ז בח"א סי' רי"ג וז"ל ולענין דבר הנאכל כמות שהוא חי אם יש בו משום מבשל בשבת לענין מלקות אינו לוקה אבל אסור מדרבנן תדע שהרי דבר שנתבשל כמב"ד אין חייב עליו בשבת וטעמא דכיון דאיכא מאן דאכיל ליה הכי שוב לא מיחייב על בשולו וכ"ש דברים הנאכלין חיים לכל אדם עכ"ד והנה מדבריו מבואר דס"ל להלכה דכמב"ד זוב אינו חייב עליו ויליף מק"ו דברים הנאכלין חיים אבל לשיטת הרמב"ם שכתב בפ"ט המבשל על האור דבר שהיה מבושל כ"צ או שא"צ בשול כלל פטיר משמע כל זמן שלא נתבשל כ"צ חייב וכן היא דעת רש"י וכמ"ש מרן בב"י אפשר דה"ה נמי דבר שנאכל כמות שהוא חי וראיתי למו"ה בשלחנו של אברהם שתמה עליו מדברי הרמב"ם בפ"ט שכ' המחמם את המים חייב יע"ש ולפי"ה לק"מ דהרמב"ם לשיטתיה אזיל והרדב"ז ס"ל כשיטת הסוברים דמשנתבשל כמב"ד פטור ולכך יליף שפיר מק"ו אבל אי קשיא הא קשיא בעיקרא דמלתא איך אזיל הפך שיטת הרמב"ם וכמו שחמה עליו הברכ"י יע"ש והנה לכאורא דברי הרמב"ם סתרי אהדדי שכתב המחמם את המים חייב אלמא דס"ל דגם דבר שא"צ בשול כלל חייב עליו ושם באותו הפרק כתב המבשל דבר שא"צ בשול כלל פטור ועיין בספר בשמים ראש בסימן קפ"ו בהגהת כסא דהרסנא שנרגש בזה ולע"ד אפשר ליישב דברי הרמב"ם ע"פ מ"ש הברכ"י ז"ל דלא פטר הרמב"ם אלא דבר שא"צ בשול כלל ומוכח דהכי אורחיה דלא מבשלי ליה כלל אז פטור אבל דבר הנאכל כמות שהוא חי ואורח ארעא לבשולי אפשר דחייב יע"ש ובזה אפ' ליישב דברי הרמב"ם אהדדי עוד הקשה מו"ה ז"ל מהא דאיתא בגמ' גלגל ביצה חייב חטאת יעי' שם ושמעתי משיגים עליו דהא ביו"ד סימן קי"ג קרי לה לענין בשולי גוים אינה נאכלת כמות שהיא חיה כיון שאכילתה ע"י הדחק יע"ש ואפשר לע"ד לומר דעדיין קשה דלא גריעה ביצה ממאכל בן דרוסאי דפטור להרדב"ז דיליף לה ממב"ד וא"כ איך קאמר בגמ' דגלגל ביצה חייב כנ"ל ליישב קושיית מו"ה ול"ק מיו"ד וצ"ע:

סעיף ד' תבשיל יכו' יש בי משים בשיל אם נצטנן כ' מרן בב"י ומשמע לי דכל שהיס"ב מקרי רותח וכתב עוד משם ריו"ו שאם לא נצטנן אפי' שינה קצת מרתיחתו מיתר להחזיר יע"ש ובודאי דדברי מרן הם מוסכמים עם מ"ש ריו"ו וריו"ו נמי ס"ל דבעינן שהיס"ב אלא שח שחדש ריו"ו דאפילו שינה קצת מרתיחתו ולא החזירו תכף מ"מ מיתר להחזיר וכ"כ הרב מנחת כהן אבל מדברי המג"א לעיל בסימן רנ"ג בס"ק י"ט נראה דס"ל בדעת ריו"ו דכ"ז שלא נצטנן לגמרי אע"ג שאין היס"ב מיתר להחזירו וכן צריך לפרש דברי המ"א כאן בסעיף זה וזהו שרמז למ"ש בהגהה בסט"ו והרב מחצית השקל פירש בדברי המ"א כאן כמ"ש המ"כ עי' שם וליתא וכמ"ש:

סימן שיט

סעיף ג' בהגהה ושני וכו' אבל כל שהוא מין אחד וכו' כ"כ בתה"ד הובא בב"י עי' שם והט"ז האריך לדחות דברי התה"ד יע"ש ואין ראיותיו מכריעות וכמ"ש האחרונים ומדברי הגהמ"י בפרק כ"א שכתב ורא"מ כתב הילכך יזהר בב' מיני פירות שנתערבו וכו' מבואר דבמין אחד ליכא ברירה:

סימן תצז

סעיף א' אין צדין דגים מן הביברים וכו' בריש אין צדין כתב רש"י דאפילו למ"ד נפש בהמה במשמע ה"מ דמזונותן עליך אבל דגים אפשר להם בלא מזונות שהם אוכלים שרשי עשבים וקרקע וגדול אוכל את הקטן יע"ש הנה מבואר מדבריו דאי הדגים הוו מזונותן עליך אע"פ שאינן יכולין לצוד יכולים ליתן לפניהם מזונות ואם אין מזונותן עליך אע"פ שאינן מוקצין אין יכולים ליתן לפניהם מזונות וכמי שמוכח שם מדברי רש"י גבי חיה יע"ש והתוס' שם הקשו עליו מברייתא דקתני התם ביברין של חיה ושל עופות אין צדין מהן ואין ניתנין לפניהם מזונות יהא חיה ועיף מזונותן עליך ואמאי אין נותנין לפניהם מזונות יע"ש ואפשר לומר בדעת רש"י דס"ל דתנאי היא דמתניתין רע"ק היא דאמר אפי' נפש בהמה במשמע ובריית' ר"י הגלילי היא דאמר לכם ולא לכלבים וכדאיתא שם בדף כ"א ולמ"ד דאפי' נפש בהמה אף היכא דמחוסר צידה ואסיר לצדו היכא דהוי מזונותן עליך מיתר ליתן לפניהם מזונות ודגים שאני דאין מזונותן עליך וכן ראיתי שכ"כ מו"ה משכ יע"ש ובהכי איתנח לן דברי רש"י בספר הפרדס בהלכות יו"ט וז"ל ואין צדין דגים מן הביברין המחוסרין צידה שאומרים הבא מצודה ונצידנו וכן חיה ועוף אין צרין אם מחוסרין צידה ואם אינן מחוסרין צידה מותר לצוד מהם עכ"ל הרי מבואר מדבריו דב"ה ועוף אף היכא שהם מחוסרין צידה ואסיר לצידן מותר ליתן לפניהם מזונות ולכאורא קשה דהא בברייתא קתני אין צדין ואין ניתנין לפניהם מזונות

ובודאי לפירש"י בשבת דטעמא דאין נותנין לפניהם מזונות משים מוקצה לא אתוון דבריו שבכאן דאם כן אמאי נותנין אף היכא שאין צדין אלא ע"כ דרש"י שם אזיל בשיטתו בביצה דטעמ' דדגים משים דאין מזונותן עליך אבל חיה ועוף מזונותן עליך והברייתא כריה"ג ורש"י פסק כרע"ק וכמו שכן דעת הפוסקים ולכך פסק אף היכא שאין צדין מותר ליתן לפניהם מזונות ודגים שאני שאין מזונותן עליך כנ"ל ברור בדעת רש"י ומ"ש הפר"ח בשיטת רש"י דס"ל דבתירוץ הגמ' דתירץ הא בביבר גדול הא בביבר קטן איתרצה נמי לגבי מזונות דבביבר גדול מסתמא מצויין שם מזונו' יע"ש מלבד שדבריו דחוקים אלא גם דבריו אלה לא יכונו בדברי רש"י בספרו הנז' והגם שיש לדחוק מ"מ נ"ל עיקר כמ"ש ואפשר שזו היא דעת ה' ב"ח בדעת רש"י ולפ"ז שפיר מייתי ראיה מהטור מדתלה נתינת המזונות בצידה מוכח דס"ל כדעת התוס' דלדעת רש"י למ"ד נפש בהמה במשמע חיה ועוף דהוי מזונותן עליך לעולם אף היכא שמחוסרין צידה נותנין לפניהם מזונות וכמ"ש בספרו הנז' ול"ק מה שהקשה עליו הפר"ח יע"ש וראיתי להרשב"א בחידושיו לשבת דף ק"ו שכתב דשאינן ניצודין ואינן ברשותנו אסור לפי שאין מזונותן עלינו ומה שהוא ביבר קטן הרי הוא כנצוד וברשותנו הוא לפיכך מותר ליתן לפניהם מזונו' שאף הן מזונותן עליך יע"ש ואפשר שזו היא דעת הטור ואפשר לענ"ד דמרן ב"י וראי אזיל ומודה דלהטור דתלה דין דאיסור והיתר דמזונות גבי חיה ועוף באיסור צידה ודאי דס"ל כדעת התוס' אלא הב"י בא להוכיח מהטור דס"ל דגבי דגים אין היתר למזונות כלל אף היכא שאין מחוסרין צידה משים דלא הוי מזונותן עליך מדלא כתב הטור היתר מזונות גבי דגים היכא שסכר אמת המים ש"מ דס"ל דדגים אין מזוניתן עליך מיקרו והגם שאם אנו מפרשין כפירוש התוס' אינו מוכרח לומר דדגי' אין מזונותן עליך אלא י"ל הטעם משום איסור צידה ונ"מ היכא שסכר אמת המים מותר מ"מ י"ל דהטור סבירא ליה מסברתי דדגים אין מזונותן עליך ומטעם שכ' רש"י דאוכלין הקרקע וגדול אוכל את הקטן וחבירי וידי"ן החו"ש כמה"ר רבי מרדכי מאזיג' נר"ו הקשה אלי לפמ"ש בדעת רש"י מהתוספתא בריש אין צדין דקתני ביברין של חיה ועופות ושל דגים אין צדין מהן ביו"ט ואין נותנין לפניהם מזונות אבל צדין מעי"ט ונותנין לפניהם מזונות הרי מבוא' דמזונות תלויים באיסור צידה ובשלמא לפמ"ש ה' פר"ח א"ש אבל לפמ"ש קשה ולענ"ד דגם להפר"ח צריך לדחוק ולומר דהא דקתני סיפא ונותנין לפניהם מזונות לא קאי אדגים דלרש"י הדגים אין מזונותן עליך הוו ולעולם אסור ליתן לפניהם מזונות ולענ"ד אפ' לפרש דהתוספתא ה"ק אבל צדין מהן מעי"ט ונותנין לפניהם מזונות ג"כ מעי"ט וקאי אמעי"ט דצידה ולהכי לא קתני ביו"ט כמו גבי רישא משים דהכא כולה מיירי מעי"ט

ובזה א"ש דקאי נמי אדגים וכן ברישא קתני ואין נותנין לפניהם מזונות סתם וקאי אבי"ט דקתני גבי צידה ולא הוצרך לחזור ולהזכיר יו"ט ה"נ י"ל בסיפא דקאי אמעי"ט דקתני ברישא ולא הוצרך לחזור ולהזכיר מעי"ט והתנא אתא לאשמעינן דהכל צריך מעי"ט הצידה וגם המזונות דאף היכא שצדין מעי"ט צריך המזונות ג"כ ליתן להם מעי"ט ועי' לה' חסדי דוד על התוספתא כנלע"ד לפרש התוס' ליישב דברי רש"י בספר הפרדס ומה שהקשה הפר"ח מההיא דהסוכר אמת המים ולמחר מצא בה דגים מותרים דאמאי כיון דאין מזונותן עליך הו"ל למסרינהו דומיא דיוני שובך דאע"ג שבאין לכלובן לערב מ"מ כיון דאין מזונותן עליך חייב הצד מהם וכדאיתא שם יע"ש לענ"ד ל"ק דשאני גבי יוני שובך דהשתא מיהא אינם נצודים אלא כיין שבאין לכלובן לערב היה ראוי להתיר ולכך היכא שאין מזונותן עליו לא מיקרי מזומן ואזלינן בתר השתא משא"כ בסכר דנצוד ועומד ואינו מחוסר שום צידה וכי משום דאין מזונותיו עליו יקרא מחוסר צידה זה ודאי ליתא ושו"ר לה' מקראי קדש שכ"כ יע"ש:

כתב הרמב"ם בפ"ב דגים שבביברין גדולים וכן חיה ועוף שבביברין גדולים כל שהוא מחוסר צידה עד שאומרים הבא מצודה ונצודנו הרי זה מוקצה ואין צדין אותו ביו"ט ואם צד לא יאכלו וכל שאין צריך מצודה הרי זה מוכן וצדין איתו ביו"ט ואוכלין אותו וכתב עליו הראב"ד דזה א"נ שהרי חיה ועוף שהתירו אינו אלא ביברים קטנים ואפי"ה דגים אין צדין והטעם מפני שהם מכיסין מן העין ע"כ וכתב הה"מ דעת רבינו דרשב"ג קאי אדגים חיה ועוף וזה הכלל אכולה קאי ות"ק שמחלק ביניהם אין הלכה כמותו אבל הר"א סבור דרשב"ג לא קאי אלא אחיה ועוף אבל דגים בכל ביבר אסורים וכן דעת הרשב"א יע"ש ולפ"ז עכ"ל דאביי שהקשה לר"י הלכה מכלל דפליגי ס"ל דרשב"ג לא קאי אדגים ור"י שהשיבו לשיטתו השיבו אבל איהו ס"ל דפליגי והרמב"ם פסק כר"י וכמ"ש הלח"מ ומדברי רש"י בספר הפרדס שהבאתי לעיל נראה דס"ל כשיטת הרמב"ם דזה הכלל דרשב"ג קאי נמי אדגים ומעתה חל עלינו חובת ביאור לבאר מ"ש רש"י בגמ' בד"ה השתא דאתית וכו' ורשב"ג אף בביבר קטן פליג אם צ"ל הבא מצודה א"נ לאו לעפלוגי אתא אלא לפרושי כדלקמן וכתב שם מהרש"א דרש"י מספק"ל בדברי ר"י אם בדרך דחייה וקושטא דמלתא דפליגי או נימא דשמואל נשאר בתימא וקושטא דלא פליגי יע"ש והנה מ"ש רש"י מתחלה דרשב"ג אף בביבר קטן פליג וכו' יש להסכימו עם מ"ש בספרו הנז' דרשב"ג קאי נמי אדגים והא דלא כתב דפליגי בדגים י"ל דס"ל לרש"י מעיקרא דלא פליגי בדגים והיינו משים די"ל דת"ק דמתיר בחיה ועוף היינו בביבר קטן ואף שצ"ל הבא מצודה וא"כ י"ל דת"ק לא אסר בדגים אלא היכא שצ"ל הבא מצודה

ורשב"ג בא להחמיר ואמר גם בחיה ועיף היכא שצ"ל הבא מצודה גם בביבר קטן אסור וא"כ בדגים כ"ע ל"פ היכא שצ"ל הבא מצודה שאסור ואי אין צריך לכ"ע מותר ולא פליגי אלא בחיה ועוף דת"ק מתיר בביבר קטן ורשב"ג אוסר היכא שצ"ל הבא מצודה והלכה כרשב"ג ושפיר אתי פסק רש"י על נכון ומוסכם עם פירושו שבכאן אבל לפי הא"נ שכתב רש"י דחדא שיעורא הוא א"כ ע"כ לא קאי אדגים דאם כן לא הוי מפרש אלא פליג אדגים וא"כ עכ"ל דלפי הא"נ שכתב רש"י הדגים אע"פ שאצ"ל הבא מצודה מ"מ אסו' משים שהם מכוסין מן העין ולפ"ז דבריו שבס' הפרדס לא אתי כא"נ שכתב כאן אלא כמ"ש כאן בתחלה דרשב"ג פליג אבל זה דוחק דמפירש"י נראה דיותר נראה לרש"י הא"נ ממ"ש מעיקרא דבד"ה הבא מצודה כתב כא"נ יע"ש ולכך נ"ל לפרש דברי רש"י כמ"ש הפר"ח בשיטת הרמב"ם שמפרש דמתניתין ה"ק אין צדין דגים מן הביבירין דהיינו ביבירין גדולים של דגים ודכותייהו דהני ביבירין בביבירין של עופות הוו קטנים והיינו דקתני צדין חיה ועוף וזו היא כוונת רשב"ג דקאמר לא כל הביבירין שוין כלומר אל תטעה בדברי ת"ק שיש חילוק בין דגים לחיה ועוף אלא כל המחוסר צידה והיינו דקתני אין צדין ושאינו מחוסר צידה מיתר ובהא קתני התירא דצדין חיה ועוף מן הביבירין יע"ש ואפשר שרש"י לפי הא"נ שכתב דרשב"ג מפרש כן במתני' ולפ"ז א"ש דבריו שבספרו הנז עם כל דבריו שבכאן על נכון:

סעיף ג' אפי' ספק צידה אסור פי' אפי' בטלטול ולא מיבעיא לרב דמפרש מותרין לטלטל דוקא מכלל דלר"י דאסר ואפסיקה הלכתא כוותיה אסר אף בטלטול אלא אפי' ללוי דאמר מותרין אף באכילה מ"מ מודה דלת"ק אסור אף בטלטול וכמו שהוכיחו שם מהרש"א ומהר"ם שיף יע"ש וכ"נ מדברי רש"י שם בד"ה ולוי שכתב ולאו דסבירא לרב וללוי כוותיה אלא מלתיה הוא דמפרשי יע"ש ולא כתב דנ"מ לת"ק אלא ע"כ כמ"ש מהרש"א דבת"ק לא פליגי ועיין להפר"ח:

כתב הה"מ בפ"ב ודע שכל דין מוקצה ונולד הוא בכלל זה והטעם מפני שהיא דבר שיש לו מתירין וכו' והרשב"א חילק ואמר שכיון שהמוקצה והנולד מדבריהם הולכין בספיקן להקל ולא אמרו אסור אלא בדבר שקרוב ליגע בשל תורה כגון ספק נצוד וכו' ואני תמיה מזה שא"כ ספק ביצה אם נולדה ביו"ט או מעי"ט למה היא אסורה וכו' ונראין דברי רבינו שלא חילק עכ"ד והלח"מ כתב לתרץ דאע"ג דביו"ט דעלמא אינו נוגע בדבר של תורה מ"מ ביו"ט שלאחר השבת נוגע בדבר של תורה וכולה חדא גדרה היא יע"ש וראיתי לה' יד אהרן שהקשה עליו דא"כ מאי פריך בגמרא לעיל אלא לר"י ולר"י דאמרי משים גזירה ספיקא דרבנן היא וכל ספיקא דרבנן לקולא ומאי קושיא הא ספק ביצה אסורה משים

שנוגע בדבר של תורה ביו"ט לאחר השבת יהא לא הוי גזירה לגזירה יע"ש ולכאורא י"ל דשפיר פריך דבשלמא לרבה דאמר יו"ט דעלמא גזירה אטו יו"ט שלאחר השבת א"כ מיקרי דנוגע בשל תורה דכולה חדא גזירה היא אלא לר"י ולר"י דאמרי גזירה משים משקין שזבו ומשום פירות הנושרין ולאו משום יו"ט שלאחר השבת ודאי לא מיקרי נוגע בדבר של תורה וא"כ אמאי ספיקה אסורה אלא דא"כ קשה דא"כ לר"י ולר"י לא מיקרי דבר שנוגע בשל תורה ואפי"ה ר"א תירץ אליבייהו משים דבר שיל"מ ספיקה אסורה וא"כ תקשה להרשב"א וכמו שהאריך הפר"ח יע"ש והפר"ח כתב ג"כ כמ"ש הלח"מ והביא ראיה לזה מדאמר התם בשלמא לרבה דאמר משים הכנה היי ספיקא דאורייתא ולחומרא אלא לר"י וכו' וקשה דאף לרבה לא ניחא דלדידיה לא היי דאורייתא אלא ביו"ט שלאחר השבת וברייתא סתמא קתני אלא ודאי כדאמרן יע"ש וה' יד אהרן כתב דאין זה מוכרח דלדעת רבה י"ל מ"ש בברייתא ביו"ט היינו ביו"ט שלאחר השבת שכן מוכרח שהרי במתניתין נמי קתני סתמא ביצה שנולדה ביו"ט ואפי"ה אוקמה ביו"ט שלאחר השבת וה"ה בברייתא יע"ש ועיין במהרש"א שכ"כ דהברייתא מיירי ביו"ט לאחר השבת אבל אין הדברים מוכרחים די"ל כמ"ש הפר"ח כיון דברייתא סתמא ודאי מיירי בכל יו"ט והא דקאמר רבה התם אמתניתין הכא ביו"ט שלאחר השבת עסקינן לאו למימרא דמתניתין מיירי כן אלא ר"ל משים גזירת יו"ט שלאחר השבת עסקינן וכמ"ש הרשב"א בחידושיו לשבת דף קמ"ט יע"ש ולפ"ד הרשב"א ניחא מ"ש בביצה דף י' אמתניתין דזימן שחורים וכו' לימא מסייע ליה לר"ח דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב יע"ש והקושיא מבוארת מנ"ל דאזלינן בתר הרוב נימא דשוים הם ומספיקא אסורים ולפמ"ש הרשב"א א"ש דלא מחמרינן אלא בדבר שקרוב ליגע בשל תורה אלא ע"כ משום דאזלינן בתר הרוב וכמ"ש הלח"מ שם יע"ש וראיתי להשע"ה בה' יו"ט שכתב דהגמ' אזיל בשיטת הנהו אמוראי דלא ס"ל כרב אשי יע"ש ולפ"ז נתיישב אצלי מה שהקשה מו"ה עה"ש בסי' תמ"ו שהקשה דמאי מסייע אימא דרוב וקרוב הלך אחר הקרוב דהוי רוב לגבי קרוב כמיעוט לגבי רוב והכא חיישינן לרובא משום דשיל"מ כי היכי דחיישינן בעלמא למיעוטא יע"ש ולפמ"ש השע"ה א"ש והפר"ח הסכים דיש לאסור כל ספק מוקצה ונולד ואף שהוא מדרבנן וכסברת הה"מ וכתב וכ"ת והלא ע"כ צריכין אנו לחילוק שכתב הרשב"א דאל"כ מאי ק"ל לר"י ולר"י דספיקא דרבנן ולקולא ותקשה במאי דקי"ל דספק מוכן אסור אלא ע"כ דשאני התם דקרוב ליגע בשל תורה ליתא דמעיקרא הוה מצינן לומר דמוקצה דאורייתא וכדהוה ס"ל לרבה מעיקרא ולהכי ק"ל לדברי ר"י ור"י דספק ביצה אמאי אסורה וכו' יע"ש וק"ל דא"כ מאי פריך לר"י ולר"י נימא דהברייתי' מיירי בתרנגולת

העומדת לגדל ביצים ולהכי ספיקה אסורה משום מוקצה דהוי דאוריתא ומתניתין שאני דל"מ לאוקומה כן וכמ"ש בגמ' שם אבל בברייתא מצינן לאוקומה הכי לכך נ"ל כמ"ש הלח"מ דאה"נ לפי הס"ד אמרי' כן אבל לפי המסקנא דמסיק ר"א כל דבר שיל"מ לא בטיל וה"ה בספיקו דאסיר א"כ אמרינן דספק מוכן אסור מהאי טעמא הוא ובכל ספק מוכן אסור יע"ש ושו"ר למהרש"א שכתב משם ת"י הא דלא פריך לר"נ דאמר משום מוקצה דמוקצה חמירא והוי כעין דאורייתא כספק מוכן דאסור לקמן יע"ש הרי מבואר כמ"ש הפר"ח ולכאורא קשה על הת"י מה שהקשינו להפר"ח וכן הקשה מהר"ם שיף ומו"ה מש"כ זצ"ל יע"ש וצ"ל דקים ליה להגמ' דהברייתא קאי אמתניתין אפלוגתא דב"ש וב"ה ובמאי דמיירי מתניתין מיירי הברייתא ולכך פריך הגמ' שפיר לר"י ולר"י ודוחק והנה אם נאמר כמ"ש מהרמ"ש שם דהא דלא פריך לר"נ משום דכבר איתותב יע"ש א"ש הכל הא דלא הוק"ל אספק מוכן משום די"ל דשאני התם דקרוב ליגע בשל תורה כגון ספק נצוד ולר"נ לא פריך משים דכבר איתותב ולרבה לא פריך משים דקרוב ליגע בשל תורה וכמ"ש הפר"ח או דמיירי ביו"ט שלאחר השבת וכמ"ש מהרש"א אבל לר"י ולר"י פריך שפיר ילפי מה שמסיק ר"א דבר שיל"מ אפי' בדרבנן ל"ב אז אמרי' בכל ספק מוקצה ונולד אסור משום דשיל"מ וכמ"ש הה"מ והלח"מ יע"ש:

שם ואם מצא המצודות מקולקלות וכו' כתב הה"מ בפ"ב דדין זה לא נזכר בדברי רבינו וגם לא נזכר בהלכות לפי שדבר הכרחי הוא ופשוט ולא הזכירו בגמרא אלא בגררא דאם אין ידוע שהוא אסור ע"כ ולכאורא תימא דהא פליגי בזה ת"ק ורשב"א דבספק מוכן ל"פ וכמ"ש ת"ק אבל לא מן הרשתות ולא הוצרך שמואל למיפסק הלכתא אלא במצאן מקולקלות דבספק מוכן כ"ע מודו דאסור וכמו שנראה מדברי רש"י שם וכמ"ש מהרש"א שם יע"ש וכבר נתעורר בזה מהרש"ל ל ביש"ש וכתב דת"ק לא אסר אלא כשמצא נצוד ברשתות ואפשר שנפרסו היום אבל אם ידוע שנפרסו מאתמול אמרינן מסתמא מיד אחר פריסתן בא הנצוד ופליג עליה רשב"א דבעינן שיהיו מקולקלו' מעי"ט וזהו שחידש באיכא דמתני הכי הלכה קבוע לאסור כל ספק מוכן אפי' בדבר שחזקתו שהוא מוכן יעי' שם וחבירי וידי"ן החו"ש ח"ק כמה"ר ר' שמואל מאני נר"ו הקשה אלי דמה חידש באיכא דמתני אברייתא דת"ק ורשב"א יותר ממה שקאי על מתניתין ואמר אין הלכה כר"ג וכמו שהקשה שם רש"ל יע"ש ותירצתי לו דללישנא קמא לא קאמר שמואל אלא אין הלכה כר"ג ולא אמר הלכה כת"ק ומשו"ה אפ' לומר דכלפי מה שמתיר ר"ג אפי' בספק אם נפרסו דהא עכו"ם שהביא דגים לר"ג קאמר והתם לא ידע אם נפרסו מאתמול ואפי"ה מתיר ולזה קאמ' שמואל דאין הלכה כר"ג דמתיר אפי' בספק אבל במה שאסר

ת"ק אפי' במצודות שעשאן מעי"ט לא פסיק כוותיה וחידש בדאיכא דמתני הכי לאסור כל ספק מוכן אפי' בדבר שחזקתו מוכן אלא דק"ל שמואל גופיה אמאי לא קבע דבריו אמתני' ולימא קא כת"ק ואפ' לענ"ד לומ' ע"פ מ"ש בירושלמי והביאו ה' פר"ח אמתני' דקתני לא יטול מהן אלא אם כן יודע שנצודו מעי"ט קאמר עלה מי מודיע אם נתקלקלה המצודה דבר ברי שנצודו מבע"י אבל אם לא נתקלקלה המצודה דבר ברי שלא נצודו מבע"י ואקשינן ואפי' אם נתקלקלה המצודה וחש לומר שמא לא נצודו מבע"י ומשני בפורס בחורשין פי' יער תדע לך שהוא כן דקתני דגים ודגים לא במקום שהם מצויים וכו' וכיון דאיכא תרתי דהוי יער ומצא מצודו' מקולקלות מבע"י מסתמא נצודו מבע"י עכ"ד ואפשר דמשו"ה שמואל לא קבע דבריו אמתני' משום דבמתני' אינו מבואר דמיירי בפורס בחורשין ואפ' דלא אסר ת אפי' שעשאן מעי"ט אלא היכא שאינו פורס בחורשין אב היכא שפורס בחורשין ועשאן מאתמול תלינן דמאתמול נצודו וכת"ק דרשב"א ולהכי קבע דבריו אברייתא דת"ק ורשב"א והתם מיירי בפורס בחורשין מדקאמ' אם מצאן מקולקלות בידוע שנפרסו מעי"ט ואי לאו בחורשין לא הוי ידוע שנצודו מבע"י אלא ע"כ דמיירי בפורס בחורשין ואפי"ה דוקא מצאן מקולקלות ואף שהירושלמי קאמ' תדע דקתני דגים ודגים לא במקום שהם מצויים מ"מ שמואל ניח"ל למיקבע אברייתא דמבוארת בהדיא והשתא לפ"ז בכל לישנא איכא חידושא דליכא באידך דמאן דמתני אמתני' אפ' דדוקא בספק נצוד הוא דפסק הלכתא משום דנוגע בשל תורה ולכך ספקו אסור משא"כ בספק מוקצה או נולד דהוי מדרבנן מותר אבל מאן דמתני אברייתי' דקתני ספק מוכן משמע כל ספק מוכן אסור אף בס' מוקצה ונולד וזהו שחידש באיכא דמתני אברייתא דר"ג ור"י ואיכא דמתני אברייתא דרשב"א חידש אפי' היכא שנפרסו מבע"י וחזקתו מוכן אפי"ה אסור וכמ"ש מהרש"ל ובמ"ש יתורץ מה שהקשה מהרש"ל משם חכמי הישיבה יע"ש ומה שהקשה הפר"ח על מהרש"ל דהא הירושלמי פריך אפי' היכא שמצאן מקולקלות שמא לא נצודו מבע"י עי' שם ל"ק די"ל בת"ק דאע"ג דאינו ודאי שנצודו מבע"י מ"מ כיון שנפרסו מבע"י ואיכא למיתלי שנצודו מבע"י ס"ל דמותר והירושלמי לא פריך אלא אהא דקאמ' אם נתקלקלה דבר ברי שנצודו מבע"י ע"ז פריך דמאי ברי איכא שמא לא נצודו מבע"י וכ"ש לפי המסקנא דמשני בפורס בחורשין דא"ש דס"ל לת"ק כיון שנפרסו מבע"י ובפורס בחורשין תלינן שנצודו מבע"י ומותרים ועי' לה' מקראי קדש שכ"כ וראיתי לה' אליה רבא שכתב דע"פ דברי מהרש"ל ניחא מ"ש רש"י והלכה כרשב"א דספק דמוכן דאסור ודלא כמהרש"א דלא ירד לזה יע"ש ולע"ד קשה על פירושו דא"כ למה כתב רש"י והיכא שמצאן מקולקלות יש לסמוך שנצודו

מבע"י יע"ש והא בזה ליכ' פלוגתא ושמואל לא הוצרך למיפסק הלכתא אלא בספק מוכן דבשלמא לפמ"ש מהרש"א הוצרך רש"י לומר תרתי משום דבספק מוכן הלכה כרשב"א לאפוקי מר"ג דמתיר והיכא דבא ומצאן מקולקלת יש לסמוך שנצודו מבע"י לאפוקי מת"ק דאוסר וכ"כ הפר"ח והא דהוצרך רש"י לפרש כן משים דכן מוכח בגמ' דמייתי לה אספק מוכן דאסור ולהכי רש"י פירש הלכה כרשב"א בתרתי אבל לפמ"ש ה' א"ר קשה ושו"ר להרב מ"ק שנראה מדבריו שמפרש דברי רש"י הכי דהלכה דספק מוכן אסור ודוקא היכא שמצאן מקולקלות הוא דמותר יע"ש ופשט רש"י לא משמע כן לכך נר' עיקר כמ"ש מהרש"א אבל הרמב"ם ודאי שמפרש כמ"ש ביש"ש ולכך לא הזכיר זה וכמ"ש הה"מ:

סעיף ו' אווזין ותרנגולים וכו' מיתר לצודן וכו' וכן הסכמת כל הפוסקים והתוס' בפ' אין צדין בד"ה ותניא כתבו וא"ח והא כל פטורי דשבת פטור אבל אסיר ומתני' נמי מודה דפטור אבל אסור מדרבנן יע"ש ולכאור' מפשט דבריהם משמע דאסיר מדרבנן אבל הרא"ש כתב דאף לדברי התוס' י"ל דמה שהוצרכו לתרץ דמחוסר צידה אסו' היינו חייב משום דאביי הקשה כל כך בפשיטות לר"י ומאי ק"ל אבל אפשר דלפי האמת פטור ומיתר קאמר כיון דבאין לכלובן לערב ומזונותן עליך יע"ש וה' פר"ח כתב דכונת הגמ' כיין דבשבת פטור אבל אסור אם כן ביו"ט מותר לכתחלה וכמו שכן כתבו התוס' לעיל בפ"ק וכתב עוד דלפמ"ש הוא לעיל דצידה שריא מה"ת א"כ ע"כ הא דקאמ' כל המחוסר צידה אסו' איני אלא מדרבנן וא"כ מאי פריך אלא ע"כ כמ"ש יע"ש ולע"ד עדיין י"ל דלעולם פטיר אבל אסור ואינו מוכרח לפרש קושיית הגמ' כמ"ש הוא ז"ל די"ל כתי' התוס' הב' יע"ש ומה שהביא ראיה עוד מדתניא לקמן אווזין ותרנגולים ויוני הרדיסיות מותרין וא"צ זימון וזה מבואר שלא כדברי התוס' אלא העיקר כדפירש הוא ז"ל יע"ש לעד"נ דהתוס' ק"ל שפיר דאכתי אביי דהקשה כ"כ בפשיטות מברייתי' דהצד דקתני פטו' מאי פריך והא כל פטורי דשבת פטור אבל אסו' וכ"ת דסמיך אברייתא דלקמן דקתני מותרין א"כ אמאי לא פריך מינה כיון דעיקר קושייתו היא מברייתי' דלקמן אלא ע"כ דמברייתא זאת לחודה פריך וע"ז מקשי' התוס' והא פטיר אבל אסור אבל אה"ן דלפי המסקנא מודו התוס' דפטו' ומותר קאמ' כיון שבאין לכלובן לערב וגם לענין דינא נ"ל דאין ראיה די"ל דגם לפי המסקנ' פטו' ואסור והברייתא דלקמן מיירי בנצודים ועומדים אלא דאתא לאשמעינן דא"צ זימון דהברייתא שם מיירי לענין זימון ולא בענין איסור צידה אבל הכא דקתני הצד אה"נ דפטו' אבל אסור וכמ"ש הרב מקראי קדש יע"ש ונלע"ד דהא

דלא פירשו התוס' כמ"ש הפר"ח וי"ש משים דאפשר דס"ל ל דאינו כלל גמור בכל מקום א"כ מאי הקשה אביי בפשיטות לר"י והא י"ל דביו"ט נמי אסור:

סעיף ז' שאר כל חיה ועוף שמחוסרין צידה וכו' היינו בביבר שאינו מקורה אבל במקורה לא שייך צידה כלל בעופות אפי' בגדול הרבה רק בצפור דרור שייך צידה אפי' במקורה כ"כ ה' משאת בנימין בתשובה סימן ט' יע"ש ולכאורא מדברי התוס' בשבת דף ק"ו נראה דלא כוותיה שכתבו שם בד"ה ואין וז"ל ועוד דבסמוך בעי לאוקומי הא דקתני אין צדין חיה ועוף ואין נותנין לפניהם מזונות בביבר שאינו מקורה וכי בשביל שאינו מקורה מצויין להם מזונות יע"ש ולכאורא נראה מדכתבו בעי לאוקומי דס"ל לפי המסקנא לא קאי האי שינויא דלפי מה דמחלק גבי חיה הא בביבר קטן הא בביבר גדול א"ש נמי גבי עופות וע"כ מיירי במקורה דבשאינו מקורה לא מהני ביבר קטן וכמ"ש המ"א וכ"נ מדברי ר"י הא' בפסקיו לשבת כ"י וכמו שאכתוב דבריו בסמוך בס"ד אלמא גם במקורה יש לחלק בין ביבר קטן לביבר גדול ושו"ר למהרש"א שם שכתב הא דכתבו דבעי לאוקימי משום דס"ל דלפי מה שתירץ הכא בצפור דרור לא צריכין לאוקומי ברייתא דאין צדין באינו מקורה אלא דמיירי בצפור דרור יע"ש וכן פירש בש"מ לביצה וכ"נ עיקר כדבריו דלפי פירושו אתו דברי התוס' שפיר דלא הקשו אלא לפי מה דבעי לאוקומי וכמ"ש ה' שם יע"ש ועי' בחידושנו בביצה שהארכנו בזה ונ"ל הא דלא הקשו התוס' אשינויא קמא דמתרץ הא ר"י הא רבנן דאכתי ממזונות לא משני מידי משום די"ל דאה"נ קשיא גבי מזונו' אלא דהגמ' קאמר דעופות אעופות קשיא גם גבי צידה וראיתי למהרש"א שכתב דהא דלא ק"ל אשינויא קמא משו' די"ל דלמאי דאוקמה כתנאי ובריייתא דאין צדין כר"י י"ל דה"ט דאין נותנין לפניהם מזונות משים איסור מוקצה נגעו בה דמצינו בכמה דוכתין דר"י מחמיר במוקצה יע"ש ולכאורא קשה דאם כן השתא מאי מקשים התוס' נימא דה"ט דאין נותנין לפניהם מזונות משים מוקצה דהא השתא קיימי בשינויא דגמרא גבי חיה הא ר"י הא רבנן והא הגמ' לא קאמר הא בביבר קטן הא בגדול אלא בסוף הסוגיא וצ"ל דהתוס' סמכי אהא דקאמר השתא דאתית להכי חיה אחיה נמי ל"ק יכו' א"כ לפ"ז ברייתי' ומתני' כרבנן וכמ"ש רש"י ולא ניח"ל לומר דגבי מוקצה ס"ל כר"י כנ"ל פשיט בכוונת מהרש"א ונ"ל וזו היא כוונת התוספות בביצה דלא תפסי קושייתם אלא לפי המסקנא דמשני הא בביבר קטן יכו' יע"ש והנה ר"י הא' בכ"י בפסקיו לשבת כתב וז"ל ל"ק הא בביבר מקורה הא בשאינו מקורה פי' אע"פ שהיא בביבר קטן אם איני מקורה בורח מלמעלה ויוצא אבל אם היא מקורה הוי כנצור יע"ש משמע מדבריו דלתירוץ זה מיירי דוקא בביבר קטן דאלו בביב' גדול לא מהני מקורה ויש לדחות דלרבות' קאמ' דגם

בביב' קטן אם אינו מקורה לא היי כנצוד אלא דאכתי אמאי לא קאמ' רביתא ג"כ דאפי' גדול אם היא מקורה הוי כנצוד לכך נ"ל דס"ל דלתירוץ זה לא מיירי אלא בביבר קטן ודלא כה' מ"ב יע"ש:

וראיתי להמ"א שהביא ראיה מדברי התוס' שכתבו דאימר הבא מצודה קאי על עופות וביבר מקורה יע"ש והגם שכל הפוסקים חלוקים על פירוש זה מ"מ שפיר מייתי המ"א מדכתבו דגם במקורה שייך לומר הבא מצודה ובודאי בזה לא נחלקו הפוסקים במציאות ובזה אתו שפיר דברי הרמב"ם מדוקדקים שכתב אם הכניס עוף למגדל חייב ואם הכניס צפור לבית פטור ואח"כ כתב המכניס עוף לביבר גדול פטור יע"ש דהנה כתב דין פטור דצפור ולא כתב דין החייב ובדין העוף כתב החיוב גבי מגדל ולא כתב גבי ביבר קטן אלא ע"כ דה"פ דמתחלה כתב אם הכניס עוף למגדל רצה לכלול כל עוף גם צפור דרור ואח"כ כתב ואם הכניס צפור לבית פטור דדוקא אם הכניסו למגדל הוא דחייב ואח"כ כתב דגבי עוף דוקא אם הכניסו לביבר גדול פטיר וא"כ לא מיעט גבי עוף אלא בגדיל אלמא גם במקורה דומיא דבית דצפור דרור אם הוא גדיל פטור ודלא כהמ"ב וכמ"ש כ"ז המ"א יע"ש:

והנה לפמ"ש מהרש"א בפי' התוס' מצאנו ישיב קצת למה שהביא ראיה הט"ז ביו"ד סי' פ"ב מדברי התוס' בביצה שכתבו וז"ל והשתא כשמתרץ מצידה ממזונות נמי ניחא דהא בהא תליא נמצא לפ"ז דברייתא דתני איסור מזונות משום צודה ואי ס"ד דצפור דרור טמא הוא כיון דאותה ברייתא מיירי בצפור דרור אין לך לגזור שמא יצוד וכמ"ש התוס' בסוף דבריהם לגבי שבת יע"ש ולכאורא דבריו תמוהים דהא הגמ' דמוקים בצפור דרור היינו מתניתין דשבת ולא ברייתא דאין צדין וכמ"ש שם רש"י וע"ש במהרש"א וע"ש לה' נקודות הכסף ולפמ"ש מהרש"א יש ליישב קצת דהנה מבואר מהתוס' דשבת דמפרשי הגמ' כן ולפ"ז שפיר מייתי הט"ז ראיה מהתוס' דביצה לפום פירושם בשבת ודוחק לומר דהתוס' בביצה אזלי כפי פירש"י איך שיהיה מצינו שורש לפירוש הט"ז וכן פירש בש"מ וכמ"ש הבר"י יע"ש:

סעיף יג' זימן שלשה ומצא שנים מותרים ואפי' היו מקושרים יכו' כתב הפר"ח דדין זה מוסכם אליבא דכ"ט דאפי' להרמב"ם שפסק כמ"ד בשני כיסין מחלוקת ולדידיה אתיא מתניתין כפשטה דגם בשאינם מקושרים איכא רבותא דמתניתין מ"מ הדין דין אמת דגוזלות מנתחי אהדדי וטפי אית לן למתלי בהכי מלומר שהשלשה שהיו מקושרים לקחום והניחו שם אחרים מקושרים יע"ש ולכאורא קשה דהא היא כתב לקמן דמתניתין בכל גוונא מיירי בין מצאן מותרין בין מצאן מקושרין וא"כ אכתי י"ל דלמ"ד בשני כיסין

מחלוקת במצאן מותרין תלינן דאחרים הם וצ"ל דלאו דוקא כתב הפר"ח דה"ה במצאן מותרין דטפי תלינן דאותן עצמן שזימנם הם שמצאן מלומר דאחרים הם כיון שמנתחי אהדדי:

והנה בט"ז העתיק כל הסוגיא והקשה דלמה הוצרך ר"א לפרש דההיא דכיסין דמיירי ג"כ במקושרין לישני דוקא בכיס א' פליגי ובב' כיסין שאינם מקושרין מודו רבנן לרבי ובב' כיסין מקושרין מודה רבי לרבנן יע"ש ודבריו תמוהים דאיך אפשר לומר כן דאם בכיס א' ס"ל לרבי דמנה מינח ומנה מוטל כ"ש בב' כיסין מקושרין ואדרבה לפי האוקמתא דרב אשי בכיס א' כ"ע ל"פ דהכל חולין ולא פליגי אלא בב' כיסין מקושרין ומשים דמימכל קטרייהו וכמ"ש בש"מ שם וע"ש למהרש"א וצ"ע ושי"ר במפרשים שהגיהו בדבריו:

סעיף י"ד זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורים בגמרא לימא מסייע ליה לר"ח דאמר רוב וקריב הלך אחר הרוב וכו' רבא אמר בב' קינין זו למעלה מזו עסקינן ול"מ זימן בתחתונה ולא זימן בעליונה ומצא בתחתונה ולא מצא בעליונה דאסירן דאמרינן הנך אזלו לעלמא והנך אישתרבובי אשתרביב ונחית אלא אפי' זימן בעליונה ולא זימן בתחתונה ובא ומצא בעליונה ולא מצא בתחתונה הנך נמי אסירי דאמרינן הנך אזלי לעלמא והני סרוכי סרוך וסליקו יע"ש והפוסקים לא הזכירו דבר זה כלל וכתב מרן בב"י שטעמם משים דהא דאמרי אביי ורבא לרי לקושטא דמלתא אמרי הכי אלא לדחות דלא לסייע לר"ח וכיון דקי"ל דהלכה כר"ח תו לא צריכין לאוקמי מתניתין בשני קינין והלכך איכא למימר דאפי' זימן בתחתונה ולא בעליונה שרו דכיון דאותן שזימן מצאן במזומן לא חיישינן להו כלל יע"ש והנה מ"ש מצאן במקומן ל"ד דהא אף לדברי רבא אם מצאן במקומן ל"ח דדוקא לפני הקן הוא דאסורין אלא ר"ל לפני הקן וכמ"ש מהרש"ל ביש"ש אבל אכתי קשה דתיפק"ל דחיישינן לרובא דעלמא וכבר תמהו עליו מהרש"ל והב"ח והט"ז וצ"ל דמרן ב"י מיירי בגוונא דליכא למיחש לרובא דעלמא כגון דליכא בתוך ן' אמה אלא ב' קינין ובמדדין בזה ס"ל להפוסקים דלקושטא דמלתא ל"ח כלל אפי' לאשתרבובי אשתרבוב כיון שמצאן לפני הקן שזימן ולא בקן אחר אמרינן שמתוך קינן יצאו ומותרין אבל הרשב"א ורבינו ירוחם העתיקו דברי רבא וכתב הפר"ת דנ"ל עיקר כדברי הרשב"א ור"י והביא ראיה דהא רבא לא אצטריך לדחויי אלא דמיירי בזימן בתחתונה ולא זימן בעליונה אלא ע"כ אינו אלא משום דהכי קי"ל לרבא מסברא דנפשיה וכיון דכן אף למסקנא דקי"ל כר"ח נקטינן כאוקמתת רבא ונ"מ למ"ש יע"ש ולכאורא יש לדחות לפמ"ש רש"י שם דרבא ס"ל דזה לא תצטריך למתניתין לאשמעינן אלא דאתא לאשמעינן דגם בזימן בעליונה ולא זימן בתחתונה דאסורין א"כ ליכא ראיה וי"ל דלפי המסקנא

לא קי"ל כרבא דאמרינן סרוכי סריך וסליקו אלא דא"כ קשה על מרן הב"י דכתב דלפי המסקנא לא קי"ל כלל כרבא דאפי' זימן בתחתונה ולא בעליונה שרו והלא הא מלתא פשיט"ל לרבא בלא מתניתין אלא דמתניתין אתא לאשמעינן אף היכא דזימן בעליונה לא זימן בתחתונה וכו' וכמ"ש ואפשר ליישב דדעת מרן הא דהוצרך רבא לאוקימי הכי משום דמשמע ליה דמתניתין מיירי אף דאיכא קינין אחרים בתוך ן' ובזה ודאי כיון דאיכא רובא ואיכא קן עליון שלא זימן בזה אסיר אלא דאתא לאשמעינן אף היכא שזימן בעליונה וכו' אבל מר בב"י קאי היכא דליכא קינין אחרים וכמ"ש בזה י"ל דלפי האמת לא אמרינן אשתרבובי אשתרבוב ועיין לה' א"ר אבל ברש"י אין אנו מוכרחין לומר כן דאפשר דס"ל לרש"י דלרבא מיפשט פשיט"ל אפי' היכא דליכא קינין אחרים בתוך ן' אמה דאסור כיון דכולן נעקרו ממקומן ולא מצא בקן שלא זימן ובתוך הקן שזימן לא מצא אלא לפני הקן דאסור אבל במרן י"ל כמ"ש אבל הריטב"א בש"מ כתב כהפר"ח וע"ע להמאור ודו"ק:

סימן תצח

סעיף ה' עגל שנולד וכו' ואם היו שבת ויו"ט וכו' נולדה בזה מותרת בזה כ"ה דעת הרא"ש אבל רבינו אפרים הביאו הטור כתב דאם נולד בשבת אסיר ביו"ט שלאחריו משום הכנה יע"ש והקשו בישיבה דא"כ אמאי ל"ג בנולדה ביו"ט דעלמא אטו אם נולדה בשבת דאסורה ביו"ט שלאחריו משום הכנה וכמו שגזרו גבי ביצה וכמ"ש בביצה דף ב' ולפענ"ד תירצתי דאיסור הכנה זו אינה אלא מדרבנן וכמ"ש הב"ח ולכך לא גזרו דהוי גזירה לגזירה ועוד י"ל דלא גזרינן אלא יו"ט אטו יו"ט דקרוב למטעי וכמו גבי ביצה דגזרינן בנולדה ביו"ט דעלמא אטו נולדה ביו"ט לאחר השבת ועיין במהרש"א שם בדף ד' בתוס' בד"ה אלא ושו"ר להט"ז והמ"א בסימן תקי"ג שתירצו לקושיית מרן הב"י על ר"י שם כמ"ש אבל לפ"ז יש להבין דברי הרא"ש גבי עגל שכתב ולא שייך כאן טעמא דהכנה דדוקא לידת ביצה חשיב הכנה יכו' יע"ש ופשט דבריו משמע דאיירי ביו"ט דעלמא וכן הבין מרן ב"י כמו שיראה המעיין וא"כ מאי ק"ל הלא בלא"ה לא שייך הך גזירה שם ולכאורא י"ל דהרא"ש ס"ל דגזרינן גם בזה וס"ל דהכנה זו מדאורייתא וכמו שכן היא דעת הט"ז בסי' תקי"ג ורש"ל בישש"ש סי' י"ז יע"ש ולפ"ז אזדו הנך התירוצים שתירצו הט"ז והמ"א על ר"י דדוחק הוא שיחלוק על אביו הרא"ש וצ"ל לפי שיטתם דהרא"ש ה"ק ולא שייך הכא טעמא דהכנה שיאסר ביו"ט שלאחר השבת דמסתמיות הגמרא משמע דמותר ולזה הוצרך לומר משום דלא שייך טעמא דהכנה ולפ"ז א"ש דברי הטור שכתב וא"א הרא"ש מתיר משום דס"ל להטור דע"כ כוונת הרא"ש על יו"ט שלאחר השבת דאל"כ לא

שייך למיגזר כאן משום דאיסור הכנה זו מדרבנן היא ועוד דיו"ט בשבת לא מיחלף וע"כ מיירי הרא"ש ביו"ט שלאחר השבת ואין אנו צריכין למ"ש מרן בב"י אבל מרן לשיטתיה בסי' תקי"ג לכך הוצרך לומר דמכלל דבריו נשמע:

סימן תקל

סעיף א' חיה"מ אסור בקצת מלאכות וכו' הנה במלאכת חוה"מ איכא פלוגתא דרבוותא אי אסור מדרבנן או מדאורייתא והנה התוס' בחגיגה דף י"ח ס"ל דהוי מדרבנן והרא"ש בריש מ"ק ס"ל ג"כ דהוי מדרבנן והוסיף להוכיח דע"כ מדרבנן הוא למ"ד דהביא מק"ו וכי ק"ו למיעקר קרא הוא דקראי מוכחי דאין דין ראשון ושביעי וחוה"מ שיין אלא לענין הקרבה אבל לענין מלאכה לא הוקשו יעש"ב והנה הא דק"ל למ"ד מק"ו ולא הוק"ל למ"ד מקרא משום דאיכא למימר דשבקיה לקרא דדחיק ומוקי אנפשיה דאי אמרינן דאורייתא עכ"ל אית להם יתורא למידרש הכי והנה ראיתי להתיו"ט בריש מ"ק דכתב דלמאן שסובר דחוה"מ דאורייתא עכ"ל דתרתי שמעינן מינה דהא וביום השביעי עצרת אצטריך לכדדרשינן דשביעי רשות ולא חובה נראה דאם אמרינן אסמכתא בעלמא לק"מ והנה התוס' במנחות דף ס"ו כתבו כדברי התיו"ט ועכ"ל דהתוס' התם אזלי בשיטת רשב"ם דס"ל דהוי מדאורייתא דאל"כ לק"מ וכמו שהוכחתי מדברי התיו"ט וכ"נ מדברי הה"מ ועיין לה' אהלי יצחק בחגיגה שנעלם ממנו הרא"ש והקשה כקושייתנו לעיל ולק"מ כמ"ש לעיל והריטב"א בריש מ"ק דחה כל הוכחות התוס' ומסיק דהוי מדאורייתא והוסיף להוכיח דלא כהתוס' מדהוצרך תלמודא למידק מאמוראי דמלאכה בחוש"מ אסור והלא פשוט הוא יע"ש ונלע"ד ליישב לשיטת התוס' דאפשר דמדקי"ל בעלמא דחש"מ אסור איכא למימר דה"ט דאסור משום גזירה בעלמא אטו יו"ט או משים כבוד אבל השתא דהקשה רבי יוחנן ואלא בחש"מ חש"מ מי שרי ומאי קושיא דהא מדאורייתא שרי אלא עכ"ל דאית להו סמך מה"ת וע"ז מקשה מנה"מ היכן מצינו שיש במקרא סמך לאסור מלאכה בחש"מ והביא הברייתות שהביאו סמך לאסור מלאכה בחש"מ ולעולם אינו אסור אלא מדרבנן ועיין במו"ה מש"כ זיע"א בחגיגה ואפשר לומר דהריטב"א ס"ל כדעת הט"ז: המג"א לאחר שהביא דמרן הוא מן הסוברים דס"ל דהוי מדרבנן כתב ומ"מ עונשו גדול כדאמרי' במכות כל המחלל את המועדות כאלו עע"ז ופירש"י דאיירי בחה"מ ועיין מה שהק' עליו המח"ב ותמיה לי דהקשה מסברא דנפשיה ולא הקשה עליו מדברי התוס' דכתבו לשיטתם דס"ל דהוי מדרבנן דההיא דפסחים איירי ביו"ט:

כתבו חכמי המוסר שצריך לנהוג קדושה גדולה בחוה"מ כמו ביו"ט ולהתפלל בשמחה ובשירים וכ"ש בחוה"מ של סכות אשר בהם היתה שמחת בית השואבה בזמן הבית

וכשיבא לביתו יאמר בשמחה וקיל רמה מועדים לשמחה וכן כשיפקדו איש את רעהו יאמר כן והנוהגים לברך איש את רעהו בחוה"מ כמו בחול ה"ז בכלל המבזה את המועדות ונכון ויאה להדליק נרות בחוה"מ כמו ביו"ט וצריך לכבדו במאכל ומשתה ובכסות נקייה ואז תבא עליו ברכת טוב:

סימן תקפב

א' סעיף א' בעשרת ימ"ת וכו' ואם טעה או שהוא מסופק אם הוא בהמלך הקדוש חוזר לראש זו היא סברת הרמב"ם והרי"ף והרא"ש כמ"ש בב"י והרא"ש הכריח דבדיעבד פליגי מדאמר ר"א יצא מכלל דלרב אפי' בדיעבד לא יצא יע"ש ולעד"נ דלהרא"ש לא פליגי אלא בדיעבד אבל לכתחלה כ"ע מודו דצריך לומר המלך הקדוש המלך המשפט מדכתב שם אהא דאמר רב יוסף האל הקדוש מלך אוהב צדקה וז"ל פירוש אם אמר כך בדיעבד יצא יע"ש ועיין להב"ח ז"ל וי"ל בדוחק:

ב' אם אמר מלך המשפט כתב הראב"ד דצריך לחזור אבל מדברי רש"י נראה דאין צריך לחזור וכמ"ש הפר"ח ז"ל וכן ראיתי לראב"ן בסי' קמ"ה שפירש כפירש"י והמח"ב כתב דספק ברכות להקל ואין צריך לחזור:

ג' אם אמר בשאר ימות השנה המלך המשפט כתב הב"ח דלכתחלה צריך לומר המלך אוהב צדקה ומשפט ואם אמר המלך המשפט אין מחזירין אותו וכ"כ הפר"ח וכן מסיק ה' מטה יהודה וכן הסכים המח"ב והגאונים האלו לא זכרו להב"ח:

כתב הטור בסי' זה אם אמר ביימ"ת מלך אוהב וכו' לא יצא עיין לה' שיירי כנה"ג שהצ"ע דברי הטור אהדדי בסי' קי"ח ולע"ד נראה דרבינו יחיאל לאו לענין דינא קאמר אלא תמיהא בעלמא קמתמה אסוגיין דעלמא וכמו בקושייתו הא' וכמו שנראה מדבריו שם וכ"נ מדברי הפור בסי' קי"ט יע"ש וכן ראיתי לה' מטה יהודה שכ"כ שש אנכי וכן הסכים לענין דינא וכן אסיק הפר"ח וכן מסיק להלכה הבר"י יע"ש:

כתב הלבוש ומה שאומרים פסיק ושמרו בשאר שבתות השנה כבר נתבאר לעיל בסי' רס"ז והקשה עליו ה' אליה רבא דהא שבת נמי זכר ליציאת מצרים יע"ש ואפשר לומר משום דבפסיק ושמרו אדרבה מבואר להורות על הבריאה השבת בא כמ"ש כי ששת ימים וכו':

סימן תריא

סעיף א' יום הכפורים וכו' ואין חיוב כרת אלא וכו' כתב הר"ן דשאר ענויים הויין דאורייתא מדקתני בברייתא התינוקות מותרין בכולן ומוכח בגמ' דמותר לגדולים לרוחצן ולסוכן ואי דאורייתא היכי שרינן והא כתיב לא תאכלים להזהיר גדילים על

הקטנים אבל אי מדרבנן שפיר דכל שהוא לצרכי של תינוק ספינן ליה איסור דרבנן יע"ש והנה האי סברא כתבה הרשב"א בחידושיו ליבמות דף קי"ד והביא ראיה מפרק תולין דפריך הגמ' וליתן ליה לתינוק ישראל ומשני דאתי למיסרך ומאי פריך הא כיון דלגדול אסור מדרבנן אף לתינוק אסור לומר לו אלא ע"כ במידי דרבנן מיתר לו לספות בידים יעש"ב אבל הרמב"ם ז"ל בפי"א מה' מ"א פסק דאף באיסור של דבריהם אסור ליתן לו בידים ולפ"ד נ"ל ליישב ההיא דפרק תולין דשאני ההיא דאפי' איסור מדרבנן ליכא דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בח"ל אלא משום שאינם בני תורה כמ"ש התוס' שם בד"ה רב עמרם ולכך הקילו ליתן לתינוק וכן ראיתי להריטב"א ביבמות שכ"כ וע"ש וראיתי לה' קול אליהו בח"א סי' ל"ו שהקשה על הרשב"א מדתניא התם לא יאמר אדם לתינוק הבא לי מפתח ומוקי לה התם בכרמלית דרבנן אלמא אף באיסור דרבנן אסור למיספיה ליה לתינוק בידים יע"ש ול"ק דכל שהיא שלא לצורך התינוק אסור אף באיסור דרבנן אבל צריכין אנו לתירוצי גבי ההיא דקתני התם מצא בידו פירות אין זקוק לו ומוקי לה התם בתרומה דרבנן ודוקא מצא אבל ליתן לו אסור ולפ"ד ה' א"ש:

סימן תרלב

א"ה אלו השתי לשונות נשמטו ממקומן:

סעיף ז' הלכה וכו' כותבין על הקלף במקום בשר ואם שינה פסול וכתב מרן בב"י שב"ה הסכמת הפוסקים וכן איתא בירושלמי תניא הל"מ שיהיו כותבין בעורות וכו' וכותבין על הגויל ועל הקלף במקום נחשתו כלומר בצד תחתון דהיינו במקום בשר ואם שינה פסול ודלא כמ"ש התוס' לחד שינויא דאם שינה וכתב בקלף במקום שער ודוכסוסטוס במקום בשר כשר שכל הפוסקי' חולקים עליהם והסכימו לפסול יע"ש והתמיה מבוארת וכבר תמה עליו מו"ה בס' ווי העמודים דלא כת' התוס' אלא לס"ד דפ' המוציא אליבא דרב דהדוכסיסטוס כשר לתפלין אם כן ה"ה אם שינה בקלף במקום שער פסול אבל לפי המסקנא דמסקינן דהדוכסוסטוס פסיל וכ"ה במסקנא בפ' הקומץ א"כ ודאי אם שינה בקלף פסול:

סימן תרמז

סעיף ה' בשר יבש וכו' מיהו דגים השרויים במים בפסח וכו' משמע דקודם פסח אין להחמיר כלל משום דס"ל כמ"ש התוס' בד' ל' דפליטת כלי לגבי חמץ חשיב משהו שאין רגילים להשתמש הרבה ביחד עי' שם א"כ קודם פסח מתבטל ואינו חוזר וניעור וכ"ש לפמ"ש המג"א דבטעמא בעלמא לכ"ע אינו חו"נ וס"ל דלגבי חמץ בפסח לא אמרינן סתם כלים אב"י דאל"כ הרי מרן פסק דנט"ל מותר גם בפסח ודבריו שבכאן לא אתי

כפים שום תירוץ שכתב בב"י אליבא דהרא"ש כמו שיראה המעיין שם וע"כ שיטתו שבכאן כמ"ש התוס' ותמיה לי על מרן הב"י איך נתיישב לו שיטת הרא"ש אם נאמר דסתם כלים אב"י א"כ למה אסר גם בפסח דהא הרא"ש ס"ל דנט"ל מותר גם בפסח וכמו שהביאו בב"י לקמן יע"ש ושו"ר להח"י שכ"כ יע"ש אבל המג"א נראה מדבריו שמפרש דברי מרן משים דהמים מבטלין כח הציר והוי צונן ואף דפולט אינו אלא משהו ולכך קודם פסח שפיר מתבטל בס' ואינו חו"נ יע"ש ונלע"ד דהגם דיש להסתפק שמא שהה בו מעל"ע והוי ככבוש כיון דדבר זה אינו ברור דיש לומר דלא אמרינן כבוש בששת היתר וכמ"ש הד"מ ועוד שמא דסתם כלים אב"י אמרינן גם לענין חמץ ושמא בשעה שפינו ממנו החמץ לא שרו כו והוי נט"ל וכמ"ש המ"א לקמן לכך יש להתיר ופשיט ועי' במ"ש מהרימ"ט הביאו הפר"ח לתרץ תשובת הרא"ש ומה שהקשה עליו הפר"ח נלע"ד לתרץ דהנה כתב בהג"מ הביאו הב"י וז"ל בשר מלוח ישנה דשרינן בפסח אפילו נשאר חמץ משהו בעין על הבשר מ"מ הרי מעבירין אותי כשמדיחין אותו לבשל וכו' יע"ש ולכאורא דמה מהני הדחה דמ"מ קודם הדחה חיישינן שיתן טעם בי ופשט דבריו דאף בתוך הפסח מותר ע"י הדחה וצ"ל דס"ל דכיון שהיא יבש לא חיישי' שיתן טעם בו ולכך שרי בהדחה דבשעת הדחה לא חיישי' שיתן טעם בו דבשעה מועטת כזה ל"ח והגם שכ' ההגהה דאין לאוכלו כ"א הדיחו ג"פ קידם משים דחיישי' שבשעת ההדחה יתן טעם בו אינו אלא חומרא בעלמא ונוהגים כך מתורת חומרא בעלמא ולפ"ז א"ש דברי מהרימ"ט דגבי בשר יבש שרינן משום דאפי' נשאר חמץ משהו לא יתן טעם כיון דיבש הוא ומשים החמץ עצמו הרי מעבירין אותו כשמדיחין אותו ובשעה מועטת כזו ל"ח שיתן טעם בו משא"כ השרויים במים חיישינן שע"י השרייה יתרכך הבשר ויקבל טעם וחמץ בפסח במשהו ושי"ר לה' מטה יהודה ז"ל שתירץ כעין זה יע"ש:

סימן תרפו

סעיף א' בחנוכה ופורים מותר להתענות לפניהם ולאחריהם הנה הפר"ח כתב דקי"ל כר"י דבדלא למיספד לפניו אסור לאחריו מותר כר"מ ומיהו לא אסור אלא בתענית אבל בהספד מותר מדאמרינן התם רב אסי אמר כל שלאחריו בתענית אסור בהספד מותר ואע"ג דאיכא שינויא אחרינא התם ולא צריכינן לשינויא דרב אסי מ"מ הדין דין אמת עכ"ד יע"ש וכ"כ הר"ן שם יע"ש ועפ"ז ניח"ל מה שהקשה ה' רצוף אהבה הביאו השע"ה בה' מגילה עמ"ש התוס' במנחות דף נ"ו ד"ה מריש ירחא שכתבו וז"ל ובסוף סדר תעניות כתוב הגירסא להפך מריש ירחא עד תמניא ביה אחוקם תמידא דלא לאתענאה ומתמניא ביה איתותב חגא דשבועייא דלא למיספד וגירסא זו נכונה וכו' יע"ש והקשה ה' הנז'

דא"כ מאי פריך בספ"ב דתענית כמאן כר"י דאמר לפניו ולאחריו אסיר א"ה בכ"ט נמי מאי איריא משום דהוי יומא דאתוקם תמידא ת"ל דהוי יומא דבתר כ"ח והשתא מאי קושיא כיון דיומי דאתוקם תמידא אינו אסיר אלא בתענית וזמא דכ"ח אסור בדלא למיספד לכך הטילו ליום כ"ט בתר יומא דתמידא לפי שרצו להקל ביום הזה שלא יהא אסור אלא בתענית יע"ש ולפי"ה דדין של רב אסי כ"ע מודים בו כל שלאחריו בתענית אסור בהספד מיתר וא"כ המקשה ק"ל שפיר ת"ל דהוי יומא דבתר כ"ח דאפי' אי שדינן ליה בתר כ"ח מ"מ אינו אסור אלא בתענית וכר"א ואפשר הא דלא תירצו שאר אמוראי כרב אסי משום דלא ס"ל האי דאמר וזה הואיל ומישל בין ב' ימים טובים עשהו כיו"ט עצמו אבל בעיקרא דמלתא דאמר כל שלאחריו בתענית אסיר בהספד מותר כ"ע מודים בו ועוד הקשה ה' הנז' לפי דבריהם מאי פריך אמר מר מתמניא ביה ועד סוף מועדא וכו' לימא מתשעא ביה ותמניא גופיה אסור דהו"ל יימא דאתוקם תמידא והשתא מאי קושיא הא משו"ה הוצרכו לומר מתמניא ביה כי היכי דליהוי אסיר אף בהספד יע"ש ולע"ד נראה הא דלא ניח"ל להגמרא למימר הכי משים דאכתי קשה לימא מתשעה ותמניא אסור משים יום שלפני תשטה ואף בהספד אסור משום דהוי מוטל בין ב' ימים טובים ועוד אפשר דיום שלפניו אסור אף בהספד ואע"ג שרש"י הכריח שם דלאו דוקא כל שלאחריו אלא ה"ה אף שלפניו בהספד מותר מ"מ להאי גירסא שכתבו התוס' ליכא הכרח כלל וכמ"ש השע"ה שם וא"כ אכתי לימא מתשעה ותמניא גופיה אסור משים דהוי יומא שלפני תשעה ואסור אף בהספד ולהכי הוצרך הגמ' לתרץ משום דאי אירע מלתא ובטליניה והשתא לא קשה כי קושיין וכמו שתירץ רש"י שם יע"ש והנה מדברי רש"י שם נראה דלא כהפר"ח שכתב בד"ה אכתי וז"ל ואי קשיא אכתי לימא תשעה ואפי' אם אירע מלתא דבטלי אכתי הוא אסור תמניא גופיה משים קמי יומא דחג שבועיא דהוי יום שלפניו יע"ש ולכאורא מאי קושיא הא אתא לאוסרו אף בהספד משום דיום שלפניו לא מיתסר אלא בתענית אבל בהספד מותר והנה בחידושי כתבתי דקושיית רש"י היא לשאר אמוראי דלא ס"ל כרב אסי אבל לפ"ד הפר"ח דכתב דהדין דין אמת וכ"ע מודים בו לא א"ש דברי רש"י ועיין להר"ן שם שהכריח מדברי רש"י במשנה כמו שכתבתי יע"ש:
והנה בטעם התענית הזה אע"ג דקי"ל דבפורים וחנוכה לא בטלה מג"ת וא"כ לפניהם ואחריהם נמי אסור כתבו התוס' בספ"ב דתענית וכ"כ שם הר"ן משם הרמב"ן די"ג היה יום ניקנור ובטל משבטלה מג"ת מעתה אין לאוסרו משים יום שלפני פורים שכיון שעיקר קדושת היום בטלה אין ראוי שתשאר לו קדושה מפני שהיא יום שלפני פורים יע"ש שהביאו ראיה לדבריהם והר"ן שם הקשה עליהם מהירושלמי דפריך על יום

ניקנור לית הוא עצמו אסור מפני שהוא יום שלפני י"ד ואמרו להודיעך שהוא אסור בהספד אלמא בגזירת מרדכי ואסתר נאסרו ימים שלפניהם ודברי הר"ן אינה מובנים ומהר"ן שפירא שם פירש כוונתו וז"ל והא פשיטא דלא נאסרו במג"ת ימים שלפניהם ולאחריהם עד שנתקנו כל הימים טובים הכתובים בו ואח"כ אמר דכוליה אסורים לפניהם ולאחריהם א"כ הא דפשט בירושלמי לית הוא עצמו אסיר צריכין לומר ובגזירת מרדכי נאסר יע"ש ולע"ד נראה לתרץ ע"פ מ"ש התוס' בר"ה דף י"ט בד"ה הא וז"ל וי"ל דמ"מ רבי שסידר המשנה לא הו"ל למיתני מריש ירחא דניסן כיון דבימיו היה שלא לצורך עכ"ד א"כ השתא י"ל דבגזירת מרדכי ואסתר לא נאסרו ימים שלפניהם עד שגזרו אותן במג"ת והירושלמי הכי פריך דהשתא מיהא דקאמר רבי דהנהו הכתובים במג"ת. שלפניהם ולאחריהם נמי אסורים א"כ יום ניקנור שנאו רבי שלא לצורך דתיפק"ל דהי"ל יום שלפני י"ד ובהכי ניח"ל מה שהקשה מהר"ש שם מאי פריך בירושלמי לית הוא עצמו אסיר משום יום שלפני י"ד נימא הוא עצמו אסיר אלא שחידש לנו לאסור יום שלפני ניקנור שהוא היה קודם יום טירייאנוס כמ"ש הר"ן שם יע"ש ולפמ"ש התוס' ניחא דקושיית הירושלמי היא דאכתי רבי כיון דתנא יום טורייאנוס אם כן יום ניקנור שנאו שלא לצורך דאי לאסור יום שלפניו טורייאנוס הוא ומתרץ דאתא לאוסרו אף בהספד דאי משים יום שלפני י"ד אינו אסור אלא בתענית אבל בהספד מותר וכרב אסי דאמר בספ"ב דתענית כל שלאחריו בתענית אסו' בהספד מותר אבל אכתי קשה מאי תירץ בירושלמי דאתא לאוסרו בהספד הא אכתי יום שהוא מוטל בין ב' ימים טובים ואסור אף בהספד וכרגע בא לידי ספר ישועות יעקב וראיתי שבסימן זה הקשה על הירושלמי כי קושיין וכתב דלית ליה כר"א בהא מלתא ואפ' לע"ד לפרש כונת הירושלמי משים דאי בטליה ליום טורייאנוס אם כן יום ניקנור אינו אסו' אלא משום יום שלפני י"ד וא"כ אינו אסור אלא בתענית ולכך אצטריך למיתני יום ניקנור שיהיה אסיר אף בהספד:

ועוד הקשה הר"ן לשיטת הרמב"ן וז"ל ועוד אם איתא דלא נאסרו בגמ' דילן דאמרינן במאי דתניא במג"ת יום י"ד ויום ט"ו בו יומי פוריא אינון דלא למיספד בהון ואמר רבא לא נצרכה אלא לאסור את של זה בזה כלומר לאסור בני ט"ו בי"ד ובני י"ד בט"ו ואלו ליאסר כל חד ביומיה לא אצטריך למג"ת דאם איתא דלא נאסרו ימים שלפניהם בגזירת מרדכי ואסתר היה להם גם כן לומר משום יום שלפניהם יע"ש וראיתי לה' לשון למודים בסי' זה שהקשה כקושיית הר"ן וכתב וז"ל גם ליכא למימר דהכריחו לזה דאל"כ יום ניקנור שכתוב במג"ת ל"ל תיפק"ל דהו"ל יום שלפני י"ד דדילמא אצטריך לאסו' יום שלפניו יע"ש והנה מה שדחה להאי הכרח אכתי עדיין יש להקשות דיום שלפניו יום טורייאנוס

הוא וא"ש הכרח רבא אבל מ"מ הכרח זה ליתא כמו שתירץ הירושלמי דאתא לאוסרו אף בהספד וכמו שכתבנו לעיל ועוד כתב הרב הנז"ל ואפשר לומר דמה שהוכרח רבא למימר הכי משו' דלת"ק בדלא למיספד לאחריו שרי וקי"ל כוותיה א"כ יום ט"ו הכתוב במג"ת ל"ל אלא ודאי לאסור וכו' ולע"ד לא הבנתי דבריו נימא הא דתני ט"ו לאסו' יום שלפניו דהיינו י"ד וע"ש היטב ועיין להמ"ק ז"ל שהקשה כי קושיין ולע"ד נראה לתרץ ע"פ דרך הרב הנז' באופן אחר דאכתי יום י"ד ל"ל למיתני דאי לאסור יום שלפניו יום נקנור הוא ואי לאסו' יום שלאחריו הא אכתי קי"ל כת"ק דלאחריו מותר אלא ע"כ דאתא לאסור את של זה בזה כנלע"ד דעת הדיוט לתרץ דברי התוס' והרמב"ן בס"ד ודו"ק:

יו"ד

סימן סה

סעיף י"א שולח וכו' ואם נותנה לו בפני ישראל וכו' עיין בהטור שכתב וז"ל ואם אינו נותנו לגוי בפנ"י יכול ליתנה לו בין אם היא שלמה או חתוכה ואם נותנה לו בפנ"י לא יתננה לו כשהיא חתוכה וכו' והב"ח פירש דנותנה לו בסתם דאין בסתם משים גניבת דעת ולא חיישינן נמי לשמא יתננה לו בפנ"י אבל אם נותנה לו בפנ"י אסור אפי' מכרו או נתנו בסתם דיש לחוש בחתוכה שמא סבור ישראל וכו' יע"ש ועיין בהב"ח לקמן שכתב לדעת ר"ת דהא דחיישינן לשמא יתננה לו בפנ"י משים דגניבת דעת אסור ויסבור הישראל שכשרה היא דאל"כ גניבת דעת אסיר יע"ש וא"כ לכאורא קשה דכיון דהכא מיירי בנתנו לו בסתם דליכא איסור גניבת דעת א"כ הו"ל להתיר אפי' ליתנו בפנ"י דלא חיישינן שיקנה הישראל דמימר אמר דאיסור הוא והא דנתנו לו בסתם משום דליכא בסתם משום גניבת דעת ול"ק דלא כ"כ הב"ח אלא בחששא דשמא יתננו בפנ"י דלא חיישינן אי מותר לגנוב דעת משום דכיון דחששא רחוקה היא דמימר אמר דלגנוב דעתו אמר לכך לא חיישינן היכא שלא נתנו בפנ"י שמא יתננו בפנ"י ויקנה ממנו אבל היכא דנותנו בפנ"י בהא חיישינן דיקנה הישראל ממנו ולא אסיק אדעתיה דלהטעותו הוא אומר כן וכן מבואר בהב"ח לקמן עמ"ש הטור דאפי' להסוברים דבמתנה ליכא משים גניבת דעת מ"מ ליתנו בפנ"י אסור יע"ש והיינו מטעמא דכתיבנא ולדעת הטור צ"ל הא דהביא הגמ' מדאיקפד שמואל דגניבת דעת אפי' של גוי אסור דקים ליה להגמ' דהמעשה היה שלא בפנ"י וע"ש בהתוס' אבל מדברי התוס' בד"ה אביי נראה מר"ת דלא כהב"ח שכתב דאפי' יהא מותר לגנוב דעת הגוי מ"מ לא מסיק אדעתיה שלהטעותו אימר כן יהא דדייק מדאיקפד שמואל יודע היה שמואל שבצנעה נתן לו וכו' הרי מבואר בהדיא דלאו

הא בהא תליא ודלא כמ"ש הב"ח לקמן ובדעת הרמב"ם נלע"ד כמ"ש הרשב"א בחידושיו ובת"ה דלא חיישינן להך חששא דשמא יתננו בפנ"י דליתא וליכא למיסר אלא במוכר לו בפנ"י ומפרש לו שהיא כשרה יע"ש וכ"כ המע"מ יע"ש ולכך לא אסר הרמב"ם אלא היכא שנותנו לו בפנ"י ומפרש לו שהיא כשרה וכמ"ש הה"מ אבל שלא בפנ"י אף במפרש לו שהיא כשרה מותר ואע"ג דאכתי איכא משום גניבת דעת י"ל דמיירי בענין דליכא גניבת דעת שלא אמר לו בפירוש שמנוקדת היא וע"ש בהלח"מ ז"ל ושו"ר שכ"כ מו"ה עה"ש ז"ל יע"ש שהביא ראיה מהתוספתא ולע"ד ל"מ דלדעת הטור נמי א"ש דהתוספתא מיירי בנתנו לו בסתם ולא אמר שכשרה היא ולהכי קתני המוכר ירך מחותכת לעכו"ם א"צ להפריש ממנה גיד הנשה דליכא משים גניבת דעת בסתם ולהכי לא חיישינן לשמא יתננה בפנ"י דלתרתי לא חיישינן כיון דליכא גניבת דעת יסביר ישראל שלהטעותו נתן לו בסתם ובלבד שלא ימכרנה לו בפנ"י דהשתא איכא למיחש שיקנה הישראל ממנו ולא מסיק אדעתיה שלהטעותו הוא נותן לו בסתם וכמו שכן מוכרח הוא בדברי הטור כאן ולקמן וכמ"ש הב"ח ועיין למהרש"ל ביש"ש אבל לדעת התוס' דלא מחלקי בין מפרש לסתם דבמכירה אסור קשה ההיא דתוספתא דאמאי א"צ להפריש ממנה גיד הנשה והא אסור משים גניבת דעת ואמאי לא חיישינן לשמא יתננו בפנ"י ולזה י"ל דהברייתא מיירי במקום שמכריזין והכריזו ולהכי לא חיישינן אבל אם נותנה לו בפנ"י חיישינן ועיין להרשב"א מ"ש משם הרמב"ן אבל אכתי תיפק"ל דאסיר משים גניבת דעת וצ"ע ואי גרסינן הנותן א"ש והיא ראיה לדברי הטור בסי' קי"ז שכתב דאף להסוברים דבמתנה וכו' מ"מ אסור ליתנה בפנ"י יע"ש בב"ח ובט"ז ז"ל:

והנה התוס' בד"ה שריפה כתבו דלא חיישינן שמא ימכרנו בפנ"י דלא יקנה הישראל דחייש דלגנוב דעתו של גוי אומר כן יע"ש ובד"ה אמר וכו' חילקו בין מתנה למכר לענין דלא חיישינן שמא יתננה בפנ"י משים דבאיטליז טובא ישראל קיימי וכו' והקשה מו"ה עה"ש כיון דס"ל דבמתנה ליכא ג"ד מה"ט נמי לא חיישינן שמא יקנה ישראל דחייש דלגנוב דעתו של גוי אימר כן משא"כ במכר דאסור לגנוב דעתו יע"ש ולעד"נ דלפמ"ש מהרש"א שם דבסתם אף אי מיתר לגנוב דעת לא חייש ישראל דלגנוב דעתו אומר כן דא"כ למה לא פירש לו בהדיא ומדלא פירש מוכח דלא נחית לגניבת דעת ומנתן לו סתמא יסבור הישראל שכשרה היא יע"ש וא"כ י"ל דהתוס' דחיק"ל לאוקמי ברייתא דוקא במפרש אלא מיירי אף בסתמא ולכך הוק"ל דלמה א"צ ליטול והלא איכא למיחש לשמא יתננה בפנ"י ויסבור הישראל שכשרה היא ולא חייש ישראל דלגנוב דעתו של גוי אומר כן כיון דנתן לו בסתם ולכך כתבו משום דלא שכיחי ישראל טובא וכו':

סימן סו

סעיף ב' דם וכו' אם ידוע שהוא מרוקם האפרוח חייבין עליו הנה דעת מרן מבוארת דדם שעל החלמון הוא אסור מה"ת וכמ"ש הפר"ח וכמ"ש לקמן בס"ד אבל דעת רש"י לא נתבאר איזהו דם שאסור מה"ת והנה מפשט דברי התוס' משמע דלועי"ל דם שעל הקשר אף שלא נתפזר חוץ לקשר אסור מה"ת וכ"כ הרא"ש בהדיא דדם שעל הקשר אסור מה"ת יע"ש אבל הרשב"א בחידושיו ובת"ה כתב דאינו אסור מה"ת אלא כשנמצא בקשר של חלבון ונתפשט חוצה לו או בקשר של חלמון שמוכח שהתחיל הולד להתרקם ודם עוף הוא וה"ט דמפלגינן בין דם על הקשר לבד לנתפשט חוצה לו משים דזה התחיל להתרקם ואסור מה"ת ולכך כל הביצה כולה אסורה דשדא תיכלא בכולה משא"כ כשנמצא על הקשר לבד דאינו אסיר אלא מדרבנן לכך אוכל את השאר וכתב דלפ"ז יש לאסור בשנמצא חוץ לקשר דכיון בשנמצא על הקשר אינו אלא מדרבנן הילכך כשנמצא על החלבון לבד לא שנא יע"ש במה שהביא דברי ספר התרומה שנראה שמסכים עם התרומה ובאמת הוא קשה שהרי בספר התרומה מבואר בהדיא דשעל הקשר אסור מה"ת וצ"ל דאינו מסכים עמו אלא לענין שיש דם שאסור מה"ת ולאפוקי מהרא"ה דס"ל דליכא דם ביצים שאסור מה"ת אבל באיזה ענין הוא אסור מה"ת פליג בזה עם התרומה והב"ח כתב דדעת התוס' היא כדעת הרשב"א דאף לועי"ל דם שעל הקשר אינו אסור אלא מדרבנן ואינו אסור מה"ת אלא כשנתפשט חוצה לו ובחוץ לקשר נמי אסור מדרבנן ומ"ש התוס' דם שחוץ לקשר הכל אסירה וכו' חוזר על ב' התירוצים יע"ש והנה אם נאמר דס"ל להתוס' דדם שעל הקשר לבד אסור מה"ת וכדעת התרומה י"ל דברי התוס' דלתירוץ ראשון י"ל דחוץ לקשר הוא חמור יותר ואסרינן כל הביצה משא"כ בשנמצא בקשר וכמ"ש ה' עצמי לקמן משא"כ לתירוץ ב' דדם שעל הקשר אסור מה"ת ובחוץ לקשר אינו אסור אלא מדרבנן ובהכי מיירי ההיא דכריתות ק"ל שפיר לפירש"י דאיך אפשר להחמיר בחוץ לקשר שאינו אסור אלא מדרבנן יותר מעל הקשר שאסור מה"ת והב"ח משים שכתב דדעת התוס' אף לתירוץ ב' דם שעל הקשר אינו אסור אלא מדרבנן א"כ ע"כ אין לפרש דברי התוס' כן דא"כ גם לתירוץ ב' י"ל דדם שעל הקשר חמור יותר אלא ע"כ דס"ל מסברא דאין להחמיר לאסור כל הביצה בחוץ לקשר יותר מעל הקשר וא"כ לפ"ז תקשה גם לתירוץ הראשון אלא עכ"ל שדבריהם קאי לב' התירוצים ומה שהכריחו להב"ח לפרש כן דברי התוס' נלע"ד משום דאזיל לשיטתו שהוכיח מדברי רש"י דבחוץ לקשר אסור ואף לפי תירוץ הב' צ"ל דאסור מדרבנן וא"כ אם נפרש דברי התוס' שעל הקשר אסור מה"ת א"כ מנ"ל לומר מדעתנו שחוץ לקשר אסיר כיון דלא

הוזכרה בגמרא הך גזירה ועיין בב"י לכך הוכרח לומר דלתירוץ ב' נמי דם שעל הקשר אינו אסיר אלא מדרבנן והילכך בנמצא בחלבון לבד נמי לא שנא וכמ"ש הרשב"א בחידושיו יע"ש אבל אין הדברים מוכרחים די"ל דאף דדם שעל הקשר אסור מה"ת יש לגזור בחוץ לקשר דהרי בספר התרומה כתב דדם שעל הקשר אסיר מה"ת ואפי"ה כתב דדם שחוץ לקשר נמי אסור מדרבנן יע"ש וא"כ יש לפרש דברי התוס' כדכתיבנא לענ"ד ושו"ר למו"ה עה"ש שפירש דברי התוס' מעין פירוש זה יע"ש והנה לפי דברי הרשב"א בחידושיו שהבאתי מבואר דהא דאסור בחוץ לקשר היינו משום דדם שעל הקשר גופיה אינו אסור אלא מדרבנן משום גזירה דיש דם שאסור מה"ת וכמ"ש בת"ה מה"ט נמי יש לגזור בחוץ לקשר יע"ש ולפ"ז קשה על מ"ש מרן הב"י ז"ל דהטור ס"ל כמ"ש הרשב"א דכיון דאיכא איסור דאורייתא בדם ביצים גזרינן גם בחוץ לקשר יע"ש והלא לפי שיטת הטור דס"ל דדם שעל הקשר אסור מה"ת א"כ מהיכ"ת למיגזר בחוץ לקשר כיון דבגמרא לא הוזכרה הך גזירה והרשב"א דכתב כן משים דבגמרא הוזכרה הך גזירה בדם שעל הקשר ולכך כתב דבחוץ לקשר נמי לא שנא ודוחק לומר דלא ס"ל כהרא"ש אביו אלא ס"ל דדם שעל הקשר אסור מדרבנן ואינו אסיר מה"ת אלא בנתפשט חוץ לקשר ויותר נראה דס"ל להטור כמ"ש התרומה דאף דום שעל הקשר אסיר מה"ת מ"מ בדם שחוץ לקשר גזרינן וכמו שיראה המעיין שם איך שיהיה דדבר זה במחלוקת הוא שנוי דלהרשב"א דבמקום שאוסר כל הביצה הוא דאסור מה"ת משא"כ בדם שעל הקשר לבד אבל הרא"ש והתרומה ס"ל דלאו הא בהא תליא דדם שעל הקשר הגם דאינו אוסר כל הביצה מ"מ אסור מה"ת ועיין להפר"ח שכללא כייל כל שיש טפת דם במקום שאוסר כל הביצה מיקרי מרוקם האפרוח וחייבין עליו יע"ש בס"ק ו' והוא לשיטת מרן שפסק כהרי"ף וסיעתו דבכל מקום בחלבון זורק את הדם ובחלמון כל הביצה אסורה וע"כ הא דבחלבון זורק את הדם מדרבנן דאל"כ במאי מוקמת ההיא דכריתות וכמ"ש המ"ז וא"כ הכלל שכתב הפר"ח הוא אמת ויציב לדעת מרן והפר"ח קאי על דעת מרן כנלע"ד ועיין להמ"ז ז"ל:

סימן סח

סעיף ב' הניחו וכו' ואם לאו אסור המוח והקרום הנה מדברי התוס' משמע דאין המוח אסור אלא משום הקרום שיש בו דם והמוח מתבשל בדם יע"ש משמע דס"ל שאין דם במוח עצמו וכן דעת הרא"ש והר"ן והסמ"ג והתרומה וכמ"ש מו"ה בעה"ש יע"ש וז"ל הרשב"א בת"ה והיכא דאישתלי והפכיה קרומא הוא דאסור באכילה אבל כולי רישא שרי באכילה משמע דליכא איסורא אלא משום קרום המוח דאית ביה שורייקי דדמא

וכו' והמוח מתבשל בתוכו וכו' משמע דס"ל דאין אסור אלא משים הקרום אבל המוח עצמו אין בו דם אבל קשה לפ"ז מ"ש אח"כ דבבשול צריך ס' כנגד כל המוח ולכאורא י"ל דס"ל דהאש מפליט מן המוח כמו שמפליט ממוח שבעצמות ואין אסור המוח אלא משום הקרום דאית ביה שורייקי דדמא ואינו יוצא ע"י צלייה והמוח מתבשל בתוכו ומשו"ה בבשול צריך ס' כנגד המוח ושו"ר במ"ה שכתב דיש דם במוח עצמו אלא שהקדירה מפסקת יע"ש ולפ"ז קשה מ"ש בתחלת דבריו על כה"ג יע"ש ושו"ר בס' בעי חיי שהאריך והסכים דלכ"ע יש דם במוח וצריך ס' כנגד המוח וה"ט דבצלייה הראש מותר משום דהקדירה או הקרום מפסיק ובסתירת דברי הרשב"א יע"ש מ"ש ולפ"ז מ"ש הש"ך לקמן בסי' ע"א סק"ח דאם בשר שנמלח ופלט כל דמו וצירו נמלח עם הראש שלם דאע"ג דל"ל ביה כבולעו כך פולטו מותר משום דעצם מפסיק בין הדם לבשר יע"ש אמת ויציב דהא הרשב"א במ"ה תנא דמסייע ליה וליתא להשגת ה' חות דעת שם יע"ש:

סימן עג

סעיף א' הכבד וכו' ובדיעבד וכו' שפולטת ואינה בולעת וכו' הנה מפשט הסוגיא משמע שאף אם נתבשל עם בשר נבלה אינה נאסרת וכמ"ש רש"י יע"ש וכתב הרשב"א ואע"פ ששומן הנבלה מסחרך מ"מ כבדא שיעא ולא בלעה א"נ כיון דטריד למפלט דם בשפע אינו בולע אפי' שמנונית יע"ש וראיתי להפר"ח וז"ל מ"ש דכבדא שיעא ל"נ מדאמרינן בש"ס אי חלא אסיר איהו נמי אסיר כי היכי דפלט הדר בלע ולא אמרינן דאע"ג דחלא אסיר איהו שרי משום דשיע יע"ש ולע"ד י"ל דהא מלתא דכבדא שיע לא ברירא ליה להגמרא אלא הגמ' קאמר לדחייה בעלמא דאפשר דמתניתין משום שמנוניתא וס"ל לתנא דמתניתין דשיעא ולא בלעה גם שמנוניתא אבל אי אמרינן דמתניתין משים דמא אז לא אמרינן דשיעא וטעמא דמתניתין משום דטרודה לפלוט וכמו שכן דעת כמה מהראשונים גבי לב דאע"ג דהגמרא קאמר דלב שיט היינו לדחייה בעלמא אבל למסקנא לא אמרינן כן יע"ש בסי' ע"ב ולפ"ז א"ש דברי הגמ' דקאמר אי חלא אסיר איהו נמי אסיר משום דלדידהו נמי מספק"ל וכמ"ש התוס' ולפי הצד שנאמר דמתניתין משום דמא לא אמרינן כבדא שיעא ואי לאו משום דטרודה לפלוט הוה בלעה גם דמא וא"כ גבי חלא דאינה טרודה לפלוט שפיר בלעה וא"כ איהו אסיר מספיקא ושו"ר דליתא לתירוץ זה דמדברי ת"ה משמע דהגמ' פשיט"ל להאי סברא ולא בדרך דחייה דאל"כ לוקמה בשלא נמלחה כמו שיראה המעיין שם:

סעיף ג' בהגהה וי"א דאין צריך לצלי שום חתיכה כלל זו היא דעת ר"י שהביא הטור דס"ל דלאוכלו צלי אין צריך שום חתיכה וטעמא רבא איכא במלתא וכמ"ש מרן בב"י

דכשאוכלו צלי דם שלא נפלט ממנו הוי דם האברים שלא פירש ושרי ולדם שבסמפונות ליכא למיחש דכיון דצלול היא נורא מישב שייב ליה אבל כי מטוי ליה לקדרה איכא למיחש שמא לא יפלט ממנו כל דמו בצלייה וכשיבשל אותו יפלטנו ולכך צריך לקורעו כדי שיפלט כל דמו בצלייה יע"ש ולפ"ז לכאורא י"ל דמ"ש רמ"א לעיל דגם בצלי צריך חתוך היינו כשבא לבשלו אחר הצלייה ומטעם שכתב מרן וכ"כ המ"י בכלל כ"ד יע"ש אלא דק"ל ע"ז מ"ש לעיל ומ"מ אם לא עשה כן נוטל הסמפונות לאחר צלייה ומבשלה דלמאי מהני נטילת הסמפונות והא דצריך קריעה משום דם הכבד אבל משום דם הסמפונות יוצא כולו ע"י צלייה לפי דעה זו א"כ נטילת הסמפונות אינה מעלה ואינה מורדת ותמיה לי על הט"ז דדחה פירוש זה ממשמעות הלשון דלע"ד דברי תימה הם וכמ"ש וצ"ל דהגהה לעיל אזיל בשיטת מי שסובר דהא דצריך קריעה משום דם שבסמפונות ועיין בב"י ולכך כתב ואם לא עשה כן נוטל הסמפונות וכו' וגם לצלי צריך חתיכה לפי דעה זו דבדם הסמפונות ליכא לפלוגי בין צלייה בין בשיל לאחר צלייה וכ"ה דעת רש"י שכתב הא דצריך קריעה משום דם הסמפונות וכתב דלצלותו מיירי יע"ש והיינו אפילו לאוכלו צלי צריך קריעה דממ"נ דאי נפלט כל דמו בצלייה א"כ גם לקדרה שרי ואי לא נפלט כ"ד גם לאוכלו צלי אסור דדם כנוס ועומד הוא אלא ע"כ דס"ל לרש"י דגם לאוכלו צלי צריך קריעה משים דם הסמפינות דס"ל דאינו יוצא כ"ד ע"י צלייה ודלא כמ"ש הב"ח בדעת רש"י וזו היא שיטת ההגהה לעיל וכאן אזיל בשיטת ר"י וכן היא דעת הסמ"ק ועיין בהפר"ח מ"ש בדעת מרן:

סימן פד

סעיף א' שרצים וכו' עיין להט"ז מה שפירש לדעת הרמב"ם דלא פליגי ת"ק ור"י אלא בחריצין שאין זוחלין דלת"ק שרי ולר"י אסור כיון שהם גדילים מאד ואין דומין לכלי יע"ש ולפ"ז ע"כ דתנא דבי מתתיה כת"ק וכ"כ ה' פ"מ במ"ז יע"ש ולפ"ז ע"כ דגריס בגמ' ואימא איפכא את"ק ברישא דשמעתא ודלא כרש"י שם ופריך הגמ' אמאי דקאמר ומאי מיעט מיעט בורות דמשמע הא חריצין אף שאין זוחלין אסור לזה פריך ואימא איפכא ע"ז משני כתנא דרבי מחתיה ונ"ל דגירסת הרמב"ם כן ומשו"ה הכריחו לפרש כן והגמ' ס"ל כיון דת"ק ס"ל כללא בתרא דיקא א"כ ממעט נמי חריצין שאין זוחלין וכתנא דרבי מתתיה וע"ש למהרש"א בתוס' ד"ה במים:

סעיף ה' תולעים וכו' וחזרו עיין להט"ז מה שהקשה דזה הפך מסעיף ג' ולפמ"ש הפ"ת דדעת מרן דפירשו מקצתן לאייר שרי ודלא כפר"ח וע"ש א"ש דהכא שאני דלא חיישינן

לאחר שפירשו מחירן יחזרו לחורן דאין דרך דלאחר שיצאו מחורן יחזרו אבל הכא דרך הוא ששורצין בארץ וחוזרין וברור:

סימן פז

סעיף א' כתיב בתירה וכו' ואחד לאיסור אכילה ואחר לא"ה וכו' הנה הכנה"ג הביא בשם הרא"ם שהקשה ל"ל ג"פ ל"ת תיפ"ל מל"ת כל תועבה ותירץ דאצטריך למלקות דל"ת כל תועבה הוי לאי שבכללות וה' קהל יהודה הקשה עליו דלדעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דאין לוקין על הנאה ל"ל חד על הנאה יע"ש ונלע"ד דהרא"ם מעולם לא ק"ל על הנאה משום דאי לאי קרא הוה ילפינן מג"ש דטרפה וכמו דס"ל לר"ש בפרק כ"ה אבל לאחר העיון נ"ל דליתא דאם איתי ליה ג"ש ל"ל חדא על אכילה אלא ע"כ לא קיבלה מרבו ושוב מצאתי להשע"ה בה' יסוה"ת שתירץ כן:

והנה ה' המגיה בס' מש"ל בפ"ה מה' יסיה"ת הקשה על הלח"מ שנתן טעם להרמב"ם דס"ל דאין לוקין על הנאה משים דאתי באא"ע מגמרא דשבועות יע"ש וחזי הוית לה' שופריה דיעקב שתירץ דשאני התם שהאיסור מפורש מקרא דלא תשבעו בשמי לשקר שפיר מייתינן למלקות באא"ע ועפ"ז י"ל קושיית העולם מגמרא דבב"ק דף מ"א שהקשה הגמרא התם אי נמי נכתוב רחמנא לא יהנה לשיטת הרמב"ם דס"ל דאין לוקין על הנאה להכי כתב רחמנא לא יאכל כי היכי דליהוי באא"ע ואין לוקין עליו ולפ"ד א"ש דכיון דאית לן ל"ת כל תועבה שפיר מייתינן למלקות באא"ע אבל מן הרמב"ם דס"ל דאין לוקין על הנאה מוכח דלא ס"ל כן ולכאורא קשה על ה' שופריה דיעקב מן הרמב"ם וי"ל ופשוט:

הגה המש"ל נסתפק אם אכל בב"ח אי חייב שתי מלקיות או לא ופשט דאינו חייב אלא אחת ועיין בה' המגיה מה שפשט מההיא דכריתות ונ"ל דאין הנדון דומה לראיה דהמש"ל לא נסתפק אלא בב"ח דאיכא תרי לאיי: והנה ראיתי לה' גור אריה בקידושין שכתב דהנאה משמע אפי' שלא כדרך הנאתי ולכאורא קשה עליו מגמ' דבב"ק דף מ"א דקאמר א"נ נכתוב רחמנא לא יהנה והא איכא למימר להכי כתב רחמנא בלשון אכילה כי היכי דלישתרי בשלא כדרך הנאתו ואפשר לתרץ דהכא כיון דעיקר קרא לא אתא אלא להנאה ולא לאכילה כאלו כתוב הנאה בפירוש וכמ"ש ה' הנז' בחידושיו בב"ק דף מ"א:

הנה ה' מחב"ר הביא קושיא של ה' זה ינחמנו על הר"ן והתוס' בנדרים דכתבו אהא דתניא רבי יאשיה אוסר ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר דכתיב ויבשלו את הפסח באש כמשפט דלאו ראיה גמורה משום דבנדרים הלך אחר לשון בנ"א והקשה ה' הנז' דא"כ כי קאמר לימא בהא קמיפלגי דרבי יאשיה סבר הלך אחר לשון תורה ואי אמרת הלך אחר

לשין תורה אמאי אין ראיה עכתד"ק ונלע"ד לתרץ עפמ"ש ה' פרי תאר בסעיף ג' בתוך דבריו והרי לך לשונו שבתי וראיתי דהנהו טעמא דובשלת ויבשלו מכיפיה מיבריך במה שדקדק לומר באש כמשפט הרי זה מורה דבשול זה באש פי' על האש כדרך הצלייה כמשפט האמור בתורה כי אם צלי אש הרי דהכתוב דקדק בלשונו שהבשול זה צלי והוא לצד דבשול אין במשמעותו צלי וא"ש וכמבואר ובזה ניחא שהביא סוף הקרא:

סימן צח

ז"ל הטור אר"י כל איסורין שבתורה בס' וכו' וכ"כ א"א הרא"ש וכתב הב"י דהטור מספק"ל בדעת הרא"ש אם בעי אומן או לא יע"ש והא דמספק"ל בדעת הרא"ש אם בעי אומן או לא ולא מספק"ל אם בעינן מסל"ת באומן משום דכתב הרא"ש נחתום גוי א"כ משמע דאפי' באומן בעינן מסל"ת אבל מספק"ל בדעת הרא"ש אם הרא"ש דכתב נחתום גוי ר"ל דבעינן תרתי או הרא"ש נחית לומר דאפי' באומן בעינן מסל"ת ואה"נ באינו אימן נמי מהני ולפי הצד שנאמר בדעת הרא"ש דאפי' באינו אומן מהני עכ"ל הא דקאמר הגמ' קפילא פירושו כמו שפירש לדעת הרמב"ם אבל התה"ד הבין בדברי הטור דלשיטת אביו בעינן תרתי:

והנה יש להביא ראיה דטעם שאינו נרגש לסתם בני אדם לא הוי טעם מהא דפליגי לעיל אי יש בגידין בנ"ט או לאו והקשה הרשב"א ז"ל וכי פליגי במציאות ותירץ דאיכא טעם כל דהו ופליגי אי חשיב טעם אי לא ופסקינן הלכתא אין בגידין נ"ט אלמא דטעם כל דהו לא הוי טעם ובזה י"ל קושיית הפלתי על הש"ך ודו"ק:

סימן קא

סעיף א' חתיכה וכו' כיון שאם תתבטל וכו' כתב הפ"ת דוקא אם אחר הבטול מותרת באכילה אבל חתיכת בב"ח שנתערבה בחתיכות נבלה דאפי' לאחר הבטול אסירה באכילה בטיל יע"ש טעמו ויש להביא ראיה לדבריו ממ"ש התוס' בחולין דף ק' דפירשו כוונת הגמ' דע"ז אי דבר שבמנין קחשיב ליתני חתיכת נבלה ואי משום דתנא ליה התם א"כ לא ליתני חתיכת נבלה וקשה דאימא דאתא לאשמעינן דאף חתיכת בב"ח שנתערבה בנבלה דאפי' שלאחר הבטול עדיין היא אסורה באכילה אפי"ה ל"ב אבל לפ"ד הפ"ת א"ש ולפ"ד א"ש נמי מה שהקשה הגאון הפלתי דאימא דלכך הדר תני בב"ח לאשמעינן דאע"ג דאסור בהנאה ל"ב כיון שאם תתבטל תהיה מותרת ולפ"ד ה' הנז' א"ש דס"ל להגמרא מסברא דדבר שהוא אסור באכילה ל"מ ראויה להתכבד וע"כ ה"ט דנבלה משם דלאחר הבטול מותרת באכילה א"כ בב"ח נמי ל"ב מהאי טעמא א"כ לא ליתני בב"ח וראיתי למו"ר שלחנו של אברהם זיע"א דדבריו לא יכונו למ"ש התוס' בחולין דחשיבה

ר"ל אם ר"ל בפני גוים יע"ש ואפשר לענ"ד לדחות דלא כתבו אלא לס"ד אבל לפי מסקנתם שכתבו שהדבר תלוי בלאחר בטול אה"נ דחזרו מסברתם ואי משום מ"ש התוס' דה"ט דחטאת דבטלה דכהנים אין מחזיקין טובה זל"ז ולא כתבו משום דאין ראויין אלא לזכרי כהונה וכמ"ש באמת הרשב"א בת"ה משמע דס"ל דלא בעינן ראוי לכל אדם ג"ז ליתא דשאני דבר הראוי לכהנים מדבר שאינו ראוי אלא לעכו"ם אבל מדברי הרוקח מוכח דס"ל דדבר הראוי לעכו"ם מיקרי ר"ל ולא בטלה יע"ש ואח"כ ראיתי לה' נודע ביהודה ביו"ד שהביא דברי התוס' ודחה כמ"ש יע"ש ודעתו נוטה דבטלה וכן הסכים ה' עה"ש ז"ל:

שם בהגהה ואפי' אינה אסורה אלא מדרבנן וכו' כ"כ הב"י משם הרמב"ם ז"ל ועיין להכ"מ שם ולהב"ח ולהכנה"ג שכתב דהר"מ ס"ל דדוקא באכילה הוא דאסור מדאורייתא אבל בהנאה מדבריהם הוא דאסור יע"ש והקשה העה"ש ז"ל דאמאי לא ילפינן ק"ו משלא נעבדה בה עבירה יע"ש ואפשר לתרץ דשאני חש"ב דלית בהו לאו אלא לאו הבא מכלל עשה מיהו ק"ל דאמאי לא אסרינן מלא תאכל כל תועבה כמ"ש בחולין דף קט"ו ולפמ"ש התוס' ורש"י דדוקא היכא דניכר האיסור הוא דאסרינן מל"ת כל תועבה א"ש וראיתי להשע"ה בה' מאכלות אסורות שהקשה כן ותירץ היכא דאין האיסור בא אלא מכלל עשה לא אסרינן מל"ת כ"ת יע"ש:

והנה ראיתי למורי הרב שלחנו של אברהם ז"ל שהכריח מדברי התוס' בע"ז דדבר שהוא אסור מדבריהם בטל מדהקשו שם א"כ לא ליתני חתיכת בב"ח ואי ס"ל כהר"מ מאי קושיא נימא דאתא לאשמעינן אף בב"ח של עוף ל"ב אלא ע"כ ס"ל דבטיל ודחה לזה דזה שמעינן מיי"נ דמיירי בסתם יינם יעש"ב ולענ"ד עדיין יש להוכיח משום דהתם תירצו דהא דהדר תנא יי"נ משים דהכא עיקר ולפ"ז קשה מאי פריך נימא דאתא לאשמעינן אף בב"ח של עוף ומיי"נ ליכא למשמע מידי משום דהכא עיקר אלא ע"כ לומר דס"ל דבטיל ודוקא יי"נ משים חומרא דיי"נ וכמ"ש במש"כ ז"ל וכן דעת הרמב"ן הביאו העה"ש ז"ל או דס"ל בכל איסור דדבריהם אמרינן חה"ל ול"פ ושאני בב"ח של עוף וכמ"ש הפ"ת ועיין בפלתי וס"ל דל"א חנ"נ באיסור דדבריהם ועיין בהפ"ת שכתב דבב"ח של עוף בטיל והביא ראיה מדברי הרמב"ם ז"ל ועיין מה שדחה מוה"ר ז"ל ועיין בפלתי ותמצא שדברי הפ"ת שרירים וקיימים הם:

סעיף ב' אין וכו' אבל אם נאסרה וכו' כתב הט"ז גבינה של חלב טריפה הוי חתיכה הר"ל יע"ש ועיין במוה"ר מה שהביא דברי הרשב"א ז"ל ומה שדחה ולענ"ד י"ל דמיירי

בגבינה גדולה שאינה ר"ל וכמ"ש הרשב"א בת"ה דף ק"ד דבעינן חתיכה בינונית לא גדולה הרבה ולא קטנה הרבה:

סימן קב

סעיף א' בהגהה מיהו אם לבנו וכו' וז"ל מרן בש"ע א"ח סי' תקי"ג ביצה שנולדה ביו"ט שנתבשלה בשוגג עם בשר ותבשיל אם יש ס' כנגדו הכל מותר חוץ מן הביצה אבל אם לבנו בו התבשיל וכייצא בזה מידי דלחזותא וטעמא עביד לא בטיל מ"כ והנה פשט דברי מרן משמע דלאו מטעם דשיל"מ אלא משום דמידי דעביד לטעמא ולחזיתא לא בטיל וכן הבין הפר"ח בס"ק ה' יע"ש וכן הוא במרדכי בריש ביצה שכתב וז"ל כתב אבי"ה קבלתי מרבותי שאם בשלו מאכל בביצה שנולדה ביו"ט אסור ולא משערינן בס' חדא דלחזותא ולטעמא עבידא ותו דדשיל"מ אפי' באלף לא בטיל עכ"ל משמע דטעמא קמא לאו משים דשיל"מ הוא אבל מדברי מרן בב"י א"ח סי' הנז' לכאורא נראה שלא הבין כן שכתב אדברי המרדכי וז"ל ונראה שמטעם זה כתב הרא"ש בתשובה הרוטב שנתקן ביו"ט בביצה בת יומא אסיר דבשיל"מ הוא ולא בטיל ע"כ נראה מדבריו דאבי"ה נמי מטעם דשיל"מ היא אלא שי"ל דכוונת הב"י היא דמטעם שכתב האבי"ה דביצה מיקרי לטעמא עבידא כתב הרא"ש דלא בטילה אע"ג דהוי א"מ כיון דלטעמא עבידא הוי מב"מ וכמ"ש התוס' בסוף ביצה אלא שהרא"ש אינו איסר מטעם זה לחודיה אלא מטעם דשיל"מ ועיין להפר"ח מה שדחה לדברי אבי"ה וכ"ה דעת הרא"ש אבל לאבי"ה ס"ל מטעם זה לחודיה לא בטיל ואין אנו צריכין לטעם דשיל"מ וכ"נ שהבין כן המ"א בדברי מרן שכתב שם וז"ל מידי דלחזותא וטעמא עביד משמע דאם אינו ניכר במראה אלא בטעם בטיל אע"פ שבא לתקן הקדירה כגון מים ומלח בעיסה בטיל כמ"ש הרב"י בשם ת"ה שדייק כן מראבי"ה וכ"מ ביו"ד סי' ק"ב דדוקא כשמלאו בתרנגולת דניכר במראה אז אינו בטיל יע"ש הרי דס"ל דמרן ס"ל דמיקרי א"מ כראבי"ה ואינו אסיר אלא מטעם חזותא דמלתא היא ואף בשאר איסורים אסור אלא דלכאורא קשה דא"כ ל"ל למינקט תרתי תיפק"ל דמטעם חזיתא לחודיה אסור ואפשר דס"ל ל להמ"א דמרן לא אסר אלא בצירוף הני תרתי וכ"כ הפ"ת יע"ש אבל הפר"ח לא הבין כן אלא דמרן או או קאמר ומכל טעם לחודיה אסיר וכמו שיראה המעיין שם אבל מדברי הט"ז נראה שלא הבין כן שכתב וז"ל ואע"ג דביו"ד סי' ק"ב כתב דבאינו מינו לא איכפת לן בדשיל"מ כאן שהוא לטעמא וחזותא היה מינו יע"ש הרי מבואר דס"ל דמרן מטעם דשיל"מ אתי עלה דאל"כ לקמ"ל אלא דק"ל דא"כ חזותא ל"ל תיפק"ל כיון דלטעמא עביד הוה מינו וכמ"ש התוס' בסוף ביצה ולענין מינו אינה מעלה ואינה מורדת ולכאורא יש ליישב דמרן ס"ל דטעמו בטיל

ולכך הוצרך לחזיתא כי היכי דליהוי כממשו וכמ"ש בד"מ שם ובת"ח הביאו הש"ך בסק"ט אלא דמדברי הט"ז כאן בסק"ט נראה דדבר דעביד לטעמא מיקרי ממשו של איסור ועוד לפי מה שהוכיח המ"א מדברי מרן דס"ל דאף טעמו לא בטיל וכן הסכימו כל האחרונים א"א לפרש כן ובאמת דברי הט"ז כאן תמוהים דטעם זה לא מהני אלא לענין דליהוי כמינו אבל דליהוי כממשו של איסור זו לא שמענו ועיין בד"מ א"ח שמבואר כן וכבר תמה עליו המ"ז יע"ש ושו"ר להפלתי בסק"ג שכתב דמטעם חזותא ג"כ מיקרי מינו יע"ש מלתא בטעמא ולפ"ז נתיישבו דברי הט"ז דכוונת מרן לומר דמהני תרי טעמי מיקרי מב"מ ונלע"ד הא דלא פירש הפר"ח דברי מרן כן וכמו שפירשם ה' הנז' משים דס"ל דמשום חזיתא לא מיקרי מב"מ דזו לא שמענו משים פוסק וכן מוכחין דברי הד"מ בא"ח דחזותא לא מהני אלא דליהוי כממשי של איסור ולא דליהוי מינו ומשי"ה הוצרך לומר שם דה"ט דמיקרי מינו משים דלטעמא עביד וכמ"ש התוס' יע"ש ול"ל דמרן נקט חזותא משום דליהוי כממשו דאל"כ טעמא בטיל גם בדשיל"מ דזה ליתא דכבר הוכיחו הש"ך והפר"ח והמ"א שם דטעמא נמי לא בטיל וא"כ עכ"ל דכוונת מרן משום טעמא או חזיתא לא בטלי אף בשאר איסורין ולאו משים דשיל"מ כנלע"ד ודלא כה' הפלתי שהשיג על הפר"ח בהבנת מרן דדברי ד"מ בא"ח מוכחי דמשום חזותא לא מיקרי מב"מ כמו שיראה המעיין שם והש"ך כתב עמ"ש ההגהה מיהו אם לבנו בו וכו' כיון דלחזותא עביד לא בטיל ועמ"ש ההגהה או נתנו בקדירה כתב הטעם דכל שנותנין זב"ז לתקן מיקרי מב"מ וכו' יע"ש והנה פשט דבריו משמע דגבי לבנו בו מאכל טעמא משום חזותא לחוד ל"ב ולאו משום דשיל"מ דלא כתב דמיקרי מב"מ אלא גבי נתנו בקדירה ולא ביאר כן גבי לבנו ול"ל דס"ל דמשום חזותא נמי מיקרי מב"מ וכמ"ש הפלתי דא"כ הי"ל לבאר כן ומדלא ביאר כן משמע דמשום חזותא לחוד אסור ולאו משים דשיל"מ וכן הבין כן הש"ד אלא דא"כ קשה גבי נתנו בקדירה נמי למה לא פירש משום דמידי דעביד לטעמא לא בטיל ואפשר דס"ל כמ"ש הפר"ח דליתא לטעם זה יע"ש ומשו"ה פירש משום דדשיל"מ הוא דמיקרי מב"מ אלא דאכתי ק"ל דא"כ מאי ק"ל להש"ך בסק"ט מההיא דלבנו והא התם לאו משום דשיל"מ נגעו בה אלא משום חזיתא דמלתא היא ויותר נלע"ד לומר דכוונת ההגהה היא משים דשיל"מ ומשום חזותא וטעמא קאסר וחזותא כי היכי דליהוי כממשו של איסור וטעמא כי היכי דליהוי כמב"מ וכמו שמבואר בד"מ א"ח ובת"ח והש"ך לאו לפרש דברי ההגהה כתב כן אלא דינא קא משתעי דבלבנו בו מאכל אף בשאר איסורין אסור משום דמידי דעביד לחזותא לא בטיל וגבי נתנו בקדירה לתקן כתב הטעם משום דשיל"מ ונ"מ אף שאינו ניכר במראה אסור משים דשיל"מ דגבי טעמא נמי לא בטיל

וכמי שהוכיח לקמן וכיון דעשוי לתקן הקדירה מיקרי מב"מ ועיין להפ"מ בש"ד ולא רצה לומר משום דטעמא ל"ב גם בשאר איסורין משום דס"ל כהפר"ח דאם אינו נרגש טעם הביצה בטיל יע"ש ומשו"ה אין לאסור אלא משים דשיל"מ כנלע"ד נכון בכוונת הש"ך בס"ד:

סעיף ד' בהגהה ויש חולקים כתב הש"ך בס"ק י"ד ולפ"ז הא די"א בא"ח סי' תמ"ז דחמץ בפסח יבש ביבש חד בתרי בטיל היינו שלא במינו דאלו במינו הו"ל דשיל"מ יע"ש ולכאורא קשה הא בפסח אסור אף שלא במינו וכמ"ש הרמב"ם בפט"ו משים חומרא דחמץ וצ"ל דלא החמירו אלא בלח ולא ביבש וראיתי לה' ש"ד שכתב דמיירי קודם פסח יע"ש וצ"ע דא"כ מ"ט די"א קמא שכתבו דלא בטיל והא דשיל"מ דלא בטיל דוקא מב"מ ולא מבשא"מ ובתוך הפסח משום חומרא שהחמירו הוא דאסרו אף שלא במינו ומרן שם פסק בסתם דחמץ שנתערב קודם פסח בס' יע"ש וצ"ע:

סימן רעה

סעיף א' פרשה וכו' וכן אם הפסיק והניח פנוי במקום שאין פרשה או שכתב כדרכו ולא הפסיק בריוח במקום הפרשה פסולה הרמב"ם בפ"ח וכן הסכימו רוב הפוסקים אמנם אם היה במקום הפנוי נקב כשיעור פרשה יש להסתפק בזה כיון שא"א לכתוב בו ומדברי הרשב"ץ בח"א סי' קמ"ט נראה שגם בנקב צריך ליזהר שלא להיות כשיעור פרשה יע"ש אבל מדברי מהרלב"ח בסי' ב' נראה דבנקב אפי' יש נקב כשיעור פרשה כשר וכן ראיתי לה' בית דוד שדקדק מדברי מהרלב"ח כמ"ש וע"ש בסי' קל"ה וע"ש שהביא ראיה מדברי הרשב"ץ בס' קע"ו הביאו מרן בבד"ה בסי' רע"ו ולע"ד דמדברי הרשב"ץ בסי' קמ"ט אין נראה כן שכתב וז"ל ואע"פ שמקום הנקב נשאר פנוי מה בכך והלא אם לא היה נקוב ונשאר חלק אין ס"ת נפסל בכך כיון שאין שם כשיעור פרשה וכו' יע"ש הרי מבואר דאם ניקב כשיעור כרבה פסול ויש לדחוק בדבריו דמכ"ש קמייתי וכמ"ש מהרלב"ח יע"ש ולדינא הסכמת רוב האחרונים להקל וכמ"ש ה' גן המלך סי"ג וה' יד אהרן בסי' ל"ב וה' בית דוד בסי' הנז' ועיין בפתחי תשובה ולפ"ז נראה דה"ה היכא דנקרעה היריעה:

סימן רעו

סעיף ב' אע"פ וכו' צ"ל שכותב לשם קדושת השם וכו' אבל הב"ח כתב דבדיעבד אם לא אמר אלא חישב סגי במחשבה ולא מיפסל והביא ראיה מדאיתא בפרק הבונה ופרק הניזקין דף נ"ד ע"ב היה צריך לכתוב השם ונתכוון לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי ר"י מכלל דבנתכיון לכתוב השם וכתב השם א"צ להעברת קולמוס ולקדשו דבמה שנתכוון לקדשו במחשבתו די בכך בדיעבד יע"ש

ולע"ד עדיין קשה ולדידיה מי ניחא דאכתי לאשמעינן בכתב סתם ולא נתכוון לקדש השם אפי' במחשבתו דצריך העברת קולמוס וכ"ש בנתכוון לכתוב יהודה דצריך העברת קולמוס אלא עכ"ל כמ"ש הט"ז דאתא לאשמעינן דאף בטעות גדול כזה מהני העברת קולמוס יע"ש ועוד לפמ"ש הרדב"ז בח"א סי' ע"ו דבכתב השם סתם בלא כוונה נתקדש ממילא ואסור למוחקו מפני שכתיבת האותיות מוליך אותן לקדושתן ומהני העברת קולמוס אף לרבנן והיינו דלא פליגי אלא בנתכוון לכתוב יהודה יע"ש אזדא לה ראיית הב"ח והנה מדברי הרב מבואר דאף בנתקדש ואסור למוחקו מ"מ יכול להעביר קולמוס ולית ביה איסור מחיקה אבל הרשב"ץ בח"א בסי' קכ"ז כתב דבהעברת הקולמוס אסור משים מוחק והא דאר"י התם מעביר עליו קולמוס ומקדשי היינו משים דכיון דשלא לשמן נכתבו לית בהו קדושה כלל ומותר למוחקן יע"ש ואהובי כנפשי וידי"ן החו"ש ח"ק כמה"ר רבי שמואל מאני נר"ו אמר דעפי"ד הרשב"ץ יש לדחות דהנה מבואר מדברי הרדב"ז דאף בכתבו סתם דפסיל לס"ת מ"מ נתקדש השם לענין שאסור למוחקו וע"ע להבר"י בסעיף ט' ולפ"ז אזדא לה ראיית הב"ח דבנתכוון לכתוב השם וכתב השם אינו יכול להעביר קולמוס דהוי מוחק את השם עכ"ד ונכון הוא והנה בהא מלתא דחדית לן הרדב"ז דבסתם נמי אסור למחוק הנה הרשב"ץ בריש סי' קע"ו הוא חולק עליו בזה שכתב שאין השם מתקדש אלא א"כ נתכוון הכותב לקדשו אבל כתבו שלא בכוונת קדושה אינו קדוש ומותר למוחקו וכמו שמבואר שם ודברי הרדב"ז הם תנא דמסייע להפר"ח בפ"ו מהלכות יסוה"ת והביאו הבר"י לקמן יע"ש ועיין לה' בית יהודה בח"ב סי' מ' ומה שהביא ראיה הט"ז דמדנקט תנא דבר זה אצל אזכרות כגון שצריך לכתוב אמר ונתכוון לכתוב יאמר ודילג היו"ד דצריך להעביר עליו קולמוס לקדשו אלא ודאי דבזה א"צ להעביר קולמוס משא"כ באזכרות דחמירי טפי וצריך אמירה בפירוש כשמעביר עליו קולמוס יע"ש לע"ד י"ל דאתא לאשמעינן רבותא דאפי' באזכרות מתיר ר"י להעביר עליהם קולמוס ואע"ג דהוי מוחק את השם מ"מ כיון שלא נכתבו לשמן מותר למוחקן וכמ"ש הרשב"ץ בסי' צ"ז יע"ש ועוד י"ל דאתא לאשמעינן רבותא לרבנן דאין זה מן המובחר ומותר למוחקן ודלא כהרדב"ז בסי' הנז' שנסתפק דאפשר דאין זה מן המובחר אבל אסור וכ"ה בהדיא במ"ס בפ"ה וכמ"ש ה' בית יהודה בסי' נ"א מהירושלמי ואח"כ ראיתי לה' כסא רחמים במסכת סופרים שדחה כן יע"ש ומדברי הב"ח נראה דבין לכתיבת ס"ת ובין לשמות סגי במחשבה ודלא כרמ"א בהגהה בסי' ל"ב כשמחשב שכותב האזכרות לשמן סגי הואיל והוציא בתחלת הכתיבה בפיו יע"ש דמשמע דאם לא הוציא בתחלת הכתיבה שכותב לשם קדושת ס"ת או תפלין פסול אבל לפ"ד הב"ח דאע"ג דלא הוציא

גם בתחלת הכתיבה בפיו כשר בדיעבד וכמו שמבואר בדבריו ולפ"ז דברי הש"ך בסעיף א' אינם מדוקדקים כמו שיראה המעיין שם וע"ע לה' נקודת הכסף מה שהאריך בזה:
וראיתי לה' בית יהודה ביו"ד סי' ג' שהאריך בפלוגתא דרבוותא בענין אי כתיבת ס"ת וכתיבת האזכרות סתמן לשמן אי לא והביא דברי התוס' בע"ז דף כ"ו שכתבו דסתם ס"ת לאו לשמן וצריך לפרש בתחלת הכתיבה שכותב לשם תורת ישראל והאזכרות לשם קדושה והקשו שם כיון דסתמא לאו לשמן קאי א"כ אמאי אצטריך בפ' השולח למעוטי עכו"ם משום כל שישנו תיפק"ל דעכו"ם אדעתא דנפשיה עביד ותירצו וז"ל י"ל דתני עכו"ם אגב אשה וקטן דה"נ תנא מין דבלאו קרא פסול משום דמחשבתו לעכו"ם והקשה הרב שם דא"כ מנ"ל להש"ס בפ' השולח דהך חנא ס"ל דכתבו כותי יגנז דילמא ישרף דומיא דמין דתני בהדה וכמ"ד דסתם מחשבת טכו"ם לעכו"ם יע"ש ולעד"נ דל"ק דודאי דכוונת הגמ' דמייתי להאי חנא דקשירה אינו אלא לומר טעמא דפסול משום דס"ל כהאי תנא דדריש כל שישנו בקשירה וכו' אבל במאי דאמר יגנז י"ל בפשיט דס"ל כחכמים דר"א ולכך לא ישרף וכמו שכן הקשו התיס' שם דהומ"ל דרשב"ג היא דבעי כתיבה לשמה אלא מייתי תנא דאיירי בה בהדיא יע"ש הרי מבואר בהדיא דלא צריך הגמרא לאתויי האי תנא אלא לענין הפסול ולא לענין גניזה ולכך כתבו דהומ"ל דרשב"ג היא דבעי לשמו ולכך פסול וטעמא דיגנז משום דס"ל כחכמים דר"א אלא דמייתי חנא דאיירי בה בהדיא ר"ל בכתיבה משא"כ רשב"ג דלא מיירי אלא בעיבוד וכמ"ש שם מהרש"א יע"ש והמרדכי בס"פ התכלת תירץ לקושיא זו של החוס' דהאי תנא סבר לא בעינן כתיבה לשמן והקשה ה' הנז' דכיון דלא קי"ל כהך תנא דאנן כתיבה לשמה בעינן א"כ איך פסקו הפוסקים להך ברייתא דקשירה וכ"ת דפסקו כרשב"ג הא רשב"ג נמי ליה הך דרשא דקשירה וכמ"ש מהרש"א שם יע"ש ולעד"נ לפמ"ש ה' שם בשיטת הר' אלחנן דגר שחזר לסורו מחמת יראה מיקרי ישנו בקשירה א"כ י"ל דפסקו הפוסקים כרשב"ג דבעינן כתיבה לשמה ורשב"ג נמי אית ליה דרשא דקשירה ושאני גר שחזר לסורו מחמת יראה מיקרי ישנו בקשירה וההיא דתני התם ס"ת שכתבו כותי קורין בו מיירי נמי בגר שחזר לסורו ודלא כמהרש"א שם וכ"כ הריטב"א שם דההיא ברייתא דקורין בו מיירי בגר יע"ש ומה שתורץ הרב שם דכי ליה לרשב"ג דרשא דקשירה היינו דוקא גבי עכו"ם משום דאם ירצה יבא להתגייר ויקשור יע"ש ק"ל דהא מייתו הפוסקים דישראל מומר ומסור דפסולים והתם ע"כ דמפסלי מטעמא דקשירה דהא בני לשמן ואע"ג דאם ירצה יחזור בחשובה ויקשור ומומר ודאי לא מיפסל מטעם שלא לשמו וכמו שמבואר בדברי התוס' דפרק התכלת לכן נ"ל פשיט כמ"ש וכמ"ש הריטב"א וכ"כ המרדכי בסיף

הלכות קטנות ועיין להפר"ח בס' מים חיים בחידושיו לגיטין יע"ש ואחר כתבי ראיתי למו"ה בס' עה"ש שכתב כמ"ש ושלי"ת:

עוד כתב המרדכי וז"ל ועוד תירץ הר' אלחנן דתורה סתמא לשמה קיימא ומה שמדקדק מההיא דהנזקין מדלא קאמר כתבתים שלא לשמן דהא גבי גט וכו' עי' שם והקשה עליו ה' הנז' דאמאי לא מייתי ראיה מריש זבחים דאיתא התם הכי וכו' וכן קשה לסברא א' שהביא המרדכי שהביאו ראיה מדקדוק הלשון ובריש זבחים דחו אותי הדקדוק יע"ש ולע"ד יש ליישב די"ל דאה"נ דמצינו התנא אינו מדקדק בזה אבל הכא דאם איתא דלא מיפסל אלא בשלא לשמו בפירוש א"כ אמאי קאמר ההוא דאתא לא כתבתים לשמן דודאי דרך בני אדם לדקדק בזה כשבאין לשאול הוראה אלא ודאי דסתמא נמי פסול ולכך א"ש הא דקאמ' לא כתבסים לשמן ומה שהקשה עוד הרב הנז' על הר' אלחנן מהא דפריך ורשב"ג עבוד לשמה בעי כתיבה לשמה לא בעי וכמו שהקשו התוס' שם יע"ש מ"ש וחבירי הנז' אמר דעפ"ד יתורץ באופן אחר דבלא"ה צריכין להאי תירוצא משום דאכתי תקשה מעבוד וכמ"ש התו' שם ואף שכתב מהר"ם שם דמעבוד ל"ק די"ל דנתנו לו קלפים מעובדים לשמן מ"מ דוחק הוא ומשו"ה מוקי לה בגר שחזר לסורו דהשתא א"ש בפשיטות:

והא"ח הביאו מרן הב"י בסי' ל"ב כתב וז"ל כשכותב א' מהאוכרות צריך שיכיון לכתיב אותם לשם ה' אלהי ישראל ושיוציא בשפתיו ואם לא עשה כן פסול ולפי דעת בעל התרומה א"ל שיאמר בפירוש אלא בתחלת הכתיבה אבל מחשבה ודאי בעי על כל שם ושם וכן דעת הרמב"ם ז"ל ועי' למרן הב"י מה שהקשה עליו שם ועי' להרב הנז' מה שיישב יעש"ב ולע"ד קשה דמהיכן למד מסה"ת דבאזכרות נמי סגי באמירה דתחלת הכתיבה ואף על גב דבס"ת קי"יל דבאמירה דבהתחלה סגי י"ל דגבי אזכרות בעי אמירה מל כל אזכרה דהא השתא נמי גבי אמירה דהתחלת הכתיבה דבס"ת סגי באמירה זו וא"צ תו לא דבור ולא מחשבה וכמ"ש מרן בב"י יע"ש ואלו גבי אזכרה בעי מחשבה על כל איכרה א"כ גבי דבור נימא הכי דבעי אמירה בפירוש על כל אזכרה ומה שכ' שם בדעת הרמב"ם לע"ד אחר המחילה לא הבנתו וכי משום דאזכרות חמירי טפי מס"ת לא יזכיר דין ס"ת ע"כ נראה עיקר כמ"ש ה' קרית ספר בפ' א' מהל' תפלין דהרמב"ם ס"ל דס"ת לשמו קאי וגבי אזכרו' דוק' הוא דכתב הרמב"ם דבעי כוונה יע"ש ועי' לה' דבר שמואל סי' ע"ו ולע"ד אפ' ליישב דמ"ש א"ח וכן דעת הרמב"ם קאי למ"ש דבכל שם ושם סגי במחשבה לזה כתב דכן דעת הרמב"ם דא"צ לומר בפירוש והוא ממ"ש הרמב"ם בפ"א וז"ל הכותב ס"ת וכו' ובשעת כתיבה לא היתה לו כוונה וכתב אזכרה מן האזכרות

שבהן שלא לשמן פסילים יע"ש מדכתב לא היתה לו כוינה משמע הא אם היתה לו כוונה כשר מדלא הזכיר האמירה משמע דהדבר תלוי בכוונה ראם כוין אע"פ שלא אמר כשר והן בע"תה ראיתי לה' יד אהרן בסי' ל"ב שכ"כ ועיין להט"ז ולפ"ד אפ' ליישב נמי קצת קושיא הא' שהביא הב"י ז"ל שם כמו שיראה המעיין שם:

סעיף ב' בהנהה כתב שם אלהים אחרים לשם קדושה אינו פסול וכו' מקור דברים אלו הם מהרשב"ץ בתשיבה סי' קע"ז הביאה מרן בב"י ובב"ה וז"ל אם נחכוון לקדש שם שאינו קדיש כמו עד האלהים יבא דבר שניהם או הארצית האל וכיוצא מסתברא דלא מהניא כוונה דידיה לקדושינהו דהו"ל כמתפיס בעלי מומין למזבח דלא מקדשי יע"ש הנה מבואר בדבריו דלאו דוק' שם אלהים אחרים אלא כל שם שאינו קדוש אף דנתכוון לקדשו אינו קדוש וכ"ה מבואר בבדק הבית וא"כ מיש רמ"א שם אלהים אחרים לאו דוקא אבל בשה"ג בס"פ שבועת העדות שכתב סופר שטעה וכתב שני אלהים שצריכים להיות חיל וטעה וכתבן לשם קדושת השם חייל עליהם קדושה לענין מחיקה ולענין פסול ס"ת יעי' שם וראיתי לה' בעי חיי ביו"ד שהקשה על הרשב"ץ מדאיתא במ"ס בפ"ה היה צריך לכחיב יהודה ונתכוין וכתב את השם אע"ג שכתב בו דל"ת מחטבו וכותב יהודה אחר:

סעיף י"א נדבקה אות לחברתה באותיות השם יש לו לגרדו כ"כ הרא"ש בתשובה כלל ג' והמרדכי בשם ר"י וז"ל ואור"י שאם הדביק אות שם יכול למחוק אע"פ דאזהרה למוחק מלא תעשון כן הא תקון הוא ושרי וראיה דאמר במ"ס וכו' ה"נ כוונתי לתקן ושרי יע"ש וראיתי לה' שה"ג בס"פ שה"ע שכתב שאין בדבוק איסור מחיקה כלל כיין שאין נוגע באותיות השם יע"ש ולפ"ז ע"כ הא דהיצרך ר"י להתיר משום מתקן משום דס"ל דגם בהפרדת הדבוק א"א לצמצם שלא יגע בגוף האות של שם וכמ"ש ה' זרע אמת בחיו"ד סימן קכ"ד יע"ש אלא שהקשה עפ"ז על מה שנסתפק מהריא"ס באות ה"א דדביק דוביק לגגה כחוט השערה וכ"ע קרו לה ה"א אי מותר למחוק רגל הה"א דלא דמי לנפלה טפת דיו דהתם בטלה צורת האות אבל הכא כ"ע קרו לה ה"א וכמ"ש בב"י והקשה עליו ה' הנז' דדבריו הם הפך דברי ר"י שהביאו המרדכי דמתיר להפריד אותיות השם שנדבקו כיון דכוונתו לתקן אע"ג דכ"ע קרו להני אותיות למה שהם עם כי נדבקו יע"ש ונלע"ד דשאני הדבוק דבמחיקה עצמה הוא מתקן משא"כ בנדון מהריא"ס וכן מבואר חילוק זה בדבריו שכ' ומאחר שנתחייב מאי נ"מ במה שמתקן אח"כ יע"ש הרי מבואר דעיקר האיסור משים שהתקון בא אחר כך וכן מבואר בה' שה"ג בס"פ שה"ש חילוק זה אלא שמבואר בדבריו שם דהפרדת הדבוק לאו מטעם תקון הוא דשרי דבלא"ה לא מיקרי

מוחק כיון שאינו נוגע באותיות השם וע"ש ונ"ל דזו היא כוונת מהר"ם פאדווא בסי' פ' שהק' על מה שנסתפק התה"ד בנגיעת רגלי ההה"ן של שם והביאו מרן יע"ש מר"י שכתב דאם הדביק אותיות של שם יכול להפרידן ולכאורא מאי קושיא הא התם שאני דאינו נוגע באותיות של שם אלא כוונתו כמו שהקשה ה' הנז' אבל מ"מ ל"ק וכמ"ש שוב ראיתי להר' הנז' בתשובה אחרת שחילק כמו שכתבנו יע"ש ועי' למהר"י הלוי סי' פ"א ועוד ראיתי להרב הנז' בסימן קכ"ו שהקשה על מהריא"ס שמוקים להההיא דמ"ס בבטלה צורת האות וע"כ יכול לגוררה דאם כן למה הוצרך למ"ס להתיר מטעם מתקן תיפק"ל דאינו מוחק אות מהשם אלא מה שאינו אית יע"ש ונעלם ממנו מ"ש השה"ג בס"פ שה"ע שכת' דאצטריך משים דהו"א כי היכי דאשכחן במחמץ אחר מחמץ ומסרס אחר מסרס חייב ה"ה מוחק אחר מוחק יעש"ב:

אה"ע

סימן א

סעיף ו' נולדו וכו' בד"א וכו' זכר ונקבה כן היא דעת הרמב"ם והסמ"ג וסמ"ק אבל דעת הטור לפי נוסחת מרן בב"י וה' שלטי הגבורים ס"ל דאפי' בב' בנות הבאים מכח זכר ונקבה מהני והתוס' שם כתבו דבשני זכרים נמי מהני כיון שבאים מכח זכר ונקבה והתוס' לא ביארו דעתם בשתי בנית וכ"נ דברי רש"י שם ד"ה בני יע"ש והב"ח כתב דהנוסחא העיקרית בדברי הטור כיו"ד סי' שצ"ב והיא כדעת הרמב"ם וראיתי לה' נחלת צבי שכתב וז"ל והטור לפי גירסא שלנו שסבר ג"כ כדעת הרמב"ם ולא כתבו בלשון אע"ג יש לתמוה עליו ג"כ א"כ ודאי שמפרש הסוגיא במה שאמר וכ"ש ברא לברתא בבן לבת ובת לבן א"כ למה אמר אביי אבל ברתא לברא לא דהיינו בשתי נקבות הלא בשני זכרים נמי דינא הכי עכ"ל יע"ש ודבריו אינם מובנים לע"ד דאיך אפשר לפרש דמאי דקאמר וכ"ש ברא לברתא דהיינו בבן לבת ובת לבן דמאי כ"ש והלא אע"ג דאיכא עדיפות כח לגבי בת מ"מ הא איכא גריעות כח לגבי בן ועוד איך אפשר לפרש דמאי דקאמר אבל ברתא לברא לא היינו בשתי נקבות דא"כ איך פסק הטור דבעינן זכר ונקבה והלא רבא השיב לו לשבת יצרה בעינן והא איכא משמע דס"ל לרבא דאפי' בשתי נקבות נמי מהני ואף אביי חזר בו מדקאמר סבר אביי ועיין להרדב"ז בח"א בלשונות הרמב"ם סי' ל"א ולמהר"ם לובלין סי' ט"ז ולהט"ז מ"ש בדעת הרמב"ם ומבואר מדבריהם בהדיא דגבי מצית שבת נמי בעינן זכר ונקבה ועיין למורי הרב בס' שלחנו של אברהם שנסתפק בזה יע"ש והנה ראיתי לה' לחם רב בסי' י"ז שכתב בדעת הטור דס"ל דבשתי נקבות נמי מהני

דמפרש דמאי דקאמר הגמ' אבל ברתא לברא לא היינו בשתי נקבות דל"ל דמאי דקאמר הגמ' היינו בבת לבן וכן לבת משים דאי אמרת דכ"ש ברא לברתא דמהני היינו בשני זכרים ודאי דה"ה וכ"ש הוא דמהני בן ובת לבן ובת אע"ג דהוו בהפך אלא ע"כ דמאי דקאמר אביי היינו בשתי נקבות יע"ש ולא הבנתי דבריו דהא הגמרא קאמר וכ"ש ברא לברתא א"כ משמע דהגמ' ס"ל דשני זכרים עדיפי מברא לברא וברתא לברתא וא"כ כ"ש דעדיפי מדהוו ברא לברתא וברתא לברא א"כ י"ל דמאי דקאמר אבל ברתא לברא לא לעולם בברא לברתא וברתא לברא ושאני שני זכרים דעדיפי וצ"ע וה' יאיר עיני:

סעיף ח' אע"פ וכו' אסור לו לעמוד בלא אשה וכו' הנה לענין מכירת ס"ת יש ג' דינים וכמ"ש ה' בית שמואל ז"ל א' מכירת ס"ת בשביל פ"ו ובהא ליכא פלוגתא ב' בשביל ולערב אל תנח ידך ובהא איכא מחלוקת דהמאור והרא"ש כתבו דסובר הרי"ף דמצוה לישא בת בנים אם יש סיפק בידו אבל אם אין סיפק בידו אין מוכרין ס"ת בשביל בת בנים אלא יקח שאינה בת בנים והב"ח כתב וז"ל וסברא זו כתבה בעל המאור וכ"כ התוס' ע"ש ר"י יע"ש והב"ש השיג עליו כי שם כתבו אליבא דמתניתין אבל לר"י פשיטא דצריך למכור יע"ש ובאמת כ"כ הישו"ש ז"ל דלתנא דמתניתין מצוה לישא בת בנים אבל אין מוכרין ס"ת ולר"י מוכרין יע"ש וראיתי לה' אבני מלואים שכתב דהוכחת הב"ח מדכתבו מצוה והאי מצוה אינו אלא לר"י יע"ש ומדברי מהרש"ל אין נראה כן וכמבואר אבל מדברי פסקי התוס' משמע כהב"ח ולע"ד אפשר לומר בכוונת הב"ח דלאו לענין דינא אלא כוונתו שסברא זו שכתבה בעה"מ דאע"ג דמצוה איכא מ"מ אין מוכרין ס"ת סברא זו כתבוה התוס' ע"ש ר"י אליבא דמתניתין ולחזק הדברים הביא דברי התוס' כנ"ל ליישב בדוחק אבל דעת המאור והרמב"ן בדעת הרי"ף דלעולם מוכרין ס"ת לישא בת בנים ועיין להלח"מ פט"ו שנעלם ממנו דברי הרמב"ן במלחמותיו דין ג' בשביל שלא לעמוד בלא אשה והנה הרמב"ן במלחמות כתב דמוכרין ס"ת אבל הנ"י ס"ל דאין מוכרין ומדברי התוס' ותוס' הרא"ש נראה שס"ל כדעת הרמב"ן שכתבו כיון דיש לו בנים לא ימכור כיון שמוצא שאינה בת בנים ולא יצטרך למכור יע"ש משמע מדבריהם הא אם אינו מוצא מוכרין והאי מכירה לאו בשביל בנים דהא אין מוכרין בשביל בנים אלא ע"כ האי מכירה כדי שלא לעמוד בלא אשה אמנם לפמ"ש הט"ז לא מוכח מידי יע"ש:

אם נשבע שלא לישא אשה לזמן ידוע כתב מו"ה ז"ל בערך השלחן משם מהרימ"ט ומהר"ם מפדווא דהוי נשבע לבטל המצוה דמושבע ועומד לקיימה עכשיו יע"ש ולע"ד יש להביא ראיה מדברי הרמב"ם בפט"ו מה' אישות שכתב לא ישא אדם עקרה וזקנה ואילונית וקטנה שאינה ראויה לילד וכתב הה"מ וז"ל וכתב רבינו בכללן הקטנה לפי

שאע"פ שהיא באה לכלל בנים השתא הוא מחוייב והיא לאו בת בנים ועוד כתב שם ודברי רבינו בכאן הם בדין תורה יע"ש הרי מבואר מכאן דמן התורה לא ישא קטנה כיון דהשתא הוא מחוייב והיא לאו בת בנים א"כ אם נשבע הוי נשבע לבטל המצוה ועיין במהרימ"ט בנדון שלו שמדבר בקטנה יע"ש וי"ל וק"ל:

סימן קכד

סעיף ו' היה וכו' ואם היו מוחזקים בעבד שהוא שלו וכו' הרי זו ספק מגורשת וכו' וכתב מרן בב"י דכי היכי דאסיקנא בעבד שהיא מגורשת ה"ה בפרה וכדאמר ר"ל הגודרות אין להם חזקה יע"ש והדרישה חלק עליו דבפרה דאיכא תרתי לטיבותא דלא עיילה מנפשה וגם הגט חקוק על קרנה פשיטא דהויא מגורשת ודאי ולא איבעיא ליה כלל להגמ' בהא יע"ש ומדברי הרמב"ן בחידושיו משמע כמרן שכתב וז"ל א"נ בעבד קטן שאין לו דעת אלא דרהיט ואזיל ואתי ולהכי פשטוה מדר"ל ור"ל נמי הא גופא קמ"ל יע"ש הרי דגם בעבד קטן שהוא דומה לפרה פשיט לה מדר"ל דאין לו חזקה א"כ ה"ה בפרה דאינה מגורשת ודאי אלא מספק:

סימן קמ

סעיף ו' האשה וכו' אין רצוני שתקבל לה גיטה וכו' הולך אותו לה הרשות ביד הבעל וכו' כתב הב"ש ונראה אפי' אמר התקבל לה או זכי לה מ"מ כיון שאמר א"א שתקבל לה אמרינן מה שאמר זכי לה היינו זכי לה והולך לה יע"ש וכ"כ הריטב"א בר"פ האומר וז"ל ואפי' א"ל א"א שתקבל לה אלא התקבל לה כהתקבל והולך קאמר כיון שביטל בפירוש שליחות הקבלה יע"ש ודלא כמ"ש הלח"מ בדעת הרמב"ם וכן הסכים הפר"ח בס' מים חיים בחידושיו יע"ש ועיין להריטב"א שם שכתב שאם א"ל לאחר זמן התקבל דאם רצה לחזור לא יחזיר דהא איהו שליח קבלה וכיון דחזר וא"ל התקבל אמרינן דהדר ביה במאי דקאמר מתחלה והתקבל ממש קאמר וה"ה לזכי משא"כ בהולך דאפי' לאח"ז א"ל הולך הולך ממש כיון דאינו לשון קבלה גמור אפילו למ"ד דהילך כזכי יע"ש ולפמ"ש ההגהה בסעיף י' צ"ל דדוקא אם לא נתן לו הגט בשעה שא"ל א"א אבל אם נתן לו הגט שוב לא מהני מה שחזר מדבריו הראשונים אלא דק"ל לפי דעת הריטב"א מאי דייק בגמרא התם דהולך כזכי מדקתני אי אפשי נימא דאתא לדיוקא דוקא בהולך הוא דאמרינן דאפי' א"ל לאח"ז הילך הולך ממש קאמר כיון דאמר מתחלה א"א משא"כ בהתקבל ועיין להריטב"א שם שפירש המשנה כן וי"ל דלא ניח"ל להגמ' לשנויי דלדיוקא אתא ובלא"ה משני ליה שפיר דילמא בהילך וע"ש בתוס' ובמהרש"א שם: היכא שאין הבעל יודע אם עשאתו שליח לקבלה וא"ל הבעל התקבל נסתפק הריטב"א וכתב דהדבר צ"ת דדילמא

כיון דאיהו אינו יודע שהוא שליח לקבלה ויודע הוא שהוא אינו עושה שליח לקבלה גמר ינתן לשם הולכה ממש אבל רבו ס"ל דהתקבל ממש קאמר יע"ש והר"ן בשמעתא דשליש כתב דהיכא דא"ל הילך והבעל אינו יודע שהוא שליח לקבלה לאי לשם קבלה הוא ואף שכתב אח"כ דהיכא שהוא שליח לקבלה אמרינן לשם קבלה הוא מ"מ כתב דקולא יתירה היא יע"ש ואפשר דהר"ן לא כתב כן אלא בהילך אבל בהתקבל מודה לרבו של הריטב"א ולכאורא יש להוכיח מהתוס' דר"פ האומר ד"ה הא שכתבו דלא אצטריך למיתני התקבל אלא למידק וכו' דס"ל כרבו של הריטב"א א דאל"כ אימא דרישא מיירי דשוותיה שליח לקבלה אלא דהבעל לא ידע ומשו"ה אפי' אמר התקבל התקבל והולך קאמר והולך מיירי אפי' דשוותיה שליח לקבלה והבעל ג"כ ידע אפי"ה אם רצה לחזור יחזור דהולך לאו כזכי וע"ש אלא ע"כ דס"ל להתוס' כרבו של הריטב"א ז"ל ואפשר לדחות דס"ל להגמרא דפשוט הוא כיון שהבעל לא ידע דשליח קבלה ועוד י"ל:

שלמי תודה על חידושים על הרמב"ם

הלכות ת"ת:

פרק א' הלכה ב' והלכה ג':

כשם וכו' א"כ למה נצטוה על בנו ועל בן בנו. להקדים וכו' ואינו חייב ללמד בן חבירו אלא בחנם עיין להלח"מ שנסתפק אי חיוב ללמד בשכר הוא מדאורייתא או מדרבנן ולפי הצד דהוי דאורייתא הקשה א"כ מה הוק"ל לרבינו למה נצטוה על בנו וכו' יעש"ב ולפמ"ש הכ"מ דכוונת רבינו לתת שני הבדלים אחד להקדים ואחד ללמדו בשכר לק"מ דמה שהוק"ל באמת זו היא כוונת הרמב"ם ועיין עוד בהכ"מ ז"ל שכתב דבן בן בני מצוה להקדים ועיין מה שהקשה ה' מקראי קדש ז"ל ועיין בהש"ך ביו"ד סי' רמ"ה שמבין כדעת ה' הנז' דאפי' לבן בן בנו מצוה ללמדו בשכר ועיין בהגאון הגדיל והקדוש ברכי יוסף זיע"א מ"ש שם:

כתב הכ"מ ובן בן בנו נ"ל פשיט דקודם לבן חבירו ול"מ למיכתב לזרעך דהי"א אף בנית בכלל ועיין מ"ש ה' מקראי קדש וק"ל דל"ל קרא אותם את בניכם למעט הבנות תיפק"ל דמדכתיב לבניך ולבני בניך ידעינן דנשים פטורות דאל"כ לכתוב לזרעך ועיין בה' מעשה רקח ולפ"ד י"ל דאי כתיב בניך ובנו בניך הו"א אפי' בנות בכלל יהא דלא כתיב זרעך משום דבעי להקדים בניך לבני בניך להכי איצטריך את בניכם:

הלכה ז' היה וכו' וחייב ללמדו בשכר עד שיקרא תורה שבכתב כילה הא דנקט כולה היינו לומר דנביאים וכתובים ג"כ בכלל ורבא דקאמר מקרא זו תורה היינו לומר שלא תפרש מקרא ז' פסיק טעמים כ"כ הב"ח ביו"ד סי' רמ"ה יע"ש:

וכתב הכ"מ נ"ל דמכאן ואילך אינו חייב ללמדו אף בחנם ולפ"ד הא דכתב הטור איני חייב ללמדו בשכר משנה וגמרא עכצ"ל דלאו דוקא בשכר אלא אף בחנם כ"כ הפרישה וכתב הרמ"ה הביאו השור דהיכא דאפשר ליה חייב ללמדו בשכר אף תורה שבע"פ ועיין מה שהקשה הלח"מ שם ולפ"ד הדרישה שם אפשר ליישב קושייתו ואח"כ ראיתי לה' פרי האדמה שהביא שכן תירץ ה' קול בן לוי ת"ל:

הלכות יו"ט פרק רביעי הלכה כ"א לא יאמר וכו' וכן לא יקח מבעל החנות במדה או במשקל אלא כיצד הוא עושה וכו' ואפי' היה כלי המיוחד למדה ימלאנו והיא שלא יזכור לו שם מדה לכאורא קשה דמעיקרא קאמר לא יקח מבעל החנות במדה ואח"כ אמר אפי' כלי המיוחד למדה ימלאני וכ"ת דמה שאמר לא יקח במדה היינו כשמזכיר לו שם מדה א"כ הדברים כפולים ונלע"ד דמכח קושיא זו היא שכתב הר"ן בהלכות וז"ל ונ"ל דכי שרינן הכי היינו כשהלוקח ליקח מדה של מוכר ומוליכה לביתו אבל למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך לתוך כליו של לוקח אסיר וכן נראין דברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות יו"ט עכ"ל יע"ש ולפ"ז א"ש דמ"ש מעיקרא לא יקח במדה היינו דוקא אם שופך לתוך כליו של לוקח כמנהג אבל אם אומר לי מלא לי כלי זה שמוליכו בידו לביתו מיתר ובלבד שלא יזכיר לו שם מדה דבהזכרת שם המדה אסיר אף בזה ואח"כ ראיתי שנתכוונתי לדעת קדוש הוא הפרישה בא"ח סי' שכ"ג יע"ש ועיין לה' ראשון לציון בשיטתו מה שיישב לזה ועיין למרן ב"י בסי' שכ"ג:

פרק שביעי:

הלכה ו' מי שהיתה לו תבואה מחוברת לקרקע וכו' אין מצריכין אותי לקנות מה שיאכל מן השוק וכו' עיין בהכ"מ ועיין להריטב"א בחידושיו למ"ק ודו"ק:

הלכות אישות פרק ראשון:

הלכה ב' וליקוחין אלו וכו' ובכסף מד"ס כתב ה' המגיד דאע"ג דמד"ס הוא מ"מ דינו כדין תורה לכל מילי אלא כיון שלא נכתב בתורה בפירוש אלא דאחי מג"ש לכך קרי לה ד"ס יע"ש וכ"כ מרן בכ"מ והביא ראיה מסנהדרין דף פ"ח אר"א אר"א אינו חייב אלא על דבר שעיקרו מד"ת ופירושו מד"ס ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע והא פשיטא דאין ממיתין אלא א"כ הורה לעשות דבר שהוא הפך מדאורייתא וא"כ ע"כ דברי סופרים קרא לדבר שהוא מדאורייתא יע"ש וק"ל דהא הרמב"ם כתב בהלכות ממרים בפ"ד הלכה א' וכן אם חלק עליהם בגזירה מן הגזירות שגזרו בדבר שיש בשגגתו חטאת וזדונו כרת וכו' הרי זה חייב מיתה יע"ש הרי דאף בדבריהם ממיתין אותו ומזה אני תמיה עמ"ש מהרח"א בס' עץ חיים בלשונות דף ב' הביאו הבר"י בה"צ סי' י"ט עמ"ש הרמב"ם שם

שאם בא מתוך היראתו לידי כרת וחטאת אפי' אחר מאה דברים חייב אבל אם נחלק בציצית ולולב ושופר שזה אומר כשר וזה אימר פסיל פטור שאינו בא לידי כרת וכתב ה' הנז' וז"ל ואיכא למידק דשייך כשיצא בשבת לר"ה בטלית שאינה מצוייצת חייב על זדונו כרת ושגגתו חטאת ויראה עמש"ר בהלכות ציצית דאין מנין לחיטין מן התורה א"כ לפ"ז כתב רבינו לדלא משכחת חיוב כרת וחטאת דאפי' לא רמי להו כמצותן יצא י"ח מה"ת ובדרבנן הויא פלוגתייהו ולא שייך חיוב כרת וחטאת יע"ש וכתב בכוונתו הבר"י משים דבדבר שהוא מדבריהם אינו נעשה ז"מ יע"ש ותמיה לי עליו מדברי הרמב"ם הנז' שהבאתי ובלא"ה דברי ה' עץ חיים תמוהים וכי לא משכחת לה מחלוקת אלא בענין החוטין והלא משכחת לה דפליגי אי בעינן גדיל וענף וכפלוגתא דרבב"ח ורב בפרק התכלת דף ט"ל או מחלוקת ב"ש וב"ה שם דף מ"א או פליגי במחלוקת ר"י ורבנן בסיף הקומץ אי ארבעתן ארבע מצות או מצוה אחת וצ"ע:

פרק שלישי הלכה ג':

ואם קידש וכו' ובין שבא עליה כדרכה ובין שבא עליה שלא כדרכה מקודשת וכתב הה"מ שם מפורש והיינו מדאיתא בקידושין דף ט' דקאמר משכחת לה כגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה וכמ"ש השע"ה בפ"א הלכה ב' וה' הנז' כתב דאין משם ראיה דהתם מיירי למאי דהוה בעי למימר עד דמקדש והדר בעיל דאז איכא למימר דאף ביאה שלא כדרכה קינה דילפינן ק"ו מיבמה דל"ל מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת דהאי נמי זקוקה ועומדת ע"י קידושי כסף אבל לפי האמת דביאה לחוד קונה דהשתא ליכא למילף מיבמה שכן זקוקה ועומדת איכא למימר דביאה שלא כדרכה אינה קינה יע"ש ולעד"נ דאף לפי דהיה בעי למימר עד דמקדש והדר בעיל ליכא למילף מיבמה דשאני התם שזקוקה ועומדת לשני מחמת קידושי הא' בכסף וביאה שהוא קנין גמיר משא"כ הכא אלא ע"כ לומר כמ"ש רש"י שם דאיתקיש משכבית להדדי וילפינן מהתם א"כ אף לפי האמת דביאה לחוד קינה ודאי דהדין דין אמת דביאה שלא כדרכה קונה דאיתקוש משכבות להדדי ובזה ניחא מה שהקשה הע"י שם אהא דפריך בגמ' התם כעורה זו ששנה רבי ובטלה מלמד שנקנית בביאה והקשה ה' הנז' דאי מובעלה הו"א דוקא כדרכה להכי אצטריך בעולת בעל יע"ש ולפ"ז א"ש משים דלהא לא צריך קרא דבלא"ה ילפינן מדאיתקוש משכבות להדדי: הלכות בכורים פרק תשיעי:

הלכה ח' הלוקח וכו' כהנים ולויים פטורים מן המתנות וכו' עיין בהמש"ל וחסור לשון יש בדבריו וכוונתו כמו שהקשה הפר"ח ביו"ד סי' ס"א על הב"ח וכ"כ ה' שער יוסף בהוריות דף נ"ז יע"ש:

הלכות גזילה ואבידה פרק ב':
הלכה י"ב אבל וכו' או שגזל טווי ועשאו בגד וכו' עיין להלח"מ מה שתמה בזה וז"ל הרב המאירי הובא בש"מ לקמא ואין הדין כן בצמר טווי ועשאו בגד אע"פ שאפשר להיות חיטין כבתחלה שכל כיוצא בזה פנים חדשות הן כמו שיתבאר שכבר נפסדה צורת החוט כשהיה בגד עכ"ל ובזה נתיישבה תמיהת הלח"מ:
פרק י"א הלכה י"ח כהן שראה את האבידה וכו' עיין בתוס' מציעא דף ל' ד"ה הא ועיין בהרמב"ם הלכות ט"צ פ"י הלכה ו' ועיין בהרא"ש דף ל"א הובא במקובצת:
פרק י"ד הלכה י"ב המוצא יכו' ואם היו כלים ששבעתן העין חייב להכריז עיין מה שהקשה הלח"מ ע רבינו ומה שתירץ כבר קדמו הרא"ש ועיין בהריטב"א שכתב דמודה לנפשיה ועיין בהכ"מ לקמן שגרס רבי מאיר: פרק ט"ו הלכה ט"ו היו וכו' שהתאנה וכו' עיין מה שהקשה הלח"מ ז"ל ועיין במהרש"ל דף כ"א בו"ה תאנה ובתוס' שאנ"ץ הובאו בש"מ ולפ"ד מיושבים דברי רבינו ורש"י ושוב מצאתי למוה"ר החסיד הקדוש רבינו אברהם הכהן זיע"א בס' מש"כ שכ"כ:
הלכות שאלה ופקדון פרק ח' הלכה ו':
נגנב הפקדון באונס הנה הרא"ש לא פסק הך בעיא משום דס"ל דאיבעיא דאיבע"ל רבה זוטי פשיט"ל לרבה ולאביי אבל הרמב"ם ס"ל כדעת הראב"ד הובא בש"מ יע"ש:
הלכות מלוה ולוה פרק ד' הלכה ח':
אסור לאדם להלוות בניו ובני ביתו ברבית וכו' עיין מה שהקשה הלח"מ ולהמש"ל ועיין במקובצת מה שפירש וע"פ פירושו יתיישבו דברי רבינו: